

వకాశరమహర్షి ప్రణీత

బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రము

ప్రథమభాగము.

అంధ్ర తాత్పర్య వివరణసహితము

అనువాదకుడు :

"జ్యోతిష విజ్ఞానభాస్కర"

మధుర తృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

(సంపాదకుడు :- జ్యోతిష విజ్ఞానప్రతిక)

ప్రచురణ :

జ్యోతిష విజ్ఞానకేంద్రము

రాజమహేస్వరము-4

ప్రాప్తిస్థానము :-

జ్యోతిషవిజ్ఞానశీర్షము.

రాజ హేష్టావరము - 4

ప్రథమము ద్రణము 1983

పర్వాధికారములు అనువాదకునవి.

మొల : రు. 41-00

ముద్రణము :-

విజయశ్రీ ప్రింటింగువర్కు, - రాజమహేష్టావరము - 1

విన్నపము

పాఠకమహాశయలారా:

జ్యోతిశ్శాస్త్రము అనగా గ్రహవక్షత్రాదులకు సంబంధించిన శాస్త్రము. ఆకాశమందు మనకునుదినము గనబడుచున్న గ్రహవక్షత్రాదులయొక్క కాంతికిరణములు భూమిపై బడుటచేత, నాయా గ్రహాదులయొక్క కాంతికిరణముల యొక్కశక్తులు భూమిపై గల చరాచరజగత్తుపై దవెట్టి ప్రభావమును గలిగించుచున్నవో అయా విషయములను కూలంకషముగ వీశాస్త్రము తెలియజేయును.

“వేదైస్సహనముద్భూతం వేదచక్షుస్సాతప” మ్మను వచనానుసారము ఈ శాస్త్రము వేదములలో గూడ బ్రహ్మములము నుండియే వెలువడినది. వేదములయొక్క పదంగములలో నేత్రస్థావీయమైనదగుటచేత, వేదవిహితములైన కర్మలనాచరించుటకు అర్హమైన కాలమును తెలియచేయునదగుటచేత వీశాస్త్రము వేదాంగములలో ప్రాముఖ్యము నొందినది. మరియు మనుష్యాదుల యొక్క జన్మాంతరాధిక్త పుణ్యవాపలములను తెలియచేయునదియు ఆగుచున్నది.

౧: శాస్త్రము సిద్ధాంతము, సంహిత, హోరయవి మూడు భాగములలో కూడి యున్నది. వీనిలో ప్రథమభాగమగు సిద్ధాంతమువలన రవ్యాది గ్రహములయొక్క గమనవిశేషములు, తిదయాస్తమయూదులు, రవి, చంద్రగ్రహణాదులు, మొదలగు అనేక విషయములు తెలిసి కొనబడును. సంహితయను భాగమువలన రవ్యాది గ్రహ గమనాదులవలన భూమండలముపై సంభవించు ననుష్ఠితకార్యఫలములు తెలియును. మూడవదగు హోరాభాగమువలన ప్రతిమనుష్యునియొక్క జీవితకాలములో సంభవించుటోపు కుఠాకటములు తెలియును. సముదాయములో వీశాస్త్రము గణితభాగము, ఫలితభాగము అనురెండు ప్రధానభాగములుగలదని చెప్పవచ్చును. సిద్ధాంతమందు గూడ గణితదైవిద్యము గలదు. మొదటిది భూగోళ గణితము, రెండవది ఖగోళ గణితము. సాధారణముగ గణితము వ్యక్తావ్యక్త వేదముచే ద్వివిదము. ఈ గణితజ్ఞానము గలవారికి మూత్రమే సిద్ధాంతభాగము వశ్యమగును.

హోరాభాగము ఫలితాగము. ఫలమును చెప్పుట కనేకమహర్షుల గ్రంథములు గలవు. అందు “కలౌపాలాకరీహోరాప్రత్యక్షఫలదాయినీ” యను ప్రాచీనఫలయమతవసిద్ధవాక్యముననుసరించి, పరాశరహోరాశాస్త్రము భమవ్వరతిగ్రంథము

లండునక మోక్షమును. వరాళరమహర్షి కలియుగారంభమునకు పూర్వములో గర్గ
మహర్షి వలన తానునేర్చిన విద్యను మైత్రేయునకువదేశించినట్లు ఈ గ్రంథము
యొక్క చివరలో విట్లు తెలిపియుండెను.

వేదేభ్యశ్చసముద్భృత్య బ్రహ్మప్రోవాచ విస్తృతమ్ |
గర్గస్తన్మాదిదంప్రాహ మయాతస్మాద్యథాతథా |
తదుక్తంతవమైత్రేయ శాస్త్ర మాద్యంతమేవహి ||

అవి పరిశ్రుతి కథనమందు చెప్పియుండెను. పాఠాంతరమందు బ్రహ్మనుండి
నారదుడు, నారదునివలన శౌనకాదిమునులు, వానివలన వరాళమను, వరాళుని వలన
మైత్రేయుడు ఈ శాస్త్రమును తెలిసికొనినట్టి క్రిందనుదహరింపబడిన శ్లోకములవలన
తెలియుచున్నది.

యచ్చాస్త్రంబ్రహ్మజ్ఞాప్రోక్తం నారదాయ మహాత్మనే |
తదేవ శౌనకాదిభ్యోనారదః ప్రాహ సాదరమ్ ||
తతోమయాయథాజ్ఞాతం కుభ్యముక్తం తథాద్విజః ||

వరాళరుదెవరివలన వీజ్ఞానమును సంపాదించెనను విషయము ప్రస్తుతాంశముకాదు.

ఈ గ్రంథమును “బృహత్పరాశరహోరాసారాంశ” మ్యను పేరుతో శ్రీధర
వండితుని సంస్కృత హిందీవ్యాఖ్యలతో బొంబాయిలోగల వెంకటేశ్వరస్టేమ్ప్రెస్సు
వారు ముద్రించిరి. తరువాత కాశీలో శ్రీ సీతారామ్మూగారి హిందీవ్యాఖ్యతో మాష్టర్
ఫేలాటిల్ అండ్ సన్సువారు, దేవచంద్రమూగారి హిందీవ్యాఖ్యతో చౌకాంబా విద్యా
భవనవారు, గణేశదత్తపాతకగారి హిందీవ్యాఖ్యతో తాకూర్ ప్రసాదు పుస్తకభాండారు
వారును ముద్రించిరి. ఈ నాలుగు గ్రంథములలోను శ్రీధరవ్యాఖ్యతో గూడి
బొంబాయినుండి వెలువడిన గ్రంథము, గణేశదత్తపాతకగారి హిందీవ్యాఖ్యతో
గూడి కాశీనుండి వెలువడిన గ్రంథము ఇందుమించు సమానముగానున్నవి. ఇట్లే
సీతారామ్మూగారి హిందీవ్యాఖ్యతో గూడినపుస్తకము, దేవచంద్రమూగారివ్యాఖ్యతో
కూడినపుస్తకము ఇందుమించు సమానముగనున్నవి. కాని దేవచంద్రమూగారి గ్రంథ
ములలోగల శ్లోకములందుగల కబ్దిములు, సీతారామ్మూగారి గ్రంథములోగల శ్లోక
కబ్దిములు ఏన్నటిన్నములుగానుండియు అర్థభేదములేకుండ యున్నందున గ్రంథము
జాలవరకు సామ్యమునొందియున్నది.

ముద్రితములై యున్న యీవారు గ్రంథములు రెండువిధములుగ నున్నవి. రెండుగ్రంథములందును "వరాళరహోర" కళాధ్యాయ పరిమితముని వ్రాయబడినది. గాని కళాధ్యాయములులేవు.

1. శ్రీధర, గణేశదత్త పాతకులగ్రంథములలో పూర్వభాగమందు 61 అధ్యాయములు గలవు. ద్వితీయభాగమందు 211 అధ్యాయములు గలవు. అధ్యాయక్రమము కూడ సక్రమముగ గుర్తింపబడలేదు.

2. సీతారామియా, దేవచంద్రరూం పుస్తకములలో ప్రథమభాగమందు 81 అధ్యాయములు, ద్వితీయభాగమందు 81 అధ్యాయములుగలవు.

దేవచంద్రరూం గారి గ్రంథము పూర్వభాగములో "గ్రహాదిసాధనాధ్యాయము" "సూతికాధ్యాయము" అను రెండధ్యాయములు, ద్వితీయభాగమందు 'వ్రాజ్ఞాధ్యాయము' అధికముగ నుండెను. మొత్తములో 100 అధ్యాయములకంటె తక్కువగానే యున్నవి.

నేపీనాలుగు గ్రంథములయొక్క సహాయముతోను శ్రీసీతారామియాగారు వ్రాసిన మూలశ్లోకముల నాధారముగ చేసికొని 'బృహత్పరాళరహోరాశాస్త్ర ప్రథమ భాగమును ఆంధ్రకాశ్యప్య వివరణముతో వ్రాయ సంకల్పించిరి. గాని పాతభేదములుండుటచేత, గ్రంథమునందధ్యాయక్రమము భేదించుటచేత, వరాహమిహిరాడిలు తమగ్రంథములందనుసరించిన క్రమమువనుసరించి అధ్యాయములను గ్రహించిరి. గ్రంథములలోగల విషయభేదములనుబట్టి కొంతెము మార్పుగవదిలను, విషయానుకూలముగ సద్యాయములు ప్రవేశ పెట్టబడినవి.

జాతకశాస్త్రములలో వరాళరమతము, శైమివిమతము, యననమతము ప్రసిద్ధములు. వరాళరమతమునుసరించిన ప్రాచీనగ్రంథకర్తలుకూడ కొందరు వారి వారి గ్రంథములందు కొన్నిసందర్భములలో విషయక్రమమును ముందువెనుకలకు పెట్టియున్నారు.

జాతకశాస్త్రములో పరివిర్ణయము ఆచురకములుగ నున్నది. 1. గ్రహజము 2. భావజము 3. రాశిజము 4. గ్రహభావజము 5. గ్రహరాశిజము 6. యోగజము.

1. గ్రహములచే వ్యతంత్రముగ వీయబడుపలము గ్రహజము (గ్రహకారకత్వములు) 2. భావములచే వ్యతంత్రముగ వీయబడుపలము భావజము (భావకారకత్వములు) 3. రాశివ్యూహాదులచే వీయబడుపలము రాశిజము 4. తన్వాదిభావము లుండి గ్రహములుండుటచేత వీయబడుపలము గ్రహభావజము 5. మేషాదిరాకులందు

గ్రహములుండుటచేత నీయబడువలము రాశిగ్రహము లి. రాశిభావసంబంధముతో గ్రహములచేత నీయబడువలము యోగము అని అరుకములు. ఈ ఫలితములను చెప్పటలో కొందరు కొన్నివిషయములను, మరికొందరు కొన్నివిషయములను గ్రహించి గ్రంథములను రచించియున్నారు.

జాతక పారిజాత. సర్వార్థచింతామణి, భావార్థతత్త్వాకరము, భావప్రదీపము, మొదలగు గ్రంథములు పరాశరగ్రంథములోనున్నట్లు తన్వాదిద్వాదక భావఫలాధ్యాయములను తెలుపుచున్నవి. బృహజ్ఞాతక, సారావళి, యవనజాతకాదిగ్రంథములు భావఫలములను వేరొకవిధముగ తెలుపుచున్నవి.

పరాశరఘోషలో తన్వాదిద్వాదక భావఫలనిర్ణయవిధానమునకు, యవన మతాదులందు భావఫలనిర్ణయవిధానమునకు వ్యత్యాసముగలదు.

పరాశరమతముననుసరించి భావవిచారణ చేయునపుడు పరాశరమతముననుసరించియే ఫలనిర్ణయమును చేయవలయును. ఈ నిర్ణయించినఫలము మతాంతరరీత్యా గూఢవిచారింపి ఉభయమతములందు నోకేరీతిఫలము గలిగినప్పుడుఫలమువచక్యము చెప్పవలయును. ఫలశారతమ్యము గలిగినప్పుడు తత్తన్మతములందు చెప్పబడిన గ్రహబలము నాదారముగ చేసికొని ఫలమును నిర్ణయించవలయును. ఉదాహరణము నకు పరాశరోక్త షోడశవర్గ వివేకముచే ఫలమును చెప్పదలచినపుడా గ్రహభావములకు వర్గవింశోపకబలమునుబట్టి ఫలము మూహించవలయును. భావస్థ గ్రహఫలమును చెప్పదలచినపుడు షడ్వలసాధనమునుబట్టి పాదించినబలమునుబట్టి ఫలమును నిర్ణయించవలయును. జైమినిమతము ననుసరించి ఫలమును నిర్ణయించునపుడా మతమందు చెప్పబడినబలమునే గ్రహించి ఫలములు నిర్ణయించవలయును. శాస్త్రమందుగల మతభేదములను భాగుగ విచారింపి తత్తన్మతానుసారము గ్రహబలమునుబట్టి ఫలనిర్ణయమును చేయవలసియుండును.

ఈ గ్రంథమందు భావఫలార్యాయములో చెప్పబడిన ఫలములకు యవన జాతకోక్త భావఫలార్యాయములో చెప్పబడిన ఫలములకుగల తారతమ్యమును తెలిసికొనుటకు భావఫలార్యాయమందు పరాశరయవన జాతకమతములు రెండును జావబడినవి. అక్కడక్కడ తారతమ్యములు చూపబడినవి,

ఈ గ్రంథమేండు "అవ్రకాకకగ్రహవలాధ్యాయము" గలదు. గ్రంథాంతరము లందు యావిధానము చెప్పబడలేదు. భావపరివిచారణ చేయునపుడీ విషయములను గూడగ్రహించి పఠమును చెప్పినచో పఠితములనుభవములో సరిగనుండగలవు.

కతాధ్యాయ పరిమితమగు వీగ్రంథమును పూర్తిగ ముద్రించుటకు విశేష ధనము అవసరమగుటచేత దీనిని భాగములుగ ప్రకటించుటకు నిర్ణయించుకొని ప్రస్తుతము ప్రథమభాగమున 28 అధ్యాయములనుమాత్రము తాత్పర్య వివరణము లతో ప్రకటించితిని.

నేనీ గ్రంథమును ముద్రించుటకు విశేషప్రోత్సాహమువిచ్చి తగిన ద్రవ్యవ హాయమును చేయించిన మామిత్రులు శ్రీ గోలి నరసింహారావుగారు (ప్లాంటు మేనే జరు - సుగర్ ప్యాక్టరీ - చెల్లూరు) ముద్రణకు రూ. 7000.00 లను విరాళముగ ఇచ్చి విశేషభారమును లెక్కచేయని వికరణకీలురగు శ్రీబోధాసు దివ్యాత్మ్యముగారు (తాపేశ్వరము) విశేషించి అభినందనీయులు. శ్రీ పార్వతీ వరమేశ్వరులువారికి వాతి కుటుంబములకు దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్యములవిచ్చి రక్షించుగాకయని యాపార్వతీవర మేశ్వరులను ప్రార్థించుచుంటిని.

గ్రంథముద్రాణ సమయమందు పూర్తివులను చూచుటలోను, ఇతర కార్యక్రమ నిర్వహణములోను సహకరించిన నా కుమారులు చి. వెంకటేశ్వరశర్మ, పాలకంకర శర్మలకు, మా శిష్యుడు శ్రీనివాసశర్మకు నా ఆకీర్షణలు.

గ్రంథమును ముద్రించుటలో కృత్యవహించి జాగరూకతతో ముద్రించిన శ్రీ విజయశ్రీ పెర్సెప్సు - రాజమండ్రి వారికి నా హృదయఘోషక కృతజ్ఞతలు.

గ్రంథము వనువాదము చేయుటలోను, వివరణను వ్రాయుటలోను నాబుద్ధికి తోచినంతవరకు జాగరూకతతో చేసినవిని భావించుచుంటిని. కాని విశేషవత్సరమును చేసిన పండితులు నావలన గలిగిన దోషములను తెలియజేసినచో సవరించుకొనగలవని సవినయముగ మనవి చేయుచుంటిని.

ఈ భాగముందు అనువాద వివరణములతో ప్రకటించి

అధ్యాయముల పట్టిక.

1. సృష్టి కమకథనాధ్యాయము
2. అవతారకథనాధ్యాయము.
3. గ్రహగుణస్వరూపాధ్యాయము.
4. రాశిస్వరూపాధ్యాయము.
5. విశేషలగ్నాధ్యాయము.
6. షోడశవర్గాధ్యాయము.
7. వర్ణవివేకాధ్యాయము.
8. దృష్టిభేదకథనాధ్యాయము.
9. సూతికాధ్యాయము
10. అరిష్టాధ్యాయము.
11. అరిష్టభంగాధ్యాయము.
12. భావవివేకాధ్యాయము
13. తనుభావాధ్యాయము.
14. ధనభావఫలాధ్యాయము
15. సహజభావఫలాధ్యాయము
16. చతుర్థభావఫలాధ్యాయము
17. పంచమభావఫలాధ్యాయము
18. షష్ఠభావఫలాధ్యాయము
19. జాయాలావఫలాధ్యాయము.
20. ఆయుర్భావఫలాధ్యాయము
22. దశమభావఫలాధ్యాయము
23. లాభభావఫలాధ్యాయము
24. వ్యయభావఫలాధ్యాయము.
25. భావేకఫలాధ్యాయము.
26. అప్రకాశకగ్రహఫలాధ్యాయము.

గ్రంథ ముద్రణమునకు ధనసహాయమును చేసిన
ఉదాహరణలు, పదాస్మృతులు.



మ.రా.శ్రీ
చోదా సుబ్రహ్మణ్యముగారు.

బృహత్తి
శ్రీమతి
సీతారామాంజనాబేళ్ళరిగారు

తా పేళ్ళ ర ము.

బృహత్పరశరహోరాశాస్త్రము

ప్రథమభాగము

విషయానుక్రమణిక

| | పుట | పుట |
|-------------------------------|----------------------------------------|-----|
| టీకాకారకృతమంగళాచరణము | 1 గ్రహములకు నైవర్గికమిత్ర- | |
| గ్రంథావతరణము | 1 సమ-శత్రు కథనము | 29 |
| (1) నృప్తిక్రమకథనాధ్యాయము | 2 నైవర్గికమైత్రీచక్రము | 30 |
| నృప్తిక్రమము | 3 మితాంతరము | 30 |
| (2) అవతారకథనాధ్యాయము | 6 పంచదామైత్రీవిధయము | 31 |
| పూర్ణావతారములు | 7 గ్రహములకుద్వాదీనానందియము | 32 |
| అంశావతారములు | 7 కుటపంక్తిష్టకము | 33 |
| అయాగ్రహములపంచ అవతరించిన | అకుటపంక్తిష్టకము | 33 |
| అవతారములు | 8 దూమాద్యప్రకాశకగ్రహసాధనము | 33 |
| (3) గ్రహగుణస్వరూపాధ్యాయము | 10 అవకాశగ్రహ పరిమితి | 34 |
| నక్షత్రగ్రహములయొక్కస్థితి | 10 గుళిక, కాలవేళ, యమములు, | |
| దృగ్గణిత ప్రాముఖ్యము | 12 అర్థయామ కాలక్షాపము | 35 |
| వ్యాఖ్యానములు విశేషము | 13 గుళికసాధనము | 35 |
| గ్రహనామములు | 14 మాందిగ్రహసాధనము | 36 |
| గ్రహములకుప్రారత్వసౌమ్యత్వములు | 14 మాందిగుళికలగ్నసాధనము | 41 |
| విశేషవివరణము | 15 ప్రాణవదనరితావ | 43 |
| గ్రహములకురాజ దినంజలు | 15 ప్రాణవదనసాధనము | 44 |
| గ్రహవర్ణములు | 16 వివరణము | 44 |
| గ్రహదేవతలు | 16 (4) రాశిస్వరూపాధ్యాయము | |
| మితాంతరము | 16 కాలపురుషాంగవిభాగము | 53 |
| గ్రహలింగభేదములు | 17 రాశులకుచరన్ధిరాదినంజలు | 53 |
| సప్తగ్రహస్వరూపములు | 17 రాశిస్వరూప, స్థాన, దిక్, స్వామ్యాది | |
| ఋతువులక దినతులు | 22 కథనము | 54 |
| విశేషవివరణము | 23 మేషాదిరాశివర్ణనము | 54 |
| రాశుమూలశివగ్రహములు | 24 జన్మకాలమునుబట్టినిషేక నమయములు | |
| శనికవిశేషము | 24 తెలిపింకనుట | 55 |
| గ్రహములకుచ్చవీచస్థానములు | 25 (5) విశేషలగ్నాధ్యాయము | |
| రాహుకేతువుల విషయమైవిశేషము | 25 తావలగ్నసాధనము | 61 |
| గ్రహములకుమూలతికోణస్థానములు | 26 హోరాంగ్నసాధనము | 62 |

| | పేజీ | పుట |
|------------------------|------|-----|
| మతాంతరము | 81 | 97 |
| పుటింగ్నసాధనము | 82 | |
| వర్ణదలగ్నసాధనము | 83 | 100 |
| వందనాశ్రివయోజనము | 84 | 102 |
| (6) షోడశపర్ణాధ్యాయము | (7) | |
| షోడశచక్రము | (7) | 108 |
| ద్రేక్కాణము | 75 | 110 |
| ద్రేక్కాణచక్రము | 76 | 112 |
| మతాంతరము | 76 | 112 |
| చతుర్థాంశము | 78 | 113 |
| చతుర్థాంశచక్రము | 80 | 114 |
| సప్తమాంశము | 80 | 115 |
| సప్తమాంశచక్రము | 81 | 118 |
| నవమాంశము | 81 | 121 |
| నవమాంశచక్రము | 82 | |
| తైమిరీ మత నవమాంశచక్రము | 84 | 124 |
| దశమాంశము | 85 | 128 |
| దశమాంశచక్రము | 86 | 129 |
| ద్వాదశాంశము | 88 | 130 |
| షోడశాంశచక్రము | 87 | |
| షోడశాంశము | (9) | |
| ఏకాంశము | 87 | 138 |
| ఏకాంశచక్రము | | 139 |
| చతుర్వింశాంశము | | 139 |
| చతుర్వింశాంశచక్రము | | 141 |
| ఠాంశము | | 144 |
| ఠాంశచక్రము | 90 | 144 |
| త్రయింశాంశము | 91 | 146 |
| విషమత్రింశాంశచక్రము | 92 | 148 |
| నమత్రింశాంశచక్రము | 93 | 149 |
| ఉన్నేదాంశము | 93 | 152 |
| ఉన్నేదాంశచక్రము | 93 | 155 |
| అక్షన్నేదాంశము | 94 | 158 |
| అక్షన్నేదాంశచక్రము | (10) | |
| | 94 | 166 |
| | 95 | 166 |
| | 96 | 168 |

| | | |
|----------------------------------------|--------------------|-----------------------------|
| | పుష్పకృత్తియోగములు | 282 |
| (11) అరిష్టభంగాద్యాయము | 171 | 283 |
| (12) తాపవిషేకాద్యాయము | | 283 |
| తవ్యాదిద్వాదశతాపములన బట్టి | | 286 |
| తెలిసికొనదగు విషయములు | 178 | (22) దశమతాపపలాద్యాయము |
| తాపవలతుతాకుట వివేచనము | 176 | స్కంధాదియోగములు |
| (13) తమతాపాద్యాయము | 177 | అశుభయోగము |
| ద్రేక్కణములవలన కఠిరాంగ | | స్కంధ యోగములు |
| విభాగముచిహ్నజ్ఞానము | 180 | వృషకర్మయోగములు |
| వ్యాఖ్యానవిశేషములు - కర్తృత్వం - రుద్ర | | కీర్తియోగములు |
| వివరణము | 181 | (23) లాభతాపపలాద్యాయము |
| చక్రోదాహరణము | 189 | (24) వ్యయతాపపలాద్యాయము |
| మతాంతరవివరణము | 190 | (25) తాపేకపలాద్యాయము |
| గ్రంథాంతరోక్తప్రణాదిహ్నాది | | పరాకరణవివరణములలో |
| యోగములు | 194 | ద్వాదశతాపస్థితలగ్నేకఫలము |
| (14) ధనతాపపలాద్యాయము | 196 | ,, దనేకఫలము |
| (15) నవాజితాపపలాద్యాయము | 201 | ,, తృతీయేకఫలము |
| (16) చతుర్థతాపపలాద్యాయము | 205 | ,, సుఖేకఫలము |
| (17) పంచమతాపపలాద్యాయము | 209 | ,, పంచమేకఫలము |
| (18) షష్ఠతాపపలాద్యాయము | 225 | ,, రోగేకఫలము |
| కుష్ఠరోగములు | 227 | ,, జాయేకఫలము |
| గండాది రోగయోగములు | 229 | ,, అష్టమేకఫలము |
| రోగ పాప్తి నమయము | 230 | ,, తాగ్యేకఫలము |
| (19) జామూతాపపలాద్యాయము | 235 | ,, కర్మేకఫలము |
| ద్వాదశికళక్రయోగములు | 242 | ,, లాభేకఫలము |
| వివాహనమయజ్ఞానము | 243 | ,, వ్యయేకఫలము |
| ప్రీతిమరణ నమయజ్ఞానము | 245 | దిక్పలకారతిమ్మవివేకము |
| వ్యాఖ్యానములలో విశేషయోగముల | | (26) ఆప్రకాశకగ్రహపలాద్యాయము |
| వివరణము | 247 | కన్యాదిద్వాదశతాపములందు |
| (20) ఆయుర్వాసపలాద్యాయము | | హిమఫలము |
| దీర్ఘాయుర్వోగములు | 251 | పాతిఫలము |
| యోగాయుర్ధాయవిషయమై యవనజాత | | వరిదిఫలము |
| కోక్త విశేషయోగములు | 255 | వాసఫలము |
| దీర్ఘాయుర్వోగములు | 259 | కేతుఫలము |
| (21) తాగ్యతాపపలాద్యాయము | | గుళికఫలము |
| తాగ్యయోగములు | 261 | ప్రాణవదనఫలము |

స వ ర్థిం చు కౌ న వ ల సే వ వి

| సంఖ్య | పంక్తి | ఉన్నది | ఉండవలసినది |
|-------|--------|-------------|----------------|
| 9 | 22 | ఓక్త్యం | ఓక్త్య |
| 18 | 20 | మతాంతము | మతాంతరము |
| 22 | 1 | శ్చిద | శ్చిద్ర |
| 22 | 18 | గురోజ్ఞేయః | గురోజ్ఞేయః |
| 38 | 18 | కావేష్ట | కారేష్ట |
| 122 | 28 | వారి | వా |
| 224 | 18 | గ్రంతాంతముల | గ్రంతాంతరముల |
| 240 | 17 | శుక | శుక్ |
| 241 | 22 | కళత్రమగును | కళత్రపద్దమగును |
| 248 | 21 | ద్వితీయ | ద్వితీయ |
| 250 | 18 | ద్వీ | ద్వీ |
| 278 | 8 | యవి | యవి |
| 279 | 1 | గహము | గ్రహము |
| 288 | 28 | వది. | వవి. |
| 348 | 28 | యర్థ | యర్థ |
| 378 | 28 | యకి | యకి |

శ్రీ రస్తు

శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః

శ్రీ ప్రజ్ఞాపేదా దక్షిణామూర్తి దేవతాభ్యోనమః

పరాశరమహర్షిప్రణీత

బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము

(ఆంధ్ర తాత్పర్య వివరణ సహితము)

టీకాకారకృతమజ్జలాలచరణము

సూర్యం చంద్రమసం భౌమం సౌమ్యం దేవపురోహితమ్ |

భృగుజం సూర్యపుకృం చ రాహుకే త్యాదికాన్ గ్రహాన్ ||

పరాశరం మహాయోగిపుణ్యం జ్ఞానసాగరమ్ |

జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రవక్తారం పృథివ్య చ యథామతిః |

తత్కృతే జ్యోతిషే శాస్త్రే శతాద్యాయమితస్య వై |

హోరాస్కంధస్య పృథ్వీవలదస్య కలాయుగే ||

అతిగోత్రసముత్పన్నః కృష్ణశాస్త్రాస్త్రిహ్యాయ స్ఫురీః |

కరోమి విపులాం టీకాం వైవర్జ్ఞానాం ముదే పదా ||

అథ గ్రన్థావతరణమ్

32 || అదైకదా మువిశ్రేష్ఠం త్రికాలజ్ఞం పరాశరమ్ |

సప్రవృత్తేత్య మైత్రేయః కృతీవత్య కృతాంజలిః ||

తా|| ఒకానొకప్పుడు మైత్రేయ మహర్షి ముని శేషుగును,

త్రికాలజ్ఞుడు అగు పరాశర మహర్షిని సమీపించి స్వాస్థాంగ దండా ప్రణామముల నాచరించి కృతాంజలియై యిట్లు ప్రశ్నించెను.

మైత్రేయ ఉవాచ :- (మైత్రేయుడు పలికెను)

33 || తగవన్, పరమం పుణ్యం గుహ్యం వేదాంగ ముత్తమమ్ |

త్రిస్కంధరాజ్యోతిషం హోరా గణితం సంహితేతి చ ||

ఏతేష్వపి త్రిమ శ్రేష్ఠా హోరేతి క్రూయతే మనః
 త్వత్త స్త్రాం శ్రోతు మిచ్ఛామి కృపయా వద మే ప్రథో |
 కథం స్పష్టి రియం జాతా జగత కృ లయః కథమ్ ||
 విస్థానం తూస్థితానం చ సంబంధం వద విన్దరాత్ |

తా|| పరాశర మహర్షిని మైత్రేయుడిట్లు ప్రశ్నింపుచున్నాడు. ఓ మునీశ్వరా! పరమ పనిత్రమైనట్టియు, అతిరహస్యమైనట్టియు, వేదాంగములలో నుత్తమమైనట్టిదియు అగు జ్యోతి శాస్త్రము హోరా, గణిత, సంహితలనెడు మూడు స్కంధములతో కూడి యున్నది. ఈ మూడు స్కంధములలోను హోరా స్కంధము అతి శ్రేష్ఠమైనదని తెలియుచున్నది. ఈ హోరా స్కంధమును నీ వలన వివలయునని కుతూహల పడుచుంటిని.

కనుక నీవు దయగల వాడవై యీ శాస్త్రమును నాకు బోధించవలసినదియని ప్రార్థించుచున్నాను. ఓ మునీశ్వరా! ఈ సృష్టి ఎట్లు జరిగినది? ఈ సృష్టి యెట్లు లయము (నాశము)ను పొందుచున్నది? ఆకాశమందు సంచరించుచున్న నక్షత్ర గ్రహదులకు భూమియందు సంచరించుచున్న సకల జీవరాశులకు గల సంబంధమెట్టిది? మొదలగు విషయములను సవిస్తరముగ నాకు తెలియ చేయవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను.

స్పష్టిత్రమ కథవా ధ్యాయము ||౧||

పరాశర ఉవాచ:- (పరాశరుడు చెప్పుచున్నాడు)

శ్లో! సాదు పృష్ఠం త్వయా విప్ర లోకానుగ్రహకారిణా |
 అతాహం వరమం బ్రహ్మ తచ్చక్తిం తారతిం పునః ||
 సూర్యం వత్వా గ్రహవతిం జగదుత్పత్తి కారణమ్ |
 వక్ష్యామి వేదనయనం యదా బ్రహ్మముఖా చ్యుతమ్ ||
 శాస్త్రాయ గురుభక్తాయ పర్వదా నత్యవాదినే |
 అపి కాయ వ్రదాతవ్యం తతః శ్రేయో హ్యవాప్స్యతి ||

న దేయం పరశిష్యాయ వాస్తికాయ కథాయ వా:

దత్తే ప్రతిదినం దుఃఖం జాయతే నాత్ర సంకయః॥

•

మైత్రేయుని ప్రశ్నమునకు పరాశకుడిట్లు చెప్పుచున్నాడు,

తా॥ ఓ విప్రో త్రమా! లోకమునకు హితమును చేకూర్చు తలంపుగలవాడవై లెస్సగ ప్రశ్నించితివి. నేను పరబ్రహ్మను అతని శక్తి స్వరూపిణియగు భారతీదేవిని, పర్యజగదుత్పత్తి హేతుభూతుడైనట్టి, గ్రహాధిపతియైనట్టియు సూర్యుని ననుష్ఠించి, బ్రహ్మముఖము నుండి జ్యోతిశ్శాస్త్రము నెట్లు వినియుంటినో అదే విధముగ చెప్పుచున్నాను. ఈ శాస్త్రమును శాంతస్వభావము గలవానికి, గురుభక్తిగలవానికి, ఎల్లప్పుడు సత్యమునే చెప్పువానికి, ఆస్తికబుద్ధి గలవానికి, చెప్పవలయును. అట్లు చెప్పటచేత శ్రేయాలాభము గలుగును. మరియు పరాలకు శిష్యులైనవారికి, నాస్తికులకు, మూఢులకు ఈ శాస్త్రమును చెప్పరాదు. అట్లు చెప్పినవో నిత్యము దుఃఖము గలుగును. సందేహమెంత మాత్రము లేదు.

అథ సృష్టిక్రమమూహా.

శ్లో॥ ఏకోఽవ్యక్తాత్మకో విష్ణు రనాదిః ప్రథమో రీశ్వరః॥

కుర్దసత్త్వో జగత్స్వమీ విర్లుణ ప్రీగుణావ్వితః॥

•

నంసార కారక క్రీమాన్ నిమిత్తాత్మా ప్రతాపవాన్

ఏకాంతేన జగత్సర్వం వృజ త్వవతి రీంయా॥

•

త్రిపాదం తస్య దేవస్య హ్యామృతం తత్ప్రదర్శనః॥

విదంతి తత్ప్రమాణం చ నప్రధానం తదైకపాత్॥

•

విశ్వావ్యక్తాత్మకో విష్ణు ర్వాసుదేవస్తు గీయతే॥

యదవ్యక్తాత్మకో విష్ణు కృత్తిద్వయే నమన్వితః॥

•

వ్యక్తాత్మక ప్రీ ర్భక్తో కథ్యతే ఽనంతకర్తమాన్॥

తా॥ అన్వితీయుడైనట్టి, అవ్యక్త స్వరూపుడైనట్టి విష్ణువు అనాది, సర్వప్రభువు, శుభనర్తుడు, జగత్స్వామి, నిర్గుణుడయ్యు త్రిగు

కాన్వితుడు, సంసారకారకుడు, సర్వశక్తి సంపదలుగలవాడు, ప్రతాపవంతుడును అగుచు విరాజిల్లుచున్నాడు. అట్టి సర్వ ప్రభువగు శ్రీమహావిష్ణువు తనయొక్క యేకారశము (చరణము) వలన సమస్త జగత్తుయొక్క సృష్టిస్థితిలను చేయుచున్నాడు. ఆ మహావిష్ణువు యొక్క విగిలిన మూడు అంశము (చరణము) లను అమృతస్వరూపములగు తత్త్వదర్శనులగు మహానుభావులు తెలుసుకొనుచున్నారు. ప్రధానమైన యంశము ప్రకృతిగను, వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపుడగు శ్రీమహావిష్ణువు వాసుదేవుడగు కీర్తింపబడుచున్నాడు. అవ్యక్త స్వరూపుడగు శ్రీమహావిష్ణువు ద్వివిధములైన శక్తులతో కూడియుండెను. శక్తిస్వరూపుడగు శ్రీమహావిష్ణువు శక్తిత్రయ నమన్వితుడై అనంత శక్తియుక్తుడని చెప్పబడుచున్నాడు.

- శ్లో|| సత్ప్రవచనా శ్రీశక్తి ర్ముఖక్తి క్షు రజోగుణా. ౧౨
- శక్తిస్త్రోతీయా యా ప్రోక్తా నీలాఖ్యా ద్వాంతరూపిణీ,
వాసుదేవ కృతుర్థో భూత్ శ్రీశక్త్యా ప్రేరితో యదా. ౧౩
- సంకర్షణకృ ప్రద్యుమ్నోఽమరుద్ద ఇతి మూర్తిర్భుక్,
తమకృక్త్యాన్వితో విష్ణు ర్దేవ స్సంకర్షణాటరః. ౧౪
- ప్రద్యుమ్నో రజసా శక్త్యానిరుద్ధః సత్త్వయా యుతః||

తా|| శక్తిత్రయములో శ్రీశక్తి సత్ప్రధానముగను, భూశక్తి రజోగుణ ప్రధానముగను, నీలశక్తి తమోగుణ ప్రధానముగను చెప్పబడుచున్నవి. ఈ మూడు శక్తులకంటె భిన్నమైన వాసుదేవుడు సత్త్విగుణప్రధానయగు శ్రీశక్తిచే ప్రేరితుడై సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అని రుద్ధయను మూడు స్వరూపములగు ధరించుచున్నాడు. ఈ మూడింటిలో తిరిగి సంకర్షణుడు నీలాశక్తితోను, ప్రద్యుమ్నుడు భూ (రజః) శక్తితోను, అనిరుద్ధుడు సత్త్వశక్తితోను కూడుకొనియున్నాడు.

- శ్లో|| మహాన్ సంకర్షణా జ్ఞాతః ప్రద్యుమ్నో ద్యదహం కృతిః. ౧౫

శ్లో॥ అనిరుద్ధా త్వయంజాకో బ్రహ్మ హంకారమూర్తిర్భక్,
 సర్వేషు సర్వకక్తికృ స్వకక్త్యాదికయా యుతః. ౧౬

తా॥ సంకర్షణుని వలన మహాస్తు, ప్రద్యుమ్నునివలన నహంకారము, అనిరుద్ధుని వలన అహంకార స్వరూపుడగు బ్రహ్మయు స్వయముగ జన్మించిరి. వీరు ముగ్గురు పూర్వమందు చెప్పబడిన తమ తమ శక్తులతో కూడియుండిరి.

శ్లో॥ అహంకార ప్రదాభూత్వా సర్వ మేక దవిస్తరాత్,
 సాత్త్వికో రాజన శ్చైవ తామసశ్చే దహంకృతిః. ౧౭
 దేవా వైకారికా జ్ఞాతానైజసా దింద్రియాణిప,
 తామసా శ్చైవ భూతావి ఖదీవి స్వస్వకక్తికః॥ ౧౮

తా॥ అహంకారము మూడు విధములు :- ఎట్లనగా సాత్త్వికము (వైకారికము) రాజసము (త్రైజసము) తామసము (ఛౌతికము) వీనిలో వైకారికాహంకారము వలన దేవగణము (దిక్కు, వాయువు, సూర్యుడు మొ) త్రైజసాహంకారము వలన నింద్రియ గణము (శోత్రనేత్రాదులు) మరియు తామసాహంకారము వలన భూతాది గణము (పంచభూతాదులు, ఆకాశాదులు) పూర్వమందు చెప్పబడిన తమ తమ గణములతో కూడినవై జన్మించినవి.

శ్లో॥ శ్రీకక్త్యా వహికో విష్ణుః సదా పాతి జగత్ప్రియమ్,
 భూకక్త్యా సృజతే బ్రహ్మ. వీలకక్త్యా ఖోఽత్తి హః. ౧౯

తా॥ శ్రీమహావిష్ణువు శ్రీకక్తితో కూడినవాడై జగత్ప్రియము (మూడులోకములు) ను పరిరక్షించుచున్నాడు. బ్రహ్మ భూకక్తితో కూడినవాడై జగత్ప్రియ సృష్టిని చేయుచున్నాడు. పరమశివుడు వీలకక్తితో కూడినవాడై జగత్ప్రియము యొక్క లయము (నాశము) ను చేయుచున్నాడు.

శ్లో॥ సర్వేషు చైవ తేవేషు పరమాత్మా విరాజతే,
 సర్వం హి తదిదం బ్రహ్మణః స్థితం హి పరమాత్మని. ౨౦

నర్వేషు చైవ జీవేషు స్థితం హ్యంశద్వయం క్వచిత్,
జీవాంశో హ్యుచిక్ నద్వత్ పరమాత్మాంశకః కిల. ౨౧

సూర్యాదయో గ్రహా స్పర్వే బ్రహ్మకామద్విషాదయః.
ఏతే చాన్యే చ బహవః పరమాత్మాంశకాదికాః. ౨౨

శక్తయశ్చ తతైతేషా మఢికాంశాః శ్రీయాదయః,
వ్యస్వశక్తిషు చాన్యాసు జ్ఞేయా జీవాంశకాదికాః. ౨౩

తా|| సమస్త జీవములందు పరమాత్మ ప్రకాశించుచుండును. ఈ సమస్త బగత్తు బ్రహ్మాయందు నిబిడీకృతమై యుండును. సమస్త జీవకోటియందు రెండురకముల యంశములు గలవు. 1. జీవాంశము, 2. పరమాత్మాంశము. ఈ రెండు అంశములలో కొన్నింటియందు జీవాంశమధికముగ నుండును, కొన్నింటియందు పరమాత్మాంశ మధికముగ నుండును. ఎట్లనగా; సూర్యాది గ్రహములు. బ్రహ్మ రుద్రాది దేవతలు. ఇతరములైన యవతార విశేషములు పరమాత్మాంశము నధికముగ గలవారగుచున్నారు. మరియు వీరియొక్క శక్తులగులక్ష్మీ మొదలగువారు గూడ పరమాత్మాంశము నధికముగ కలవారగుచున్నారు. ఇతరములైన దేవాది గణమందు, వారి వారి శక్తిగణమందు జీవాంశమధికముగ నుండును.

ఇతి

శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే - గ్రంథావతరణే సృష్టికృమ కథనాధ్యాయః ౧
ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు గ్రంథావతరణమందు
సృష్టిక్రమ కథనాధ్యాయ మను వ్రథమాధ్యాయము ముగిసెను.

అవతార కథనాధ్యాయము ౨

మైత్రేయ ఉవాచ:- (మైత్రే)యుడు ప్రశ్నించుచున్నాడు)

శ్లో! రామకృష్ణాదయో యే యే హ్యవతారా రహవతే,
తేఽపి జీవాంశవంయుక్తాః కింవాః బ్రూహి మునీశ్వర. ౧

తా|| ఓ మునిశ్రేష్ఠా ! రమాపతియగు శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క రామకృష్ణాద్యవతారములు జీవాంశతో కూడినవా! పరమాత్మాం

శముతో గూడినవా? యను విషయమును నాకు తెలుపవలయునని కోరుచున్నాను.

పరాశర ఉవాచ :- (పరాశర మహర్షి చెప్పుచున్నాడు)

శ్లో॥ రామః కృష్ణకృ తోవిప్రః నృసింహః సూకర వ్రతా,
ఏతే పుర్ణావతారాశ్చ హ్యనేకే జీవాంశకాన్వితాః.

తా॥ ఓ మైత్రేయా! రాముడు, కృష్ణుడు, నృసింహుడు, వరాహము అను 4 అవతారములు పుర్ణావతారములు, మిగిలిన అవతారములు జీవాంశమధికముగ గలవి.

వి॥ రాముడు, కృష్ణుడు, నృసింహుడు, వరాహము అను 4 అవతారములు పుర్ణావతారములనగా వీని యందు పరమాత్మాంశము సంపూర్ణముగనున్నది. మిగిలిన అవతారములగు మత్స్య, కూర్మ, వామన, రామ, బుద్ధ, కల్కి యను వానియందు జీవాంశమధికముగ నున్నట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అవతారా త్యనేకాని హ్యజన్య పరమాత్మనః,
జీవానాం కర్మవందో గ్రహరూపీ జనార్దనః॥
దైత్యానాం బలనశాయ దేవానాం బలవృద్ధయే,
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ గృహ్వాజ్ఞాతాః కుటాః క్రమాత్.

తా॥ జన్మరహితుడైన పరమాత్మయొక్క అవతారములనేకములు గలవు. అందు జీవులకు స్వస్వకృత కర్మఫలముల నిచ్చెడి సూర్యాది గ్రహస్వరూపుడగు జనార్దనుడను నామముగల రూపవిశేషమొకటి గలదు. దైత్యుల (పరులకు కష్టములను కలిగించెడి వారల) యొక్క నాశనము కొరకు, దేవతల (పరులకు హితమును కలిగించెడి వారల) యొక్క బలాభివృద్ధి కొరకు, ధర్మసంస్థాపన నిమిత్తము శుభ ప్రదములైన యవతారములు సూర్యాది గ్రహములవలన జన్మించినవి.

యథా :- (ఎట్లనగా)

శ్లో! రామోవతార స్ఫుర్యన్య చంద్రన్య యదునాయకః |
 నృసింహో భూమిపుత్రన్య బుద్ధ స్సోమసుతన్య చ || ౩
 వామనో విబుధేజ్యన్య భర్గవో భర్గవన్య చ |
 కూర్మో భాస్కర పుత్రన్య నైంహికేయన్య సూకరః || ౬
 కేశో ర్మీనావతారక్చ యే చాన్యే తేపి ఫేటణాః |
 పరాత్మాంకోఽధికో యేషు తే నర్వే ఫేచరాభివాః || ౭

తా! నైవగ్రహములలో ప్రధానుడగు శ్రీ సూర్యుని వలన రామావతారము, చంద్రుని వలన కృష్ణావతారము, కుజునివలన నృసింహావతారము, బుధునివలన బుద్ధావతారము, బృహస్పతి వలన వామనావతారము, శుక్రునివలన పశుశురామావతారము, శనివలన కూర్మావతారము, రాహువువలన వరాహావతారము, కేతువువలన మీనావతారము కలిగినవి. వీనికంటె భిన్నములైన యవతారము లన్నియు గూడ గ్రహములవలననే అవతీర్ణములైనవి. వేనియందు అధికమైన పరమాత్మాంశము గోచరించుచుండునో యట్టియవతారము లన్నియు ఫేచర నామధేయములు (దేవవాచకములు) అగుచున్నవి.

శ్లో! జీవాంకోహ్యధికో యేషు జీవాస్తేనై ప్రకీర్తితాః |
 సూర్యాదిత్యో గ్రహేభ్యక్చ పరమాత్మాంకవిస్ఫుతాః || ౮
 రామకృష్ణా దయస్సర్వే హ్యవతారాభవంతివై
 తత్రైవతే బరీయంతే పునఃకార్యోత్తరే సదా. || ౯
 జీవాంక విస్ఫుతాస్తేషాంశైత్యో జాతా నరాదయాః,
 తేఽపి తత్రైవరీయంతే తేఽవ్యక్తే సమయంతిహి. || ౧౦

తా! జీవాంశముధికముగ యెవరియందు గోచరించునో వారు జీవులుగ చెప్పబడుచున్నారు. సూర్యాదిగ్రహములయొక్క అధిక పరమాత్మాంశము వలన బుట్టిన రామకృష్ణాదులు అవతారములుగ చెప్పబడుచున్నారు. అట్టి యవతార విశేషములు తమతమ కార్య

లయముల గురించి తత్త్వవేత్తలగు మహానుభావులు లెస్సగ తెలుసుకొనగలరు. ఇట్టి విజ్ఞానము జ్యోతిశ్శాస్త్రము వలననే తెలుసుకొనుటకు వీలగును. వేరొక మార్గము వలన తెలుసుకొనుట కెవ్వరికిని శక్యముకాదు. కనుకనే జ్యోతిశ్శాస్త్రము గ్రాహ్యులచే నవశ్యమాగ నభ్యసించదగినదై యున్నది. ఏ మానవుడు జ్యోతిశ్శాస్త్రమును సమగ్రముగ తెలుసుకొనకుండ నిందించునో యట్టి మానవుడు ఈ జన్మాంతమందు ఘోరముగు రౌరవ నరకము ననుభవించి జన్మాంతరమందు అంధుడై జన్మించి బహువిధ దుఃఖముల ననుభవించును.

ఇతిశ్రీబృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే ఆవతార కథనాద్యాయోనామద్వితీయః॥
 ఇది శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు ఆవతారకథనాద్యాయమును ద్వితీయాద్యాయము ముగిసెను.

అథగ్రహగుణ స్వరూపాధ్యాయః 3

(గ్రహగుణ స్వరూపాధ్యాయము) ౩

మైత్రేయ ఉవాచ :- (మైత్రేయుడు ప్రశ్నించుచున్నాడు)

శ్లో॥ కథితం భవణ ప్రేష్టా గ్రహవతరణం మనః,

తేషాం గుణస్వరూపాద్యం కృపయా కథ్యకాం పునః.

౧

తా॥ ఓ ముని శ్రేష్ఠా ! అత్యంత ప్రేమతో నీవు గ్రహవతరణమును నాకు బోధించితివి. గ్రహములయొక్క గుణములు, స్వభావములు, వారి వారి యొక్క కారకత్వములు మొదలగు విషయముల నన్నింటిని దయగలవాడవై నాకు తెలియజేయవలసినదగ ప్రార్థించుచున్నాను.

పరాశర ఉవాచ :- (పరాశరుడు చెప్పుచున్నాడు)

శ్లో॥ క్రుణువిప్ర ! ప్రవక్ష్యామి తగ్రహణాం పరిస్థితిమ్,

అశాశయాని దృశ్యంతే జ్యోతిర్బిందాన్యనేకకః.

౨

లందు బీజకల్పన చేసిగాని లేక ఆధునిక గ్రంథ సహాయము చేతగాని గ్రహాదులను సాధించవలయును. ప్రాచీనులందఱు ఈ అభిప్రాయమునే తెలిపియున్నారు.

జాతకసార దీపము 'దృగ్గణితై క్య సంస్థాపనాధ్యాయము' లో —

జాతకాదిషు సర్వత్ర గ్రహైర్జ్ఞానం ప్రజాయతే,
 తస్మాద్భుక్తుల్య గణితా త్వితం త్రా త్పదయే ద్గోహన్.
 వివాహే జాతకే యాత్రా ప్రకృ వాస్తు విగ్రాదిషు,
 జ్యోతిశ్శాస్త్రా త్పలం సర్వం ప్రకృష్టద్యువరాశ్రయాత్.
 తత్తు సమ్యక్ప్రకారేణ ప్రవక్తుం నైవ శక్యతే,
 సిద్ధాంతానాం తు సర్వేషాం సామ్యతాప్తి మిథో యతః।
 ప్రత్యక్షసమయా చైతే యేన పక్షేణ యత్రా వై.
 స్ఫుటం దృక్తుల్యతాం యాంతి తేన సర్వ వినిస్థిషుః. అనియు,

“జ్యోతిశ్వివరణ” మందు —

యాశ్రోద్వాహ ప్రకృతిషు పలం స్పష్టపేటాశ్రయం యత్,
 తస్మా త్తత్రాపదన మిహ బుద్ధై ర్వాపితేఽపి క్వచిత్తే,
 స్పష్టా న స్మః పరమపురుషాంశా కృలా లక్ష్యదారా
 న్నస్మా త్పాద్యా బహువిధమతై ర్నైకపక్షిణిమానః. అనియు,

“దామోదర” పద్ధతియందు —

యాంతి సంసాధితాః ఫేటాః యేన దృగ్గణితైకతామ్।
 తేన పక్షేణ తే కార్యాః స్ఫుటా ప్రత్యుపయోద్భవాః. అనియు,

‘సర్వార్థ చింతామణి’ “సంజ్ఞాధ్యాయములో”

స్ఫుటగ్రహాన్ లగ్నముఖాది తావాన్,
 ససంధికాన్ దృక్కుమకాప్త సిద్ధాన్,
 వంసాద్య పూర్వోక్త విధానవిధ,
 బలేన సంజ్ఞాది పలం విమృగ్యమ్, అనియు చెప్పినాడు.

ఇట్లు ప్రాచీన గ్రంథకర్తలందఱు దృక్పిద్ధ గ్రహసాధనమును చేసి, వానివలన జాతకాది స్వనిషయములను నిచారించవలెననియు, తమ తమ కాలములలో నేగ్రంథములను బట్టి సాధించబడిన గ్రహములు దృక్తుల్యములుగ నుండునో యా గ్రంథములను బట్టి గ్రహగణితాదులను చేయవలయుననియు, కాలాంతరమందీ సమయమున సరిపడుచున్న గ్రంథమునుబట్టి సాధించబడు గ్రహము లాకాలములో సరిపడని పక్షమున యా కాలమునకు సరిపడునట్లు గ్రంథములను సరిచేసుకొనిగాని, నూతన గ్రంథములను రచించుకొనిగాని తాత్కాలిక దృక్పిద్ధముగ గ్రహసాధనమును చేసుకొని వ్యవహరించవలయుననియు చెప్పియున్నాడు. కనుక సర్వకాలములందు దృగ్గణితమునే సాధించుకొనవలయును. అట్లుగాని పక్షమున గ్రహగణితములందు స్థైల్యమేర్పడి ఫలితము లనుభవములో పరిపడక వ్యతిరేకముగ జరుగుచుండును. దానివలన జ్యోతిష్యాస్త్రమునకు లోకాదరణము తగ్గును. కనుక సుశిక్షితడగు జ్యోతిష్యాస్త్రజ్ఞుడు సర్వవిధముః దృగ్గణితము చేతనే వ్యవహరించవలయును. దృగ్విసంవాద గ్రంథములనుసరించి గ్రహ గణితాదుల నెంతమాత్రము చేయరాదు.

శ్లో॥ అథ దౌ వచ్చి భేటానాం జాతి రూప గుణానహమ్ ॥

తా॥ అనంతరము ముందుగ గ్రహముల యొక్క జాతి రూప గుణములను చెప్పుచున్నాను.

శ్లో॥ అథ భేటా రవిశక్వంద్రో మంగళకృ బుధస్తథా ।
గురుః కుకరో శనీ రాహుః కేతుస్తైతే యథాక్రమమ్ ॥

తా॥ సూర్యుడు, చంద్రుడు, కుజుడు, బుధుడు, గురుడు, శుక్రుడు, శని రాహువు, కేతువు అని గ్రహములు 9 గలవు.

శ్లో॥ తత్కార్క శనిభూపుత్రాః ఓజేందు రాహుకేతవః ।
కూరైశ్చైవగ్రహస్పృహ్యః కూరః కూరయ్యుతో బుధః ॥

తా॥ పైన చెప్పిన 9 గ్రహములలో రవి, శని, కుజ, క్షీణ చంద్ర, రాహు, కేతువులు పాపగ్రహములు. మిగిలిన బుధ, గురు, శుక్ర, పూర్ణచంద్రులు శుభులు. పాపులతో గూడిన బుధుడు పాప గ్రహము అని గ్రహించవలయును.

వి॥ క్షీణచంద్ర, పూర్ణచంద్ర విషయమై “కాలామృతము” ప్రథమ బిందువు 6వ శ్లో॥లో

అష్టమ్యోరుభయోశ్చ మధ్యమ గతశ్చుక్లాన్యయోర్వ్యుత్కయే ।

పూర్ణః క్షీణ ఇతి కమాచ్యకరః ॥

[ఇతిమాసమందు శుక్లాష్టమి మొదలు కృష్ణాష్టమి పర్యంతము చంద్రుడు పూర్ణుడు] క్రౌష్ణాష్టమి మొదలు శుక్లాష్టమి పర్యంతము చంద్రుడు క్షీణుడు

పరాశర ఉవాచ :—

శ్లో॥ సర్వాత్మాచదివానాతో మనః కుముదబాంధవః ।
 నత్త్వంకుతో బుధైః ప్రోక్తోబుధో వాణీపరీరాడుకః, ౧౨
 దేవేహ్యో జ్ఞాన సుఖచోద్భిగురీర్య పరీవాయకః,
 బుధిః ప్రాకతైః ప్రోక్తశ్చాయాసూమకృ దుఃఖదః, ౧౩

పరాశరుడు చెప్పుచున్నాడు.

బ్రహ్మవిద్యాకాండము

సమస్త చరాచర ప్రపంచమునకు సూర్యుడు ఆత్మస్వరూపుడు. చంద్రుడు మనస్వరూపుడు. కుజుడు బలమునిచ్చెడివాడు, బుధుడు వాక్కునిచ్చువాడు. గురుడు జ్ఞానమును, శుభమును కలిగించువాడు. శుక్రుడు వీర్యప్రదుడు. శని దుఃఖములను కలిగించువాడు అగుచుండురు.

రవిచంద్రౌశ్చ రాజానా నేతాశ్చేయోధరాత్మకః॥

బుధో రాజకుమారకృ నవివో గురురాధివో. ౧౪

శ్రీష్యకో రవిపుత్రకృ నేనాస్వరూపుచ్యుకో,

ఏవం కరీషేణవై వివరీ । సూర్యాదీన్ వరీవిచితయేత్. ౧౫

ఓ విప్రోత్తమా! గ్రహములలో రవి చంద్రులు రాజులు, కుజుడు సైన్యాధిపతి, బుధుడు రాజకుమారుడు (యువరాజు) గురు శుక్రులు మంత్రులు., శని సేవకుడు. రాశులకేసువులు సైన్యము ఈ విధముగ సూర్యాది గ్రహములను తెలుసుకొనవలయును.

గ్రహవర్ణములు

రక్తశ్యామో దివాదీశో గౌరగాకో వికాకరా.

నాత్యుచ్చాగ్లో కుజోఃక్రూర్వాశ్యామోబుధస్తదా
గౌరగాకో గురురేయః కుక్రోఃశ్యావస్త రేవచ,

కృష్ణదేహోరవేః పుకాంక్షాయతే ద్విజనతమి.

శనిం కృష్ణం వర్ణం
బుధుని నలుపు

౧౬

సూర్యుడు రక్తశ్యామ వర్ణము గలవాడు. చంద్రుడు గౌర వర్ణము గలవాడు. కుజుడు మధ్యమ శరీరముగల రక్తవర్ణము గల వాడు, బుధుడు దూర్వాశ్యామ వర్ణము గలవాడు, శుక్రుడు శ్యావ (చిత్ర) వర్ణముగలవాడు, శని కృష్ణవర్ణము గలవాడు అగుచున్నారు.

గ్రహదేవతలు

వహ్నింబు శివితా విష్ణు బిదౌతాః శచికాద్విజ,
సూర్యాదీనాం ఖగానాంచ దేవాజ్ఞేయాః కృమేణచ.

౧౭

సూర్యునకు అగ్ని, చంద్రునకు జలము, కుజునకు కార్తికేయుడు బుధునకు విష్ణువు, గురునకు ఇంద్రుడు, శుక్రునకు ఇంద్రాణి, శనికి బ్రహ్మ దేవతలగుచున్నారు.]

వి. మతాంతము త్ ౦)

కవశివా గుహోవిష్ణు ర్భృహిష్మాన్వరిః శాంపివచ,
రవ్యాదీనాంకృమేణోక్తా గృహణామధిదేవతా.

సూర్యునకు శివుడు, చంద్రునకు పార్వతి, కుజునకు గుహుడు (కుమారస్వామి), బుధునకు విష్ణువు, గురునకు బ్రహ్మ, శుక్రునకు ఇన్ద్రుడు, శనికి మముడు అధిదేవతలుగ చెప్పబడుచున్నారు.

గ్రహలింగ భేదములు

క్లిష్టావ్యా సౌమ్య సౌరీ చయువతిస్తుభృగూ ద్విజ ।

నరాః శేషాశ్చ విజ్ఞేయా భానుర్వౌమోగురుస్తథా॥

౧౯

అగ్ని భూరువభస్తోయవాయవః కర్మణో ద్విజ,

భౌమాదీనాం గృహణాంచ తత్త్వానీతి యథాకర్మమ్॥

౨౦

→ [బుధ శనులు నపుంసకులు, చంద్ర శుక్రులు స్త్రీలు, శేషించిన గని, కుజ, గురువులు పురుషులు] క్రుజుడు అగ్నికి, బుధుడు భూమికి, గురుడు కాశమునకు, శుక్రుడు జలమునకు, శని వాయువునకు భూతాధిపతులగుచున్నారు.

→ వి॥ [బుధుడు స్త్రీ నపుంసకుడని, శని పుంసపుంసకుడనియు బృహస్పతికనా కావ్యాఖ్యాత వివరించెను.]

గురు కుక్రో విప్రవర్ణౌ కుజారోక్షత్రియా ద్విజః

గ్రహాల - నాట

శశిసౌమ్యౌ వైశ్యవర్ణౌ శనిః కుక్రో ద్విజోత్తమ॥

౨౧

జీవసూర్యేందవఃసత్త్వం బధ కుక్రో రజస్తథా,

సూర్యపుత్ర-ధరాపుత్రౌ తమః ప్రకృతిౌ ద్విజ.

౨౨

[గురు శుక్రులు బ్రాహ్మణులు, రవి కుజులు క్షత్రియులు.

చంద్రబుధులు వైశ్యులు, శని శూద్రుడు] అని గ్రహించవలెను.

గురు, రవి, చంద్రులు సాత్త్విక గుణము గలవారు. బుధ శుక్రులు

రజోగుణము గలవారు. శని కుజులు తమో గుణము గలవారు.]

: నవగ్రహ స్వరూపాణి :

6విన్యకావం (నవగ్రహ స్వరూపములు)

మదుపిజ్జం దృక్పూర్వః చకురన్రః కుచిర్ద్విజ,

పితృప్రకృతికో ధీమాన్ పుమావల్పకచో ద్విజ,

౨౩

[సూర్యుడు తేనెరంగువలె పింగల వర్ణముగల నేత్రములు గలవాడు. చతురస్ర దేహము గలిగినవాడు. పరిశుద్ధుడు, పితృప్రకృతిగలవాడు. ధీమంతుడు. పురుషుడు, అల్పమైన శేకశోభ గలవాడు.]

దిహవాతకః పాఞ్జః చంద్రోవృత్తకమర్దికః,
కులదృష్టుదువాక్యకృ చందలో మదనాకరః.

౨౪

చంద్రుడు వాతకఫ ప్రకృతి గలవాడు, చంద్రుడు. గండ్రని శరీరమును ధరించినవాడు. శుభదృష్టి గలవాడు, మధురవాక్కు గలవాడు, చంచల స్వభావుడు. కామ పీడితుడు అని గ్రహించవలెను.

కూరోరక్షేక్షణోభామ కృవలో దారమూర్తికః,
పితృప్రకృతికః క్రోధీ కృకమర్దికమర్దికః.

సప్తవింశతి

క్షుణ్ణుడు క్రూరుడు, వృష్టిని నేత్రములు గలవాడు, చంచలుడు, ఉదారవృద్ధయము గలవాడు, పితృ ప్రకృతి గలిగినవాడు. క్రోధ మెక్కువ గలవాడు, కృశించిన, మధ్యమమైన దేహము గలవాడు గల చెప్పబడుచున్నాడు.

వపుః శ్రేష్ఠః శిష్టవాక్యహృతి హాస్యతుచియ్యదః,
పితృవాన్కపాన్విప్రః మాతక ప్రకృతి స్తథా

౨౫

బ్రుధుడు సుందరమైన దేహముగలవాడు, (శ్రేష్ఠలో కూడిన వాక్కు గలవాడు. ఒక మాటలో ననేకార్థములు వచ్చునట్లు మాటలాడుటకు శ్రేష్ఠయందుకు.) హాస్యమందు పీఠి గలవాడు, వాత, పితృ, కఫ ప్రకృతి గలవాడు అగుచున్నాడు.

బృహద్గో గుర్జైవన పింగలే మూర్తజేక్షణీ,
కపప్రకృతికోధీమాన్ సర్వశాస్త్ర విఘాదః.

౨౬

గురుడు విశాలమైన దేహము గలవాడు, పింగల వర్ణముగల శేషములు, నేత్రములు గలవాడు, కఫప్రకృతి గలవాడు, ధీమంతుడు, సర్వశాస్త్ర పారంగతుడని గ్రహించవలెను.

మనీకాస్తవపుః శ్రేష్ఠః సులోచనో భృగోమృకః,
కావ్యకర్తాకపాదిశోఽపిలాశ్చా వక్రమూర్ధణః.

౨౭

శ్రుకుడు సుఖము గలవాడు, సుందరమైన దేహము గలవాడు, శ్రేష్ఠుడు, యోగ్యమైన నేత్రములు గలవాడు, కావ్యరచన చేయు

వాడు, కఫవారప్రకృతి గలవాడు, మెలికలు తిరిగిన వెంట్రుకలు గ్రహ కలవాడు అగుచున్నాడు.

కృశదీర్ఘ తనుస్సారిః పింగదృష్ట్యనిలాత్మకః,
స్థూలదంతో లవత్కుట్టః తర్రోమకచోద్విజ. 216 = ౧౭౬

అనిస్ఫోత్రాని కృశించిన, పొడవైన దేహము గలవాడు, పింగళవర్ణము గల నేత్రములు గలవాడు, వారప్రకృతి గలవాడు, పెద్ద దంతములు గలవాడు, ప్రకాశించెడి సమూహము గలవాడు. కఠినమైన రోమములు, కేశములు గలవాడు యని చెప్పబడెను.

దూమ్రాకారో వీలకనుర్వస స్థోఽపి తయంకరః,
వారప్రకృతికోదీమాన్ స్వర్పాసువత్వమః శిః. ౩౦

అనిస్ఫోత్రాహువు పొగవంటి ఆకారము గలవాడు, నల్లని శరీరము గలవాడు, వసములందు సంచరించెడివాడు, భయంకరుడు, వారప్రకృతిగలవాడు ధీమాతోడని తెలుసుకొనవలెను. క్రేతువు పొడవైన రాహువుతో సమానమైన గుణములు గలవాడని గ్రహించవలెను.

అస్థిరకస్తథా మజ్జా త్వగ్విసా వీర్యమేవచ,
స్నాయురేషామిదికాశ్చ క్రిమాత్పూర్వ్యాదయో ద్విజ. గ్రహాల ధాతువు

రవి ఎముకలకు, చంద్రుడు రక్తమునకు, కుజుడు మజ్జ (ఎముకలలో నుండెడి నేయివంటి పదార్థము) కు, బుధుడు చర్మమునకు, వస (చూంసమందుండు క్రొవ్వు) కు, శుక్రుడు వీర్యమునకు, శని స్నాయువుల (నరముల) కు అధిపతులగుచున్నారు.

దేవాలయజలం వహ్నిక్రీడాదీనాం తతైవచ,
కోశకయ్యోత్కరాణాస్తు నాథాః సూర్యాదయః క్రమాత్. ౩౧

సూర్యుడు దేవాలయములకు, చంద్రుడు జలాశయములకు, కుజుడు అగ్నిస్థానములకు, బుధుడు క్రీడాస్థలములకు, గురుడు కోశాగారములకు, శుక్రుడు శయ్యాగృహములకు, శని మలిన ప్రదేశములకు అధిపతులగుచున్నారు.

అయనక్షత్రవారర్తు

మాసపక్షసమాప్తిః,

సూర్యాదీనాం క్రమాత్ జ్యేష్ఠా విర్వికంకం ద్విజోత్తమ.

౩౩

[సూర్యుడు అయనములకు, చంద్రుడు ముహూర్తమునకు, కుజుడు అహోరాత్రమునకు, బుధుడు ఋతువునకు, గురుడు మాసమునకు, శుక్రుడు పక్షమునకు, శని సంవత్సరమునకు అధిపతులగుచున్నారు.

కటక్షర తిక్ మిశ్రమిదురాష్ట్రకషాయకాః, *అక్షరములు*

క్రమేణ సర్వే విజ్యేయాః సూర్యాదీనాం రసాః.

౩౪

రవి కటు

(కారము) రసమునకు, చంద్రుడు ఔర (ఉప్పు) రసమునకు, కుజుడు తిక్త (చేదు) రసమునకు, బుధుడు మిశ్రమరసమునకు, గురుడు మధుర (తీపి) రసమునకు, శుక్రుడు అమ్ల (పులుపు) రసమునకు, శని కషాయ (బగరు) రసమునకు అధిపతులగుచున్నారు.

బుధే జ్యోతిశ్చైవ పూర్వే రవిభావో ద దక్షిణే.

పశ్చిమే సూర్యపుక్రకృ సితచంద్రౌ తథోత్తరే.

౩౫

బుధ గురులు తూర్పు దిక్కుయందు, రవి కుజులు దక్షిణదిక్కుయందు, శని పశ్చిమముందు, శుక్ర చంద్రులు ఉత్తరముందు బలవంతులగుచున్నారు.

నిశాయాంబలిశ్చంద్రకజ సౌరా భవన్తిహి,

సర్వదాజ్ఞో బలిజ్యేయో దినేశేషా ద్విజోత్తమ.

౩౬

[చంద్ర కుజ శనులు రాత్రియందు, రవి, గురు, శుక్రులు పగటియందు బుధుడు అహోరాత్రమందు (సర్వకాలమందు) బలవంతులగుచున్నారు.]

కృష్ణేషు బలిసః క్షూరః సౌమ్యావీర్య యతః సితే

సౌమ్యానై సౌమ్యఫేదో బలి యామ్యాయనేఽపరః.

౩౭

క్షూర గ్రహములగు రవి, క్షీణవంద్యులు. కుజ, సాఫల్యుల బుధ, శనులు కృష్ణపక్షమందు, సౌమ్య గ్రహములగు శుక్ర, చంద్ర, బుధ,

గురు, శుక్రులు శుక్ల పక్షమందు, బలవంతులగుదురు. శుభ గ్రహము ఉత్తరాయణమందు, పాప గ్రహము దక్షిణాయణమందు బలముగలిగి యుండును.]

వర్షమాసాహి హోరాదాం పితయో బలివంతా.
శమంబుగు కువంరాద్యా వ్యతిక్ విర్యవత రా.
హోరాక్షిపాతి

౩౮

3 [వర్షాధిపతి, మాసాధిపతి మరియు హోరాధిపతి తమ తమ సమయములలో ఉత్తరముగ బలవంతులగుదురు.] మరియు శని, కుజ, బుధ, గురు, శుక్ర, పూర్ణచంద్ర, రవులు క్రమముగ నొకరి కంటె నొకరు బలవంతులగుదురు.]

వి శనికంటె కుజుడు బలవంతుడు, కుజుకంటె బుధుడు బల వంతుడు, బుధుకంటె గురుడు బలవంతుడు, గురుకంటె శుక్రుడు బలవంతుడు, వానికంటె పూర్ణ చంద్రుడు బలవంతుడు, వాని కంటె రవి బలవంతుడు, సర్వ గ్రహములలోను రవి బలవంతుడుగను, శని బలహీనుడుగను చెప్పబడుచున్నాడు.

శ్లో॥ సూర్యో జగయతి స్థూలాన్ దుర్బగాన్ సూర్యపుత్రకాః
క్షిరోపేతాం నతా చంద్రః కటుకాద్యాన్ దరామకాః.

పుష్పకృం తృగోః పుత్రః గురుజ్ఞో నవలావలా.
వీరసాన్ సూర్యపుత్రకృపివం జ్ఞేయా లగా ద్విజ.

తా] సూర్యుడు సారవంతములైన వృక్షములను, శని కుత్సి తములైన వృక్షములను, చంద్రుడు క్షీర వృక్షములను, కుజుడు కటుక (నింజాది) వృక్షములను శుక్రుడు పుష్ప వృక్షములను, గురుడు ఫల వృక్షములను, బుధుడు ఫలరహిత వృక్షములను, శని నీరస వృక్ష ములను జనింప చేయుదుడు.]

రాహుకృందాలజాతికృ కేతు ర్జాత్యంతర నతా.
శనిస్వర్పానుమందానాం వర్షికం స్థాన ముచ్యతే.

౩౯

చిత్రకంఠా పటిండ్రస్య కేతో శ్చంద్రయోకో ద్విజ,
పీఠం రాహో ర్పీఠమణిః కేతో ర్థేయో ద్విజోత్తమ.

౫౨

గురోః పీఠాఞ్చరం ఏవ భృగోః ఖేమం తతైవ చ,
రక్తఖేమం తాస్కరస్య ఞ్చందోః ఖేమం ఏతం ద్విజ.

౪౩

బుధస్య కృష్ణఖేమం తు రక్తవత్తం కుజస్య చ
బుధవత్తం చిత్రం శనే ర్విప్రీ వట్టవత్తం తతైవ చ.

౪౪

తా. రాహువు చండాలుడు, కేతువు జాత్యంతరుడు
మేచ్చుడు. శని రాహు, కేతువులకు వల్మీము (పుట్ట) నివాస
స్థానము. రాహువునకు చిత్రవత్తము, కేతువునకు చంద్రవత్తము (చి
వ గుడ్డలు). రాహువునకు సీసము, కేతువునకు నీలమణి ధాతువు
గుఱుచున్నవి. గురునకు పీఠాంబరము, శుక్రనకు పట్టువత్తము, రవికి
పరుపురంగు గల్ల వత్తము, చంద్రునకు తెల్లని వత్తము, బుధునకు
కల్లని వత్తము, కుజునకు ఎరని వత్తము. శనికి చిత్రవర్ణముగల
వత్తము అని గ్రహించవలయును.

గ్రహులు ఋతువులకధిపతులు

భృగో ర్భుకు ర్యసంతకృ కుజరావో శ్చ గ్రీష్మకః,
చంద్రస్య వర్షా విశ్లేయా శరచ్చైవ తథా పిదః.

౪౫

హేమంకోపి గురోజ్జేయః శనేస్తు శిశిరో ద్విజ,
అష్టా మాసాశ్చ స్వర్షావోః కేతో ర్మానత్రాయం ద్విజ.

౪౬

తా. శుక్రుడు వసంతర్తువునకు, రవికుజులు గ్రీష్మర్తువునకు,
చంద్రుడు వర్షర్తువునకు, బుధుడు శరదృతువునకు, గురుడు హేమం
కమునకు, శని శిశిరర్తువునకు అధిపతులు. రాహువు 8 మాసములకు,
కేతువు 8 మాసములకు, అధిపతులగుచున్నారు.

వి॥ రాహువునకు 8 మాసములు, కేతువునకు 3 మాసములు యే యే మాసములో వివరించలేదు. “ దేవచంద్రగూఢా ” హిందీ వ్యాఖ్యతో గూడిన పరాశరాచార్యుల యందు “ కేతుోర్మాసద్వయ ” మని కేతువు 2 మాసముల కధిపతియని పాశాంతరము చూపబడెను. ఋతువులు సాయన, నిరయన భేదముచేత 2 విధములు. సాయనమేష, వృషభములు వసంతర్తువు, మిఘన కర్కటకములు గ్రీష్మర్తువు, సింహ కన్యామాసములు, వర్షర్తువు, తులావృశ్చికమాసములు శరదృతువు, ధనుర్మకర మాసములు హేమంతర్తువు, కంభ మీన మాసములు శిశిరర్తువు. ఇవి సాయన మేషాది రాశులందు సూర్యుని సంచారముచే సంభవించును.

లోకవ్యవహారములో నిరయన మేషాది రాశులందు సూర్యుని సంచారముచే ఋతువులు గ్రహింపబడుట లేదు. చంద్రమాసముచే చైత్రవైశాఖములు వసంతము, జ్యేష్ఠ ఆషాఢములు గ్రీష్మము. శ్రావణ భాద్రపదములు వర్షర్తువు, ఆశ్వయుజ-కార్తికములు శరదృతువు, మార్గ శీర్ష పౌషములు హేమంతము, మాఘ ఫాల్గుణ మాసములు శిశిరర్తువు అని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. గాని వాస్తవముచే సాయన మేషము నుండియే ఋతు 4 భాగమును చేసుకొనవలయును. అట్లు విధజించిన యెడల నీ క్రింది విధముగ వచ్చును.

| ఋతువు | సాంభము | అస్యము | అధిపతి |
|--------------|------------------|------------------|------------|
| 1. వసంతము | ౩0 శే॥ మార్చి | 19 శే॥ మేయు | శుక్రడు |
| 2. గ్రీష్మము | 20 ,, మేయు | 19 ,, జూలై | కుజడు, రవి |
| 3. వర్షము | 20 ,, జూలై | 19 ,, సెప్టెంబరు | చంద్రుడు |
| 4. శరదృ | 20 ,, సెప్టెంబరు | 19 ,, నవంబరు | బుధుడు |
| 5. హేమంతము | 20 ,, నవంబరు | 9 ,, జనవరి | గురుడు |
| 6. శిశిరము | 20 ,, జనవరి | 19 ,, మార్చి | శని |

(సాధారణముగ సంభవించు సాయన మేషాది రాశి సంక్రమణములు)

వీని ప్రయోజనములను గూర్చి “నవ్వుజాతక” గణితమందు లగ్నమందున్న గ్రహమును బట్టిగాని, లగ్నమందే గ్రహమును లేవ పుడు ప్రకాశాధిపతిని బట్టిన్ని, ఒకప్పుడు లగ్నమందు బహుగ్రహములున్నప్పుడు బలవద్దగ్రహమును బట్టియు ఋతునిర్ణయమును చేయవలయును. మరియు దశాంతర్దశా ఫలవిచారణ చేయునప్పుడు ఆయా గ్రహములు శుభులై బలయుతులై నచో నాయూ ఋతువులయందు అనిష్ట ఫలములను చెప్పదగినను.

జన్మకాలమందే గ్రహము సంపూర్ణ బలవంతుడై శుభముల నిచ్చుటకు తగియుండునో, వాని యధిపత్యములోనున్న ఋతువునంగు ప్రతి సంవత్సరము శుభమును, ఇష్టఫలమును చెప్పదగును. ఏ గ్రహము బలరహితుడై దోషములనిచ్చుటకు తగియుండునో వాడి యాధిపత్యమందుగల ఋతువునకు ప్రతిసంవత్సరము అనిష్ట ఫలమును చెప్పదగును.]

ధాతుమూల జీవ గ్రహములు

శ్లో॥ రాహ్వరవంగుచంద్రాశ్చ విజ్ఞేయా దాతువేవరా॥
 మూలగ్రహౌ సూర్యకుక్రో అపరా జీవసంజ్ఞకాః॥ ౪౭

తా॥ రాహువు, కుజుడు, శని, చంద్రుడు ధాతుచింతా గ్రహములు. సూర్యశుక్రులు మూలచింతా గ్రహములు మిగిలిన బుధ, గురు, కేతువులు జీవ చింతా గ్రహములగుచున్నారు.]

శనికి విశేషము

శ్లో॥ గృహేషు మందో వృద్ధోఽస్తి ఆయుర్వృద్ధిప్రదాయకః ।
 నై సర్గికే బహుసమాన్ దదాతి ద్విజసత్తమమ్॥ ౪౮

తా॥ ఓ ద్విజసత్తమా ! సర్వ గ్రహములలో శనివృద్ధుడు. ఆయుర్వృద్ధి ప్రదాయకుడు. నై సర్గిక దశయందు అధిసంవత్సరములు ఆయుర్దాయము నిచ్చువాడగుచున్నాడు.

గ్రహముల తుచ్చనీచ స్థానములు

శ్లో॥ మేషో వృషో మృగః కన్యా కర్కా మీషస్తతా తులాః
సూర్యాదీనాం క్రమదేతే కథితా ఉచ్యతాయః ॥

౪౯౯

తా॥ దశ త్రయోష్టాశ్చ సిద్ధోఽపి ధర్మితా వభాః॥
ఉచ్ఛా త్సప్తమథం నీచం తై రేవాంశైః ప్రకీర్తయమ్ ॥

౫౦

తా॥ సూర్యునకు మేషము, చంద్రునకు వృషభము, కుజునకు మకరము, బుధునకు కన్య, గురునకు కర్కటకము, శుక్రునకు మీనము, శనికి తుల, ఉచ్చరాశులగుచున్నవి. తమ తమ ఉచ్చరాశులకు సప్తమ రాశులు ఆయా గ్రహములకు నీచరాశులగుచున్నవి. రవిః మేషమందు 10వ భాగము, చంద్రునకు వృషభమందు 8వ భాగము. కుజునకు మకరమందు 28వ భాగము, బుధునకు కన్యయందు 15వ భాగము, గురునకు కర్కటకమందు 1వ భాగము, శుక్రునకు మీనమందు 27వ భాగము, శనికి తులయందు 20వ భాగము. పరమోచ్చ భాగములగుచున్నవి. వారి వారి పరమోచ్చ భాగములకు 180 భాగముల దూరములో ననగా వారి వారి నీచరాశులందాయా భాగములు పరమ నీచభాగములగుచున్నవి.]

వి॥ పరాశర మహర్షి రాహు కేతువులకు ఈ ప్రకరణమున దుస్వక్షేత్రాదులను తెలిపియుండలేదు. ఉచ్చ, నీచ, పరమోచ్చ, పరమనీచ భాగములను గూడ తెలిపియుండలేదు. కాని దశాఫలాధ్యాయములో “ రాహుదశాఫల ” మనుచోట ;

శ్లో॥ ఏవం రాహోశ్చ కేతోశ్చ కథయామి గృహాదికమ్ ।
తయో ర్ష శాపలజ్జప్త్యై తవాగ్రే ద్విజనందన ॥
రాహోస్తు వృషభం కేతో ర్యృశ్చకంతుంగనంజకమ్॥
మూర్తికోణకం జ్ఞేయం యుగ్మం దావరీ క్రమేణ చ॥
తుంభావీ చ గృహా విశ్రాంతాక్రన్యామీనా చ కేవలం॥

అని పీఠారాంధూ హిందీవ్యాఖ్యతో గూడిన గ్రంథమందు:
 అథాగ్ శ్చివిన క్వాని వచ్చి గేహదికం మునే।
 తద్దేశాపలదోదాయ శృణుత్వం తత్సమాహితః।
 రాహోస్తు వృషభం కేతో ర్వృశ్చికం తుంగసంజ్ఞకమ్।
 మూలత్రికోణకం యుగ్మం చాపం వేద్యం యథాకృమమ్।
 పుటాళీ అపివా కన్యా-మీనా త్రైశ్చ గృహే మతే।

అని ' దేవచంద్రయా ' హిందీ వ్యాఖ్యతో గూడిన గ్రంథమందు గలదు.

అనగా ² రాహువునకు వృషభము ఉచ్చరాశి, మిథునము మూల త్రికోణము, కుంభము స్వక్షేత్రమనియు, కేతువునకు వృశ్చికము ఉచ్చరాశి, ధనుస్సు మూల త్రికోణరాశి, వృశ్చికము స్వక్షేత్రము అనియు, కొందరి మతములో రాహువునకు కన్య స్వక్షేత్రము, కేతువునకు మీనము స్వక్షేత్రమనియు] గలదని వివరింపబడెను. ' గణేశదత్త పాఠక ' హిందీ వ్యాఖ్యతో గూడిన గ్రంథమందు ' శ్రీధర ' విరచిత సంస్కృత వ్యాఖ్యతో గూడిన గ్రంథమందు మాత్రము ఈ క్రింద విధముగ నున్నది.

శ్లో॥ రాహోశ్చ వృషభం కేతో ర్వృశ్చికం తుంగసంజ్ఞకమ్।
 మూలత్రికోణం కర్కం చ యుగ్మచాపం తదైవ చ।
 కన్యా చ వ్యగృహం పోక్తిం మీనం చ స్వగృహం వ్యుతమ్॥

అనగా ³ రాహువునకు మూలత్రికోణము కర్కటకమనియు, కేతువునకు మిథునము, ధనుస్సు రెండురాశులు మూలత్రికోణమనియు, రాహువునకు కన్య, కేతువునకు మీనము, స్వక్షేత్రములని తెలుపబడినది. వీనియందు కొన్ని మతభేదములున్నవి.]

జైమిని సూత్ర వ్యాఖ్యలగు ' సోమనాథుడు', జాతకసార సంగ్రహకర్తయగు ' రాఘవభట్టు ' ఈ క్రింద విధముగ తెలిపి యున్నారు.

'జాతకసార సంగ్రహము' ఆయుర్విద్యయములో

లగ్నాష్టమేశాఖ్య మాయుర్విద్యయవేలాయాం కదాది దాగ్రహకేవ్వేరపి
 లగ్నాష్టమాది పతిత్వం సంభవతి తత్కదా సంభవతితి చేత్ ఉచ్యతే యదా
 కవిరాహో ర్మద్యే కవిః కుంభే స్థితః రాహు రన్యత్ర స్థితః ఉదా రాహో
 రాదిపత్యం యదా తూతయో రన్యక్షేత్రపుత్రిత్వం తదా గ్రహాంతరేణ యుక్త
 స్యాదిపత్యం ఉభయో ద్గ్రహయుక్త్యే అదికగ్రహయుక్తన్యః గ్రహయుక్త
 సమానత్యే రాశితో బలం చింత్యం రాశిబలసమానత్యే బహువర్షవదస్యా దిప
 త్యం ఉభయో ర్మద్యే ఏకన్య ఉచ్యస్థితి రన్యస్యా న్యక్షేత్రస్థితి వై దోచ్చస్త
 వైవైవ అదిపత్యం జ్ఞేయం రాహో ర్వృశ్చిక ముచ్చరాశిః కేతో స్వ్యక్షేత్రం
 కేతో దుచ్చం కుంభరాశిః రాహో స్వ్యక్షేత్రం ఏవం వృశ్చికే కుజేన సాకం
 బలాబలం విశ్చిత్వ కేతో రస్యాదిపత్యం విర్ణేయం తదుక్త మభియుక్తే ॥

ద్వినాభక్షేత్రయో రేకవిర్ణయః కత్యతేఽ దునా
 ఏక స్వ్యక్షేత్రగో న్యస్తు పరత్ర యది సంస్థితః
 తదాన్యత్ర స్థితం నాథం పరికల్ప్య దశాం నయేత్
 ద్వా వన్యన్యర్ష గౌ తౌ చే త్నగ్రహో బలవాన్ భవేత్
 గ్రహయోగసమానత్యే చింత్యం రాశివళా ద్భంమః
 రాశిసత్వసమానత్యే బహువర్షో బలీ భవేత్
 ఏక స్వోచ్చగత స్త్వన్యః పరత్ర యది సంస్థితః
 గ్రాహయే క్షోచ్చరాశిస్థం కేట మన్యం విహయ వై
 ఏవం సర్వం వమాలోచ్య జాతన్య మ్మతి మాదిశేత్ ॥

అనగా లగ్నాష్టమాధిపతులను బట్టి ఆయుర్విద్యయమును చేయు
 నపుడు రాహు కేతువులకు గూడ లగ్నాష్టమాధిపత్యము సంభవిం
 చును. అదియెప్పుడు సంభవించుననగా, శని రాహువులలో శని కుంభ
 ముందుండి రాహువు వేరొక రాశియందున్నప్పుడు రాహువు కుంభ
 మున కధిపతియగును. శని రాహువులిద్దగు అన్యక్షేత్రవర్తులై నపుడు,
 ఇతర గ్రహములతో కూడిన వానికి కుంభాధిపత్యము వచ్చును. శని
 రాహువులిద్దగు అన్యగ్రహములతో కూడినచో అధికగ్రహములతో

కూడిన వానికి కుంభాధిపత్యము వచ్చును. గ్రహయు క్తత్యము గూడ సమానమైనచో శని రాహువులున్న రాశిబలము వలన బలవద్ద్రహమునకు సంభవించును. అదియు సమానముగ నున్నచో యెక్కువదశా సంవత్సరములే గ్రహము వలన వచ్చునో వానికి సంభవించును. ఒక రుచ్చయందుండి మరొకరు ఇతర రాశియందున్నప్పుడు ఉచ్చస్థ గ్రహమునకే ఆధిపత్యము సంభవించును.

రాహువునకు వృశ్చికముచ్చరాశి కేతువునకు స్వక్షేత్రము, కేతువునకు కుంభరాశి ఉచ్చరాశి, రాహువునకు స్వక్షేత్రములగుచున్నవి. ఇదే విధముగ కేతు పిషయమునుగూడ నిర్ణయించవలెను. ఈ నిర్ణయము దశాఫల విచారణయందు, ఆయుర్నిర్ణయ సమయమందు చేయవలయునని చెప్పబడినది. భావఫల విచారణ చేయుటలో రవ్యాది సప్తగ్రహములకు మాత్రమే రాశ్యధిపత్య. స్వక్షేత్రాది విచారణ చేయబడినదిగాని రాహు కేతువులకు చెప్పబడలేదు. కనుక రాహు కేతువుల స్వక్షేత్రాది విచారణమును దశాఫల విచారణ చేయు సందర్భము లోను, ఆయుర్నిర్ణయ విచారణ చేయునప్పుడు మాత్రమే గ్రహించవలయునని తెలియుచున్నది.]

గ్రహములకు మూలత్రికోణ స్థానములు

- రవే ప్రింహే నఖాంశ్య త్రికోణ/మవరే స్వభమ్॥¹⁰
- ఉచ్చ మిందో ద్వపే త్ర్యంశ/త్రికోణ మవరేంశకామ్॥¹¹ ౫౧॥
- మేషేంశాంశస్తు భౌమస్య త్రికోణ/మవరే స్వభమ్॥
- మైత్ర్యాం బధస్య తిద్యంశ/స్తతః పంచ త్రికోణకమ్॥ ౫౨॥
- తత స్వభం దఖాంశ్య త్రికోణ మవరే స్వభమ్॥
- చాపే దఖాం శీపస్య త్రికోణ/మవరే స్వభమ్॥ ౫౩॥
- తురే కుకృస్య తిద్యంశ త్రికోణ/మవరే స్వభమ్॥
- కనేః కుంభే నఖాంశ్య/త్రికోణ/మవరే స్వభమ్॥ ౫౪॥

[సూర్యునకు సింహమందు 20 భాగల వరుకు మూలత్రికోణము. 21 నుండి 30 వరుకు స్వక్షేత్రము. చంద్రునకు వృషభమందు 3 భాగల వరుకు ఉచ్చము 4 నుండి 30 వరుకు మూలత్రికోణము. కుజునకు మేషమందు 12 భాగలవరుకు మూల త్రికోణము 18 నుండి 30 భాగల వరుకు స్వక్షేత్రము. బుధునకు కన్యాయందు 15 భాగల వరుకు ఉచ్చము, 16 నుండి 20 భాగల వరుకు గల 5 భాగాలు మూలత్రికోణము 21 నుండి 30 భాగల వరుకు గల 10 భాగాలు స్వక్షేత్రము. గురునకు ధనుస్సులో 10 భాగాలు మూలత్రికోణము. 11 నుండి 30 భాగల వరుకు స్వక్షేత్రము. శుక్రునకు తులయందు 15 భాగాలు మూల త్రికోణము. 16 భాగల నుండి 30 భాగల వరుకు స్వక్షేత్రము. శనికి కుంభ మందు 20 భాగలవరుకు మూలత్రికోణము. 21 నుండి 30 వరుకు స్వక్షేత్రము అని గ్రహించవలెను]

గ్రహములకునై సర్గిక మిత్ర-సమ-శత్రుకథనము 6
 శ్లో॥ త్రికోణాత్ స్వాత్ సుఖ స్వాస్త్వ్య ధీ రత్నాయుః స్వక్షణపాః, (6)
 సుహృదో రిపవ శ్చాన్యే సమా శ్చోభయంక్షణాః॥ ౫౩॥

తా|| గ్రహములకు తమ తమ మూల త్రికోణ రాశుల నుండి 4, 2, 12, 5, 9, 8 స్థానాధిపతులు తమ ఉచ్చ స్థానాధిపతులు మిత్రులగుదురు. మిగిలిన స్థానాధిపతులు శత్రువులగుదురు. ఏ గ్రహములకు మిత్రత్వ శత్రుత్వ లక్షణములు సంభవించునో ఆయా గ్రహములు సములగుదురు. ఈ విధముగ గ్రహముల యొక్క నై సర్గిక మిత్రశత్రు సమత్వములను తెలుసుకొనవలెను.

ఉదాహరణము :- సూర్యునకు మూలత్రికోణమగు సింహము నుండి 2, 4, 5, 8, 9, 12 స్థానాధిపతులగు బుధుడు, కుజుడు, గురుడు చంద్రుడు మిత్రులగుచున్నారు. వీరికంటె భిన్నములైన 3, 6, 7, 10, 11 స్థానాధిపతులగు శుక్ర - శని - బుధులు శత్రువులగుచున్నారట. ఇందులో బుధుడు మిత్రుడు, శత్రువు కూడ యగుటచేత సముడగు

చున్నాడు. కుజుడు మిత్రుడు. గురుడు మిత్రుడు. చంద్రుడు మిత్రుడు. శుక్రుడు శత్రువు శని శత్రువు అగుచున్నారు. ఇట్లు విగిలిన గ్రహములకు కూడ తెలుసుకొనవలెను.

నై సర్గిక మైత్రీ చక్రము

| గ్రహ | ర | చ | కు | బుధ | గురు | శుక్ర | శని |
|-------|----------------|-----------------|---------------|------------------|-----------------|-----------|------------|
| మిత్ర | చ. కు గు | ర. బు. | ర. చ గు | ర కు | ర. చ. కు. | బు. శ. | బు. శు. |
| సమ | బు. | కు. గు కు. శ | కు. శ. | కు. గు. శ. | శ. | కు. గు. | గు. |
| శత్రు | కు. శ. | × | బుధ | చం | బు.కు | ర.చం. | చ.చం.కు. |

నై సర్గిక మిత్రత్వ శత్రుత్వములను గురించి మతాంతరముగ బృహజ్జాతకములో పరాహమిహారునిచే "జీవో జీవబుధా...! అను శ్లోకములో చెప్పబడినది. ఆ మతమును గురించి పరాహమిహారుడు "కేషాంచి దేవం మతమ్" అని చెప్పియుండుటచేత. బహు సమ్మత మైన పరాశరమతమునే యతని బృహజ్జాతకములో చెప్పియున్నాడు. కొంతమంది యొక్క మతములో :-

- | | |
|-------------------------------|-------------------|
| మిత్ర | శత్రువులు |
| సూర్యునకు :- గురుడు | చ, కు, బు, శు, శ. |
| చంద్రునకు :- గురు, బుధులు | ర, కు, శు, శ. |
| కుజునకు :- శుక్ర, బుధులు | ర, చ, గు, శ. |
| బుధునకు :- చ, కు, గు, శు. శ. | రచి |
| గురునకు :- ర, చ, బు, శు, శ | కుజు |
| శుక్రునకు :- కు, బు, గు, శు శ | ర. చ |
| శనికే :- బు, గు, శు | ర, చ శ. |

ఇట్లు మిత్రత్వ శత్రుత్వములను కొంతమంది యవనాదులు చెప్పియున్నారు. సత్యాచార్య మతములో చెప్పబడిన మిత్రత్వాదులు పరాశర మతముతో సమానముగ నున్నవి. 1

గ్రహములకు తాత్కాలిక మిత్రత్వ శత్రుత్వ సమత్వ కథనము

శ్లో॥ దశదింధ్యాయశహజ స్వాంత్యస్థా స్తే వరస్పరమ్ |
తక్కాలే మిత్రితం యంతి రిపవోన్యత్ర సంస్థితాః | ౫౬

తా|| త్రానున్న రాశినుండి గ్రహమునకు 10,4,11,8,2,12 స్థానములలో నున్న గ్రహము తత్కాలమందు మిత్రుడగును. మిగిలిన రాశులలో నున్న గ్రహము శత్రువగును.

వి| ఉదాహరణము :- మేషమందు రవి యుండగ వానికి 10,4,11,8,2,12 స్థానములందున్న యే గ్రహమైనను, తాత్కాలిక మిత్రుడగును. మిగిలిన 1,5,6,7,8,9 స్థానములందు యే గ్రహములున్నను, శత్రుగ్రహములగుదురు. మేషమందున్న రవికి 1,5,6,7,8,9 స్థానములందున్న గ్రహములు తాత్కాలిక శత్రువులని గ్రహించవలయును.

వంచధా మైత్రీ విర్ణయము

శ్లో॥ తక్కాలే చవిసర్గేచ మిత్రంచే దధి మిత్రకమ్ |
మిత్రం మిత్ర వచత్వేతు శత్రుః శత్రుసమత్వకే || ౫౭

శ్లో॥ నమోమిత్ర రిపుత్వేతు శత్రుత్వేత్వదిశత్రుతా |
ఏవం వివిచ్య దైవజ్ఞో తాతకన్య పలంచదేత్ || ౫౮

1. నై సర్గిక మిత్రగ్రహము తాత్కాలిక మిత్రుడైనచో అధి మిత్ర గ్రహమగును

2. నై సర్గిక సమగ్రహము తాత్కాలిక మిత్రుడైనచో మిత్ర గ్రహమగును.

3. నై సర్గిక మిత్రగ్రహము తాత్కాలిక శత్రువైనచో సమ గ్రహమగును.

శుభ ఫలము

| ఉచ్చ | మా.త్రి | స్వ.గృ | మిత్ర | సమ | నీచ. శత్రు |
|------|---------|--------|-------|---------|------------|
| 60' | 45' | 30' | 15' | 7'-30'' | ○ |

అశుభ ఫలము

| ఉచ్చ | మా.త్రి | స్వ.గృ | మిత్ర | సమ | నీచ. శత్రు |
|------|---------|--------|-------|-----|------------|
| ○ | 7'-30'' | 15' | 30' | 45' | 60' |

ధూమాద్య ప్రకాశక గ్రహసాధనము

- శ్లో॥ క్రమంకాద్య విక్వతాగైశ్చ పతురై స్సహికారవిః॥
 ధూమోనామ మహా దోషః సర్వ కర్మ వినాశకః॥ ౬౧
- ధూమో మందంతః కుద్ధో వ్యతీపాకోత్ర దోషదః॥
 నవద్యోత్యో వ్యతీపాతః పరివేషో తిదోషకృత్॥ ౬౨
- పరివేషకృతశ్చక్రాదింద్రో చాపస్తు దోషదః॥
 విక్రమంకా త్యష్టితాగద్య శ్చాపః కేతుఃకగోఽనుభః॥ ౬౩
- ఏకరాశి యుతః కేతుః సూర్యతుల్యః ప్రజాయతే॥
 అప్రకాశ గ్రహవైకే పాపాదోష ప్రదాః స్మృతాః॥ ౬౪

తా|| త్రాత్రాలిక స్పష్ట సూర్యునిలో రా 4 భా18 లి 20 లు కలిపినచో ధూమగ్రహము వచ్చును. ఈ గ్రహము మహా దోషము నిచ్చును. సర్వకర్మలను నాశనము చేయును. ధూమగ్రహమును 12 రాశులలో తీయగ ప్యతీపాత గ్రహము వచ్చును. వ్యతీపాతమునకు 6 రాశులను కలిపినచో పరివేషము వచ్చును. పరివేషమును 12 రాశులలో తీయగ ఇంద్రోచాపము వచ్చును. ఇంద్రోచాపమునకు భా 16.40 లిలను కలిపినచో కేతువు వచ్చును. దీనికి 1 రాశి కలిపిన యెడల

తాత్కాలిక స్పష్ట సూర్యుడు వచ్చును. అప్రకాశగ్రహము లైదును చాల దోషపరిదములని, పాపులని చెప్పబడిరి.)

వి॥ స్పష్ట సూర్యుడు 6-5-28-12 విలు ఉండెను. దీనిలో రా 4-18-20 విలు కలుపగ రా10-18-48-12 ధూమగ్రహమును. దీనిని 12 రాశులలో తీసివేయగ రా 1-11-16-48 వ్యతీపాతమును. వ్యతీపాతమునకు 6 రాశులు కలుపగ 7-11-16-48 పరివేషమును. పరివేషమును 12 రాశులలో తీయగ రా 4-18-48-12 ఇంద్రచాపమును. ఇంద్రచాపమునకు రా 0-16-40-0 కలుపగ రా 5-5-28-12 కేతువగును. కేతువునకు రా 1-0.0.0 కలుపగ స్పష్టరవి 6-5-28-12 వచ్చును.

పై గణితమును బట్టి ధూమము 10-18-48-12, వ్యతీపాతము 1-11-16-48 పరివేషము 7-11-16-48, ఇంద్రచాపము 4-18-48-12 కేతువు 5-5-28-12, స్పష్టరవి 6-5-28-12 వచ్చెను. రవ్యాదిగ్రహముల స్ఫుటములను బట్టి రాశ్యంశాదులందు వారి స్థితిని గుర్తు చేసుకొనుచున్నట్లు ధూమాది పంచగ్రహముల స్థితినివారి వాని స్ఫుట ప్రమాణములను బట్టి గుర్తు వేసుకొనవలయును.

అప్రకాశ గ్రహముల ఫలము

శ్లో॥ సూర్యేందు లగ్నగే ష్టేషు వంశాము ర్జాననాకవమ్।
ఇతి ధూమాది దోషాణాం స్థితిః పద్మాసనోదితా॥

తా॥ ఈ అప్రకాశ గ్రహము లైదును, రవి, చంద్ర, లగ్నములలో ఎవరితో కలసివను, ఎవరు కలసివను. క్రమముగ వంశము, ఆయువు, జ్ఞానము నశించును. ఈ విధముగ అప్రకాశ గ్రహముల స్థితి వలన గలుగు ఫలమును బ్రహ్మచెప్పియుండెను.

వి॥ రవితోగాని, చంద్రునితోగాని, లగ్నముతోగాని, ధూమాది గ్రహములలో నెవరు కలసియున్నను, దోషఫలము సమానముగనే చెప్పబడినది.

గుళిక, కాలవేళ, మృత్యు, యమఘంట, అర్ధయామ

కాల జ్ఞానము.

- శ్లో॥ రవివారాదిశ్యంతం గుళికాది విరూప్యకే।
 దివసా నష్టదా తత్త్వా వారేణ ద్గణయే త్కమాత్॥ ౬౬॥
 అష్టమోంకో విరీక స్వాఽ చ్యవ్యంకో గుళిక స్పృతః॥
 రాత్రి మష్యష్టదా కృత్వా వారేణ త్పంచమాదితః॥ ౬౭॥
 గణయే దష్టమః ఖాదో విషృతిః పరికిర్తితః॥
 శవ్యంకో గుళికః పోక్తో రవ్యంశః కాం సంజ్ఞకః॥ ౬౮॥
 భౌమాంకో మృక్కు లాదిష్టో గుర్వంకో యమఘంటకః॥
 సౌమ్యాంకో ర్షప్రహరకః స్వస్వదేవోద్భవః స్పటః॥ ౬౯॥

తా॥ ఆదివారము నుండి శనివారము వరకు గల యేడు వారములలోను గుళిక, కాలవేళ, మృత్యు, యమఘంట, అర్ధయామ(అర్ధప్రహర)ములయొక్క కాలములు చెప్పబడుచున్నవి. దినప్రమాణమును 8 భాగములు చేసి ఆవారాధిపతి నుండిలెక్క పెట్టగ ఏడుగ్రహములు ఏడు ఖండములకు ఆధిపతులగుదురు. 8 వ ఖండమునకు, అధిపతిలేకు, దానికి నీరీశ్వర ఖండమని పేరు, ఇట్లు రాత్రి భాగమును గూడ 8 ఖండములు చేసి, వారాధిపతికి 8వ వాని నుండి క్రమముగ లెక్కపెట్ట వలయును. అట్లు లెక్క పెట్టగ శని ఖండము గుళిక ఖండమగును.

రవి యొక్క ఖండము కాలవేళయనబడును. కుజఖండము మృత్యువనబడును. గురు ఖండము యమఘంట మనియు, బుధఖండము అర్ధప్రహరమనియు అనబడును. వీనిని సాధించునప్పుడు స్వదేశీయదిన, రాత్రి ప్రమాణములను గ్రహించి సాధించ వలయును.

వి॥ ఇష్టదినమందు స్వదేశీయదిన రాత్రి ప్రమాణములను గ్రహించి, వానిని 8 ప్రమాణ ఖండములు చేయవలయును. ఆదివారము నుండి శనివార పర్యంతము గల ఏడు వారములకు రవి, చంద్ర, కుజ, బుధ, గురు, శుక్ర, శనిలు వరుసగ వారాధి పతులగుచున్నారు.

ఏ వారమున గుళికాది సాధనమును చేయవలదితిమో ఆ వారాధిపతి నుండి లెక్కపెట్టగ శవ్యంశము గుళికుడగును. రవ్యంశము, కాలవేళ యగును. కుజఖండము మృత్యువగును. గురుఖండము యమఘంటము, బుధఖండము అర్ధప్రహారము అగును.

రాత్రి యందైన ఇష్టవారాధిపతి నుండి 5వ వానితో ప్రారంభించి క్రమముగ లెక్కపెట్ట వలయును. అట్లు లెక్కపెట్టగ శవ్యంశము గుళికుడు, రవ్యంశము కాలవేళ, కుజంశము మృత్యువు, గుర్వంశము యమఘంటము, బుధంశము అర్ధప్రహారమగును. |

ఉదాహరణము :-

ఇవ్వదినము ఆదివారము. దినప్రమాణము 31? ఘ 20 విలు. దీని అధిపతి సూర్యుడు అగును. పగటియందు సూర్యునినుండి 7 ఖండములను లెక్కించ వలయును. రాత్రి యందు రవి నుండి 5వ వాడగు గురుని నుండి లెక్కించ వలయును. ఇట్లు లెక్కించగ శవ్యంశము గుళికుడగును.

గుళిక సాధనము :-

దినమానము ఘ 32-20÷8 = ఘ 4-2-80 ఖండ ప్రమాణమగును. 7వ ఖండము 28-17-80 వరకు ఉండును. ఈ ఘడియలు గుళిక సమయమని గుర్తించవలయును. రాత్రి మానము ఘ 27-40÷8 = 3-27-80 ఆదివారము రాత్రికి రవి నుండి పంచమాధిపతియగు గురుని నుండి లెక్కపెట్ట వలయును. గనుక గురునినుండి 5వ ఖండము శనిఖండము రాత్రి ఘ 10-22-80 ల వరకు నిలచును. ఈ ఘడియలకు గుళికుడుండును. దీనికి లగ్నమును సాధించినచో గుళిక లగ్నమగును. ఈవిధముగ మిగిలిన వారము లందు కూడ సాధించవలయును.

దీనిలో మత భేదములు గనబడుచున్నవి. "పరాశరఘోర" (చేవచంద్రుఱు వ్యాఖ్యాన సహితము) లోని క్రింద పాఠముగలదు.

శ్లో॥ గుళికారంభకాలే వృషమయాశ్చయత స్తు యత్ ।
 లగ్నం యత్పాద్యతే విద్వి ర్గుళికః స విగద్యతే ॥
 నామాంతరం తు తస్యైవ మాంది రిత్యభిదీయతే ॥

శ్రవ్యంశ ప్రారంభకాలమునకు గుళికా రంభకాలమునిపేను. ఈ సమయమునకు సాధించబడిన లగ్నమునకు గుళికుడున్న లగ్నముని చెప్పబడును. గుళికునకు మాందియని నామాంతరము గలదు.

పై న చెప్పిన దానిని బట్టి శవ్యంశము యొక్క ప్రారంభ కాల మునకు గుళికుని సాధించవలెనుగాని అంత్యమునకు గాదని విశదముగు చున్నది. గుళికునకే మాందియనిపేను అని చెప్పబుచేత మాందిగుళికులు ఒక్కరేయని గ్రహించవలసియున్నది. కాని “ఉత్తరకాలామృతము” లో కాళిదాసు “మాందిగుళికసాధన” విషయమై ఇట్లు చెప్పియుండెను

శ్లో॥ అంత్యాకో హి నిరీశ్వర స్తు గుళికః శవ్యంశక స్తస్మిన్ శో
 వారో నా దిహ వంచమాదిత ఆయం బండాంతభేంశే భవేత్ ॥
 స్యాతాం మందసుతా పుత్రా పతిభిలా విత్కేవ మాచే ముని
 ర్మాండస్యః కిల యత్ర తౌ నిజసతౌ తత్త్రైవ దోషవ్రదౌ ॥

అనుశ్లోకములో మాంది, గుళికులు ఇద్దరు శనిసుతులని మాం డవ్యముని చెప్పిననియు శనిఖండము యొక్క అంత్యాంశమందు గుళికుడుండుననియు చెప్పియుండెను.

మాంది గ్రహసాధన విషయమై :-

చారుః ఖరి జటా వయో నట తనూ రూపం మ్యమానాహతం ।
 ఖాంగస్తం రవివానరాది ఘటికా వృత్కాలభే మందజః ।
 రాత్రే ర్యాన మహాః ప్రమాణ మసాహృ త్కండ ప్రమాణం భవే
 దర్కాద్య శనివానకాంతదివసే వారేశ్వరా త్కండపాః ॥

అను శ్లోకములో ద్రినమానము 30 ఘడియ లై నప్పుడు ఆదివారము 26 ఘటల మీద, సోమవారము 22 ఘటల మీద, మంగళవారము 18 ఘటల మీద, బుధవారము 14 ఘటల మీద, గురువారము 10 ఘటల మీద, శుక్రవారము 6 ఘటల మీద, శనివారము 2 ఘటల

మీద మాంది గ్రహముండను. దినప్రమాణ భేదమున్నప్పుడా దిన మాసము నాయావార ధ్రువముడియలచేతి గుణించి 80 చే భాగింపగ స్పష్టమైన మాందిగ్రహ సమయము వచ్చును. అని చెప్పి. ఆదివారము దినస్తమ ఖండాంతమగు 26 ఘ॥ 15 వి॥లో 0-15 వి॥లను వదలి 26 ఘడియల సమయమే మాంది సమయమని చెప్పియుండెను. సోమవారమునాడు ఘ22-30 లో 0-30 వి॥లను వదలి 22 ఘ॥లను. మంగళవారమునాడు 18-45 వి॥లలో 0-45ను వదలి 18 ఘ॥లను, బుధవారమునాడు 15-0 ఘ॥లలో 1 ఘ॥ను వదలి 14-0 ఘ॥లను, గురువారమునాడు 11-15 ఘ॥లలో 1-15 వి॥లను వదలి 10-0 వి॥లను, శుక్రవారము రోజున 7-30 వి॥లలో 1-30 వి॥లను వదలి 6 ఘ॥లను, శనివారమునాడు 3-45 వి॥లలో 1-45 వి॥లను వదలి 2 ఘ॥లను మాత్రమే గ్రహించి, మాంది సాధనమును చెప్పియుండెను. కాని “గుళికారంభ కావేష్ట సమయాశ్రయే” లగ్నం యత్సాధ్యతే విద్విద్గుళికస్య నిగద్యతే॥ అను పరాశర జ్ఞానలో సాతాంతర క్షోకమును బట్టి శన్యంశారంభ కాలమే గుళిక ప్రారంభ సమయమని గ్రహించినప్పుడు. 80 ఘడియలు దినమానమైనప్పుడు ఆదివారమున ఘ 22-30లకు, సోమవారము ఘ 18-45లకు, మంగళవారము ఘ 15-0 లకు, బుధవారమున ఘ 11-45లకు గురువారమున ఘ 7-30 లకు శుక్రవారము ఘ 3-45లకు, శనివారము 0-0 లకు శన్యంశారంభమై అదియే గుళికారంభ సమయమగుచున్నది.]

దీని విషయమై “విద్యాసూధవీయము” ముహూర్త దీపికా వ్యాఖ్యానములో శ్రీపతి, సర్వసిద్ధి, సంగ్రామ విజయోదయాది గ్రంథములలో గల 4 మతములను విచారించి. ఈ క్రింద విధముగవివరించెను.

నను భక్తుర్దా మేతేషాం మతానాం అన్యోన్యం వైషమ్యదర్శనాత్ కథమయం విశ్చయతే గుళికోదయః ఉచ్యతే! మందాంకో గుళిక ఇతి సామాన్యలిదానం,

తేన మందాంశే గుణోదయ ఇత్యేతావ దేవ విధమ్. తస్మిన్ సర్వత ఏకదేశే
 నేత్యా కాంక్షయాం “స్వోదయఘ్నా కృతుర్వారా” తద్వారాదియమాంతం. ఇత్యుభే
 అపి ప్రాప్నుతః తత్ర సంగ్రామ విజయోక్తః మందాంశాంతా దర్శాచీన పుటి
 కాయాం గుణోదయస్యా నవసేయత్నాత్ తద్వట్టితవ గుణోదయః. సర్వసిద్ధ్య
 క్తకృ తదంక్యత్ర్యంశే॥ అనియోశ్చ నాదికామా త మూనం వాంతర” మితి గుణో
 స్వోదయస్యా నవసేయత్నాత్ తద్వట్టితవ గుణోదయ ఇతి॥ కవచ
 నారాయణః :-

గుణో నాదికామాత్ర స్థాయీ త్యాజ్య స్వయత్నతః।
 అత స్తదుదయే కర్మ కృతం సర్వం వినిశ్యతి।
 శ్రీవతినాథ తదుదయ స్పర్శదుష్టా ఇత్యపి ముహూర్తానిందితా।

తథాచాత్రిః:-

గుణికాంతరాశి శేషస్యాజ్యో హ్యభూత పుష్పవత్। ఇతి।
 సర్వైరిపి మందాంకత్ర్యంశే గుణోదయ ఇతి ప్రతిపన్నమ్॥

అని వివరించెను.

పై న వ్రాసిన దానిలో గుణికుని గుణించుటలో 4 మతములు గలవు.
 ఆ మతములను బట్టి శనిఖండములో అంత్యమందుగల ఘడియగుణికో
 దయ కాలమని తాత్పర్యము.

పై వ్యాఖ్యానమును బట్టి ప్రతిదినమందు శన్యంశము యొక్క
 అంత్యమందు 3వ భాగము (రమారమి 1 ఘడియల్ల ర) గుణికకాలమని
 నిర్ణయించబడినది.

సర్వవారములందు దినమానము 30 ఘడియలని గ్రహించి
 నపుడు గుణోదయాంత్య కాలములు.

ప గ లు

| వారము | గుణికారంభ | గుణికాంత్యకాలము |
|-----------|-----------|-----------------|
| ఆదివారము | ఘ 25-0 | 26-15 |
| సోమవారము | 21-15 | 22-30 |
| మంగళవారము | 17-30 | 18-45 |

| వారము | గుళికారంభ | గుళికాంత్యకాలము |
|------------|-----------|-----------------|
| బుధవారము | 13-45 | 15-11 |
| గురువారము | 10-0 | 11-15 |
| శుక్రవారము | 6-15 | 7-30 |
| శనివారము | 2-30 | 8-45 |

గ్రంథాంతర వచనములను బట్టి పై విధముగ వచ్చును. రాత్రికాలమందు గూడ గణితరీత్యా పై విధముగ సాధించుకొనవలయును.

పరాశర మతములో శస్యంశమని చెప్పబడినందున, శస్యంశము మొత్తము గుళికభాగమని గ్రహించవలసియుండును.

ఉత్తర కాలామృతములో గల మాండవ్యమతము ననుసరించి మాంది, గుళికులు ఒకరుకాదని, ఇద్దరు వేరని చెప్పబడి, కాలమును గురించి చెప్పటలో “చారుఃఖారి” అను శ్లోకములో తల్కాలభేమందజః’ అనియు ‘ఖండాంత భంశే భవేత్’ అనియు చెప్పటచేత దినమానరాత్రి మానములు 30 ఘటై నప్పడు మాందిగుళిక కాలము లీ క్రింద విధముగ వచ్చును.

| వారము | షగలు | | రాత్రి | |
|------------|-------|-------|--------|-------|
| | మాంది | గుళిక | మాంది | గుళిక |
| ఆదివారము | ఘ 26 | 26-15 | ఘ 10-0 | 11-15 |
| సోమవారము | „ 22 | 22-30 | „ 6-0 | 7-30 |
| మంగళవారం | „ 18 | 18-45 | „ 2-0 | 8-45 |
| బుధవారము | „ 14 | 15-00 | „ 26-0 | 26-15 |
| గురువారము | „ 10 | 11-15 | „ 22-0 | 28-30 |
| శుక్రవారము | „ 6 | 7-30 | „ 18-0 | 18-45 |
| శనివారము | „ 2 | 8-45 | „ 14-0 | 15-0 |

పై విధముగ మాంది, గుళిక ధ్రువములు వచ్చును. ఆ యా దిన రాత్రి ప్రమాణములలో గల హెచ్చు తగ్గులను బట్టి యీ ప్రమాణములు మారుచుండును. బహుగ్రంథ కర్తలు మాంది గుళి కులను ఒకనినిగ గుర్తించియే వ్యవహరించినట్లు తెలియుచున్నది. వార ధ్రువ ఘడియలను బట్టియే మాంది గ్రహసాధనమును చేయు చుండిరి. గాని “ బృహత్పరాశరహోర ” లో వాకాంతర శ్లోకమును బట్టి శన్యంకారంధ సమయమునకు మాంది లగ్నసాధనమును చేయ వలయునని తెలియుచున్నది.]

(మాంది) గుళిక లగ్నసాధనము

గుళికేష్టవకా ల్లగ్నం స్ఫుటం యత్ వ్యవ్యదేశజమ్ ।

గుళికం ప్రోచ్యతే తస్మా జ్ఞాతకన్య పలం వదేత్ ॥ ౭౦ ॥

తా। పూర్వోక్త రీతిగ గుళిక కాలమును సాధించి, ఆ సమయము నకు స్వస్వదేశీయ లగ్న ప్రమాణములను గ్రహించి లగ్న సాధ నమును చేయవలయును. దానినే గుళికలగ్నమని లేక మాందిలగ్నమని యందురు. దీనినిబట్టి జాతకునకుఫలములను నిర్ణయించి చెప్పవలయును.

వి। ఇష్టదినము నాటి దిన ప్రమాణమును గుర్తించి, దానిని 8 ఖండములు చేయవలయును. ఇష్ట దినమునాటి వార.మేదియగునో ఆ వారాధిపతి నుండి శన్యంశము వరుకు ఖండములను కలుపు కొని రావలయును. శనిఖండకాలారంభమునకు ఎన్ని ఘడియ విఘడియలు వచ్చునో ఆ సమయమున కేలగ్నము వచ్చునో దానిని గుళిక లేక మాంది లగ్నమని గ్రహించవలయును.

1. ప్రథమ పద్ధతి :-

ఇష్టదినము బుధవారము. దీని అధిపతి బుధుడు. ఈనాటి దిన ప్రమాణము ౩2.24 విలు, 1 ఖండముయొక్క ప్రమాణము ఘ 4.౩ విలువచ్చెను. వారాధిపతియగు బుధుని నుండి వరుసగ శని ఖండా రంభమువరకు కూడవలయును.

బుధఖండము — 4-8

గురు — 4-8

శుక్ర — 4-8

12-9 ఇది శని ఖండారంభ

మగును. ఈ దినమునాటి సూర్యోదయ లగ్న భుక్తి ఘ 2-50 లు వృషభమందై నది. 17వ అక్షాంశమునకు వృషభ లగ్న ప్రమాణము ఘ 4-56లు గలదు. దీనిలో భుక్తిని తీసివేయవలయును.

వృషభ ప్రమాణము 4-56

భుక్తి 2-50

వృషభ శేషము 2-6

మిధునప్ర 5-26

కర్కటకప్ర 5-31

18-08

కర్కటక లగ్నములో శని ఖండారంభ కాలముండుటచేత కర్కటక లగ్నము గుళిక లేక మాందిలగ్నమని గ్రహించవలయును. కర్కటక లగ్నమందు గూడ భుక్తిని ఏష్యమును సాధించి, నవాంశ లగ్నమును సాధించవలయును.

కర్కటకాంతము ఘ 18-08 కర్కటకప్ర 5-31 లో

శనిఖండప్రారంభము 12-09 శేషము 0-54 తీయగా

కర్కటక శేషము - 0-54 భుక్తి 4-87 విలు

వచ్చెను. కర్కటకములో 1నవాంశప్రమాణమువిఘ 37-20లు అగును. భుక్తి ఘ 4-87 లకు 7 నవాంశములు గతించినవి. ఎనిమిదవ నవాంశములో విఘ 16లు భుక్తిమైనందున కర్కటక లగ్నము ఎనిమిదవ నవాంశమందు గుళిక లేక మాంది గలదని గ్రహించవలయును. అనగా కుంభ నవాంశములో గుళికుని గుర్తించవలయును.

2. ద్వితీయ పద్ధతి :-

శని ఖండాంత సమయమునకు లగ్నసాధనమును కొందరు చేయుచున్నారు. పై ఉదాహరణములో శని ఖండాంత సమయము ఘ 16-12 విలగును. పై విధముగ గణితము చేయగ సింహ లగ్నములో ఘ 8-9 విలు భుక్తమైనది. ఈ ప్రకారము సింహ లగ్నమును. కన్యానవాంశము వచ్చును.

3. తృతీయ పద్ధతి :-

ఉత్తర కాలామృత, ఫలదీపికాది గ్రంథములందు ధ్రువాంశములివ్వబడినవి. ఆ ప్రకారము బుధవారమునకు ఘ 14లు చెప్పబడెను.

దినమాసము 32 - 24 x 14 ÷ 30 = లబ్ధము ఘ 15-7-12 వచ్చెను. ఈ ఘడియలకు లగ్నమును కట్టగ సింహలగ్నములో ఘ 2-4 విలు భుక్తమైనది. ఉత్తర కాలామృతములో చెప్పిన మాండవ్యమునిమతానుసాగము శనిఖండాంత సమయము ఘ 15-7-12 లకు మాంది లగ్నమును, శనిఖండాంత సమయము ఘ 16-12 లకు గుళిక లగ్నమును గ్రహించ వలసియున్నది.

ప్రచారములో శని ఖండాంతమునకుగాని, శని ఖండాంతమునకుగాని మాందిలగ్నమును కట్టుటలేదు. ఉత్తర కాలామృతాది గ్రంథములలో అనుసరించిన మార్గమునే యనుసరించుచున్నట్లు నోచు రించుచున్నది.

ప్రాణపద పరిభాష

శాంకపాదనమైః ప్రాణై క్వరా ద్యరక్కతికోణితః ।

ఉదయా పిష్ట కాలాంతం యద్యం ప్రాణపదం హి తత్ ॥ ౧౧॥

తా|| భ్రవక్రము (360భా) లో నాలుగవ వంతు (90భా) కు సమమైన 15 విభుడియలకు ఒక ప్రాణపదమని గ్రహించి, సూర్యోదయాది ఇష్టకాలము వరకు ఎన్నిగతించినవో తెలుసుకొని, సూర్యుడు

చరరాశి యందున్నచో సూర్యునకు, స్థిరరాశియందున్నచో సూర్యునినుండి నవమభావమునకు, ద్విస్వభావమందున్నచో పంచమమునకు కలుపగ ప్రాణపదము వచ్చును.)

ప్రాణ పద సాధనము

స్వేచ్ఛకాలం పరీకృత్య తిథ్యాస్తం ఛాదికం చయత్
చరాగ ద్విభవంస్థేర్కే తానా యుల్ నవమే సుతే
స్పృటం ప్రాణపదాఖ్యం తల్లగ్నం క్షేయం ద్విజోత్తమ
లగ్నా ద్వికోజే తుర్యేచ రాశ్యే ప్రాణపదం తదా
కుటం జన్మ విజానీయా త్తరై వైకాదశే ఏనా||
అన్యస్థానే స్థికం చే త్పాత్ తదా జన్మాకుటం వదేత్||

తా|| సూర్యోదయము నుండి జన్మసమయము వగుకు గల ఘడియ విఘడియలను విఘడియలుగ మార్చుకొని 15చే భాగించగ వచ్చు రాశి భాగలిప్త విలిప్తలను ఒకచోట నుంచుకొనవలయును. సూర్యుడు చర రాశియందున్న యెడల పై రాశ్యాదిని సూర్యునిలో కలుపవలయును స్థిరరాశిలో సూర్యుడున్న యెడల సూర్యుని నుండి 9వ భావమునకు కలుపవలయును, ద్విస్వభావ రాశిలోనున్న యెడల సూర్యుని నుండి 5వ భావమునకు పై రాశ్యాదిని కలుపవలయును. అట్లు కలుపగ ప్రాణపద లగ్నము వచ్చును. జన్మ లగ్నమునుండి ప్రాణపదము 2,5,9,4,10,11 స్థానములలో నున్నచో జాతకుడు సుఖ వంతుడగును. మిగిలిన భావము లందున్నచో దుఃఖవంతుడగును.

ఉ|| సూర్యోదయము నుండి జన్మసమయము ఘ 15-40 అను కొనుము. వీనిని విఘడియలుగ మార్చగ 940 విలు వచ్చును. దీనిని 15చే భాగించినచో రాశులు వచ్చును. శేషమును భాగల లోనికి మార్చుకొని 15చే భాగించగ భాగలు వచ్చును. శేషమును 60చే గుణించి 15చే భాగించగ లబ్ధము లిప్తలగును, తిరిగి శేషమును 60చే గుణించి 15చే భాగించగ వచ్చు లబ్ధము విలిప్తలగును. ఈ

రాశ్యాది నముదాయమును సూర్యుడు చరరాశిలో నున్నప్పుడు సూర్యునిలోను, స్థిరరాశిలో నున్నప్పుడు సూర్యునకు నవమ భావము లోను, ద్విస్వభావములో నున్నప్పుడు పంచమభావములోను కలుపవలయును.

ఈ బస్మ సమయమునకు స్పష్ట సూర్యుడు 9రా 10భా 25వి 20 విలిప్తలు గలడను కొనుము. $9471 \div 15 = 62$ రాశులు. 10 శేషమును 30చే గణించి 15 చే భాసింపగ 20 భాగలు వచ్చెను. 62 రాశులను 12 చే భాసింపగ 2రా 20 భాగలుగలదు. స్పష్టసూర్యుడు చరరాశిలో నుండుటచేత రవికి కలుపగ 9-10-25-20+రా 2-20భా=రా 0-0-25-20 ప్రాణపదమగును.

స్పష్టసూర్యునకు 4 రాశులను కలిపినచో సూర్యునకు పంచమ భావమును, 8 రాశులు కలిపినచో నవమ భావమును వచ్చును. సూర్యుడు స్థిరరాశిలోనున్నప్పుడు సూర్యునిలో 8 రాశులు, ప్రాణపద రాశ్యాదికమును కలుపవలయును: సూర్యుడు ద్విస్వభావము లోనున్నప్పుడు సూర్యునిలో 4 రాశులు, ప్రాణపద రాశ్యాదికమును కలుపవలయును. అట్లు చేయగ స్పష్ట ప్రాణపదము వచ్చును.

దేవచంద్రియూ కృత హిందీ వ్యాఖ్యాన సహిత పరాశర హణోరలో నీ క్రింద విధముగ నున్నది.

పటీ చతుర్గుణా కార్యా తిథ్యాపై కృ పతై ద్యుతా।

దివాకరహ్యతా శేషం రాశి కృద పలాత్మకమ్।

పూర్వశేషం ద్విగుణితం లవాః స్ఫుట ముదీరితాః।

ఏవం రాశ్యంశతో సూర్య తత్త్రికోఽభతాగయోః।

యోజయే త్రమణో విజ్ఞ కృరాదౌ సంస్థితే రవే।

స్ఫుటం రాశ్యాదికం ప్రాణపదం తక్రోచ్ఛ్యతే పునః॥

ఉదయాది జనసాంతము వరుకు గల ఘడియ విఘడియలలో ఘడియలను 4చే గుణించగ రాశులు వచ్చును. విఘడియలను 15చే

భాగించగ వచ్చిన లబ్ధము రాశులగును. శేషము నొకచోట నుంచు కొనుము. 15వే భాగించగ వచ్చిన లబ్ధరాశులను మొదట రాశులలో కలిపి 12వే భాగించగ మిగిలిన రాశులను ఒకచోట నుంచుకొనుము. విభుడియలలో మిగిలిన శేషవిభుడియలను 2వే గుణించగ భాగలు వచ్చును. ఈ విధముగా రాశులను, భాగలను గ్రహించి, జననకాల స్పష్ట సూర్యుడు చరరాశి యందున్నచో స్పష్ట సూర్యునిలో కలుపగ ప్రాణపదమగును. స్పష్ట సూర్యుడు స్థిరరాశి యందున్నచో సూర్యుని నుండి నవమ భావములో కలుపగ ప్రాణ పదమగును. సూర్యుడు ద్వీస్వభావమందున్నచో సూర్యుని నుండి పంచమ భావములో కలుపగ ప్రాణపదమగును.

పై ఉదాహరణమందు జన్మవిభుడియలు 15-40లు గలవు. ఘ 15 లను 4వే గుణించగ 60 రాశులు వచ్చెను. విభు 40 లను 15వే భాగించగ 2 రాశులు వచ్చి విభు 10లు శేషము గలదు. ఈ రెండు రాశులను 60లో కలిపి 12వే భాగించగ 2 రాశులు మిగిలెను. శేష విభు 10 లను 2వే గుణించగ 20 భాగలు వచ్చెను. వీనిని పై 2 రాశులలో చేర్చగ రా 2-20లు వచ్చెను. ఈ సమయమున స్పష్ట సూర్యుడు రా 9-10-25-20 లో కలుపగ రా 0-0-25-20 ప్రాణ పదము వచ్చెను.

15 విభుల కొక రాశి చొప్పున ప్రాణపదము సంచరించును. సూర్యువకు 8 రాశులు కలిపినచో సూర్యుని నుండి నవమ భావము, 4 రాశులను కలిపినచో పంచమ భావము వచ్చును.

జాంబాయిలో ముద్రింపబడిన “ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రము ” లో దీని విషయమై ఇట్లున్నది.

చుటి చతుర్థణా కార్యా తిథ్యాస్తై కృ వరై య్యతాః
 దిశకరేణావహృతం శేషం ప్రాణపదం క్షృతమ్;

శేషా త్వలాంతా ద్విగుణీవిదాయ
 రాశ్యంశసూర్యర్ష్య నియోజితాయః
 తత్కౌపి తద్రాశివరాన్ క్రమేణ
 ల్గాంశ స్రాణాంశ పదైక్యతా యత్॥

పునః :- కోణా క్రమంతరాదీనాం తదా ప్రాణపదా దపి
 స్వేష్టకాలం పరీకృత్య తిద్యావ్రం తాదికం చ యత్॥
 చరాగద్విభగే భాగే తానా యుజ్జో నవమే సుతే॥
 మృతం ప్రాణపదం తస్మా త్పూర్వవ చ్చోదయే త్తమః॥
 ఇంతవరుకు పూర్వమందు వ్రాయబడిన విషయముతో సరిపడు

చున్నది. తరువాత -

వివా ప్రాణపదా చ్యుద్ధో గుణికాద్యా విభాకరాత్॥
 తదికుద్ధం విజానీయాత్ స్థావరాణాం తదైవ చ॥
 ద్వయో ర్హీనదితే ప్యేవం గుణికా తృతీయతయేత్॥
 తస్మా త్తత్పస్తమస్థానా త్తదంతాచ్యు కళత్రతః॥
 తత్త్రైవ తత్త్రికోణే వా జన్మంగ్నం వివిర్దిశేత్॥
 మనుష్యాణాం వతూనాంచ ద్వితీయే దశమే రిషాః॥
 తృతీయే మదనే లాభే విహంగానాం వివిర్దిశేత్॥
 కీట సర్ప జలస్థానాం శేషస్థానేషు పంపితః॥ అవి గలదు.

దీని భావము :- జన్మకాల ఘడియలను ధ్రువపరచుటకు

1. ప్రాణపదలగ్నమును సాధించిన పీమ్మట, ప్రాణపదరాశికి జన్మలగ్నము 1,5,9 స్థానములలో నొకటి కావలయునను భావమును గ్రహించి, జన్మకాల ఘడియలను ప్రాణపదరాశి ప్రమాణముతో (15 విలు) హెచ్చించి గాని, తగ్గించి గాని కోణరాశి జన్మరాశి యగు నట్లు సవరించవలయునని కొందరభిప్రాయపడుచున్నారు. ఈ భావము సరియై వదికాదు. వీలననగా మహర్షి ఆపకాళక గ్రహ ఫలాధ్యాయ మందు ప్రాణపదఫలమును చెప్పుచు ద్వారదశ భావస్థితి ఫలమును చెప్పియుండెను. అందుచేత ప్రాణపదము జన్మలగ్నమునకు కోణము లందు మాత్రమే యుండవలయుననుట యుక్తియు క్తముగ లేదు.

(2) జన్మలగ్నమును నిర్ణయించుటకు మార్గము చెప్పబడినది.

1. మాంది లగ్నమును బట్టి, తత్సప్తమ స్థానమును బట్టి, లేక మాంది స్థిత నవాంశమును బట్టి తదంశ సప్తమమును బట్టి 1,5,9 రాశులలో నొకటి జన్మలగ్నము కావలయును

2. చంద్ర లగ్నమును బట్టి తత్సప్తమ స్థానమును బట్టి లేక చంద్రస్థిత నవాంశమును బట్టి, తదంశ సప్తమమును బట్టి 1,5,9 రాశులలో నొకటి జన్మలగ్నము కావలయును.

మాంది చంద్రులలో ఎవరు బలవంతులో వారిని బట్టి లగ్న నిర్ణయమును చేయవలయును.

3, మాంది నుండిగాని చంద్రుని నుండిగాని కోణరాశులగు 1,5,9 రాశులందు మనుష్యులు, 2,10,6 రాశులందు పశువులు, 3,7,11 రాశులందు పక్షులు, 8,8,12 రాశులందు కీటకములు, సర్పములు జల జంతువులు జన్మించునని చెప్పబడినది.

గ్రంథాంతరము లందు మాంది, చంద్రులలో ఎవరు బలవంతులో వారికి కోణరాశులందు జన్మలగ్నమగునని చెప్పబడినదిగాని పశుపక్ష్యాదుల విషయము పివరింపబడలేదు.

“ ఫలదీపిక ” లో యీ విషయమై ; 31 ఆ 16వ శ్లోకములోనిట్లున్నది.

మాందిస్థరాశి పతి వంగత సుక్రికోణం |
తస్యాంశరాశిపతి సంయత మంశకోణమ్ |
లగ్నం వదంతి గుళికాంశకరాశి కోణం |
తద్వద్విరో దిలయతే కశినైవ విద్యాత్ |

అనగా మాందిరాశి నాథుడున్న రాశికి కోణరాశులందుగాని, మాంది నవాంశాధిపతి యున్న నవాంశరాశికి కోణరాశులందుగాని, మాందిస్థరాశి కోణముగాని, మాంది స్థిత నవాంశ కోణముగాని జన్మలగ్నమగును. చంద్రుని బట్టి గూడ పై విధముగనే చూడవలయును.

చంద్రుడు బలవంతుడైతే చంద్రుని బట్టియే చూడవలయును చెప్పబడినది.

ఇక్కడ మాందిస్థరాశ్యధిపతి, అంశాధిపతి గూడ గ్రహింపబడెను, గాని సప్తమ తదంతసప్తమ స్థానములు గ్రహింపబడలేదు.

“సర్వార్థ చింతామణిలో “సంజ్ఞాధ్యాయమందు” సందిగ్ధ లగ్న నిర్ణయమును గురించి,

ప్రాణత్రికోడే ప్రవదంతి లగ్నంః తదైవ మాంద్యన్విక రాశికోడే।
మాంద్యంకా శ్కొణగతం విలగ్నంః తదంకా తప్తమరాశికోడే॥
శకంక నంయుక్త భ క్షోణరాశి తదంకా తస్మదక్షోణభే చ।
లగ్న బలే మాందివగా ద్విలగ్నం చుద్రే బలే చంద్రీవగా ద్విలగ్నమ్॥
ఓడే తదంతే పురుషస్య జన్మ లగ్నే ప్రీయ స్తద్విపరీకభాగే॥

అను క్లోకములందు ;

ప్రాణపద త్రికోణమందు జన్మలగ్నము అగునని చెప్పబడినది. నూంది స్థిత రాశికోణము, మాంద్యంక కోణము, మాంద్యంకసప్తమ రాశికోణము గ్రహింపబడినది. చంద్రుని బట్టి గూడ వై విధముగ చూడవలయును. లగ్న చంద్రులలో లగ్నము బలమైనచో మాందిని బట్టియు, చంద్రుడు బలవంతుడైనచో చంద్రుని బట్టి లగ్నమును స్థిర పరచవలయును. లగ్న నవాంశము విషమాంశమైనచో పురుష జన్మ మనియు, సమాంశమైనచో స్త్రీ జన్మ మనియు గ్రహించవలయునను భావము చెప్పబడినది,

ఈ గ్రంథకర్త ప్రాణపద త్రికోణమను గ్రహించెను.

మరియు

ప్రశ్నోపి తజ్జన్మసమానకాలే లగ్నన్య నిర్వాణక మత్ర తద్ద॥
తయో ర్పలేనాపి వికల్ప మాహు ర్లగ్నా ద్వియో రిక్త ముదాహరణి॥

ప్రశ్న కాలమును బట్టి, జన్మకాలమును బట్టి గూడ లగ్నమును నిర్ణయించవలెను. మరియు లగ్న చంద్రుల బలాబలములను

బట్టి లగ్నమును నిర్ణయించవలయును. అని వివరించెను.

అనగా 1. ప్రాణపద లగ్నము, 2. మాందిగ్రహాలగ్నము, 3. చంద్రలగ్నము. ఈ మూడు లగ్నముల యొక్క బలాబలములను బట్టి లగ్న నిర్ణయమును చేయవలయునని తెలియుచున్నది.

ఓజాంశలందు పుగుషజన్మము సమాంశము లందు స్త్రీజన్మము గలుగునని మాత్రమే తెలిపియుండెను.

“ ఉత్తర కాలామృతము ” లో కాళిదాసు జననకాల ఘటి స్ఫుటికరణమును గురించి ‘జన్మ లగ్న’ నిర్ణయమును గురించి వేరొక మార్గమును గూడ సూచించెను.

జన్మ పత్రస్థ పరోపదిష్ట ఘటి స్పష్టికరణ మిహ లగ్నస్సుటం చాహ :-

నాద్యశ్చైవ వినాదికాః కృత (4) గుణాః సూర్యోదయా న్నంద (9) హృచ్చేషం ద్రస్వ మఘాసురాత్రినవకే స్యా జ్జన్మభం ద్రస్వతః।

యద్వాపిష్టఘటి స్తదా విఘటికా స్తత్వాశ్వి (425) హృచ్చేషతో

బాణేలాః(10) అగుణా(30)శ్చ బాణవిగమాః(45) షష్టిశ్చ(80)బాణాద్రీయః(70)॥

కుద్ధా స్తా విఘటిః క్రమా మ్నరవదూ పుస్త్ర్యాదిభేదః స్మృతో మాందిరాశినవాశయో ర్జననణా చ్చంద్రస్వతో వా ఏదేత్।

తత్తద్రాశివశాచ్చ సత్తమగృహ తత్తత్రికోజాచ్చ వా।

జన్మ స్యా న్నవమాంశరాశిపవశా ద్వీర్యాదికా త్తద్వదేత్॥

జననకాల ఘడియవిఘడియము 4 చే గుణించి 9 చే భాగించ వలయును. భాగించగ వచ్చిన శేషసంఖ్య అశ్వినీ. మఘ మూలల నుండి జన్మ వక్షత్రమును సూచించును. లేక జననకాల ఘడియ విఘడియలను విఘడియల లోనికి మాకుకుని 225 చే భాగించగ వచ్చిన శేషము 0 నుండి 15 వరకు పురుషుడని, 16 నుండి 45 వరకు స్త్రీ యని, 46 నుండి 90 వరకు పురుషుడని, 91 నుండి 150 వరకు స్త్రీ యని, 151 నుండి 225 వరకు పురుషుడని గ్రహించవలయును.

ఈ పద్ధతిని బట్టి జన్మకాల ఘడియ విఘడియలను స్థరము చేయవలయునని చెప్పెను.

జన్మలగ్నమును స్థిరము చేయుటకు విధానమును చెప్పచున్నాడు.

1. మాందిరాశి నవాంశల నుండిగాని, చంద్రుడున్న రాశ్యంశలనుండిగాని, 2. మాందిరాశి నవాంశ సప్తమము నుండిగాని, చంద్రరాశ్యంశ సప్తమము నుండిగాని. 3. ఆ యా రాశ్యంశాధిపతులున్న రాశుల నుండిగాని కోణరాశులలో నొకటి లగ్నము కాగలదు. ఎవరు బలవంతులో వారి నుండి నిర్ణయించవలయును.

ఈ ప్రమాణములను బట్టి చూడగ “పరాశరహోర ” లో సాత భేదమును బట్టి తెలియచేయబడిన విషయము గూడ గ్రహింపదగి యున్నట్లు తోచుచున్నది.

ఫల దీపిక, ఉత్తరకాలామృతాదులలో ప్రాణపదము గ్రహింపబడలేదు. కాని “సర్వార్థ చింతామణి”లో ప్రాణపదము గ్రహింపబడినందున ప్రాచీనులు ప్రాణపదమును గూడ లెక్కలోనికి తీసుకొనినారు. ప్రాణపదమును బట్టి జన్మకాల ఘడియ విఘడియలను సరిచేయు పద్ధతి మాత్రము చెప్పబడలేదు. లగ్ననిర్ణయమును చూచి చియే సర్వార్థ చింతామణిలో చెప్పబడినది.

పై గ్రంథములలో చెప్పిన సారాంశము :-

1. ప్రాణపద, మాంది, చంద్రులు జన్మలగ్న నిర్ణయమును చేయుటకు ముఖ్యము. ఈ మూడింటిలో నే రెండిటిచేతినైనను ఒకే లగ్నము సూచించబడనేని దానిని నిశ్చయించవలయును. లేక యీ మూడింటిలో నెవరు బలవంతులో వారిని బట్టి నిశ్చయించవలయును. ఇతి ద్విపాత్యరాశర హోరాశాస్త్రే గ్రహగుణ స్వరూపాధ్యాయోనామ తృతీయః || 3 ||

బృహత్పరాశర హోరా శాస్త్రమందు

గ్రహగుణ స్వరూపాధ్యాయము

తృతీయాధ్యాయము ముగిసెను.

రాశి స్వరూపాధ్యాయము ||౪||

పరాశర ఉవాచ :-

అహోరాత్రస్య పూర్వాస్త్యోపాత్ హోరావశిష్యతే |

తస్య విజ్ఞానమాత్రేణ జాతకర్మఫలం వదేత్ ||

తా|| అహోరాత్ర శబ్దములోగల ఆద్యాస్త్యాక్షిముల లోపము వలన “హోర” యని మిస్సులును. ఈ హోరను గురించి తెలుసుకొనుటచే జీవుల యొక్క కర్మఫలమును చెప్పుటకు వీలగును.

వి|| అహోరాత్రమనగా ఒకరోజు 60 ఘడియల ప్రమాణ కాలము. ఇందు 12 రాశుల యొక్క సంచారము పూర్తి అగును. హోరను శబ్దము ‘లగ్న’ పర్యాయముగ శాస్త్రమందు గ్రహించబడినది. జన్మలగ్నము తత్కాల గ్రహస్థితిని గురించి విచారించినచో నా యా సహాయములందు జన్మించిన జీవుల యొక్క కర్మ ఫలమును తెలుసుకొనుటకు అవకాశము గలుగును.

మైత్రేయ ఉవాచ :-

యదవ్యక్తాత్మకో విష్టుః కాందూపో జనార్దవః |

తస్మాల్గాని విబోధ త్సంక్రమా స్మేషాదిరాశయః ||

పరాశర ఉవాచ :-

మేషో వృషశ్చ మిథునః కర్కసింహకుమారికాః |

తులారీ చ డనుర్బుకే కుంభో పున వ్రతః పరమ్ ||

తా|| జనార్దనుడు, అవ్యక్త ప్రబ్రహ్మ స్వరూపుడు, కాల స్వరూపుడగు శ్రీ మహావిష్ణువునకు, మేషాదిరాశులు ఏ యే అవయవములగు చున్నవో వివరించుము. మేషము, వృషభము, మిథునము, కర్కటకము, సింహము, కన్య. తుల. వృశ్చికము, ధనుస్సు, మకరము, కుంభము మీనము అని 12 రాశులు గలవు.

వి|| ఆకాశమందు రవ్యాది గ్రహములు, అనంతకోటి నక్షత్రములు గలవు. వానిలో ఆకాశమధ్యమందు వలయాకారముగ అశ్వ

న్యాది నక్షత్రములు 27 గలవు. ఈ నక్షత్ర పలయమును 12 సమాన భాగములు చేయగ, ఆ యా భాగములు మేషాది స్వరూపములను బొందియుండును. వాస్తవము చే రాశులు లేవు. ఆ యా విభాగము లకు మాత్రమే ఆ యా నామములు పూర్వకాలచే నిర్ణయింపబడినవి.

కాల పురుషాంగ విభాగము

శీర్షాసనౌ తథా దాహూ హృ శ్కౌడకటిపస్తయః॥

గుహ్యోరుయుగిరే తాసుయగ్నే వై జంఘకే తథా॥

చరణౌ ద్యౌ తథా మేషాత జ్ఞేమా శీర్షాదయః క్రమాత్॥

తా॥ కాల పురుషునకు మేషము శిరస్సు, వృషభము ముఖము మిథునము భుజములు, కర్కటకము స్పృహయము, సింహము క్రోడము (భుజముల మధ్యభాగము, కడుపు) కన్య కటి ప్రశేళము, తులవస్తి (సొత్తి కడుపు), వృశ్చికము మర్మాంగము,, ధనుస్సు తొడలు, మకరము మోకాళ్ళు, కుంభము పిక్కలు, మీనము పాదములు అగు చున్నవి.

చ ర స్థి రా ది న జ్ఞ లు

చరస్థికద్విస్వతావాః హృరాహృరో మప్రియా॥

పితృనిలత్రిరాత్వైక్యం శ్లేష్మికా శ్చ క్రియాదయః॥

తా॥ మేషాది రాశులలో మేష, కర్కట, తుల, మకరములు చరరాశులు. వృషభ, సింహ, వృశ్చిక, కుంభములు స్థిర రాశులు, మిథున కన్యా, ధనుర్మీనములు ద్విస్వభావ రాశులు. మేష, మిథున సింహ, తుల, ధనుః కుంభములు క్రూరరాశులు. వృషభ కర్కటక, కన్యా, వృశ్చిక, మకర, మీనములు సౌమ్య రాశులు మేషాదిక్రూర రాశులు, పురుష రాశులు, వృషభాది సౌమ్య రాశులుస్త్రీ రాశులు మేష, సింహ, ధనుస్సులు పితృ ప్రకృతి గల రాశులు. వృషభ కన్యా మకరములు వాత ప్రకృతి గల రాశులు. మిథున. తుల కుంభములు తిధాతు ప్రకృతి గలవి. కర్కటక. వృశ్చిక, మీన రాశులు శ్లేష్మ ప్రకృతి గల రాశులు అని గ్రహించవలయును

రాశిస్వరూప, స్థాన, దిక్, స్వామ్యాదికఫలము

రక్తపక్షి బృహదాశ్రీ శృకుష్పా ద్రాత్రివికృతిః॥

౬

పూర్వవసీ నృపక్షాతిః శైలచారి రజోగుణిః

పృష్ఠోదయా పావకీ చ మేషాశిః కుశాదిపః॥

౭॥

తా॥ మేషరాశి రక్త వర్ణము, పెద్ద శరీరము, నాలుగు కాళ్ళు రాత్రియందు బలము గలది. తూర్పు దిక్కున నివాసము, క్షేత్రియ జాతి. పర్వతములందు సంచరించునది. రజోగుణ ప్రధానము గలది. పృష్ఠోదయము గలది. అగ్ని తత్త్వము, కుశాశధిపతిగ గలది యగు చున్నది.

శ్వేతః కుక్రాదిపో దీర్ఘ శృకుష్పా చృవ్వరీఠిః

య మ్యేత్ గ్రామ్యో వణిగ్నూమి రః పృష్ఠోదయో పృషః॥

౮॥

తా॥ వృషభము తెల్లనిరంగుగలది, కుమ్మరడధిపతి గలది, పొడవైనది, నాలుగు పాదములు గలది, రాత్రి యందు బలముగలది, దక్షిణదిక్కుయందు నివాసముగలది, గ్రామమందు సంచరించునది, శైశ్వజాతి, భూతత్త్వము గలది, రజోగుణ ప్రధానమైనది, పృష్ఠోదయముగలది యగు చున్నది.

శీర్షోదయో నృమిదునం నగదం చ నవీణకమ్

సృత్యగ్వాము ర్ద్విపా ద్రాత్రిబిఠీ గామనగ్నోఽనిఠీ॥

౯॥

నమగిక్ష్వా హరిద్వర్ణో మిథునాఖ్యో బుధాదిపః

తా॥ మిథునము, శిరస్సుతో ఉదయించును, వీణతో గూడిన శ్రీతోను, గదతో కూడిన పురుషునితోను కూడినది, పశ్చిమదిక్కుగ నివాసము చేయునది, వాయుతత్త్వము, రెండు పాదములు గలది, రాత్రియందు బలముగలది, గ్రామమందు సంచరించునది, వాతప్రకృతి, సమానమైన దేహము, పచ్చనిరంగు, బుధుడధిపతిగ గలదియగును.

పాణిలో వనచారిచ ద్విష్టాతో విశి వీర్యవాన్॥

౧౦

దిహాపాదచరో హ్నిత్యతనుః సత్త్వగుణిః జఠీః

పృష్ఠోదయా కర్కరాశి ర్మృగాంకాదిపతి స్పృశః॥

౧౧॥

తా|| కిర్కటకము పాటల (లేతయెగుపు) వర్ణము, వనమందు
సంచరించునది, బ్రాహ్మణజాతి, రాత్రీయందు బలము గలది, అనేక
పాదములు గలది. స్థూలదేహము గలది, సత్త్వ గుణముగలది,
జలశక్తిరాశి. పృష్ఠోదయము గలది అని గ్రహించవలయును. దీనికే
చంద్రుడధిపతి యగుచున్నాడు.

సింహః సూర్యాదిః సత్త్వే చతుష్పాత్ క్షత్రియో వసీః
శిర్షోదయో బృహదాశ్రిః పాండుః పూర్వేష్ట ద్యువీర్యవాన్॥ ౧౨

తా|| సింహము సూర్యుడధిపతిగ గలది. సత్త్వగుణము గలది
నాల్గుపాదముల జాగుపు, క్షత్రియజాతి, వనమాలందు(అరణ్యములందు)
సంచరించునది, శిరస్సుతో నుదయించునది, పెద్దశరీరముగలది,
పాండు వర్ణముగలది. తూర్పుదిక్కు యందు నివాసము చేయునది,
పగటి యందు బలమైనదని భావము.

పార్వతీయా త కన్యాభ్యా రాశి ర్దివవిలాన్వితా॥
శిర్షోదయా చ మధ్యాంగా ద్విపా ద్యాప్యపరా చ సా॥ ౧౩
సా నస్యదహనా వైశ్యా చిత్రీవర్ణా ప్రభంజినీ॥
కుమారీ తమసా యుక్తా బాలతావా బువాదిపా॥ ౧౪॥

తా|| కన్యారాశి పుత్రములందు సంచరించునది, పగటిదళుడు
బలముగలది, శిరస్సుతో నుదయించునది. మధ్యమమైన శరీరాంగ
ములు గలది, కెండు పాదములు గలది, దక్షిణ దిక్కునందు నివసించు
నది, ఒక చేతిలో వరికంకెలు, ఒక చేతిలో అగ్నిగలది. వైశ్యజాతి,
చిత్రీ వర్ణముగలది, నాయుతత్త్వము, కౌమారవయస్సు గలది, తమో
గుణ ప్రధానమైనది, బాల్య చేష్టలు, భావములుగలది, బుధుడధిపతిగ
గలది యగును.

శిర్షోదయో ద్యువీరాద్యస్తులః కృష్ణో రణోగుణః॥
వశ్యమో భూచరో ఘోరి ఘోరో మధ్యకను ర్ద్విపాతే॥ ౧౫॥
కుక్రోదివోఽథ - - - - -

తా|| తులారాశి శ్చిన్నోదయరాశి, పగటియందు బలముగలది, శృష్ణవర్ణము, రజోగుణ ప్రధానమైనది, వశ్చిమ దిక్సాచారమునే యునది. (వశ్చిమమందు నివసించునది) భూమిచరము, హింసా స్వభావము గలది, శూద్రజాతి, మధ్యమమైన దేహముగలది, రెండుకాళ్ళు గలది, శుక్రఉధిపతిగ గలది యగుచున్నది.

- - - స్వల్పాంగో బహుపా ద్భ్రాహ్మణో దిరీ,
 సౌమ్యస్థో దిన వీర్యార్యః పికంగో జలభూవహః॥ ౧౯
 రోమస్వార్యోఽతితీక్షణ్యో వృశ్చిక కృ కుజాదివః॥

తా|| వృశ్చికరాశి స్వల్ప శరీరముగలది. అనేక పాదములుగలది గ్రాహ్మణజాతి, కన్నములందు నివాసముగలది, ఉత్తరదిక్కుయందు నివసించునది. పగటియందు బలముగలది, పింశగవర్ణము, జలతత్త్వము భూమియందు సంచరించునది, ఎక్కువ రోమములుగలది, పదునైన అగ్రభాగముగలది, కుజాధిపత్యము గలది యగుచున్నది.

పృష్ఠోబయీ త్త త రసు ర్గురుస్వామీ చ సాత్త్వికః॥ ౨౦॥
 పింగకో నిశివీర్యార్యః పావకః క్షత్రియో ద్విపాత్॥
 అదావంతే చతుష్పాదః సమగ్రాత్ రిసురరః॥ ౨౧॥
 పూర్వస్థో వసుదాదారీ తేజస్వీ బ్రహ్మణాకృతః॥

తా|| ధనుారాశి పృష్ఠోదయము, గురుఉధిపతి, సత్త్వగుణము గలది, పింశవర్ణము. రాత్రియందు బలము గలది, అగ్నితత్త్వము, క్షత్రియజాతి, మొదటి 15భాగలు ద్విపాదము, తరువాత చతుష్పాదము, సమమైన శరీరము గలది, ధనుస్సుచు ధరించినది, తూర్పుదిక్కున నివసించునది, భూమియందు సంచరించునది, తేజస్సుగలది, యగుచున్నది.

మందాదిప స్తమీ భౌమి యామ్యేత్ చ నిశి వీర్యవాన్॥ ౨౨॥
 పృష్ఠోబయీ బృహద్గ్రాతః కర్పరో వసభూవరః॥
 అవో చతుష్పదోంతే తు దినదో జలగో మతః॥ ౨౩॥

తా|| మకరరాశి, శని అధిపతి, భూతత్వము, తామస గుణము గలది, దక్షిణానివాసము, రాత్రియందు బలముగలది, పృష్ఠముతో ఉదయించునది, పెద్ద శరీరముగలది, కన్నుర వర్ణము, వనములందు, భూమి యందు సంచారము చేయునది, మొదట 15 భాగలు చతుష్పాదము, రెండవభాగము పాదములు లేనిది, జలచరమని చెప్పబడినది.

కుంభః కుంభీ నరో బ్రతువర్ణో మద్యకను ర్ద్విపాత్||

ద్యువీర్యో జలమద్యస్థో వాతిశ్చిద్నోదయా తమః|| ౨౧||

కుంభః పశ్చిమదేశస్య స్వామీ దైవాకరిః స్మృతః||

శ్లో॥ ౨౦

తా|| కుంభము కుండచేతిలోగల పురుషరూపము, బ్రాహ్మవర్ణము, మధ్యమదేహము, ద్వీపాదము, పగటియందు బలముగలది, జలచరము, వాయుతత్వము, శీతోదయము, తమోగుణ ప్రధానము, శూద్రజాతి, పశ్చిమ దిక్కులో నివసించునది, శని అధిపతిగలది అగుచున్నది.

మీనో చుచ్చాస్యనలగ్నో మీనాశ్చ ర్ద్వివాచీ|| ౨౨||

జలీ సత్త్వగుణాధ్యక్ష స్వస్థో జలచరో ద్విజః||

ఆపదో మద్యదేహీ చ సౌమ్యస్థో హ్యూభయోదయా|| ౨౩||

సురాచార్యాఽప శ్రేణి రాశినాం గదితా గుణాః||

త్రింశద్భాగైశ్చానాం ప స్థాల సూక్ష్మపలాయవః|| ౨౪||

తా|| మీనము, పుచ్చాస్యములు కలిసిన రెండుచేపల స్వరూపముగలది, పగటియందు బలముగలది, జలతత్వము, సత్త్వగుణ ప్రధానము. మంచి ఆరోగ్యముగలది, జలచరము, బ్రాహ్మణజాతి, పాదములు లేనిది, మధ్యమమైన దేహముగలది, ఉత్తరదిక్కుయందు నివాసముగలది, ఉభయోదయము (శీతోదయ, పృష్ఠోదయములు గలది) దీనికి గుండధిపతి యగుచున్నాడు. ఈ విధముగ 30 భాగలు ప్రమాణముగల 12 రాశులయొక్క స్వరూప, గుణాదులు స్థూలసూక్ష్మఫల విచారణము కొరకు చెప్పబడినవి.

వి. 360 భాగలతో కూడిన నక్షత్ర చక్రమును అశ్వినీనక్షత్ర ప్రథమ బిందువుతో ప్రారంభించి ప్రతి 30 భాగలకు ఒక రాశియని గుర్తించి 12 రాశులుగ విభజింపబడెను. అశ్విన్యాదినుండి ప్రతి 30 భాగల దూరమునకు మేషాది ద్వాదశ రాశి నామములు పెట్టబడెను. ఆయా దూరములను పరిశీలించగ మేషాది రూపములను పోలి యుండుటచే వానికా నామములు పెట్టబడినవి. ఆకాశమున చూచి నచో నక్షత్రములు, వానియందు సంచరించు రవ్యాది గ్రహములు మాత్రమే మనకు గోచరమగును. మేషాదిరాశులు, ఆకాశమందా యా ప్రాంతములయొక్క రూపములుగ ఊహింపబడినిర్ణయింపబడినవి.

జన్మకాలమునుబట్టి విషేకసమయమును తెలుసుకొనుట :

- అథాతః సంప్రవక్ష్యామి శృణువ్య మునిపుంగవ!

జన్మలగ్నం ప సంశోధ్య విషేకం పరిశోధయేత్ ॥ ౨౫
- తదహం సంప్రవక్ష్యామి మైత్రేయ త్వం విధారయ!

జన్మం గ్నా త్పరిజ్ఞానం విషేకం నర్పజంతు యేత్ ॥ ౨౬ ॥
- యస్మిన్నాపేస్థితో మంద స్తస్య మాందే ర్యదంతరమ్!

లగ్నభాగ్యాంతరం యోజ్యం యచ్చ రాశ్యాది జాయతే ॥ ౨౭ ॥
- మాసాది తస్మికం జ్ఞేయం జన్మతః ప్రాక్ విషేకజమ్ ॥

యద్యదృశ్య దశేంగేక స్తదేందో దృశ్య భాగయత్ ॥ ౨౮ ॥
- తక్కాలే సాదయే ల్లగ్నం శోచమే త్సూర్యవ త్తనుమ్ ॥

తస్మా ద్భుభాకుభం వాచ్యం గర్భస్థస్య పితేషతః ॥ ౨౯ ॥
- కుభాకుభం వదేత్ పిత్రో ర్జీవనం మరణం తథా!

ఏవం విషేకలగ్నేన సమ్యక్ జ్ఞేయం న్యకల్పనాత్ ॥ ౩౦ ॥

తా. పరాశరముని యీ క్రింద విధముగ చెప్పుచున్నాడు :-

ఓ మైత్రేయా! స్పష్టమైన జన్మలగ్నమును కనుగొని (జనక కాలసమయమును, జన్మలగ్నమును సంశోధించి స్పష్టముగ జన్మలగ్న

మును స్థిరపరచి) దానినిబట్టి నిషేక (గర్భాధాన) లగ్నమును తెలుసుకొను విధానమును చెప్పచుంటిని. నీవు సావధానచిత్తముతో వినుము.

జన్మసమయమునకుగల శనిస్ఫుటమునకు. మాందిస్ఫుటమునకు అంతరమును కనుకొని, దీనిలో లగ్నభావ, భాగ్యభావాంతరమును కలుపగ వచ్చిన రాశ్యాదిక మెంతగలదో దానికి సరిపడునట్టి మాసాదికమును జన్మసమయమునకు వెనుక నిషేక కాలలగ్నమని గ్రహించవలయును.

జన్మసమయమునకు జన్మలగ్నాధిపతి లగ్నమునుండి 6 రాశులలోపునకున్నయెడల వైనసాధించిన రాశ్యాదికమునకు జన్మకాలపు చంద్రస్ఫుటరాశ్యాదికమును కలుపవలయును. ఈ కలుపగ వచ్చిన రాశ్యాదికమును బట్టి నిషేకలగ్నమును తెలుసుకొనవలయును.

నిషేకలగ్నమునుబట్టి గర్భస్థశిశువుయొక్క శుభాశుభములను, జాతకుని మాతాపితరుల జీవనము మరణము మొదలగు వానిని తెలుసుకొనవలయును. దైవవేత్తయగు పండితుడు తనయొక్క బుద్ధివిశేషము చేత స్థూల సూక్ష్మపరీక్షలచే శుభాశుభములను నిర్ణయించి చెప్పవలయును.

వి. ముందుగ తన్వ్యాసి ద్వాదశ భావములను, రివ్యాది స్పష్ట గ్రహములను, మాంది స్ఫుటమును సాధించుకొని యొకచోటనుంచుకొనవలయును. మాందిస్ఫుటరాశి భాగలిప్త విలిప్తలలో నుండి శనిస్ఫుటరాశిభాగలిప్త విలిప్తలను తీసివేయగ వచ్చిన అంతరము నొకచోట నుంచవలయును. తరువాత భాగ్యభావము యొక్క స్ఫుటరాశి భాగలిప్తవిలిప్తలలోనుండి తను భావస్ఫుటరాశి భాగలిప్తవిలిప్తలను తీసివేయవలయును. ఈ రెండింటియొక్క అంతరమును పూర్వసాధిత మాంది శన్యంతర రాశ్యాదికములో కలుపవలయును. ఇట్లు కలుపగ

వచ్చిన రాశ్యాదికమునకు సరిపడు మాస దినఘటికావిఘటికలకు సరిపడు కాలమునకు, జననకాలమునకు పూర్వము నిషేకకాలమని గ్రహించవలయును. ఆ సమయమునకు లగ్నసాధనమును గ్రహస్థితిని సాధించినచో నిషేకలగ్న గ్రహస్థితి వచ్చును.

మరియు జనన సమయమందు లగ్నాధిపతి లగ్నమునుండి మొదటి 6 రాశులలోపున ఉన్నచో పూర్వసాధిత రాశ్యాదికములో జన్మకాల చంద్రస్ఫుటమును కలిపి నిషేక కాలసాధనమును చేయవలయును.

రాశులను మాసములుగను, భాగలను దినములుగ లిప్తలను ఘడియలుగ, విలిప్తలను విఘడియలుగ గ్రహించవలయును.

ఉదాహరణము 20-7-1981వ తేదీనాటి ఉదయము గం 9-30 ని. లకు జననము. జననకాలలగ్నభావము రా4-29-43-0 భాగ్య భావము 1-0-8-20 స్ఫుటశని రా5-14-2-0 స్ఫుటమాందిరా6-27-27-0లు గలవు.

మాందిస్ఫుటము 6-29-27-0లో శని స్ఫుటము 5-14-2-0 లను తీసివేయగ అంతరము 1-15-25-0 వచ్చినది. నవమభావము 1-0-8-20లో తనుభావము 4-29-43-0ను తీసివేయగ 8-0-25-20 అంతరము వచ్చినది. దీనిని పై అంతరమురా 1-15-25-0లకు కలుపగ 9-15-50-20లు వచ్చినది. ఇందు 9 రాశులను 9మాసములుగ 15 భాగలను 15 దినములుగ 50 లిప్తలను 50 ఘడియలుగ 20 విలిప్తలను 20 విఘడియలుగ భావించి నిషేకకాలనిర్ణయమును చేయవలయును. అనగా శిశువు జన్మించుటకు 9 మా15 ది50 ఘ20వి1ల పూర్వమందు నిషేక సమయమని గ్రహించవలయును. జన్మదినములోనుండి పై దానిని తీయగ వచ్చిన దినఘడియ విఘడియలకు లగ్నమును సాధించి తత్కాల గ్రహస్థితిని బట్టి శిశువుయొక్క మాతాపితరుల యొక్క జీవన మరణాదులను, శుభాశుభములను నిర్ణయించవలయును.

పై ఉపాహారణమందు లగ్నాధిపతి దృశ్యచక్రార్థములో నుండుటచేత జన్మకాలచంద్రస్ఫుటముతో పనిలేదు. కొన్ని జననము లందు లగ్నాధిపతి లగ్నమునుండి 5 రాశులలోపున యుండును. అట్టి స్థలములందు చంద్రభుక్త రాశి భాగానిని కలిపి నిషేకకాలమును, లగ్నమును సాధించవలయును.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే రాశిస్వరూపాధ్యాయోనామ చతుర్థః॥
 ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు రాశిస్వరూపాధ్యాయము
 చతుర్థాధ్యాయము ముగిసెను.

విశేష లగ్నాధ్యాయము ౫

అథాహం సంప్రక్యమి తవగ్రే ద్విజనత్తమః

థావ హోరా చుటి సంజ్ఞా లగ్నానీతి పృథక్॥ పృథక్ ౧॥

సూర్యోదయం సమారభ్య పటికానాం తు పంచకమ్॥

ప్రసూతి జన్మవర్యంతం థావలగ్నం తదేవ హి॥ ౨॥

ఇష్టం పుట్యాదికం భిత్త్వా పంచభి ర్పాదిజం ఫలమ్॥

యోజ్య మోదయితే సూర్యే థావలగ్నం స్ఫుటం చ తత్॥ ౩॥

శ్రీ పరాశర మహర్షి చెప్పుచున్నాడు :-

తా. ఓ ద్విజోత్తమా! ఆనంతరము భావలగ్న హోరాలగ్న ఘటిలగ్నముల విషయమును వేరువేరుగ చెప్పుచున్నాను. ముందు భావలగ్నమును తెలుసుకొను పథమును చెప్పుచున్నాను. సావధానముతో తెలుసుకొనుము.

భావలగ్నసాధన పద్ధతి :- సూర్యోదయమునుండి 5 ఘడియల కొక్కొక్కలగ్నము చొప్పున గడచును. 1 రోజులో 12 లగ్నములు పూర్తయగును. జన్మసమయమునకు ఎన్ని లగ్నములు గతిలచివో తెలుసుకొని సూర్యుడున్న రాశినుండి యన్నవరాశిభావలగ్నమైనదని గ్రహించవలయును.

సూర్యోదయాది జననకాలఘడియ విఘడియలను 5 చే భాగించగ వచ్చులభమును రాశిభాగలిప్తాదికముగ గ్రహించి, దానిని సూర్యోదయకాలిక స్పష్టరవిలో కలిపినచో స్ఫుటమైన భావలగ్నము వచ్చును.

వి. 1 ఘడియకు 6 భాగలచొప్పున 5 ఘడియలకు 30 భాగలు లేక 1 రాశి పూర్తి అగును. జన్మకాల ఘడియలను 5 చే భాగించగ వచ్చిన లభ్యమంతయుండునో అన్ని రాశులు గతించినట్లు తెలుసుకొనవలయును. శేషించిన ఘడియ విఘడియలను 6 చే గుణించినచో వచ్చు లభ్యము భాగలు, లిప్తులు అగును. వీనిని లభ్యరాశిసంఖ్యకు చేర్చగ సూర్యోదయాది గతిరాశిభాగాదికము వచ్చును. దీనిని సూర్యోదయ కాలిక సూర్యునిలో చేర్చగి స్పష్టావలగ్నమువచ్చును.

ఉదా :- ఇష్టదినమునాటిజననకాలఘడియ విఘడియలు 9-35లు దీనిని 5 చే భాగించగ 1 లభ్యము అవగా 1 రాశియు 1 గ్రహించవలయును. శేషము ఘ 4-35లు గలదు. దీనిని 6 చే గుణించగ 27 భా 30 లిప్తులు వచ్చెను. దీనిని పూర్వలభ్యముకు 1 రాశికి చేర్చగా రా 1-27-30 లిలు వచ్చెను. ఈ సంఖ్యను సూర్యోదయ కాలిక స్పష్టరవిలో కలుపవలయును. నాటి స్పష్టరవి రాశి-6-50-0లో కలుపగ రా 5-4-20-0 వచ్చెను. ఇదియే స్ఫుటభావలగ్నము.

హోరాలగ్న నాధనము

తథా సార్ధవ్యిఘటికా మితా ద్రోగ్-దయా ద్విజః |
ప్రయాతి లగ్నం తన్నామ హోరాలగ్నం ప్రచక్షతే || ౪ ||
ఇష్టమట్యాదికం ద్విఘ్నం పంచాస్తం ఛాదికం చ యత్ |
యోజ్య మౌదయితే తావో హోరాలగ్నం స్ఫుటం హితత్ | ౫ ||

తా|| సూర్యోదయమునుండి 2 1/2 ఘడియలకొక లగ్నము చొప్పున నడుచును. అట్టి లగ్నమునకు హోరాలగ్నమనిపేరు. సూర్యో

దయాది జవనకాల (ఇష్టకాల) ఘడియలను 2వే గుణించి 5వే భాగించగ వచ్చిన రాశ్యాదికమును సూర్యోదయ కాలిక స్పష్టరవిలో కలుపగ స్ఫుటహోరాలగ్న ప్రమాణము వచ్చును.

ఉదా:- ఇస్కంఠుడియలు 9-35 దీనిని 2వే గుణించగ 19-10 వచ్చును. దీనిని 5వే భాగించగ 3 లబ్ధమురాశులు. శేషము 4-10 గలదు. దీనిని 6 వే గుణించగ 25 భాగలువచ్చెను అనగా రాశి-25-0 లు. దీనిని ఉదయకాలపు స్పష్టసూర్యుని రాశి-6-50-0 లో కలుపగ రా 7-1-50-0 హోరాలగ్నస్ఫుటప్రమాణమువచ్చును.

వి॥ హోరాలగ్న సాధనములో “జాతకసార సంగ్రహము”లో వేరువిధముగ చెప్పబడినది.

హోరాలగ్న సాధనము :-

తథా సాప్తద్విఘటికా పితా త్కాలా ద్వీలగ్నితాః |
ప్రయాతి లగ్నం తన్నాప హోరాలగ్నం ప్రపక్షతే |

దివామానం రాత్రిమానం చ జ్ఞాత్వా ప్రత్యేకం ద్వాదశభి
వ్యభజ్య జన్మలగ్న మారభ్య లగ్నే ఓజే క్రమేణ యుక్తే లగ్నే
వ్యతక్రమేణ ఇష్టజన్మకాలఘటికావశేన యల్లగ్నం భవతి తదేవ
హోరాలగ్నం భవతి |

రెండున్నఘడియలకొక లగ్నము చొప్పున ఇష్టకాలము వరకు ఎన్నిలగ్నములు నడచినవో అన్నవ సంఖ్య జన్మలగ్నమునుండి లెక్కించగ యే రాశియగునో దానిని హోరాలగ్నముగ గ్రహించవలయును.

దినమానమును, రాత్రి మానమును ప్రత్యేకముగ గ్రహించవలయును. పగలు జననమైతే ఆనాటి స్పష్ట దినమానమును, రాత్రి యందు జననమైతే రాత్రి ప్రమాణమును తిసుకొని 12వే భాగించగ

హోరాప్రమాణమువచ్చును. ఇష్టకాలమువరకు ఎన్నిలగ్నములు గతించినవో లెక్కించి, జన్మలగ్నము బేసి రాశియైనవో క్రమముగను సరిరాశియైనవో వ్యతక్రమముగను లెక్కింపగ యేరాశివచ్చునో దానిని హోరాలగ్నముగ గ్రహించవలయును.

పై ఉదాహరణములో ఇష్టఘడియలు 9-35 దినప్రమాణము ఘ82-18లు దీనిని 12చే భాగింపగ హోరాలగ్నప్రమాణముఘ2-41-30 వచ్చెను. ఇష్టకాలమునకు 3లగ్నములు గడచినవి. అప్పటికి ఘ 8-4-30లు అయినది. 4వ లగ్నము వచ్చెను. జన్మలగ్నము సింహ మగుటచే ఓజరాశి కనుక సింహమునుండి నాలుగవరాశి వృశ్చికము హోరాలగ్నమగును. దీనిని రాశ్యాంశముగ లెక్కకట్టినచో యీ క్రిందవిధముగ వచ్చును.

హోరాప్రమాణముఘ 2-41-30లకు 30 భాగలై తే 3 రాశుల ప్రమాణము ఘ8-4-30వోగా విగిలినది ఘ1-30-30కిఎంత? అని త్రై రాశికమును చేయవలయును. $1-30-30=90-30 = 5130$ పరలు $\times 30 \div$ హోరాప్రమాణం. ఘ (2-41-30) లేక పరలు 9690.

$5430 \times 30 = 162900 \div 9690 =$ భా 16-42-40లు దీనికి 3 రాశులు కలుపగ వచ్చినది రాశి-16-48-40లు. దీనిని స్పటలగ్నప్రమాణము రా4-29-43-0వో కలుపగ రా8-16-31-40 స్పష్టహోరాలగ్నము వచ్చినది. ధనుస్సు హోరాలగ్నమగుచున్నది. స్థూలముగ లెక్కించినచో వృశ్చికము అగుచున్నది. సూక్ష్మపద్ధతి ననుసరించి సాధించిన దానినే గ్రహించవలయును.

పరాశరుల మతము ననుసరించి హోరాలగ్నము రా7-1-50-0 వచ్చినది. ఈ మతము ననుసరించి హోరాలగ్నము రా8-16-31-40 వచ్చినది. హోరాలగ్న సాధనములోగల మత భేదమును గూడ గమనించవలయును.

ఘటీలగ్నసాధనము

పరాశరమహర్షి చెప్పచున్నాడు.

తా॥ ఓ ద్విజ శేష్టా ! ఘటీలగ్నమును గురించి చెప్పచుంటిని. సావధానముతో వినుము. సూర్యోదయమునుండి ఒక్కొక్క ఘడియకు ఒకలగ్నము చొప్పున జననకాలమునకెన్ని ఘడియలైనవో అన్ని లగ్నములు గఠించినవని గ్రహించవలయును. 1 ఘడియకు 1 లగ్నమునగా 30 భాగలని యర్థము. శేషించిన విఘడియలకు భాగలిస్తాది కనును కనుగొని మొత్తము రాశిభాగ లిస్తాదికమును బొదయికస్పష్ట సూర్యునిలో కూడగ స్పష్ట ఘటీ లగ్నము వచ్చుచు.

పైన చెప్పిన భావ, సోరా, ఘటీ లగ్నములకు ప్రత్యేకముగ భావ చక్రమును వ్రాసుకొని యేయే భావములందే యే గ్రహములున్నవో వానిని రాశి చక్రములో వలెనే ఆ యా భావములందు వేయవలయును.

ఉదా :- జనన ఘడియలు 9-35లు ఉన్నవి. 9 ఘడియలకు 9 లగ్నములు నడచినాడున 9 రాశులు వచ్చెను. 35 వి॥లు గలవు. 2 విఘడియలకు 1 భాగ చొప్పున 35 విఘడియలకు 17 భా 30 లిప్తలు వచ్చెను. మొత్తము రా 9-17-30 లిప్తలను బొదయికవికె-6-50-0 లో కలుపగ రా 0-24-20-0 లు ఘటీ లగ్నము వచ్చినది.

వి॥ జైమినీ సూత్ర వ్యాఖ్యాతయగు వెంకటేశ్వరుడు “ వెంకటేశ్వరవృత్తి ” లో నిట్లు వివరించెను.

“నూర్లోదయ మారభ్య జన్మకాలఘటికాపర్యంతం యానస్సంఖ్యా ఘటికా జాతా నైవంత్యో రాశయః॥ ఏకైకఘటికా ఏకైకలగ్నం తథా ద్వాదశభిక్షం కృత్వా అనస్పఘటికాసంఖ్యా జన్మలగ్న రాశితో గణనయా తత్రాంతిమోరాశిః ఘటికాలగ్న మితి పరిగీయతే॥”

జననకాల లగ్నము నుండి ఘటికా లగ్నమును లెక్క పెట్టవలయునని వివరించెను. పరాశరుని మతములో బొదయిక రవి నుండి ఘటికా లగ్నమును సాధించవలెనని యున్నది.

పరాశరుని యభిప్రాయము ప్రకారము తావ, హోరా, ఘటికా లగ్నములను ఉదయకాలపు సూర్యుని నుండి సాధించవలెననియున్నది. కొంతమంది గ్రంథకర్తలు, వ్యాఖ్యాతలు మతభేదములను గ్రహించి యున్నారు. వెంకటేశ్వర వృత్తిలో “హోరా లగ్నసాధన” విషయములో వేరొక విధముగ చెప్పబడినది.

హోరా లగ్నమును సాధించునపుడు జన్మలగ్నము బేసి రాశియైనచో సూర్యుడున్న రాశి నుండి, జన్మలగ్నము సరిరాశియైనచో జన్మ లగ్నము నుండి హోరా లగ్నమును సాధించవలెనని గలదు.

“జనకం ఘటికాస్వేకదృష్టా సురాజావః”

ఈ సూత్ర వ్యాఖ్యలో నిట్లు గలదు.

“కాలలగ్నం తు హోరాలగ్నం తదానయనంచ | సార్థఘటికాద్వయ మేకహోరా | తత్ర నూర్వోదయ మారభ్య యావద్ధోరా జాతాస్తాః కరిగణయ్య జన్మలగ్న విషమే సతి సూర్య యస్మిన్నాకౌ తిష్ఠతి తద్రాశి మారభ్య తావత్సం శ్శ్యాంతః పరిగణయ్యాంతిమం హోరాలగ్నం కల్పనీయమ్ | జన్మలగ్న యుగ్మే సతి హోరాసంఖ్యాం జన్మలగ్నం తు యద్రాకౌ తిష్ఠతి తద్రాశి మారభ్య గణ యేత్ || తత్రా ప్యంతిమం హోరాలగ్నం భవతి || అని ప్రవాసియండెను.

వర్ణద లగ్న సాధనము

- వర్ణదాత్మకాం తానాం కథయా మ్యథ నేకగ్రతః ||
- యవ్య విజ్ఞానమాత్రేణ వదే దాయుర్వచం ఫలమ్ || ౧౦ ||
- ఓజలగ్నప్రసూతానాం మేషాదే ర్గణయే త్రక్రమాత్ |
- సమలగ్నప్రసూతానాం పినాదే రవనవ్యతః || ౧౧ ||
- ఓనమేషాదితో జన్మలగ్నాంతం గణయే త్సుధీః |
- తదైవ హోరాలగ్నాంతం గణయిత్వా తతః పరమ్ || ౧౨ ||
- ఓజత్వేన సమత్వేన సజాతీయే ఉభే యది |
- తర్హి సంశ్లే యోజయీత వైజాత్యే తు వియోజయేత్ || ౧౩ ||
- మేషమీవాదితః పశ్చాచ్ఛో రాశి స్స తు వర్ణదః ||

తా | వర్ణద రాశిని కట్టు విధానము చెప్పబడుచున్నది.

వర్ణ ద రాశిని బట్టి, వర్ణ ద దశను కట్టి దాని వలన ఆయుర్దా యమును చెప్పట యుక్తముగ నుండును.

బేసి రాశులందు జన్మించిన వారికి మేషాది నుండి లగ్నము వరుకు గణన చేయవలయును. సరిరాశులందు జన్మించిన వారికి మీనాది నుండి లగ్నము వరుకు అపసవ్యముగ (వెనుకగ) గణన చేయవలయును. ఆ సంఖ్య నొకచోట నుంచవలయును.

పై విధముగ హోరా లగ్నాంతము వరుకు కూడ గణన చేయవల యును. లగ్న హోరా లగ్నములు రెండును, బేసి రాశులైనను, సరి రాశులైనను, రెండు సంఖ్యలను కలుప వలయును. ఒకటి బేసి రాశి యగును, రెండవది సరిరాశియైనచో అధిక సంఖ్యగలదానిలో తక్కువ సంఖ్యగల దానిని తీసివేయవలయును. శేష సంఖ్యను బేసిరాశిలో పుట్టినవారికి మేషాది క్రమ గణనతోను, సరిరాశులలో పుట్టిన వారికి మీనాద్యపసవ్యముగను గణన చేయగ యే రాశి వచ్చునో అదియే వర్ణ దరాశి యగును.

వి॥ ఈ విషయమై “ జాతకసార సంగ్రహము ” లో వివరింప బడినది.

(1) “ఓజ లగ్నప్రమాణానాం మేషాదింక్షాంతం హోరాలగ్నాంతం చ గణయిత్వా ఉభయో రోజశ్వేన యుక్యశ్వేన వా సాచార్యే సంఖ్యావ్యయం సంయో జనయిత్||

(2) ఏశ్వో జశ్వేన అపరస్య యుక్యశ్వేన వైజాశ్వే అధికసంఖ్యాయాం న్యూనసంఖ్యా కోధనీయా| ఏవంచ యశ్చిక్రం యోజనోత్తరం విధజనోత్తరం వా తస్మేషాదితో గణనయం తత్ర యో రాశి రంతిసూ లభ్యై స వర్ణదరాశి ర్భవతి”

1. తా॥ బేసి రాశులలో జన్మించిన వారికి మేషాది క్రమముగ జన్మ లగ్నము వరుకు, హోరాలగ్నము వరుకు లెక్కించి, రెండు లగ్నములు ఓజ రాశులైనను, సమరాశులైనను ఆ రెండింటిని కలుప వలయును.

2. ఒక రాశి బేసి రాశియై, ఒక రాశి సరి రాశియైనచో అధిక సంఖ్యగల లగ్నము నుండి తక్కువ సంఖ్యగల దానిని తీసివేయవలయును. తీయగ వచ్చినసంఖ్యను మేషాది క్రమముగ లెక్కపెట్టగా యే రాశి వచ్చునో అదియే వర్ణద లగ్నమగును.

(ఇక్కడ 1వ దానిలో బేసి రాశిలో జన్మించిన వారికి అనుని రెండును సమరాశులైనచో కలుపవలయునని గ్రంథమందు గలను. రెండును సమరాశులు కాజాలవు. గనుక జన్మలగ్నము బేసి రాశియై యుండగ హోరా లగ్నము గూడ బేసి రాశియగుచున్న యెడల కలుపవలయునని యుండుట యుక్తము.)

(3) యుగ్మలగ్నప్రమాతానాం మినాద్యపసవ్యక్రమేణ లగ్నాంతం హోరా లగ్నాంతం చ గణయిత్వా తయో రోజత్వేన యుగ్మత్వేన వా సాజాత్యే సంఖ్యా ద్వయం సంయోజనీయం (4) ఏక మేజ మపరం యుగ్మ మితి వైజాత్యే తు సంఖ్యా ద్వయం వియోజనీయం|| తతశ్చ మినాద్యపసవ్యక్రమేణ గణయాయా యో రాశి ర్లభ్యతేః వర్ణదరాశిః||

తా|| (3) సరి రాశులందు జన్మించిన వారికి మినాద్య పసవ్య క్రమముగ లగ్నాంతము, హోరా లగ్నాంతము లెక్కపెట్టి అవి రెండును బేసి రాశులైనచు, సరి రాశులైనచు కలుపవలయును.

(4) ఒకటి బేసి సంఖ్యయై రెండవది సరిసంఖ్య యైనచో అధిక సంఖ్యలో నుండి తక్కువ దానిని తీయవలయును. శేష సంఖ్యను మినాద్యపసవ్య క్రమముగ లెక్కపెట్టగా యేరాశివచ్చునో దానికి వర్ణదరాశి యని చేసు.

ఉదా :- ఇప్త (జనన) కాల ఘడియలు 9-35 లకు జన్మ లగ్నము సింహము రా 4-29-43-0 హోరాలగ్నము (పరాశర మతము ననుసరించి రా 7-1-50-0 వచ్చెను. ఇక్కడ జన్మలగ్నము బేసిరాశి యగుటచే మేషాదిగ లెక్క పెట్టవలయును. జన్మలగ్నము బేసిరాశియై, హోరా లగ్నము వృశ్చికమగుటచే సరిరాశి యైనందున

అధిక సంఖ్యగల హోరా లగ్నము రా 7-1-50-0లో జన్మలగ్నము 4-29-43-0 ను తీసివేయ వలయును. అట్లు తీయగ 7-1-50-0 - 4-29-43-0 = రా 2-2-7-0 మిగిలినది. దీనిని మేషాదిగ లెక్కచూడగ మిథునము వర్ణదరాశి మైనది. జాతకసార సంగ్రహకర్త యొక్క పద్ధతి ననుసరించి హోరా లగ్నము రా 8-16-31-40 వచ్చినందున ధనుస్సు బేసి రాశిమైనది. జన్మలగ్న హోరా లగ్నములు బేసిరాసులగుటచే రెండింటిని కలుపవలయును. జన్మలగ్నము రా 4-29-43-0 + 8-16-31-40 = 1-16-14-40 వచ్చెను. వృషభము వర్ణద రాశి యగును. ఇట్లు భయమతముల చేత చూడగ వ్యత్యాసము గనబడుచున్నది.

వర్ణ ద రా శి ప్రయోజనము

ఏతశ్రప్రయోజనం వక్ష్యే శృణు త్వం ద్విజపుంగవ!

హోరాలగ్నబయో శ్చేయా నఖలా ద్వర్ణద దళా॥ ౧౪॥

యత్సంఖ్యో వర్ణదో లగ్నాత్ తత్తస్సంఖ్యా క్రమేణతు!

క్రమప్యైత్రక్రమభేదేన దళా స్యా దోజయుగ్మయోః॥ ౧౫॥

తా॥ ఓ ద్విజోత్తమా ! వర్ణదరాశి ప్రయోజనము చెప్పబడుచున్నది.

జన్మలగ్న హోరా లగ్నములలో నేది బలమైనదో తెలుసుకొని బలవద్రాశిని బట్టి కట్టవలయును.

వర్ణదరాశి జన్మలగ్నము నుండి ఎన్నవ సంఖ్యగల రాశియగుచున్నదో లగ్న హోరా లగ్నములలో బలవద్రాశి కన్నవ రాశి నుండి వర్ణద దశారంభమును ఓజయుగ్మ భేదముచే క్రమవ్యుత్తమముగ కట్టవలయును.

వి॥ ఇక్కడ వివరించదగిన అంశములు గలవు. ముందుగా వానిని తెలుసుకొనవలయును. 1. జన్మలగ్న హోరా లగ్నములలో బలమైన

రాశిని తెలుసుకొనుట, 2. జన్మలగ్నము నుండి వర్ణదరాశి ఎన్నవ సంఖ్యగల రాశియైనచో ఆ సంఖ్యను గుర్తు పెట్టుకొనుట. 3. బలవద్రాశి నుండి దశారంభమును చేయునపుడు, బలవద్రాశి నుండి ఓజరాశియైన క్రమగణనచేత. యుగ్మరాశియైన వ్యుత్క్రమ గణన చేత వర్ణద సంఖ్యకు సరిపడిన రాశినిబట్టి దశాసంవత్సరములను గ్రహించవలయును. 4. వర్ణదసంఖ్యకు సరిపడిన రాశి ఓజరాశి యైనచో దాని నుండి క్రమ గణనచే దాని అధిపతి ఎన్నవరాశిలో నుండునో అన్ని సంవత్సరములు దశావర్షములని గ్రహించవలయును. 5. సదిరాశి యైనచో వ్యుత్క్రమముగ దశావర్షములను గ్రహించవలయును. దీనికి ఉదాహరణము దశాప్రకరణములో నీయబడును.

- పాపదృష్టిః పాపయోగో వర్ణ దస్య త్రికోణకేః
యది స్వాత్త్వర్తి తద్రాశిపర్యంతం తస్య జీవనమ్॥ ౧౬॥
- రుద్రాక్షరే యదైవాయ ర్మరణాది విదూష్యతే
తదైవ వర్ణదస్యాపి త్రికోణే పాపనంగమే॥ ౧౭
- వర్ణదా దపి తోవిప్రః లగ్న వచ్చింతయే త్పంమ్॥
వర్ణదా త్పస్తమా ద్భావాత్ కకశ్రాయీ ర్విచింతయేత్॥ ౧౮
- ఏకాదశా దగ్రజస్య తృతీయా త్తు యపీయసః॥
సుతస్య పంబమే విద్యాత్ మాతు కృతుర్థభావతః॥ ౧౯
- ఏతుశ్చ నవమాత్ తావా దాయ రేపం విచింతయేత్॥
కూంరాశిదశాయాః వై ప్రదిలాయా మరిష్టకమ్॥ ౨౦

తా॥ వర్ణదదశ ఆయుర్దాయమును, మారకమును చెప్పటకు ముఖ్యమైనది. వర్ణదరాశి నుండి ఏ త్రికోణరాశికి అధికపాప సంబంధ ముండునో ఆ రాశి వరుకు దశలను కట్టి అంతవరుకు ఆయుర్దాయము పెట్టునని చెప్పవలయును. గుర్రశూల దశయందే విధముగ ఆయుర్దాయ మారక నిర్ణయములు చేయబడుచున్నవో అదే విధముగ నీ వర్ణద దశయందు గూడ ఆయుర్దాయ మారక నిర్ణయములను చేయవలయును.

లగ్నము నుండి పిత్రాది భావముల కాయుద్దాయాది నిర్ణయములను చేసినట్లు వర్ణదరాశి నుండి పిత్రాది భావములను విచారించవలయును.

వర్ణదరాశికి సప్తమ తావమును బట్టి కళత్ర విషయమును, ఏకాదశము నుండి క్షేప్త సోదగుల యొక్క, తృతీయమును బట్టి కనిష్ఠ సోదగుల యొక్క, పంచమము వలన సంతానము యొక్క, మాతృ తావము వలన తల్లియొక్క, నవమ తావము నుండి తండ్రి యొక్క ఆయుర్దాయమును నిర్ణయించవలయును. శూలరాశి దశయందు మారకమును చెప్పవలయును.

వి॥ జాతికుని యొక్క ఆయుర్దాయమును నిశ్చయముగ తెలుసు కొనుటకు, మారకమును స్పష్టముగ నిర్దేశించుటకును రాశినశాప్రకరణములో 1. హోరాదశ, 2. దర్శణదశ, 3. శూలదశ, 4. మహేశ్వరదశ, 5. వర్ణదదశ మొదలగు దశలు చెప్పబడినవి. వీనిలో వర్ణదదశ, దుద్రదశ, శూలదశయను దశల యొక్క సంవాదముచేత ఆయుర్నిర్ణయమును, మారక నిర్ణయమును చేయవలయును. దశాప్రకరణములో యీ దశలను కట్టు విధానములు వివరింపబడినవి. అక్కడ సోదాహరణముగ వివరింపబడును.

- ఏవం తన్వాదితావనాం కర్తవ్యా వర్ణదా దశా॥
- పూర్వవపు ఫలం జ్ఞేయం దేహినాం చ కుటాకుభమ్॥ ౨౧
- గ్రహణాం వర్ణదా నైవ రాశినాం వర్ణదా దశా॥
- కృత్వార్కదా రాశిదశాం క్రమా దంతర్కణాం వదేత్॥ ౨౨
- ఏవ మంతర్కణాదిం చ కృత్వా తేన ఫలం వదేత్॥
- క్రమస్యక్రమతేదేన లిఖే దంతర్కణా మపి॥ ౨౩

తా॥ పై విధముగ తన్వాది ద్వాదశ భావములకువర్ణదదశను కట్టి జీవుల యొక్క శుభాశుభములను నిర్ణయించి చెప్పవలయును. గ్రహములకు వర్ణదరాశి లేదు, రాశులకు మాత్రమే గలదు. రాశు

లను బట్టి వర్ణ దశను కట్టి, దశా ప్రమాణమును 12 భాగములుగ చేసి 12 రాశులకు 12 అంతర్దశలను చెప్పవలయును. దశలను కట్టునప్పుడు, అంతర్దశలను కట్టునప్పుడు క్రమవ్యవస్థను భేదముల నాయా దశలందు నియమించిన విధముగ పాటించి అంతర్దశలను గూడ నడిపించవలయును.

వి॥ దశలు రెండు రకములు. 1. గ్రహదశలు. 2. రాశిదశలు వీనిలో గ్రహ దశలకు రవ్యాది గ్రహములే అంతర్దశలు. రాశులకు మేషాది రాశులే అంతర్దశలు. గ్రహదశల్లో వింశోత్తరి, అష్టోత్తరి, షోడశోత్తరి, ద్వాదశోత్తరి ఇత్యాది దశలు గ్రహదశలు. వీనిలో అంతర్దశలు గూడరవ్యాది గ్రహములకు సంబంధించినవై యుండును. రాశి దశల్లో స్థిరదశ, చరదశ, హోరాదశ, త్రికోణదశ, వర్ణదశ ఇత్యాదులుగలవు. ఈ దశలందు అంతర్దశలు రాశి నామములతో సంబంధించినవై యుండును. ఉదాహరణకు ప్రకారము మొత్తము 70 దశల వకుకు ఉన్నట్లు “ జైమినీ సూత్ర వ్యాఖ్యాత ” యగు సోమనాథుడు వ్రాసియుండెను.

స్వస్వదేశోద్భవం లగ్నం జన్మలగ్న మిహోచ్చతే॥

భావహోరాదిలగ్నానాం సర్వత్రైవ పమక్రియా॥

౨౪॥

తా॥ జన్మలగ్నమును సాధించునపుడు స్వదేశ సంబంధమైన లగ్న ప్రమాణములను గ్రహించి, జన్మలగ్నమును సాధించవలయును భావ, హోరాదిలగ్నములను సాధించునపుడు సర్వదేశములందును ఒకే విధముగ గణితమును చేయవలయును.

వి॥ మేషాది ద్వాదశ లగ్న ప్రమాణములు ప్రతి అక్షాంశమునకు మార్పును చెందును. జాతకుని జనన ప్రదేశము ఏ అక్షాంశమునకు సంబంధించి, ఏ రేఖాంశమునకు సంబంధించి యున్నదో తెలుసుకొని

దానిని బట్టి జన్మాసమయమును స్థిరపరచుకొని, మేమాది లగ్న ప్రమాణముల నాయుక్తాంశమునకు సంబంధించిన వానిని గ్రహించి ఇష్ట కాలమునకు లగ్నసాధనమును చేయవలయును.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే విశేషలగ్నాద్యాయోనామ పంచమః ॥
ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు విశేష లగ్నాద్యాయము పంచమాధ్యాయము ముగిసెను.

షో డ ష వ ర్గా ధ్యాయ ము 1౬1

కృతా గ్రహగుణాస్త్యత్తస్తరా రాశిగుణా మనే।

శ్రోతు మిద్వాపి భావానాం భేదాస్తాన్ కృపయా వద॥ ౧॥

తా। ఓ మునిశ్రేణా! గ్రహగుణములు, రాశిగుణములు నీవలన వినియుంటిని. భావములయొక్క భేదములను వినవలయునను కుతూహలము గలవాడనై యుంటిని. నీవు భావ సంబంధమైన భేదములను తెలియచేయ గోరుచున్నాను.

వర్గా షోడశ యానాహ బ్రహ్మ లోకపితామహః।
తా నహం సంప్రవక్ష్యమి మైత్రేయః క్రూయతా మితీ॥ ౨॥

తా। ఓ మైత్రేయా! లోకపితామహుడగు బ్రహ్మచెప్పిన షోడశవర్గ భేదములను చెప్పుచుంటిని. సాపధానముతో వినుము.

- షత్త్రిం హోరా చ ద్రేక్కాణ మ్మర్యాంక స్సప్తమాంశకః।
- నవాంశో దశమాంశకృ సూర్యాంకః షోడశాంశకః॥ ౩॥
- వింశాంశో వేదబాహ్యాంశో బాంశ ప్రింశాంశక స్తకః।
- ఐవేదాంశో ఒక్షవేదాంశః షష్ట్యంశ కృ తతః పరమ్॥ ౪॥

తా॥ 1. క్షేత్రము 2. హోర 3. ద్రేక్కాణము 4. చతుర్థాంశము 5. సప్తమాంశము 6. నవమాంశము 7. దశమాంశము 8. ద్వాదశాంశము 9. షోడశాంశము 10 వింశాంశము 11. చతుర్వింశాంశము 12. సప్తవింశాంశము (భాంశము) 13. త్రింశాంశము 14. ఖవేదాంశము (చత్వారింశదంశము) 15. అక్షవేదాంశము, (పంచచత్వారింశదంశము) 16. షష్ట్యంశము అని 16 వర్గ భేదములు గలవు.

క్షేత్రము—హోర

తక్షేత్రం తస్య భేదస్య రాశే రో యస్య వాయుకిః॥

సూర్యేంద్రో ర్విషమే రాశౌ సమే తద్విపరీతకమ్॥

౫॥

పితర క్షుద్రోహారేణా దేవాః సూర్యస్య కీర్తితాః॥

రాశే రథం భవే ధోరా స్తా కృతుర్వింశతిః స్మృతాః॥

మేషాది తాసాం హోరాణాం పరివృత్తిద్వయం భవేత్॥

౬॥

తా॥ క్షేత్రము లేకరాశి 30 భాగల ప్రమాణముగలది. గ్రహము ఏరాశిలో వుండునో ఆ గ్రహమున కదియే క్షేత్రము. చాని అధిపతియే క్షేత్రాధిపతి యగును.

ఒక రాశి యందు రెండు హోరలుండును. హోరా ప్రమాణము 0-15 భాగములు. బేసి రాశులందు మొదటి హోరకు రవి, రెండవ హోరకు చంద్రుడధిపతియగును. సరిరాశులందు మొదటి హోరకు చంద్రుడు, రెండవ హోరకు రవి, అధిపతియగును. సూర్య హోరకు దేవతలు అధిపతులు. చంద్రోహోరకు పితరులు అధిపతులగుదురు. 12 రాశులకు 24 హోరలగును.

ఉ॥ సూర్యుడు 0-11-25-0 లో నున్నాడనుకొనినచో మేష మందున్నట్లు తెలియును. మేషాధిపతి కుజుడు సూర్యక్షేత్రాధిపతి యగుచున్నాడు. మేషము (బేసిరాశి) లో మొదటి 15 భాగలలోవున నుండుటచేత సూర్యహోరలో నున్నట్లు తెలుసుకొనవలయును. దీనికే దేవతలు అధిపతులగుచున్నారు.

హోరా చక్రము

| | | | | | | | | | | | | | |
|--------|------|----|----|----|---|-----|---|----|--------|---|---|-----|----|
| స్వామి | రాశి | మే | వృ | మి | క | సిం | క | కు | వృశ్చి | ధ | మ | కుం | మి |
| జన | 0-15 | రవ | చ | ర | చ | ర | చ | ర | చ | ర | చ | ర | చ |
| కథర | 30-0 | చ4 | ర | చ | ర | చ | ర | చ | ర | చ | ర | చ | ర |

వి॥ హోరలను కట్టుటలో మతభేదము గలదు.

వరాహమిహుగుడు 'బృహజ్జాతకము'లో
మూర్తాండేంద్రో రయుజనమభే చంద్రభాన్వోశ్చ హోరే॥
యని పరాశరుని మతిమునే చెప్పియుండెను.

యవనేశ్వరుడు ;
అద్యా తు హోరా జననస్య వక్ష్య రేకాచక క్షేత్రపతే ద్వితీయా ॥

రాశియొక్క ప్రథమ హోరకు ఆ రాశ్యధిపతి, రెండవహోరకు ఆ రాశి కేకాదశ స్థానాధిపతి హోరాధిపతులగుదురని చెప్పినాడు.

హోరా ప్రదీపములో ;
రవీందూ విషమే చంద్రరవీ చాశ్రీ సమే క్రిమాత్.
హోరా స్యా ల్లగ్నవస్యాద్యా ద్వితీయా లాతవస్య తు.

అద్యా తు లాతకే పోక్తా ద్వితీయా ప్రక్షకర్మణి॥

అను శ్లోకములందు పరాశరుడు చెప్పిన పద్ధతి జాతకములకు, యవనుడు చెప్పిన పద్ధతి ప్రక్షయందు ఉపయోగకరమని చెప్పి యుండెను.

ద్రేక్కాణము

రాశిత్రిణాగా ద్రేక్కాణా స్తేచి పట్రింక దీరితా॥
ఋవివృత్తిక్రియం వేషాం మేషాదేః క్రిమణో భవేత్॥
న్యవంచనవమానాం చ రాశీనాం క్రమకశ్యతే॥
నారద-గస్త-దుర్యాపాద్రేక్కాణేకా శ్చరాదిషు॥

రా॥ ఒక రాశిలో మూడవ భాగమునకు ద్రేక్కాణముని పేరు.
12 రాశులకు 36 ద్రేక్కాణములు గలవు. చరస్థిరద్విస్వభావ రాశు లందు ప్రథమ ద్రేక్కాణమునకు ఆ రాశ్యధిపతి, ద్వితీయ ద్రేక్కాణమునకు ఆ రాశి నుండి 1వ స్థానాధిపతి, మూడవ ద్రేక్కాణమునకు ఆ రాశి నుండి 3వ స్థానాధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతులగుదురు. 1వ ద్రేక్కాణమునకు నారదుడు, 2 నకు అగస్తీ 3 నకు దుర్వాసుడు అధి దేవతలగుచున్నారు.

ఉ :- మేషములో 1వ ద్రేక్కాణమునకు కుజుడు, 2వ ద్రేక్కాణమునకు పంచమాధిపతి రవి, 3వ ద్రేక్కాణమునకు నవమ. ధిపతి గురుడు. ద్రేక్కాణాధిపతులగుదురు. వృషభములో 1వ ద్రేక్కాణమునకు శుక్రుడు, 2వ ద్రేక్కాణమునకు బుధుడు, 3వ ద్రేక్కాణమునకు శని అధిపతులగుదురు. మిథునములో 1వ ద్రేక్కాణమునకు బుధుడు, 2వ ద్రేక్కాణమునకు శుక్రుడు. 3వ ద్రేక్కాణమునకు శని అధిపతులగుదురు. మిగిలిన రాశులకీ విధముగనే స్వపంచనవమాధిపతులు ద్రేక్కాణాధిపతులగుచున్నారు.

ద్రేక్కాణ చక్రము

| | | | | | | | | | | | | | | |
|-----------|----|----|----|----|----|-----|----|-----|----|----|----|----|-----|----|
| స్వామి | రా | మే | వృ | మి | క | సిం | క | స్య | కు | కృ | ధ | మ | కుం | మి |
| నారక | అం | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | |
| అగస్తీ | 20 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | |
| శుక్ర్యాస | 80 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | |

వి! ద్రేక్కాణాధిపతుల కరించి మతభేదము గలదు

“వరాహుడు” కొందరి మతముగ;

ద్రేక్కాణవంజ్ఞామవి వర్ణయంతి స్వద్వాదకై కాదక రాశిపాసామ్॥

రాశిలో ప్రథమ ద్రేక్కాణమునకు రాశ్యధిపతి, 2వ ద్రేక్కాణమునకు రాశికి వ్యయాధిపతి, 3వ ద్రేక్కాణమునకు రాశికి లాభాధిపతి ద్రేక్కాణాధి పతులగుదురని ఇతర మతమును చెప్పి స్వమతముగ “ద్రేక్కాణాస్సుస్వస్వభవన సుత త్రిత్రికోణాధిపానాం॥ అని పరాశరుడు చెప్పినట్లు చెప్పినాడు.

యవనేశ్వరుడు :

స్వద్వాదకై కాదకరాశిపాసాం ద్రేక్కాణవంజ్ఞాః క్రమక ప్రయోఽత్ర॥
 అని వ్యవహారమును చెప్పియుండెను. దీనిని వరాహమిహారదుంగీకరించలేదు.

హోరా ప్రదీపమండ మూత్రము ఇట్లు గలదు.

వర్షలాశిషు దృగాణ ఉచ్యతే లగ్నవస్య సుతవస్య చాప్యథః
 రర్షవస్య సువిదానకర్మణి ప్రశ్న ఎవ తస్మినిఃపలాఃపః॥

అను శ్లోకములో యవనేశ్వగుని మతమును ప్రశ్న విషయములో గ్రహించవలెనని, జాతక విషయములో కరాశర మతమును గ్రహించవలెనని వివరించెను. జై మినీ సూత్రీవ్యాఖ్యాతయగు వెంకటేశ్వరుడు తన వ్యాఖ్యలో 'రాశ్వంశక దృగాణైర్వా ౧|3|౨౬' అను సూత్రములో నిట్లు వాసెను.

రాశి ప్రీతాగో ద్రోక్కాణ స్తే చ షట్త్రింశ దీరితాః ।

పరివృత్తితయం తేషాం మేషాదిక్రమణో తవేత్ ॥ ఇతి ॥

మేష వృషభ మిధున కర్కటేశు ద్వాదశ ద్రోక్కాః మేషాదితో వాచనీయాః! ఏ వంచ సింహాది వృశ్చికాంతం, ధనురాది మీనాంతంచ మేషాదితో గణనీయాః! ఇత్యర్థః!

అనగా మేష, వృషభ, మిధున, కర్కటక రాశులకుగల 12 ద్రోక్కాణములకు మేషాదిగ లెక్కపెట్టవలయును. ఇట్లే సింహాది వృశ్చికాంతము, ధనురాది మీనాంతము వరుకు కూడ మేషాదిగ ద్రోక్కాణములను లెక్కపెట్టవలయును.

ఈ మతములో :

| | | | | |
|--------------------|----|----------------|-----|-------------|
| మేషసింహాధనుస్సుల | 1వ | ద్రోక్కాణమునకు | - | మేషము |
| మేషసింహాధనుస్సుల | 2వ | ద్రోక్కాణమునకు | - | వృషభము |
| మేషసింహాధనుస్సుల | 3వ | ద్రోక్కాణమునకు | - | మిధునము |
| వృష, కన్యా, మకరముల | 1వ | ద్రోక్కాణమునకు | - | కర్కటకము |
| " " " | 2వ | ద్రోక్కాణమునకు | - | సింహము |
| " " " | 3వ | " | నకు | - కన్య |
| మిధునతులాకుంభముల | 1వ | " | నకు | - తుల |
| " " " | 2వ | " | నకు | - వృశ్చికము |
| " " " | 3వ | " | నకు | - ధనుస్సు |

కర్కట, వృశ్చిక, మీనముల 1వ ద్రేక్కాణమునకు - మకరము
 " " " 2వ " నకు - కుంభము
 " " " 3వ " నకు - మీనము. ద్రేక్కా
 ణములగుచున్నవి.

ఈ మతము పరాశర మతస్థులు గ్రహించలేదు. జైమినీ మతస్థులీ విధముగ గ్రహించిరి.

కల్పలతా వ్యాఖ్యాత యగు సోమనాథ మిత్రుడు మరి యొక నూతన మార్గమును గూడ సూచించెను.

ద్యుగాణస్యతు క్రేవా విధాగః తదాచ॥ ంగ్నత్రిధాగోద్రేక్కాణ॥ ఇతి య్యాయేన బృహజ్జాతకాదిషు ప్రసిద్ధస్య ద్రేక్కాణస్య నిరూపితత్వాత్॥ అస్మిన్ కాస్త్రే పరివృత్తి క్రయసిద్ధ ఏవ॥ ద్రేక్కాణపరివృత్తై చ విశేషః॥ మేషస్య తు మేషాది, వృషస్య తు మీనాది ఏవ మన్యత్రా ప్యుహ్యం ॥

అనగా బృహజ్జాతకాది గ్రంథములందు నిరూపింపబడిన ద్రేక్కాణ పద్ధతి ప్రసిద్ధమైనదిగాని పరివృత్తి త్రయపద్ధతికాదు. ఈ జైమినీశాస్త్రముందు పరివృత్తిత్రయ సిద్ధమైన పద్ధతియే గ్రహింపబడినది.

ద్రేక్కాణ పరివృత్తియందు గూడ విశేషము గలదు. మేషముతో ప్రారంభించో మేషాది తిరి ద్రేక్కాణములు క్రమముగ లెక్కచూడవలయును. వృషభముతో ప్రారంభించినచో మీనాది తిరి ద్రేక్కాణములను లెక్క చూడవలయును. ఓ జరాశులలో క్రమగణనము, యుగ్మరాశులందు వ్యుత్క్రమ గణనము అను న్యాయము చేత పై విధముగ చెప్పబడి, ద్రేక్కాణ గణనారంభము మేష, మీనాదుల నుండి తెలియచేయబడినది. ఈ పద్ధతిలో ద్రేక్కాణాధిపతులు ద్వాదశరాశులకీ క్రింద విధముగ వచ్చెదరు.

| ఓ జరాశులకు | | సరిరాశులకు | |
|-------------|-------------------------|---------------|--------------------------------------|
| (1) మేషము | 1-మే 2-వృ 3-మి | 2) వృష- | 12 మి 11 కుంభ 10 మకర |
| (3) మిథునము | 4-క 5-సిం 6 క | 4) కర్కటక | 9 దనుస్సు 8 వృశ్చి 7 కు 3 వ.వృ |
| (5) సింహము | 7 కు 8 వృ 9 డ | 6) కన్య | 6 కన్య 5 సింహ 4 కర్క |
| (7) కుంభము | 10 మ 11 కుం 12 మి | (8) వృశ్చికము | 3 మిథు 2 వృష 1 మేషం |
| (9) దనుస్సు | 2 వృ 3 మి 2, 3 వ. వృ | (10) మకరము | 12 మింబ 11 కుంభ 10 మకర 2 వ.వృ |
| (11) కుంభము | 4 కర్క 5 సిం 6 క | (12) మీనము | 9 దనుస్సు 8 వృశ్చి 7 కుం |

ఈ సంప్రదాయమును “జ్యోతిషఫలరత్నమాల”లో శ్రీ కృష్ణ మిశ్రుడు గూడ తెలిపియుండెనుగాని పరాశరమ తాను యాయులు గాని జై మిసీ మ తాను యాయులు గాని వ్యవహరించుచున్నట్లు తోచదు.

చ తు ర్థా ం శ ము

న్వర్షాది కేంద్రవతయ స్తుర్షాంశేణా క్రియాచిను ;
వనకశ్చ వనండశ్చ కుమారశ్చ వనాతనః॥

॥౯॥

తా॥ మేషాది రాశులందు ఆయారాశుల కేంద్రాధి పతులే చతుర్థాంశాధిపతులగుదురు.

ఉ॥ మేషములో 1 మేషము 2 కర్కాలకము 3 తుల 4 మకరము, వృషభములో 1 వృషభము 2 సింహము 3 వృశ్చికము 4 కుంభము, మిథునములో 1 మిథునము, 2 కన్య 3 ధనుస్సు 4 మీనము అగును. ఇట్లే ఇతరములూహ్యములు.

చతుర్దాశ చక్రము

| | | | | | | | | | | | | | | |
|--------|-------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|
| గ్రామి | భాగ | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | రా |
| సం | 7.80 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | '' |
| సం | 15.0 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | '' |
| సం | 22.80 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | '' |
| సం | 30.0 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | '' |

ఈ చక్రములో గల అంకాలు రాశులను చూపును. ఆ యా రాశ్యధిపతులే చతుర్దాశాధిపతులని గ్రహించవలయును.

సప్తమాంశము

- సప్తాంశాస్త్రోజగృహే గణనీయా విశేషతః ।
- యుగ్యరాశౌ తు విశ్లేషాః సప్తమర్కాదివాయకాత్ ॥ 10
- షర-క్షీరౌ చ దద్యాత్కౌ తథే ఊరససంభవః ।
- మద్య కుద్ధజలా వోజే సపే కుద్ధజలాదికాః ॥ 11

తా॥ ఓజరాశులందు ఆ యా రాశుల నుండి, యుగ్యరాశులందా రాశులకు సప్తమ రాశులనుండి వ్యుత్క్రమముగ సప్తాంశాధిపతు లగుదురు. బేసిరాశులందు ఊర, క్షీర, దధి, అజ్య, ఇక్షు, మద్య, శుద్ధ జలార్ణవములు దేవతలగుచున్నారు. సమరాశులందు శుద్ధజల, మద్య, ఇక్షు, అజ్య, దధి, క్షీర ఊరార్ణవములు దేవతలగుచున్నారు.

ఉ॥ మేషమందు మేషమునుండి తులాంతము వరకు 7 అంశ ములకు ఏడుగురధిపతులగుదురు. వృషభమందు దాని సప్తమమగు వృశ్చికమునుండి 7 అంశములకు వరుసగ ఏడుగురధిపతులగుచున్నారు. ఇట్లే యితర రాశులకు గ్రహించవలయును.

సప్తమాంశ చక్రము

| స్వామి | భాగం | మే | కృ | మి | క | సిం | క | కు | కృ | ధ | కుం | మి | |
|---------|-------|----|----|----|----|-----|----|----|----|----|-----|----|----|
| | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
| ఊర | 4-17 | 1 | 8 | 3 | 10 | 5 | 12 | 7 | 2 | 9 | 4 | 11 | 6 |
| కీర | 8-34 | 2 | 9 | 4 | 11 | 6 | 1 | 8 | 3 | 10 | 5 | 12 | 7 |
| బధి | 12-51 | 3 | 10 | 5 | 12 | 7 | 2 | 9 | 4 | 11 | 6 | 1 | 8 |
| అజ్య | 17-8 | 4 | 11 | 6 | 1 | 8 | 3 | 10 | 5 | 12 | 7 | 2 | 9 |
| ఇక్షురం | 21-25 | 5 | 12 | 7 | 2 | 9 | 4 | 11 | 6 | 1 | 8 | 3 | 10 |
| మద్య | 25-42 | 6 | 1 | 8 | 3 | 10 | 5 | 12 | 7 | 2 | 9 | 4 | 11 |
| కుంభజల | 30-0 | 7 | 2 | 9 | 4 | 11 | 6 | 1 | 8 | 3 | 10 | 5 | 12 |

సప్తమాంశము

నవాంశేణ కృరే తస్మాత్ స్థిరే కన్వవమాదితః ।

ఉభయే తత్పంచమాదె రితి చింత్యం విచక్షణైః ॥

దేవా సృ రాక్షసా త్రైవ చరాదిషు గ్రహేషుచ ।

12

తా॥ చరరాశులందు ఆ గాళి నుండి, స్థిరరాశులందు ఆ రాళికి తొమ్మిదవ రాళినుండి ద్విస్వభావ రాశులందా రాళికి పంచమునుండి 9 అంశములకు క్రమముగ అభిషతులగుదురు. చరాంశములను దేవతలు, స్థిరాంశములకు మనుష్యులు. ద్విస్వభావాంశములకు రాక్షసులు అభిషతులగుదురు.

వి॥ మేషము చరము దీని నుండి నవాంశగణన ప్రారంభ మగును. సింహము స్థిరము దీనికి 9వదగు మేషము నుండి నవాంశ గణనారంభమగును. ధనుస్సు ద్విస్వభావము దీనికి మేషమునుండి నవాంశ గణన ప్రారంభమగును. వృషభము స్థిరగాళి యగుటచే దానికి 9వ దగు మకరము నుండి నవాంశ ప్రారంభమగును.

పరాశరమత నవాంశ చక్రము

| స్వామి | రా. లి | మే | వృ | మి | క | సిం | క | కు | వృ | ధ | మ | కు | మి |
|---------|--------|----|----|----|----|-----|----|----|----|---|----|----|----|
| నర1 | 3-20 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 |
| నర2 | 6-40 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 |
| రాక్షస3 | 10-00 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 |
| దేవత4 | 13-20 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 |
| నర5 | 16-40 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 |
| రాక్షస6 | 20-00 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 |
| దేవత7 | 23-20 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 | 7 | 4 | 1 | 10 |
| నర8 | 26-40 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 |
| రాక్షస9 | 30-0 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 | 9 | 6 | 3 | 12 |

ఒక్కొక్క రాశికి 9 అంశములు చొప్పున లెక్కించగ మేషాంశములు 9 ధనుస్సుతో పూర్తి అగును. వృషభరాశి ప్రారంభ మునకు మకరాంశము వచ్చును. వృషభాంశములు తొమ్మిది మకర ముతో ప్రారంభమై కన్యతో పూర్తి అగును. తరువాత మిథునరాశి ప్రారంభమగును. త:లాంశము ప్రారంభమగును. మిథునాంశములు తొమ్మిది తులనుండి మిథునము వరుకు పూర్తి అగును. కర్కటక రాశి కర్కటక నవాంశముతో ప్రారంభమై మీనముతో పూర్తి అగును. ఈ విధముగ ఒక్కొక్క రాశికి 9 నవాంశములను మేషముతో ప్రారం భించి లెక్కపెట్టగ మీనరాశియొక్క అంత్యనవాంశము మీనముతో పూర్తి అగును. కనుక చరరాశులకా రాశినుండి, స్థిర రాశులకు దానికి నవమమునుండి, ద్విస్వభావ రాశులకు ఆ రాశికి పంచమము నుండి నవాంశారంభమగును.

ఈ విషయమును వరాహమిశురుడు ;

“అజన్మక తోఱి చంద్రోదవనాది నవాంశకవిదిర్భవవ సమాంశకాదివతయః॥”
అని చెప్పినాడు.

గ్రంథాంతరమందు

మేషకేనరిధవ్విసాం మేషాద్యా అంశకా స్మృతా॥

వృషకన్యామృగాణాంఠ మకరాద్యా నవ స్మృతాః॥

తులామిదునకుంభానాం తులాద్యా నవ కీర్తితాః॥

కర్కటాళియషాణాం ష కర్కటాద్యా నవాంశకాః॥ అవి చెప్పబడెను.

పరాశరమతానుయాయులగదరు పై విధముగనే చెప్పియుండిరి.

జైమిని మతమందు నవాంశ గణనా క్రమము వేరు విధముగ చెప్పబడినది.

శ్రీకృష్ణమిశ్రుడు “ జ్యోతిష ఘ్న రత్నమాల ” లో

“చరథే చరథా త్పిరథే నవమా త్పురథా దుభయే మువయోఽపి జగుః॥

విషమా త్రక్రమతో వివరీత మతో విదు రంశక కల్పన మత్ర బుధాః॥

అను శ్లోకములో పరాశరాది మునులు చరరాళికి చరరాళి నుండి, స్థిరరాళికి తన్నవమునుండి, ద్విస్వభావరాళికి తల్పించముము నుండి క్రమముగా ౩ నవాంశములను చెప్పినారు. జైమిని మతమందు విషమరాశులకు క్రమగణన చేత సరిరాశులకువ్ర్య త్రక్రమగణన చేత ౩ నవమాంశములను గ్రహించవలయును. అని చెప్పినాడు.

ఈ అభిప్రాయమునే సోమనాథుడు “ కల్పలతా వ్యాఖ్య ”లో నీ క్రింద రీతిగ వివరించెను.

“అంశక విధగస్తు ఘోర్వక్త కాత్రరీత్యేతి న మేషస్య తు మేషాది, వృషస్య తు కన్యాది, మిదునస్య తు తులాది, కర్కటో మేనాది॥ ఇతి.

పూర్వ కాశ్రమందు చెప్పినట్లుగాక నవాంశ విభాగమీ కాశ్రమందు విషమరాళియగు మేషమునకు మేషాదిక్రమముగను,

సరిరాశియగు వృషభమునకు కన్యాది వ్యుత్క్రమముగను, బేసిరాశి యగు మిధునమునకు తులాది క్రమముగను సరిరాశియగు కర్కటకము నకు మినాది వ్యుత్క్రమముగను నవాంశగణనముచు చేయవలయును. ఈ విధముగ సింహాది మినాంతము వరుకు ఓజయుగ్మ భేదమును బట్టి క్రమవ్యుత్క్రమ గణనముచు చేయవలయునని వివరించెను. ఈ ప్రకారము నవమాంశ చక్రము ఈ క్రిందవేయబడుచున్నది.

జై మిసీ మత నవాంశ చక్రము

| భా. లి | మే | వృ | మి | క | సిం | క | తు | వృ | ధ | మ | మం | మి |
|--------|----|----|----|----|-----|----|----|----|---|----|----|----|
| 3-20 | 1 | 6 | 7 | 12 | 1 | 6 | 7 | 12 | 1 | 6 | 7 | 12 |
| 6-40 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 |
| 10-00 | 3 | 4 | 9 | 10 | 3 | 4 | 9 | 10 | 3 | 4 | 9 | 10 |
| 13-20 | 4 | 3 | 10 | 9 | 4 | 3 | 10 | 9 | 4 | 3 | 10 | 9 |
| 16-40 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 | 5 | 2 | 11 | 8 |
| 20-00 | 6 | 1 | 12 | 7 | 6 | 1 | 12 | 7 | 6 | 1 | 12 | 7 |
| 23-20 | 7 | 12 | 1 | 6 | 7 | 12 | 1 | 6 | 7 | 12 | 1 | 6 |
| 26-40 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 |
| 30-00 | 9 | 10 | 3 | 4 | 9 | 10 | 3 | 4 | 9 | 10 | 3 | 4 |

జై మిసీ సూత్ర వ్యాఖ్యాతలగు నీలకంఠ, వెంకటేశ్వర, ఆకు మళ్ళ నరసింహసూరి, లక్ష్మణసూరి, కుప్పురామ దైవజ్ఞులు మొదలగు వారీ మతమును గ్రహించినట్లు లేదు. నాకు లభించిన వ్యాఖ్యలలో శ్రీకృష్ణమిత్ర, సోమనాథులు సూత్రమే యీ అభిప్రాయమును తెలిపియుండిరి.

ద క మాం శ చ త్ర ము

| సంఖ్య | భా | మే | మి | సిం | కు | వృ | ధ | మ | ని | మి | సంఖ్య | | |
|--------|----|----|----|-----|----|----|----|----|----|----|-------|----|----|
| అనంత | 3 | 1 | 10 | 3 | 12 | 5 | 2 | 7 | 4 | 9 | 6 | 11 | 8 |
| అన్ని | 6 | 2 | 11 | 4 | 16 | 3 | 8 | 5 | 10 | 7 | 12 | 9 | |
| యమ | 9 | 3 | 12 | 5 | 2 | 7 | 4 | 9 | 6 | 11 | 8 | 1 | 10 |
| రాక్షస | 12 | 4 | 1 | 6 | 3 | 8 | 5 | 10 | 7 | 12 | 9 | 2 | 11 |
| వరుణ | 15 | 5 | 2 | 7 | 4 | 9 | 6 | 11 | 8 | 1 | 10 | 3 | 12 |
| వాయు | 18 | 6 | 3 | 8 | 5 | 10 | 7 | 12 | 9 | 2 | 11 | 4 | 1 |
| కుబేర | 21 | 7 | 4 | 9 | 6 | 11 | 8 | 1 | 10 | 3 | 12 | 5 | 2 |
| ఈశాన | 24 | 8 | 5 | 10 | 7 | 12 | 9 | 2 | 11 | 4 | 1 | 6 | 3 |
| బ్రహ్మ | 27 | 9 | 6 | 11 | 8 | 1 | 10 | 3 | 12 | 5 | 2 | 7 | 4 |
| అనంత | 30 | 10 | 7 | 12 | 9 | 2 | 11 | 4 | 1 | 6 | 3 | 8 | 5 |

ద క మాం శ ము

- దకమాంశా స్వక కౌడే యగ్నే తన్నవహత్ స్మృతాః॥
- దక పూర్వాదిదిక్పాలా ఇంద్రాగ్ని యమ రాక్షసాః॥ ౧౩
- వరణో మారుత త్రైవ కుబేరేశాన వచ్చజాః॥
- అనంత శృ కర్మిమా దోడే నమే వాప్యత్రక్రమేణ తు॥ ౧౪

తా॥ బేసిరాశులకు ఆ రాశినుండి, సరి రాశులకు వారికి నవనుము నుండి క్రమముగ దకమాంశముల కధిపతులగుదురు. పది యంశము లకు ఇంద్ర, అగ్ని, యమ, రాక్షస, వరుణ, వాయు. కుబేర, ఈశాన, బ్రహ్మ, అనంతులు బేసిరాశులకు క్రమముగను, సరి రాశులకు వ్యక్తముగను దేవతలగుచున్నాను.

వి1 మేషాది విషమ రాశుల యొక్క దశమాంశములకు క్రమముగ ఇంద్రాది దిక్పాలకులు, బృహ్మ, అనంతలధిపతులగుదురు. వృషభాది యుగ్మరాశుల యొక్క దశమాంశములకు అనంతాది దేవతలు వ్యుత్క్రమముగ దేవతలగుదురు.

ద్వాదశాంశ చక్రము

| స్వామి | అం-లి | మే | వృ | మి | క | సిం | క | మి | పు | ధ | మ | కం | ని |
|--------|-------|----|----|----|----|-----|----|----|----|----|----|----|----|
| గణేశ | 2-80 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 |
| ఆస్తి | 5-0 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 |
| కుమార | | కు | కు | బు | చ | ర | బు | కు | కు | గు | శ | శ | గు |
| యమ | 7-20 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 |
| అహి | 10-00 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 |
| గణేశ | 12-80 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 |
| అ.కు | 15-00 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 |
| యమ | 17-80 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 |
| అహి | 20-00 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| గణేశ | 22-80 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| అ.కు | 25-00 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 |
| యమ | 27-80 | 11 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 |
| అహి | 80-00 | 12 | 1 | 2 | 8 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |

ద్వాదశాంశ చక్రము

ద్వాదశాంశవ్య గణనా తత్తత్క్షేత్రా ద్వివిధితేత్ .
తేషా మధీకాః క్రమతో గణేశాశ్చయమాహయః ॥

తా॥ మేపాది ద్వాదశ రాశులకు ఆ యా రాశులనుండి ద్వాదశాంశ గణనను చేయవలయును. మేషమునకు మేషము నుండి మీనాంతము వరకు 12 ద్వాదశాంశములు. వృషభమునకు వృషభమునుండి మేషాంతము వరకు 12 ద్వాదశాంశములు, ఇట్లే మిథునాది రాశులకు గ్రహించవలయును. ద్వాదశాంశములకు గణక, అశ్వినీకుమార, యను అహులు క్రమముగ అధిదేవత లుచున్నారు.

బోడ శాంశ చక్రము

| సంఖ్య | లి. | మే | వృ | మి | క | సిం | కు | ర్బ | ధ | మ | కుం | మీ | సమ | భా | లి. | ఋ |
|-------|-----|----|----|----|----|-----|----|-----|----|----|-----|----|----|-----|----------|-------|
| 1 | బృ | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | మ | 1 | 52-80 |
| 2 | బి | 2 | 6 | 0 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | మ | 8-45-0 | |
| 8 | మ | 8 | 7 | 1 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | బి | 5-87 30 | |
| 4 | మ | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | బ్ర | 7-30-0 | |
| 5 | బృ | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | మ | 9-22-8 | |
| 6 | బి | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | మ | 11-15-0 | |
| 7 | మ | 7 | 11 | 3 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | బి | 13-7-80 | |
| 8 | మ | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | బ్ర | 15-0-0 | |
| 9 | బి | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | మ | 16-52-30 | |
| 10 | బి | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 0 | 2 | 6 | మ | 18-45-0 | |
| 11 | మ | 11 | 3 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | బి | 20-87-80 | |
| 12 | మ | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | బ్ర | 22-80-0 | |
| 13 | బృ | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | మ | 24-22-30 | |
| 14 | బి | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | మ | 26-15-0 | |
| 15 | మ | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | బి | 28-7-80 | |
| 16 | మ | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | బ్ర | 30-0-0 | |

బోడ శాంశ ము

అది సింహశ్లోకే ష్టయా బోడశాంశా కృతాదిను ।

అది విష్ణు హరః సూర్యో హ్యోషే యుగ్మే ప్రతివకమ్॥

౧౬

తా॥ చర రాశులకు మేషమునుండి, స్థిర రాశులకు సింహము నుండి, ద్విస్వభావ రాశులకు ధనుస్సు నుండి బోడశాంశ గణనమును

చేయవలయును, బ్రహ్మ, విష్ణుభా, హర, సూర్యులు బేసి రాశులలో క్రమముగను, సరిరాశులలో వ్యస్త్రీమముగను దేవతలగుచున్నారు.

వి. ఒక రాశికి 16 షోడశాంశముల చొప్పున 12 రాశులకు మేషాది నుండి లెక్క చూడగ మేషములో మొదటి షోడశాంశము మేషముతో ప్రారంభమై కర్కటకముతో సమాప్తమగును. పిమ్మట వృషభరాశి యారంభమగును. వృషభము యొక్క మొదటి షోడశాంశము సింహముతో ప్రారంభమై వృశ్చికముతో 16 షోడాంశములు పూర్తి అగును. తరువాత మిథునరాశి యారంభమగును. మిథునము యొక్క మొదటి షోడశాంశము ధనుస్సుతో ప్రారంభమై మీనముతో సమాప్తమగును. ఈ విధముగ కర్కటకాది మీనాంతము వరకు చర స్థిర ద్విస్వభావ రాశుల కారంభము మేష సింహ ధనుస్సు లగుచున్నవి.

వింశాంశము

- అర వింశతిదాగానా మదిపా బ్రహ్మణోదితాః॥
- కీరీయా చ్చరే స్థిరే దాపాత్ ముగేంద్రా ద్ద్విస్వభావతే॥ ౧౭॥
- కాశీ గౌరీ జయా లక్ష్మీ ర్విజయా విమలా సతిః
- తారా జ్వాలామఖీ శ్వేతా లలితా దిగ్దామఖీ॥ ౧౮॥
- ప్రత్యంగిరా కచీ రౌద్రీ తనూనీ పరదా జయా
- త్రీపురా సుముఖీ చేతి విషమే వతిచింతయేత్॥ ౧౯॥
- నమరాశౌ దయా. మేధా చిన్నకీర్ణా పికాచినీ
- ధూమావతీ చ మాతంగీ బాలా భద్రాఽరుణాఽవలా॥ ౨౦॥
- పింగళా భుచ్చుకా ఘోరా వారాహీ వైష్ణవీ సితా
- ఘననేకీ భైరవీ చ మంగళా హ్యవరాజితా॥ ౨౧॥

తా॥ వింశాంశాధిపతులు చెప్పబడుచున్నారు.

చరరాశులకు మేషము నుండి, స్థిరరాశులకు ధనుస్సు నుండి, ద్విస్వభావ రాశులకు సింహము నుండి వింశాంశాధిపతులను గణన చేయవలయును.

విషమ రాశులందు 1 కాళి, 2 కాం, 3 జయ, 4 లక్ష్మి, 5 విజయ, 6 విమల, 7 సతి, 8 తార, 9 జ్వాలాముఖ, 10 శ్వేత, 11 లలిత, 12 బగళాముఖ, 13 ప్రత్యంగిర, 14 శచి 15 రాది 16 భవాని, 17 వరద, 18 జయ, 19 త్రిపుర, 20 సుముఖయును 20 దేవతలు, 20 వింశాంశల కథిపతులగుచున్నారు. సమరాశులందు 1 దయ, 2 మేధ, 3 చిన్నశీర్ష 4 విశాచిని 5 భూషావతి 6 మాతంగి 7 గాలి 8 భద్ర 9 అరుణ 10 అనల 11 పింగళ 12 ఘుచ్చుక 13 ఘోర 14 వారాహి 15 వైష్ణవి 16 సిత 17 భువనేశ్వరి 18 బైరవి 9 ముంగళ 20 ఆపరాజితయును నేవతులధిపతులగుచును.

వింశాంశ చక్రము

| సంఖ్య | విషమ | సమ | మే | వృ | మి | మి | మి | మి | మి | మి | మి | మి | మి | మి | మి | సంఖ్య |
|-------|-----------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|------------|-------|-------|
| 1 | కాళి | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | దయ | 1-80 | 1 |
| 2 | కాం | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | మేధా | 3-00 | 2 |
| 3 | జయ | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | చిన్నశీర్ష | 4-80 | 3 |
| 4 | లక్ష్మి | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | పిచ్చాచి | 6-00 | 4 |
| 5 | విజయ | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | భూషావతి | 7-80 | 5 |
| 6 | విమల | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | మాతంగి | 9-00 | 6 |
| 7 | సతి | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | బాల | 10-80 | 7 |
| 8 | తార | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | భద్ర | 12-00 | 8 |
| 9 | జ్వాలాముఖ | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | అరుణ | 13-80 | 9 |
| 10 | శ్వేత | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | అనల | 15-0 | 10 |
| 11 | లలిత | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | పింగళ | 16-80 | 11 |
| 12 | బగళాముఖ | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | ఘుచ్చుక | 18-00 | 12 |
| 13 | ప్రత్యంగి | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | ఘోర | 19-80 | 13 |
| 14 | శచి | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | వారాహి | 21-0 | 14 |
| 15 | రాది | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | వైష్ణవి | 22-80 | 15 |
| 16 | భవాని | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | సిత | 24-00 | 16 |
| 17 | వరద | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | 5 | 1 | 9 | భువనేశ్వరి | 25-80 | 17 |
| 18 | జయ | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | 6 | 2 | 10 | బైరవి | 27-0 | 18 |
| 19 | త్రిపుర | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | 7 | 3 | 11 | ముంగళ | 28-80 | 19 |
| 20 | సుముఖ | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | 8 | 4 | 12 | ఆపరాజిత | 30-0 | 20 |

చతుర్వింశాంశము

విద్వాంశకానా మదిపాః సింహ దోషభగే గ్రహే ।

కర్కాద్యుగ్మభగే ఖేతే స్కంధః పర్యుధరోఽనలః॥ ౨౨

విశ్వకర్మా భగో మిత్రో మయోం తక వృష ద్వజాః ॥

గోవిందో మదవో భీష, సింహదో విషమే క్రమాత్ ॥

కర్కాదౌ నమభే భీమా ద్విలోమేన వివింశయేత్ ॥ ౨౩

తా॥ చతుర్వింశాంశములను చెప్పచున్నాడు :-

చతుర్వింశాంశ చక్రము

| సంఖ్య | పాదము | మే | పు | మి | క | సిం | క | తు | వృ | స | మ | కుం | ని | సము | సము | సంఖ్య |
|-------|--------|----|----|----|----|-----|----|----|----|----|----|-----|----|-----------|-------|-------|
| 1 | గోవింద | 5 | 4 | 3 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | భీష | 1-1౦ | 1 |
| 2 | పర్యుధ | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | మదవ | 2-80 | 2 |
| 3 | అనల | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | గోవింద | 8-45 | 3 |
| 4 | విశ్వ | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | వృషభ | 5-0 | 4 |
| 5 | భగ | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | అంతక | 11-15 | 5 |
| 6 | మిత్ర | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | మయ | 7-80 | 6 |
| 7 | మయ | 11 | 10 | 11 | 10 | 11 | 10 | 11 | 10 | 11 | 10 | 11 | 10 | మిత్ర | 8-45 | 7 |
| 8 | అంతక | 12 | 11 | 12 | 11 | 12 | 11 | 12 | 11 | 12 | 11 | 12 | 11 | భగ | 10-0 | 8 |
| 9 | వృష | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 2 | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 12 | విశ్వకర్మ | 11-15 | 9 |
| 10 | గోవిం | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | అనల | 12-80 | 10 |
| 11 | మదవ | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | పర్యుధ | 13-45 | 11 |
| 12 | భీష | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | వృష | 15-0 | 12 |
| 13 | పర్యు | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | 5 | 4 | భీష | 16-15 | 13 |
| 14 | పర్యుధ | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | 6 | 5 | మదవ | 17-80 | 14 |
| 15 | అనల | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | 7 | 6 | గోవింద | 18-45 | 15 |
| 16 | విశ్వ | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | 8 | 7 | వృషభ | 0-00 | 16 |
| 17 | భగ | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | అంతక | 21-15 | 17 |
| 18 | మిత్ర | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | 10 | 9 | మయ | 22-30 | 18 |
| 19 | మయ | 1 | 10 | 1 | 10 | 1 | 10 | 1 | 10 | 1 | 10 | 1 | 10 | మిత్ర | 23-45 | 19 |
| 20 | అంతక | 2 | 11 | 2 | 11 | 2 | 11 | 2 | 11 | 2 | 11 | 2 | 11 | భగ | 25-00 | 20 |
| 21 | వృష | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 12 | 1 | 12 | విశ్వకర్మ | 26-15 | 21 |
| 22 | గోవిం | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | 2 | 1 | అనల | 27-80 | 22 |
| 23 | మదవ | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | 3 | 2 | పర్యుధ | 28-45 | 23 |
| 24 | భీష | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | 4 | 3 | వృష | 30-00 | 24 |

ఓజరాశులందు సిహము నుడి యుగ్మరాశులందు కర్కట కము నుడి చతుర్వింశాంశములను క్రమముగ గణన చేయవలయును.

ఓజరాశులందు 1 స్కంధ, 2 పశుధర 3 అనల 4 విశ్వకర్మ 5 భగ 6 మిత్ర 7 మయ 8 అంతక 9 వృషభ్యజ 10 గోవింద 11 మదన 12 భీములు క్రమముగ దేవతలగుదురు. సమరాశులందు భీమునినుడి వృశ్రీమముగ దేవతలగుదురు. అనగా 1 భీమ, 2 మదన 3 గోవింద 4 వృషభ్యజ, 5 అంతక 6 మయ 7 మిత్ర 8 భగ 9 విశ్వకర్మ 10 అనల 11 పశుధర 12 స్కంధులు దేవతలగుదురని తాత్పర్యము.

భాంశము

ఠాంశాదిపాః క్రమా ద్ద్రవ్యప వహ్ని పితామహాః॥

చంద్రశాదితి జీవా హి పితరో భగ పండ్లితాః॥ ౨౪

అర్చనా ర్క తృప్త్య మరు చ్చక్రాగ్ని మిత్ర వానవాః॥

విరృతుడక విశ్వేజజ గోవిందో వసవోంబుపాః॥ ౨౫

తతోజజపా దహిచ్ఛుద్వాః పూషా చైవ ప్రకీర్తితాః॥

నక్షత్రే కాస్తు ఠాంశేణ మేషాదిచరణ త్కృమాత్॥ ౨౬

తా. భాంశమును గురించి చెప్పమన్నాడు.

తా॥ మేషాది రాశులకు చరరాశి క్రమము ననుసరించి భాంశాధిపతులను గ్రహించవలయును. మేషమునకు మేషము నుండి వృషభమునకు కర్కటకము నుండి, మిథునమునకు తుల నుండి, కర్కటమునకు మకరము నుండి, లెక్కించవలయును. అనగా మేష సింహ ధనుస్సులకు మేషాది, వృషభ కన్యా మకరములకు కర్కటకాది, మిథున తులా కుంభములకు, తులాది, కర్కటక వృశ్చిక మీనము లకు మకరాది ఆరంభ స్థానమగును.

1. అశ్వినీకుమార 2 యమ 3. ఆగ్ని 4 బ్రహ్మ 5. చంద్ర 6. ఈశ 7. ఆదితి 8. జీవ 9. అహి 10 పితృదేవతలు 11 భగ 12 అగ్నిమ 13 మార్య 14 తృప్త్య 15 మరుత్ 16 శక్రాగ్ని 17 మిత్ర 18 వాన 19 రాక్షస 20 కణలు 21 విశ్వేదేవ 22 గోవింద 23 కను 24 కను 25 ఆజపాత్ 26 అహిచ్ఛుద్వ్య 27 పూషణు 27 దేవతలు కృమముగ 27 అంశములకధిపతులగు చున్నారు.

వి॥ మేషములో గల 27 అంశములు 2 ఆవృత్తులు పూర్తి యగుచు, మూడవ ఆవృత్తిలో మిథునముతో సమాప్తమగును.

వృషభములో మొదటి భాంశము కర్కటకముతో ప్రారంభమై కన్యతో సమాప్తమగును. విధునములో మొదటి భాంశము శుభ్రతో ప్రారంభమై ధనుస్సుతో అంతమగును. కర్కటకములో ప్రథమ భాంశము మకరముతో ప్రారంభించి మూవములో పూర్తి అగును. ఇట్లే సింహాది రాశులకు చూడవలయును,

భాంశ చక్రము

| సంఖ్య | స్వామి | వే | కృమి | క | కెంక | శు | కృ | ధ | మ | కుం | హి | భా.లి.వి | సంఖ్య | | |
|-------|-----------|----|------|----|------|----|----|----|----|-----|----|----------|-------|----------|----|
| 1 | ఆశ్విని | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1-0-40 | 1 |
| 2 | మీన | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2-18-20 | 2 |
| 3 | ఆర్ది | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3-20-0 | 3 |
| 4 | బ్రహ్మిణి | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4-26-40 | 4 |
| 5 | చంద్రక | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5-38-20 | 5 |
| 6 | కృక | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6-40-0 | 6 |
| 7 | ఆజితి | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7-46-40 | 7 |
| 8 | శీత | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8-58-20 | 8 |
| 9 | ఆహ్లా | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 10-0-0 | 9 |
| 10 | పితృ | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 11-6-40 | 10 |
| 11 | శు | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 12-18-20 | 11 |
| 12 | ఆర్క | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 13-20-0 | 12 |
| 13 | శుక్ర | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 14-26-40 | 13 |
| 14 | కృ | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 15-38-20 | 14 |
| 15 | మృగ | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 16-40-0 | 15 |
| 16 | కృత్తి | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 17-46-40 | 16 |
| 17 | మిత్ర | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 18-58-20 | 17 |
| 18 | రాశు | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 20-0-0 | 18 |
| 19 | రాశు | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 21-6-40 | 19 |
| 20 | వరణ | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 22-18-20 | 20 |
| 21 | విశ్వ | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 23-20-0 | 21 |
| 22 | గోవింద | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 24-26-40 | 22 |
| 23 | వసు | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 25-38-20 | 23 |
| 24 | వరణ | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 26-40-0 | 24 |
| 25 | ఆజితి | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 1 | 4 | 7 | 10 | 27-46-40 | 25 |
| 26 | హిర్య | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 2 | 5 | 8 | 11 | 28-58-20 | 26 |
| 27 | పూ | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 3 | 6 | 9 | 12 | 30-0-0 | 27 |

త్రింశాంశము

త్రిశాంశాక్షు వివషే కఠాఠ్ఠిజ్యజ్ఞాన్తనా॥
 వంచ వంధాన్త సస్తా క్ష తాగానాం వ్యత్యయోత్ వమే॥ ౨౦
 వహ్నిః సమీర కక్రా చ దనధో జండ సదా॥
 వివషేషు కర్మాత్ జ్ఞేయాః సమరాకో వివేర్యయాత్॥ ౨౧

తా। త్రింశాంశములను గురించి చెప్పబడుచున్నది.

తా। బేసిరాశులగు మేష, మిథున, సింహ, తులా, ధనుః కుంభములయొక్క మొదటి 5 భాగలకు మేషకు జత్రింశాంశము. 10 భా। వరకు కుంభశని త్రింశాంశము. 18 భా।ల వరకు ధనుర్గురు త్రింశాంశము. 25 భా।ల వరకు మిథున బుధ త్రింశాంశము. 30 భా।ల వరకు శులాశుక్ర త్రింశాంశము. వీనికి అగ్ని, వాయువు, శక్ర, ధనద. వరుణులధిపతులగుచున్నారు. సమరాశులగు వృష, కర్కట, కన్యా, వృశ్చిక, మకర మీనముల యొక్క మొదటి 5 భాగలకు వృషభ శుక్ర త్రింశాంశము. 12 భాగల వరకు కన్యా బుధ త్రింశాంశము. 20 భా।ల వరకు మీనగురు త్రింశాంశము. 25 భా।ల వరకు మకరశని త్రింశాంశము, 30 భా।ల వరకు వృశ్చికకు జత్రింశాంశము. వీనికివరుణ, ధనద, శక్ర, వాయు, అన్నులు క్రమముగ అధిపతు లగుచున్నారు.

విషమ త్రింశాంశ చక్రము

| స్వామి | భాగ | మేష | మిథున | సింహ | తుల | ధను | కుంభ |
|--------|-----|------|-------|------|------|------|------|
| అగ్ని | 5 | 1 క | 1 క | 1 క | 1 మ | 1 మ | 1 క |
| వాయు | 10 | 11 క | 11 క | 11 క | 11 క | 11 క | 11 క |
| శక్ర | 18 | 9 గ | 9 గ | 9 గ | 9 గ | 9 గ | 9 గ |
| ధనద | 25 | 8 బ | 8 బ | 8 బ | 8 బ | 8 బ | 8 బ |
| వరుణ | 80 | 7 క | 7 క | 7 క | 7 క | 7 క | 7 క |

సమత్రింశాంశ చక్రము

| స్వామి | భాగ | వృష | కర్క | కన్యా | వృశ్చిక | మకర | మీనము |
|--------|-----|------|------|-------|---------|------|-------|
| వాయు | 5 | 2 క | 2 క | 2 క | 2 క | 2 క | 2 క |
| ధనద | 12 | 6 బ | 6 బ | 6 బ | 6 బ | 6 బ | 6 బ |
| శక్ర | 20 | 12 గ | 12 గ | 12 గ | 12 గ | 12 గ | 12 గ |
| వాయు | 25 | 10 క | 10 క | 10 క | 10 క | 10 క | 10 క |
| అగ్ని | 80 | 8 క | 8 క | 8 క | 8 క | 8 క | 8 క |

ఖ వే దాం శ ము

చక్రారింక ద్విధాగాన మదిపా వివపే క్రియాత్.

సమభే కులత్ జ్ఞేయా స్వస్వాదివ సమన్వితాః॥ ౨౯

విష్ణు కృంద్రో మరీచి కృత్వస్థా ధాతా రవిః॥

యమో యక్షకృ గంధర్వః కాలో వరుణ ఏవచ॥ ౩౦

తా॥ ఖవేదాంశ విషయము తెలుపబడుచున్నది.

మేషాది బేసిరాశులకు మేషమునుండి, వృషభాది సరిరాశులకు శులనుండి క్రమముగ ఖవేదాంశాధిపతులను గణన చేయవలయును. వీనికి విష్ణువు, చంద్రుడు, మరీచి, త్వష్ట, ధాత, శివుడు, రవి, యముడు, యక్షుడు, గంధర్వుడు, కాలుడు, వరుణుడు క్రమముగ అధిపతు లగు చున్నారు.

ఖవేదాంశ చక్రము

| సం | స్వామి | భా - లి / మే / వృ / మి | క | సిం | క | కు | కృ | ధ | మ | కు | యా | |
|----|--------|------------------------|----|-----|----|----|----|----|----|----|----|----|
| 1 | విష్ణు | 0-45 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 |
| 2 | చంద్ర | 1-80 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 |
| 8 | మరీచి | 2-15 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 |
| 4 | త్వష్ట | 8- 0 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 |
| 5 | ధాత | 8-45 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 |
| 6 | శివ | 4-80 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 |
| 7 | రవి | 5-15 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 |
| 8 | యమ | 6- 0 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 |
| 9 | యక్ష | 6-45 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 |
| 10 | గంధర్వ | 7-80 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 |
| 11 | కాల | 8-15 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 |
| 12 | వరుణ | 9- 0 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 |
| 18 | విష్ణు | 9 45 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 |
| 14 | చంద్ర | 10-80 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 |
| 15 | మరీచి | 11-15 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 |
| 16 | త్వష్ట | 12- 0 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 |
| 17 | ధాత | 12-45 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 |
| 18 | శివ | 13-80 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 |
| 19 | రవి | 14-15 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 |
| 20 | యమ | 15- 0 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 |

| సం స్వామి | భా-లి | మే | వృ మి | క | సం క | కు వృ ధ | మ | కు యా | | | | |
|-----------|---------|-------|-------|----|------|---------|----|-------|----|----|----|----|
| 21 | యక్ష | 15-45 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 | 9 | 8 |
| 22 | ఋంధర్వ | 16-80 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 |
| 23 | కా | 17-15 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 |
| 24 | వరుణ | 18- 0 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 |
| 25 | విష్ణు | 18-45 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 |
| 26 | చంద్ర | 19-80 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 |
| 27 | మరీచి | 20-15 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 |
| 28 | త్వష్ట | 21- 0 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 |
| 29 | ధాతృత్వ | 21-45 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 |
| 30 | జవ | 22-80 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 |
| 31 | రవి | 23-15 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 |
| 32 | యమ | 24- 0 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 |
| 33 | యక్ష | 24-45 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 |
| 34 | ఋంధర్వ | 25-80 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 |
| 35 | కా | 26-15 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 | 11 | 5 |
| 36 | వరుణ | 27- 0 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 | 12 | 6 |
| 37 | విష్ణు | 27-45 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 | 1 | 7 |
| 38 | చంద్ర | 28-80 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 | 2 | 8 |
| 39 | మరీచి | 29-15 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 | 3 | 9 |
| 40 | త్వష్ట | 30-00 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 | 4 | 10 |

అక్షవేదాంశము

తథాక్షవేదభాగానా మదిపా కృరణే క్రియాత్

స్థిరే పిండే ద్విధే చాపాత్ విధీకవిష్టవ కృరేః

౩౧॥

ఈకావ్యకనురక్ష్యేషా విష్టకేణః స్థిరే ద్విధేః

దేవాః పంచదశావృత్త్యా విష్టేయా ద్విజసక్తమ॥

౩౨॥

తా॥ అక్షవేదాంశములను వివరించుచున్నాడు.

చరణాశులకు మేషమునుండి, స్థిరరాశులకు సింహమునుండి, ద్విష్టభావరాశులకు ధనుస్సు నుండి అక్షవేదాంశములు ప్రారంభమగును. చరరాశులందు బ్రహ్మ, శివుడు, విష్ణువు, స్థిరరాశులందు శివ విష్ణు బ్రహ్మలు, ద్విష్టభావరాశులందు విష్ణు, బ్రహ్మ, శివులు 15 ఆవృత్తులు తిరుగుచు అక్షవేదాంశదేవతలగుచున్నారు.

అక్షరేదాంశ చక్రము

| సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య | సంఖ్య |
|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 1 | 0-40 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 |
| 2 | 1-10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 |
| 3 | 2-0 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 |
| 4 | 2-40 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 |
| 5 | 8-20 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 |
| 6 | 4-00 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 |
| 7 | 4-40 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 |
| 8 | 5-20 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 |
| 9 | 6-00 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 |
| 10 | 6-40 | 10 | 2 | 6 | 0 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 |
| 11 | 7-10 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 |
| 12 | 8-00 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 |
| 13 | 8-40 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 |
| 14 | 9-10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 0 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 |
| 15 | 11-00 | 3 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 1 | 8 | 7 | 11 |
| 16 | 10-40 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 2 | 4 | 8 | 12 |
| 17 | 11-20 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 |
| 18 | 12-00 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 |
| 19 | 12-40 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 |
| 20 | 18-20 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 |
| 21 | 14-00 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 |
| 22 | 14-40 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 |
| 23 | 15-20 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 |
| 24 | 16-00 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 |
| 25 | 16-40 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 |
| 26 | 17-20 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 |
| 27 | 18-00 | 3 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 |
| 28 | 18-40 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 |
| 29 | 19-20 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 |
| 30 | 20-00 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 |
| 31 | 20-40 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 |
| 32 | 21-20 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 |
| 33 | 22-00 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 |
| 34 | 22-40 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 |
| 35 | 23-20 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 |

| సంఖ్య | భా - లి | మే | వృ | మి | సి | క | స | వృ | ఫ | బ | క | మ | |
|-------|---------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|
| 86 | 24-00 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 |
| 87 | 24-40 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 |
| 88 | 25-20 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 |
| 89 | 26-00 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 | 8 | 7 | 11 |
| 40 | 26-40 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 |
| 41 | 27-20 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 |
| 42 | 28-00 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 | 6 | 10 | 2 |
| 43 | 28-40 | 7 | 11 | 3 | 7 | 11 | 3 | 7 | 11 | 3 | 7 | 11 | 3 |
| 44 | 29-20 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 | 8 | 12 | 4 |
| 45 | 30-00 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 | 9 | 1 | 5 |

షష్ఠ్యంశము

రాశి విహార భేదస్య ద్విష్ణు మంతాద్య మక్కహృత్.

శేషం వైకం చ క్రాశే ర్షుపాః షష్ఠ్యంశపాః స్మృతాః॥ ౩౩

తా|| షష్ఠ్యంశమును సాంధించుక్రమము తెలియచేయబడుచు న్నది. తన్నాదిభావములకుగాని రవ్యాదిగ్రహములకుగాని షష్ఠ్యంశమును కట్టవలచినప్పుడు వానిరాశులను వదలిపెట్టి, భాగలిప్త విలిప్తలను 2 చే గుణించి 12 చే భాగింపగమిగిలిన శేషమును ఒ టికి కలుపగ షష్ఠ్యంశము వచ్చును. గ్రహము ఏరాశియందుండునో ఆ రాశి నుండియే తెక్కించవలయును.

వి1 షష్ఠ్యంశమునొక్క గ్రహమాణము 0-30లిప్తలు. 1 భాగకు 2 షష్ఠ్యంశములు. 30 భాగలకు 60 షష్ఠ్యంశములు. గ్రహమునొక్క భాగలిప్తలను ద్వింపు చేసి 12 చే భాగింపగ గతిరాశులగును. శేషములో ఎన్ని భాగలు మిగులునో వానికి వైవ లగిలిన లిప్తలను 1 గా భావించి భాగలకు కలుపగ అన్న షష్ఠ్యంశముని గ్రహించవలయును. ఉదాహరణమునకు ఒక గ్రహము 0-29-19 లోనున్న దనుకొనుము. రాశులు రిసున్నను వదలి యా 29-19 ని 2 చే గుణించి 12 చే భాగింపగ (58 38-12=4 పర్యాయములు పోగా) 10-38 మిగిలెను. అనగా 11x

గ్రహించవలయును. 4పర్యాయములకు $4 \times 12 = 48$ వష్ట్య శములు తరువాత 11పది అనగా 59వ వష్ట్యంశమును. దీనికధిపతియే పాది 11 నకు కుంభశనియుగును 59వఅంశము భ్రమణాంశముగును. చేసిరాశి యగుటచేత ఘోరాద్యంశలో 59వఅంశము భ్రమణాంశమని గ్రహించవలయును.

షష్ట్యంశనామములు

- హెర శృ రాక్షసో దేవః కుబేరో యక్షకిన్నరౌ ।
- భ్రష్టః కులఘ్నో గరలో వహ్ని ర్మాయా పురీషకః॥ ౩౪
- అపాంఘతి ర్మరుత్వాంశృ కాలః వర్షామృతేందుకాః॥
- మృదుః కోమల హేరంబ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాః॥ ౩౫
- దేవార్థౌ కలినాశశ్చ క్షిణ్ణ కమలాకిరౌ ।
- గుణికో మృత్యు కాలశ్చ దావాగ్ని ర్హోర సంజకః ౩౬
- యమశ్చ కంఠక సుధామృతో హృద్వికాకరః॥
- విషదగ్ధ కులాంతశ్చ ముఖ్యో వంశక్షయస్తదా॥ ౩౭
- ఉత్పాత కాల హిమ్నా త్యాః కోమలః శీతలాదిధః ।
- కరాళదంష్ట్రో చంద్రాప్యో ప్రవీణః కాలపావకః॥ ౩౮
- దండభృద్విర్మల ప్సౌమ్యః క్రూరో తిశితలో ఽమృతః॥
- పయోది భ్రమణాఖ్యో చ చంద్రరేఖా త్వయుగ్మసాః॥ ౩౯
- నమభే వ్యత్యయా జ్ఞేయాః షష్ట్యంశేకాః ప్రకీర్తితాః॥
- షష్ట్యంశస్వామిన స్తోస్త్రీజే తదీకా ద్వ్యత్యయ స్సమే॥ ౪౦
- కుభషష్ట్యంశ సంయుక్తా గ్రహాః కుభపలప్రదాః॥
- క్రూరషష్ట్యంశ సంయుక్తా నాశయంతి ఖదారిణః॥ ౪౧

తా॥ షష్ట్యంశములు మేపాది చేసిరాశులం దీక్రింద విధము గనుండును. 1. ఘోర 2. రాక్షస 3. దేవ 4. కుబేర 5. క్షయ 6. కిన్నర 7. భ్రష్ట 8. కులఘ్న 9. గరల 10. అగ్ని 11. మాయ 12. పురీష 13. అపాంఘతి 14. మరుత్వాన్ 15. కాల 16. అహి 17. అమృత 18. చంద్ర 19. మృదు 20. కోమల 21. హేరంబ 22. బ్రహ్మ

28. ఏష్ట 24. మహేశ్వర 25. దేవ 26. ఆర్ధ 27. కలినాశ 28. క్షీ
 శీశ్వర 29. కమాలాకర 30. గుళిక 31. మృత్యు 32. కాల 33. దావా
 గ్ని 34. ఘోర 35. యమ 36. కంటక 37. సుధా 38. అమృత 39
 పూర్ణచంద్ర 40. విషదగ్ధ 41. కులనాశ 42. వంశక్షయ 43. ఉత్పా
 త 44. కాల 45. సామ్య 46. కోమల 47. శీతల 48. దంష్ట్రాకరాళ
 49. ఇందుముఖ 50. ప్రవీణ 51. కాలాగ్ని 52. దండాయుధాశి. నిర్మ
 ల 53. సామ్య 54. క్రూర 56. అతిశీతల 57. సుధా 58. పయోధీశ 59.
 భ్రమణ 60. ఇందురేఖ అనునవి క్రమముగ నుండును. సరిరాశులందు
 ఇందురేఖాంశమునుండి ప్రారంభమై ఘోరాంశముతో సమాప్త
 నగును.

శుభవృత్త్యంశములతో కూడిన గ్రహములు శుభఫలములనిచ్చు
 దరు. క్రూరవృత్త్యంశము లతోగూడిన గ్రహములు. శుభఫలములను
 నశింపజేయుదురు.

వి॥ క్రూరసామ్యవర్గ విభాగమునుగూర్చి “ఫలదీపిక” లోనీక్రిందివిధ
 ముగ చెప్పబడినది.

యజ్ఞం రత్న జనం ద్రవం నయ పటం రూపం కుకం చేతినా।
 నాగం యోగి అగం బలం భగ శిలా ధూతి ర్నవం ప్రవృత్తమ్।
 లాభం విశ్వ దివం కుశం రమ ద్రవం వృత్త్యంకా కౌజితే।
 బ్రూరాఖ్యా నమతే విపర్యయ మిదం శేషాస్తు సామ్యావ్యయాః॥

అ. 3 ల్లో. 5

అనగా బేసిరాశులందు 1, 2, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 30
 31, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49 అంశ
 ములుచెడ్డ ఫలితములనిచ్చును. విగిలినవి శుభఫలితములనిచ్చును సరి
 రాశులందు వ్యతక్రమముగవై సంఖ్యలకు సరిపడు వృత్త్యంశములు
 శుభఫలములనిచ్చును.

సరిరాశులందు వృత్త్యంశములు. 1. ఇందురేఖ 2. భ్రమణ 3. ప
 యోధీశ 4. సుధా 5. అతిశీతల 6. క్రూర 7. సామ్య 8. నిర్మల 9. దం

దాయుధ 10. కాలగ్ని 11. ప్రవీణ 12. ఇందుముఖ 13. దంష్ట్రాకరాల
 14. శీతల 15. కోమల 16. సామ్య 17. కాల 18. ఉత్పాత 19. వం
 శక్షయ 20. కులనాశ 21. విషదగ్ధ 22. పూర్ణచంద్ర 23. అమృత 24.
 సుధా 25. కంటక 26. యమ 27. ఘోర 28. దావాగ్ని 29. కాల
 30. మృత్యు 31 గుళికశిశి. కమలాకర 32. క్షీతీశ్వర 33. కలినాశ 35.
 అర్ధ 36. దేవ 37. మహేశ్వర 38. విష్ణు 39. బ్రహ్మ 40. హేరం
 బ 41. కోమల 42. మృదు 43. చంద్ర 44. అమృత 45. అహి 46.
 కాల 47. మరుత్వార్ 48. అపాపతి 49. పురీష 50. మయ 51.
 అగ్ని 52. గరల 53. కులఘ్న 54. భ్రష్ట 55. కిన్నర 56. యక్ష 57.
 కుబేర 58. దేవ 59. రాక్షస 60. ఘోరాంశములు.

వ ప్త్యం శ చ క్ర ము

| సంఖ్య-లి. | వి. మ | మే/వృషి | మి | క | సిం | క | మ | మృ | ధ | మ | మం | పూ | సి. మ. | | |
|-----------|-------|-----------|----|----|-----|----|----|----|----|----|----|----|--------|----|------------|
| 1 | 0-30 | ఘోర | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | ఇందుముఖ |
| 2 | 1-00 | రాక్షస | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | భ్రమణ |
| 3 | 1-30 | దేవ | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | సయోధిక |
| 4 | 2-00 | కుబేర | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | సుధా |
| 5 | 2-30 | యక్ష | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | అహి |
| 6 | 3-00 | కిన్నర | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | ఘోర |
| 7 | 3-30 | భ్రష్ట | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | సామ్య |
| 8 | 4-00 | కులఘ్న | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | నిర్మల |
| 9 | 4-30 | గరల | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | దండాధ |
| 10 | 5-00 | అగ్ని | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | కాలాగ్ని |
| 11 | 5-30 | మయ | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | ప్రవీణ |
| 12 | 6-00 | పురీష | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | ఇందుముఖ |
| 13 | 6-30 | అపాపతి | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | దంష్ట్రాక. |
| 14 | 7-00 | మరుత్వార్ | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | కిరీం |
| 15 | 7-30 | కాల | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | కోమల |
| 16 | 8-00 | అహి | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | సామ్య |
| 17 | 8-30 | అమృత | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | కాలరూప |
| 18 | 9-00 | చంద్ర | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | ఉత్పాత |
| 19 | 9-30 | మృదు | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | వంశక్షయ |
| 20 | 10-00 | కోమల | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | కులనాశ |

వర్గభేద విరూపణము

వర్గభేదా నహం వక్ష్యే మైశ్రేయ త్వం విధారయః ।
 షడ్వర్గాః సప్తవర్గాశ్చ దిగ్వర్గాః నృపవర్గకాః ॥ ౪౨
 భవంతి వర్గసంయోగే షడ్వర్గే కింకుకాదియః ।
 ద్వాత్వాం కింకుకనామా చ త్రితి ర్వ్యంజన ముచ్యతే ॥ ౪౩
 చతుర్వి ణ్మామరాత్వాం జ చ తం పంచది రేవ చ ।
 షడ్విః కుండలయోగ స్వాత్ ముకుటాత్వాం చ సప్తధిః ॥ ౪౪
 సప్తవర్గేణ దిగ్వర్గే సారిజాతాది సంజ్ఞకాః ।
 సారిజాతం భవే ద్ద్వాత్వా ముత్తమంత్రితీ రుచ్యతే ॥ ౪౫
 చతుర్వి ర్గోపురాత్వాం స్యాచ్ఛరైః సింహశనం తదా ।
 సారావతం భవే త్ ద్వి ర్దేవలోకం చ సప్తధిః ॥ ౪౬
 వసుధి ర్భ్రహ్మలోకాత్వాం నవతి కృత్రవాహనిమ్ ।
 దిగ్విః శ్రీదామయోగ స్వాత్ దద షోడశవర్గకే ॥ ౪౭
 భేదకం చ భవే ద్ద్వాత్వాం త్రితి స్వాత్కుసుమాత్వాకమ్ ॥
 చతుర్వి ర్నాగపుష్పం స్వాత్ పంచః కందుకాహ్వాయమ్ ॥ ౪౮
 కేరళాత్వాం భవే త్షడ్విః పప్తధిః కర్పవృక్షకమ్ ।
 అష్టది కృందశవపం నవః పూర్ణచంద్రకమ్ । ౪౯
 దిగ్వి రుచ్చైఃశ్రవా నామ రుద్రై ర్థవ్యంతరి ర్భవేత్ ।
 సూర్యకాంతం భవే త్పూర్వై ర్విత్వై స్వాత్ ద్విద్రుమాత్వాకమ్ ॥ ౫౦
 కకరిపింహవపం కత్తైర్గ్లోలోకం తిఱిర్భవేత్ ।
 భూపై క్షేపిల్లతాత్వాం స్వాత్ ద్వర్గా భేదై రుదాహృతాః ॥ ౫౧
 స్వోచ్చ మూలత్రికోణ వ్యభవనాదివతే కృతాః ।
 స్వారూదాత్ కేంద్రనాథానాం వర్గా గ్రహాః సుధీపతాః ॥ ౫౨
 అస్తంగతా గ్రహణితా వీచగా రుర్బలా కృయే ।
 కయనాదిగతా సైభ్య ఉత్పన్నా యోగనాకకాః ॥ ౫౩

తా॥ పరాశరుడు మైశ్రేయనకు వర్గభేదములను తెలియచేయు
 చున్నాడు :-

1 షడ్వర్గము, 2 సప్తవర్గము, 3 దశవర్గము, 4 షోడశవర్గము అని నాలుగు విధములు.

1 షడ్వర్గముందు 2 స్వవర్గములు వచ్చినచో “కింశుకము” 3 వర్గములు వచ్చినచో “వ్యంజనము” 4 వర్గములు వచ్చినచో “చామరము” 5 వర్గములు వచ్చినచో “ఛత్రము” 6 స్వవర్గములు వచ్చినచో “కుండలము” అని చెప్పబడును.

2 సప్తవర్గముందు 6 స్వ వర్గములవరుకు షడ్వర్గమువలెనే గ్రహించవలయును. 7 వర్గములు వచ్చినచో “ముకుటము” అని పేరు.

3 దశవర్గముందు 2 స్వవర్గములకు “పారిజాతము” 3 వర్గములకు “ఉత్తమము” 4 వర్గములకు “నోపురము” 5 వర్గములకు “సింహాసనము” 6 వర్గములకు “పారావతము” 7 వర్గములకు “దేవలోకము” 8 స్వవర్గములకు “బ్రహ్మలోకము” 9 వర్గములకు “శక్రవాహనము” 10 వర్గములకు “శ్రీధామము” అని పేరు.

4 షోడశ వర్గముందు 2 స్వవర్గములకు షోడశము “3 వర్గములకుకుసుమము 4 వర్గములకు నాగపుష్పము 5 వర్గములకు “కందుకము” 6 వర్గములకు “కేరలము” 7 వర్గములకు కల్పవృక్షము 8 వర్గములకు “చందనివనము” 9 వర్గములకు పూర్ణచంద్రము 10 వర్గములకు ఉచ్చైశ్శ్రవము 11 వర్గములకు “ధన్వంతరి” 12 వర్గములకు “సూర్యకాంతము” 13 వర్గములకు చిద్రునుము 14 వర్గములకు శక్రసింహాసనము 15 వర్గములకు “నోలోకము” 16 వర్గములకు శ్రీవల్లభము” అని పేరు.

స్వోచ్చ, మూలత్రికోణ, స్వభవనాధిపతి నుండి, లగ్నము నుండి, ఆరూఢ లగ్నము నుండి కేంద్రాధిపతుల యొక్క వర్గములు శుభవర్గములని గ్రహించవలయును, అస్తంగత, పరాజిత, సీచగత, దుర్బలగ్రహముల యొక్క వర్గములు పాపవర్గములు. శయనాది

దుష్టావస్థలందున్న గ్రహవర్ణములు కూడ పాపవర్ణములు, ఈ పాప వర్ణములను పొందిన గ్రహము శుభము నిచ్చుటకు మాకుగ యోగ నాశనమును, అశుభమును కలిగించును.

వి) ఏనైననొక గ్రహమునకుగాని భావమునకుగాని వడ్వర్ణాది వర్ణములను సాధించునపుడా గ్రహము యొక్క, లేక ఆ భావాధిపతి యొక్క స్వీ పర్ణములు, స్వోచ్చ, స్థానాధిపతియొక్క, మూలత్రికోణ రాశి యొక్క, తానున్న రాశినుండి కేంద్ర) నాథులయొక్క లేక లగ్నమునుండిగాని, ఆరూఢలగ్నమునుండి కేంద్ర నాథులయొక్క వర్ణములను శుభవర్ణములుగ గ్రహించవలయును. పై వానిలో అస్తంగత, నీచ, పరాజిత, దుర్బల, శయనాది దుష్టావస్థాగత గ్రహముల యొక్క అంశము లైనచో వానివి పాపాంశములుగ గ్రహించవలయును.

“సర్వారచింతామణి”లో వర్ణనిర్ణయమును గురించి;

ఏకద్విత్వ్వింశకా సప్తవంశ ద్వాదశాంశకా॥

త్రింశాంశా ఇతి విజ్ఞేమా గ్రహణాం సప్తవర్ణకాః ॥ ఇతిసప్తవర్ణనిర్ణయః॥

మూలత్రికోణకే స్వోచ్చే స్వక్షేత్రేపి చ కేంద్రకే.

చత్వార ఉత్తమాంశా స్వ్య రమి కుభపలాదికాః॥ ఇత్యుత్తమాంశా॥

సప్తవర్ణో దృవాంశాశ్చ సాధిమిత్రాంశకా ఆమీ॥

షోత్తమాంశకషష్ట్యంశా వర్ణాః ప్రోక్తాః శ్రయోదకాః ॥ ఇతశ్రయోదకవర్ణ నిర్ణయః.

అని రాశి, సహోగా, ద్రేక్కాణ, సప్త, నవ, ద్వాదశ, త్రింశాంశములకు సప్తవర్ణ మనియు, మూలత్రికోణ, స్వోచ్చ, స్వక్షేత్ర, కేంద్రాధి పాపము లుత్తమమైనవి శుభనాయకములనియు (2) సప్తవర్ణముతో యీ నాలుగు అంశములను కలిపి మొత్తము 11 వర్ణములకు ఉత్తమాంశ మనియు, (3) సప్తవర్ణాంశములు, గ్రహము యొక్క అధిమిత్రాంశములు, ఉత్తమాంశముగ చెప్పబడిన నాలుగు

అంశములు, పవ్య్శము మొత్తము 18 కలిపి త్రయోదశ వర్గమనియు తెలిపియుండెను. బోడశవర్గమును గురించిగాని, దశవర్గమును గురించి గాని వివరించలేదు.

మరియు విశేషాంశ నిర్ణయము" అని చెప్పెను;

ఉత్తమం తు త్రివర్ణకే చతుర్వర్ణే కు గోపురమ్ |

సింహాసనం పంచవర్ణే ద్వివర్ణే పారిజాతకమ్ ||

పారావళం షట్పర్ణకే దేవలోకస్తు సప్తకే ||

అష్టవర్ణకుభత్వే కు కుంకుమాంశ ఇతిరితిః ||

నవవర్ణకుభత్వే కు ఒవే దైరావతాంశకః ||

దిశవర్ణే వైష్ణవం స్యా దేకాదశకుభే శివః ||

ద్వాదశానాం కుభత్వే కు భాస్వదంశ ఇతిరితిః ||

త్రయోదశానాం వర్ణాణాం కుభే వైశేషికాంశకః ||

మూడు శుభవర్గముల కుత్త నాంశము 4 శుభవర్గములకు గోపురము 5 శుభవర్గములకు సింహాసనము, 6 శుభవర్గములకు పారిజాతము, 7 శుభవర్గములకు పారావతము, 8 వర్గములకు కుంకుమాంశము, 9 వర్గములకు దైరావతము, 10 వర్గములకు వైష్ణవము 11 వర్గములకు "శివాంశము" 12 వర్గములకు సూర్యాంశము 13 శుభవర్గములకు వైశేషికాంశము అని పేరు. అని చెప్పియుండెను.

ఫలదీపికలో

"ఖ్యతైః కోణయితైః త్రికోణభవన స్వోచ్చ కేంద్రోత్తమై

ర్వర్ణాః సప్తదశ త్రయోదశ చిత్తా వర్ణాః ప్రదిష్టాః వర్ణైః ||

అను శ్లోకములో సప్తవర్గముతో త్రికోణ, మూలత్రికోణభవన స్వోచ్చైః, ఉచ్చ, కేంద్ర. వర్ణోత్తమాంశములను గూడ లెక్కలోనికి తీసుకొని కొందరు త్రయోదశ వర్గమును చెప్పియున్నారని చెప్పియుండెను.

కొందరు సప్తవర్ణము, కొందరు దశవర్ణము, కొందరు త్రయో దశవర్ణమును తెలిపియున్నారని చెప్పుచు; తన అభిప్రాయముగ

క్షేత్ర త్రిభాగ నవభాగ దశాంశ హోరా త్రింశాంశ సప్తలవ పష్టలవా:

కలాంశాః॥

తే ద్వాదశాంశ సహితా దశవర్ణసంజ్ఞా వర్ణోత్తమో నిజనిజే భవనే నవాంశః॥

అను శ్లోకములో 1 క్షేత్రము (రాశి) 2 ద్వీక్కాణము 3 సవాంశము 4 దశాంశము 5 హోర 6 త్రింశాంశము 7 సప్తాంశము 8 పష్ట్యంశము 9 షోడశాంశము (కలాంశము) 10 ద్వాదశాంశము కలిపి దశవర్ణముగుచున్నదని తెలిపియుండెను.

పారిజాతాద్యంశములను గూర్చి;

వర్ణా న్యోజయతు త్రయోదశ సుహృత్స్వర్ణోచ్చలేషు క్రమాత్
ద్వి ఫ్రిః పంచ చతు ర్నవా ద్రి వసు వట్సంఖ్యాసు వర్ణైక్యతః
ప్రాహు శ్చోత్తమ పారిజాతకదితో సింహాసనం గోపురం
చేత్కైరావత దేవలోక సురలోకాంశాశ్చ పారావతమ్॥

రెండు శుభవర్ణములచే పారిజాతము 3చే ఉత్తమము 4చే గోపురము 5చే సింహాసనము 6చే పారావతము 7చే దేవలోకము 8 చేత సురలోకము 9 శుభవర్ణముల చేత ఐరావతాంశము వచ్చునని చెప్పియుండెను 10, 11, 12, 13, లకు చెప్పలేదు.

“జాతకపారిజాతము”లో వై ద్యనాథ దీక్షితుడు;

లగ్నం హోరా దృగాణం స్వర నవ దశక ద్వాదశాంశాః కలాంశా
త్రింశత్ పష్ట్యంశకాఖ్యా వ్యయ దురితచయ శ్రీకరా మానవామ్॥

అను శ్లోకములో లగ్న, హోరా, ద్వీక్కాణ, సప్త, నవ, దశ, ద్వాదశ, షోడశ, త్రింశాంశ, పష్ట్యంశలను గ్రహించి దశవర్ణమును చెప్పియుండెను.

పారిజాతాద్యంశములను గురించి;

ఉత్తమం తు త్రివిద్యైక్యం చాతుర్వర్గం తు గోవురమ్.

వృషంపకనంయోగం సింహసన ఓహోద్యతే.

వృద్ధ్యయం పారిజాతం పణాం పారావతాంశకః.

సప్తమం దేవలోక స్వా దష్టమంచ తదా భవేత్.

బహవతం తు నవకం ఫలం తేహిం పృథక్ పృథక్ ।

అని ఫలదీపికలో చెప్పినట్లుగ చెప్పి 7, 8 అంశములకు రెండుంటిక దేవలోకమునే చెప్పియుండెను.

గర్గజాతక, సూర్యజాతకాది గ్రంథములందు షడ్వర్ణము, సప్తవర్ణము మాత్రమే చెప్పబడియున్నది.

పరాశర మహర్షి మాత్రము పోడకవర్ణమును చెప్పియుండెను.

గర్గాదులయొక్క యభిప్రాయములో షడ్వర్ణము, సప్తవర్ణము ఈ రెండు వర్ణములే ముఖ్యములని తెలియుచున్నది.

“జాతక పారిజాతములో”, “వర్ణప్రయోజనము”ను గురించి,

విలగ్న హోరా ద్రైక్కాణ నవాంశ ద్వాదశాంశకాః

త్రింశాంశకకృషడ్వర్ణః కుఠకర్కషు శస్యతే॥

నస్తాంశయోగః షడ్వర్ణః సప్తవర్ణోఽభిదీయతే.

జాతకేషు చ సర్వేషు గ్రహణాం బలకారణమ్॥

అను శ్లోకములందు షడ్వర్ణము సర్వశుభకర్మలందు చూడవలెననియు, సప్తవర్ణము జాతకములందు చూడవలయుననియు చెప్పియుండెను.

దశవర్ణ విషనుమై వెనుక శ్లోకములో “వ్యయ దురిత చయ శ్రీరా మానవానాం” అని దశవర్ణములు పాపవర్ణములైనచో నష్టమును, పాపమును, ఒకప్పుడు శ్రీఘ్న మృత్యువును కలిగించుననియు,

శుభాంశములైనవో జాతకులకు వృద్ధిని సంపదను కలిగించుననియు చెప్పియుండెను.

మరియు గ్రహముల యొక్క స్థానబల సాధనమందు “సప్త వర్ణజబలము” గలదు. కనుక గ్రహముల బలనిర్ణయమును చేయుటకు “సప్త వర్ణము” ముఖ్యమని జాతక పారిజాతగ్రంథకర్త చెప్పియుండెను.

పరాశరడు షోడశవర్ణమునకు “వర్ణవింశోపకబలము”ను ముందు అధ్యాయములో చెప్పియుండెను.

వర్ణవింశోపక బలమును వరాహమిహిర, శ్రీపతి, కేశవ దేవజ్ఞ, హ్యూగి, దామోదరాదులు చెప్పియుండలేదు.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశర రాశాస్త్రే షోడశవర్ణాధ్యాయో నామ షష్ఠః॥

ఇతి బృహత్పరాశరహోరా శాస్త్రమందు షోడశవర్ణాధ్యాయమను షష్ఠాధ్యాయము ముగిసెను.

ఆథ షోడశవర్ణేషు వివేకం చ వదామ్యు వామ్ |

లగ్నే దేహస్య విజ్ఞానం హోరాయాం సంపనాదివమ్ | ౧ ||

ద్రేక్కాచే భౌతికృజం హౌఖ్యం తుల్యంకే తాగ్యచింతనమ్ |

సత్రౌపౌత్రాదికానాం వై చింతనం సప్తమాంకకే | ౨ ||

నవమాంకే కళత్రాణాం దశమాంకే మహత్పంమ్ |

ద్వాదశాంకే తథా ఏకో శ్చింతనం షోడశాంకకే | ౩

సుఖానుభవస్య విజ్ఞానం వాహనానాం తదైవ చ |

ఉపాసనయా విజ్ఞానం సార్యం వింకతిభాగకే | ౪ ||

విద్యాయా వేదబాహ్యంకే ణాంకే చైవ బలాబలమ్ |

త్రింశాంకకే రిప్తవలా ణవేదాంకే కుఖానుభవమ్ | ౫ ||

అక్షవేదాంకకే చైవ షష్ట్యంకే ఖిల మీక్షయత్ |

యత్ర కుత్రాపి సంస్రాప్తః కుర్రాషష్ట్యంకకాధిపః | ౬ ||

తత్ర నాకో న సందేహో గర్భాదీనాం వచో యథా |

యత్ర కుత్రాపి సంస్రాప్తః కలాంకాధిపతిః కుఠః | ౭ ||

తత్ర వ్యర్థిశ్చ ఘోషిశ్చ గర్గాదీనాం వచో యథా |
 ఇతి షోడశవర్ణాణాం భేదాస్తే ప్రతిపాదితాః ||

౮౧

తా|| షోడశ వర్ణములందు విశేషము చెప్పబడుచున్నది.

లగ్నమువలన దేహము, హోరవలన సంపద, బ్రహ్మకాణము వలన సోదరాది సౌఖ్యము, చతుర్థాంశమువలన భాగ్యచింతనము, సప్తమాంశము నుండి పుత్రసౌత్వాది చింతనమును, నవాంశమువలన కళత్ర విషయమును, దశమాంశమును బట్టి మహాఫలము (గొప్ప డనము)ను విచారించవలయును. ద్వాదశాంశము నుండి మాతాపితరుల విషయమును, షోడశాంశము వలన వాహనాదుల సుఖదుఃఖములను, వింశాంశము నుండి దేవతోపాసనా విషయమును, చతుర్వింశాంశము నుండి పిద్యము, సప్తవింశాంశము (భాంశ) నుండి బలాబలములను, త్రివింశాంశము వలన అరిష్టములను, ఖవేనాంశము నుండి శుభా శుభ ఫలమును, అషివేదాంశ, షష్ట్యంశముల వలన సనుస్త వస్తువుల యొక్క విచారిణమును చేయవలయును. ఏ భావమునకు ప్రకాశవ్యవస్థ శాధిపతి వచ్చునో యా భావమునకు వాచనమును చెప్పవలయును. ఏ భావమునకు శుభ షోడశాంశాధిపతి వచ్చునో యా భావమునకు పుష్టిని వృద్ధిని చెప్పవలయును. ఈ విధముగ షోడశవర్ణములను బట్టి ఫల విచారిణమును చేయవలయును.

వి|| “హోరా ప్రదీపము”లో “వర్ణప్రయోజనము”ను గురించి ఇట్లు గలదు.

లగ్నా ధైవావిదారో హోరాత క్షౌర్యంపవో జ్ఞేహః ||
 ద్వికాణా త్కర్మఫలం భౌత్యపిదారస్తు నస్తాంకాత్ ||
 వంతిపలం నవాంకాత్ ద్వాదశతా త్కళత్రవితౌచ ||
 మృత్యో ర్జ్ఞానం కడతం త్రింకాంకా హతకజ్ఞేస్తు ||

అసగా లగ్నము నుండి దేహవిషయమును, హోర నుండి లర్థ సంపదల రించి, ద్రోక్కణము వలన జన్మాతర కర్మ ఫలముని, సంతానము నుండి బ్రాత్య విచారిణమును, నవాంశము నుండి సంతాన విషయమును, ద్వాదశాంశము నుండి కళత్రచితనమును, త్రింశాంశమును బట్టి మృత్యు విషయమును, తెలుసుకొన వలయునని పరాశరుడు చెప్పినదానికి కొంతభేదము చెప్పబడినది.

ఉదయాదిప ణవేమ వేటస్య భవనేప వా

వర్గవింశోపకం వీక్ష్య జ్ఞేయం తేషాం కుడాకుభమ్॥ ౯॥

తా॥ తన్వ్యాది ద్వాదశ భావముల యొక్క రాశ్యాది స్ఫుటములను ఒట్టి, రవ్యాది గ్రహముల యొక్క రాశ్యాది స్ఫుటములను బట్టి వర్గవింశోపక బలమును తెలుసుకొని వానియొక్క శుభా శుభములను తెలుసుకొన వలయును.

- అథాః సంప్రవక్ష్యమి వర్గవింశోపకం బలమ్॥
- యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ విపాకం దృష్టిగోచరమ్॥ ౧౦
- గృహవింశోపకం వీక్ష్యం సూర్యాదీనాం ఖచారిణామ్॥
- స్వగృహోచ్చే బలం పూర్ణం శూన్యం తత్సప్తమస్థితే॥ ౧౧
- గృహస్థితివశాత్ జ్ఞేయం ద్విరాశ్యాదిపతేస్తథా॥
- మద్యేనుపాతకా జ్ఞేయం ఓషయగ్మచ్ఛేదకః॥ ౧౨

తా॥ వర్గవింశోపక బలమును చెప్పుచున్నాను. దేనిని తెలుసుకొనుటవలన గ్రహముల వలనగలుగు శుభా శుభఫల విపాకము స్పష్టముగ ద్భృష్టిగోచరమగునో యట్టి వర్గవింశోపక బలమును చెప్పుచుంటిని.

సూర్యాది గ్రహములకు తామున్న గృహము (రాశి) యొక్క వింశోపక బలమును సాధించవలయును. స్వక్షేత్రమందుగాని, ఉచ్చయందుగాని గ్రహమున్నప్పుడు సంపూర్ణ బలము గలదగును. ఉచ్చలోనున్న గ్రహము పూర్ణ బలముగలది. నీచలోనున్న గ్రహము పూర్తిగ

బలములేరిని. ఆనగా ఉచ్చోబలము 1 అనుకొన్నచో నీచలోసున్న అగును. ఉచ్చనీచల మధ్యలో నున్నప్పుడు త్రైగాళికముచేసి బలము మొక్క వృద్ధిక్షయములను జేలుసుకొనవలయును. ఉచ్చమండి నీచకు సచ్చుచున్నచో బలముతగ్గును. నీచమండి ఉచ్చకు వచ్చుచున్నచో బలము పెగుగును. ద్విరాశ్యధి పత్యముగల కుజుదిపంచ గ్రహముల మొక్క స్థితినిబట్టి ఓజయుగ్మాను సారము రాశిబలమును నిర్ణయించవలయును. కుజుదిగ్రహములకు ఒకరాశి బేసిరాశి, ఒకరాశి సరిరాశి అధిపత్యము గలదు. పుగుష గ్రహములు పుగుష (బేసి) రాశులగును. స్త్రీ గ్రహములు స్త్రీ (సరి) రాశులందు బలముగలవగును. పుగుష గ్రహములు స్త్రీ రాశులందు, స్త్రీ గ్రహములు పుగుష రాశులందున్నప్పుడు బలము వేరుగనుండును. కనుక గ్రహమున్న రాశిని బట్టి గ్రహమునుబట్టి రాశి బలనిర్ణయమును చేయవలయును.

సూర్యహోరాఫలం దమ్య ర్జీవార్కవసుచాత్కజా॥

చంద్రాస్పృజిదగ్కప్తా శ్చంద్రిహోరాఫలప్రవా॥

౧౩

తా॥ గుగు, రవి, కుజులు సూర్య హోరలోనున్నప్పుడు ఫలప్రదులు. చంద్రస్పృశనలు చంద్రహోరయందున్నప్పుడు ఫలప్రదులు గుదుగు.

పలద్యయం బుధో ద్యాత్సమే చేందో స్తదస్యకే॥

రవేః ఫలం స్యహోరాచా పలహీనం విచమకే॥

తా॥ బుధుడు సమరాశియందు చంద్ర హోరలోనున్నప్పుడు ఫలప్రదుడు బేసి రాశియందు సూర్య హోరలోనున్నప్పుడు ఫలప్రదుడు. బుధుడు రెండు హోరలమొక్క ఫలములను ఇచ్చును. హోరా, ప్రదేశాణాది వర్ణముల ప్రారంభమందు ఫలారంభము, మధ్యమందు పూర్ణఫలము, వర్ణాంతమందు ఫలశూన్యమగును.

మధ్యేనుపాతా త్పర్వత్ర దేక్కాణేపి విచితయేత్.

గృహవ త్పర్వతాగేపి నవాంశాదా వపి స్వయమ్॥ ౧౫

తా॥ వర్ణమధ్యమములో త్రైరాశికము చేత ఫలమును తెలుసు కొనవలయును. ఈ ప్రకారముగ ద్రేక్కాణ, చతుర్థాంశ, నవారశ, ద్వాదశాంశ త్రింశాంశాదులందు ఫలమును గ్రహించ వలయును.

సూర్యః కుజఫలం తత్తే తార్గవస్య విశాపతిః

త్రింశాంశకే విచిత్రైవ మతాపి గృహవ త్పలమ్॥ ౧౬

తా॥ త్రింశాంశములో సూర్యుడు కుజఫలమును, చంద్రుడు శుక్రఫలమును ఇచ్చెదరు. త్రింశాంశములో స్వగృహఫలము వలెనే గ్రహించ వలయును.

తా॥ త్రింశాంశములో సూర్యుడు కుజఫలమును, చంద్రుడు శుక్రఫలమును ఇచ్చెదరు. త్రింశాంశములో స్వగృహఫలము వలెనే గ్రహించవలయును.

వి॥ సూర్యునకు, చంద్రునకు త్రింశాంశమందు అధికారములేదు కనుక కుజఫలమునే రవి ఇచ్చును. శుక్రఫలమునే చంద్రుడు ఇచ్చును

ష డ్వ ర్ణ ము - బ ల ము

లగ్న హోరా దృగాణాంకతాగ సూర్యాంశకా ఇతి॥

త్రింశాంశ సహితా త్రైకే అత్ర ఏంకోపకాః క్రమాత్॥ ౧౭

రసనేత్రాబ్దిపంచాశ్విభూమయః, సప్తవర్గకే॥

స ప వ ర్ణ ము - బ ల ము

నసప్తమాంశకే తత్రా విశ్వకాః పంచలోచనమ్॥ ౧౮

త్రయః సార్థం ద్వయం సార్థవేదా ద్వౌ రాత్రినాయకః॥

స్థూలం ఫలం చ సంస్థాప్య తక్షుక్ష్యం చ తత స్తతః॥ ౧౯

తా॥ షడ్వర్ణము :- లగ్నము, హోరా, ద్రేక్కాణము, నవాంశము, ద్వాదశాంశము, త్రింశాంశము అనునవి. వీనికి లగ్నమునకు 6 హోరకు 2 ద్రేక్కాణమునకు 4, నవాంశమునకు 5 ద్వాదశాంశమునకు 2 త్రింశాంశమునకు 1 వింశోపకబలము అని తెలియవలయును.

సప్తవర్ణము :- సప్తమాంశముతో గూడిన షడ్వర్ణమునకు సప్తవర్ణమని పేరు. దీనికి లగ్నమునకు 5 హోరకు 2 ద్రేక్కాణమునకు 3 సప్తాంశమునకు 2½ నవాంశమునకు 4½ ద్వాదశాంశమునకు 2, త్రింశాంశమునకు 1 వింశోపక బలముని తెలియవలయును. ఇది స్థూలము. సూక్ష్మబలమును అనుపాతముచే గ్రహించవలయును.

వి॥ షడ్వర్ణములందు మొత్తము బలము 20, సప్తవర్ణమందు మొత్తము బలము 20 అగును.

దశవర్ణము - బలము

దశవర్ణ దిగంశాధ్యాః కలాంశాః షష్టిభాగకాః॥

త్రయం తేత్రస్య విజ్ఞేయాః పంచ షష్ట్యంశకస్యచ॥

౨౦

సార్వైకభాగా శ్చేషాణాం విశ్వకాః పరికీర్తితాః॥

తా॥ దశవర్ణము :- సప్తవర్ణములో దశాంశము, షోడశాంశము, షష్ట్యంశము కలిపిన షోడశవర్ణమగును, దశవర్ణమందు లగ్నమునకు 3 హోరకు 1½, ద్రేక్కాణమునకు 1½, సప్తాంశమునకు 1½, నవాంశమునకు 1½, దశాంశమునకు 1½, ద్వాదశాంశమునకు 1½, షోడశాంశమునకు 1½, త్రింశాంశమునకు 1½, షష్ట్యంశమునకు 5 వింశోపకబలము అని గ్రహించవలయును.

వి॥ షడ్వర్ణమందు 6 వర్ణములకు, 20, బలము, సప్తవర్ణమందు 7వర్ణములకు 20 బలము, దశవర్ణమందు 10 వర్ణములకు 20 బలము అని చెప్పబడినది.

షోడశవర్గము - బలము

| | |
|-------------------------------------------------|----|
| అధ వక్ష్యే విశేషేణ బలం వింశోపకాహ్యయమ్॥ | ౨౦ |
| కర్మాత్ షోడశవర్గాణాం క్షేత్రాదీనాం పృథక్ పృథక్॥ | |
| హోరా త్రింశాంశ దృక్కాణే కుడుండకణినః క్రమాత్॥ | ౨౨ |
| కలాంశవ్య ద్వయం క్షేయం త్రయం నంబాంశకవ్య చ॥ | |
| క్షేత్రే సార్థంబ త్రితయం వేదాః షష్ట్యంశకవ్య హి॥ | ౨౩ |
| అర్థ మర్థం కు శేషాణాం హ్యేతత్ స్వీయ ముదాహృతమ్॥ | |
| పూర్ణం వింశోపకం పింశో దృతిః స్యా దదిమిత్యకే॥ | ౨౪ |
| మిత్రే పంచదశ ప్రికృతం వమే దశ ప్రకీర్తితమ్॥ | |
| కలౌ సప్తా డికలౌ చ పంచవింశోపకం ఖవేత్॥ | ౨౫ |
| తా॥ అనంతరము షోడశవర్గములకు వింశోపకబలము చెప్ప | |

బడుచున్నది.

| | | | |
|--------------------|-----|------------------------|-----|
| (1) లగ్నమునకు | 3½ | (9) షోడశాంశమునకు | 2 |
| (2) హోరకు | 1 | (10) వింశాంశమునకు | ½ |
| (3) ప్రదేశకాణమునకు | 1 | (11) చతుర్వింశాంశమునకు | ½ |
| (4) చతుర్థాంశమునకు | ½ | (12) భాంశమునకు | 1/2 |
| (5) సప్తాంశమునకు | ½ | (13) త్రింశాంశమునకు | 1 |
| (6) నవాంశమునకు | 2 | (14) ఖవేదాంశమునకు | ½ |
| (7) దశాంశమునకు | 1/2 | (15) అక్షవేదాంశమునకు | 1/2 |
| (8) ద్వాదశాంశమునకు | 1/2 | (16) షష్ట్యంశమునకు | 4 |

మొత్తము 20 బలము, ఈ బలము స్వవర్గములందు 20 పూర్ణముగ నుండును. అనగా గ్రహము స్వక్షేత్రమందున్నప్పుడు లగ్నము (గ్రహమున్న రాశికి) నకు 20 1/2 చెప్పబడినందున దీనికి 20 1/2 గ్రహించివలయును. తనయొక్క షష్ట్యంశమందు గ్రహమున్నప్పుడు షష్ట్యంశబలము 4 వచ్చును. స్వనవాంశమందు గ్రహమున్నప్పుడు నవాంశ బలము 2 వచ్చును.

గ్రహము అధిమిత్ర వర్గములందున్నప్పుడు 18, మిత్రవర్గము లందున్నప్పుడు 15, సమవర్గములందున్నప్పుడు 10, శత్రువర్గములందున్నప్పుడు 7, అధిశత్రు వర్గములందున్నప్పుడు 5 మాత్రము వర్గవింశోపక బలముండును.

వింశోపక బల స్పష్టిత రణము

వర్గవిక్యాః స్వవిక్యన్ముః పున ర్వింశతి ఖణితాః॥

విక్యాపలోపయోగ్యం తత్పంచోసం పలదో న హి॥ ౨౬

కదూర్ధ్వం స్వల్పపరిధం దశోర్ధ్వం మధ్యమం స్పృతమ్॥

తిద్యూర్ధ్వం పూర్ణపరిధం టోర్ధ్వం పర్వం ఖచారిణామ్॥ ౨౭

తా॥ ఊత్రాది వర్గములందు స్వవర్గమునకు చెప్పిన వింశోపక బలమును అధిమిత్రాదివర్గములకు చెప్పబడిన వింశోపక బలముచే గుణించి 20 చే భాగించగ వచ్చులభము అధిమిత్రాది వర్గసంబంధమైన వింశోపక బలమగును. అట్టి స్పష్టబలమును బట్టి ఫలము చెప్పటకు వీలగును గ్రహము యొక్క వర్గవింశోపక బలము 5 కంటె తక్కువగున్నచో నిష్ఫలము అనగా ఆ గ్రహము తానీయవలసిన ఫలితము నీయజాలదని భావము. 5 నుండి 10 వరకు స్వల్పఫలప్రదము, 10 నుండి 15 వరకు మధ్యమ ఫలప్రదము. 15 నుండి 20 వరకు సగపూర్ణ ఫలప్రదమని గ్రహించవలయును.

వి॥ గ్రహము యొక్క పోడకవర్గములందు ఆ గ్రహము స్వక్షేత్రమందున్నప్పుడు 3 1/2 బలము అధిమిత్ర క్షేత్రమందున్నప్పుడు 3-9 అగును. మిత్రక్షేత్రమందున్నప్పుడు 2-87-30 అగును. సమక్షేత్రమందున్నప్పుడు 1-45 అగును. శత్రుక్షేత్రమందున్నప్పుడు 1-18-30, అధిశత్రుక్షేత్రమందున్నప్పుడు 0-52-30 వచ్చును. ఈ విధముగ శూరా ద్రేక్కాణాదులకు గూడ లెక్కకట్టి మొత్తము కలిపి చూచుకొనగా గ్రహము యొక్క బలము స్పష్టముగ తెలియును.

అథా న్యదపి వక్ష్యేహం మైత్రేయ త్వం విధారియః |
 వేటాః పూర్ణఫలం దద్యుః స్ఫూర్కా త్పవమకే స్థితాః || ౨౮
 సలాభావం విజానీయాత్ సమే సూర్యనతికృరే |
 మధ్యేనుసాతాత్ సర్వకృ హ్యదయాస్త విశోపకాః || ౨౯

తా|| ఓ మైత్రేయ! నీకు మరియొక విషయమును గూడ చెప్పు చుంటిని. వినుము. సూర్యునకు సప్తమరాశిలో నుండు గ్రహములు పూర్ణ ఫల ప్రదులు. సూర్యునితో సమానముగ నున్నప్పుడు నిష్ఫలులు. మధ్యయందనుసాతముచే బలమును నిర్ణయించవలయును. దీనిని ఉదయాస్త వింశోపక బలమందురు.

వి! సూర్యునకు గ్రహమునకు దూరము 180 భాగలున్నప్పుడు పూర్ణఫలము 1 అగును. సూర్యునకు గ్రహమునకు దూరము “౦” అయినచో ఫలము శూన్యము. కనుక 180 భాగలమధ్యలో నున్నప్పు డెంత? అని త్రై రాశికముచే తెలుసుకొను వలయును.

వర్గవింశోపకం జ్ఞేయం ఫల మవ్య ద్విజర్జరః |
 యచ్చ యకృ ఫలం బుద్ధ్యా తత్ఫలం పరికీర్తితమ్ || ౩౦ |
 వర్గవింశోపకం చాదా వుదయాస్తమతః పరమ్ |
 పూర్ణం పూర్ణైతి పూర్ణంస్యాత్ సర్వదైవం విచింతయేత్ | ౩౧ ||
 హీనం హీనేతి హీనం స్యాత్ స్వర్పేల్పాత్యల్పకం స్మృతమ్ ||
 మధ్యం మధ్యేతి మధ్యం స్యాత్ యావదన్యథాస్థితిః || ౩౨ ||

తా|| ఓ మైత్రేయ! వర్గవింశోపక బలము యొక్క ఫలమును తెలుసుకొనుటకు ముందు బలమును నిర్ణయించుకొనవలయును. బలాను సారము ఫలమును చెప్పవలయును. బలము పూర్ణము, మధ్యమము, అల్పము అని శి రకములు. మరియు గ్రహోదయాస్త బలమును గూడ తెలుసుకొన వలయును.

పూర్ణమధ్యల్ప వింశోపక బలమందు గూడ రెండు విధ ములు గలదు. ఎట్లనగా :- పూర్ణ బలములో 17 1/2 నుండి 20 వరకు అతిపూర్ణము, 15 నుండి 17 1/2 వరకు పూర్ణము. మధ్యబలములో

10 నుండి 12 1/2 వరకు మధ్యము 12 1/2 నుండి 15 వరకు అతి మధ్యము. అల్పబలములో 5 నుండి 7 1/2 వరకు అతిస్వల్పము 7 1/2 నుండి 10 వరకు స్వల్పము. తత్తద్బలము సారము గ్రహముల యొక్క సమస్త దశలందు ఫలమునూహించి చెప్పవలయును. హీనమందు "0" నుండి 2 1/2 వరకు అతిహీనము 2 1/2 నుండి 5 వరకు హీనమని గ్రహించవలయును.

వి॥ వర్ణవివేకము అను ఈ యధ్యాయమందు వర్ణములను బట్టి విచారణ చేయదగిన విషయములు, గ్రహముల యొక్క వింశోపక బలమును బట్టి గ్రహదశాఫలములను చెప్పవిధానము తెలియ చేయ బడినది.

షోడశవర్ణములందాయా వర్ణములకు చెప్పబడిన ప్రత్యేక భావముల నాయాకుండలులను బట్టి ఫలమును నిర్ణయముగ చెప్పట కవకాశముండును. రాశి చక్రమును బట్టి, భావచక్రమును బట్టి తన్వాది ద్వాదశ భావవిచారణ చేయుచున్నట్లు, ఆయా ప్రత్యేక భావముల నాయా యంశకుండలు లందుగల గ్రహస్థితి ననుసరించి గూడ ఫల విచారణ చేయుట వాచీన సంప్రదాయమై యున్నది, పుత్రభావమును విచారణ చేయునపుడు జన్మకుండలియందుగల గ్రహసంబంధములను బట్టి యేవిధముగ విచారణ జరుపబడునో ఆ విధముగనే పుత్రపౌత్రాది విచారణను సప్తమాంశను బట్టి చేయవలయునని చెప్పటచేత సప్తమాంశ చక్రమును గూడ విచారణచేసి సంతాన విషయమును చెప్పవలయును. మాతృపితృ విచారణ చేయునపుడు మాతృభావమునుబట్టి, పితృభావమును బట్టి జన్మకుండలిలో నే విధముగ విచారణ జరుపబడునో, అట్టి విచారణను ద్వాదశాంశము నుండి మాతృపితృ విచారణచేసి ఫలమును నిర్ణయించ వలయును. ఇతర భావములను కూడ ఆయా అంశములను బట్టి చెప్పవలయును.

భావములకు కేంద్రాదిసంజ్ఞలు

- ఆతా న్యదపి వజ్యేమి మైత్రేయ కృణు సువ్రీతః |
 లగ్నకుర్యాన వియతాం కేంద్రసంజ్ఞా విశేషతః || ౩౩
- ద్విపంచరంధ్రాలాతానం జ్ఞేయం ఫణఫరాభిదమ్ |
 త్రిషష్టభాగ్యురీపానా మాహోక్తి మ మితి ద్విజః | ౩౪
- లగ్నా త్పంచమభాగ్యస్య కోణవంజ్ఞా విధీయతే ||
 షష్టాష్టవ్యయభావనాం దుస్సంజ్ఞా ప్రీతిసంజ్ఞకాః || ౩౫
- చతుర్రసం కుర్యరంద్రం కతయంతి ద్విజోక్తమ్ |
 వ్యస్థాదువచయరాణీ త్రిషడాయాంబరాణీ హి || ౩౬

తా|| మఱియొక విశేషమును చెప్పుచుంటిని. ఓ మైత్రేయ! సావధానముగ వినుము.

(1) లగ్నచతుర్థ సప్తమ, దశమభావములకు కేంద్రమని, (2) ద్వితీయ, పంచమ, అష్టమలాభ భావములకు ఫణపరవనియు, శిశ్యతీయ షష్టభాగ్యవ్యయములకు ఆహోక్తి మ మనియు, సంజ్ఞలుగలవు. 4లగ్నము నుండి పంచమ, నవమభావములకు కోణమనియు, 5 షష్టాష్టమవ్యయ భావములకు దుష్టాస్థానములని. త్రికములనియు, 6 లగ్నమునుండి (తన భావమునుండి) తృతీయ, షష్ఠ, దశమ, ఏకాదశ భావములకు ఉపచయములని సంజ్ఞలు గలవు.

వి1 మేషాదిద్వాదశ రాశులందు లగ్నమేరాశిలో నుండునో దానికి తనుభావమనిపేరు. దాని నుండి వరుసగ 12 భావములుండును. జాతకుని యొక్క జన్మసమయమునకు గాని, ప్రశ్నలగ్న సమయము వకుగాని సుహృత్తాది లగ్నసమయమువకుగానివ రాశియందులగ్నము ఎంత భుక్తమగునో ఆరాశ్యాదికమునను భావమధ్యమములేక లగ్న భావ మధ్యమ మని వ్యవహరింపబడును భావస్ఫుట గణిత పద్ధతి ననుసరించి తను భావమొకప్పుడు ఒకే రాశిలో నుండును. ఒకప్పుడు రెండు రాశులందుండును. కొన్ని దూర ప్రాంతములందు 2 భావములొకే

రాశియందుండును. ఈ విషయము భావస్ఫుటగణితము వలన తెలియగలను. ప్రతిభావము యొక్క ఆరంభాంత్యములను లెక్కకట్టి మేషాది రాశులందేయే భాగలిప్తాదులతో ప్రారంభమై యే యే రాశులందే యే భాగలిప్తాదులతో సమాప్తమగుచున్నదో తెలుసు కొని భావనిర్ణయమును చేయవలయును. ఈ విధముగ నిర్ణయించిన భావములలో మొదటిది తను భావము, రెండవది ధనభావము, మూడవది విక్రమభావము, నాలుగవది మాతృభావము; ఐదవది పుత్రభావము ఆరవది శత్రుభావము, ఏడవది కళత్రభావము, ఎనిమిదవది ఆయుర్భావము, తొమ్మిదవది భాగ్యభావము, ఐదవది రాజ్య భావము, పదునొకండవది లాభభావము, పండ్రెండవది వ్యయభావము అనుబడును.

తనుభావము నుండి 9) ఠాగల దూరములో చతుర్థభావము, 180 ఠాగల దూరములో సప్తమభావము, 270 ఠాగల దూరములో దశమభావముండును. కనుక ఈ నాలుగు స్థానములకు కేంద్రములని పేరు పెట్టబడినది.

నీని తగువార 2, 5, 8, 11 స్థానములకు ఫణాఫరముని, 3, 6, 9, 12, స్థానములకు ఆపోక్లిమముని పేరుపెట్టబడెను.

6, 8, 12 ఠావములకు, దుష్టస్థానములని, త్రికమునియు. 3, 6, 10, 11 స్థానములకు ఉపచయములని సంజ్ఞ చెప్పబడినది.

5, 9 ఠావములకు కోణముని సంజ్ఞ చెప్పబడినది, ఈ సంజ్ఞలలో 3వ స్థానమునకు ఆపోక్లిమముని, ఉపచయముని, 6వ స్థానమునకు ఆపోక్లిమము, దుష్టస్థానము, ఉపచయముని, 10వ స్థానమునకు కేంద్రముని, ఉపచయముని సంజ్ఞాద్యయ, సంజ్ఞాత్రయములు సిద్ధించుటచే దేనిని ప్రధానముగ గ్రహించవలయునని సందేహము గలుగక మానదు. అట్టి సమయమున గ్రంథకర్తలు ఫణా ఫరముల నుద్దేశించి ఫలమును చెప్పినచో ఫణాఫరముగను, ఉపచయము నుద్దేశించి ఫలమును చెప్పి

నచో ఉపచయముగను; కేంద్రము నుద్దేశించి ఫలమును చెప్పినచో కేంద్రముగను గ్రహించవలయును.

ఈ విషయమునే “విద్యామాధవీయ వ్యాఖ్య”లో విష్ణుశర్మ యీ క్రింది విధముగ వివరించినాడు.

“నను క్వచి దుపచయ ఫలఫర సంజ్ఞా ద్వయసన్నిపాతాత్ క్వచి దుపచయపణపర త్రికోణాది సంజ్ఞాత్రయ సన్నిపాతాత్ కిన్ని బంధన మిదం ఫలంగ్రాహ్య మితి సంశయ స్వాత్ న, యదా పణపర త్వేన ఫలం నిర్దిశ్యతే తదాపణపరమేవ యదా తూపచయ త్వేన తదోపచయం యదా త్రికోణత్వేన తదా త్రికోణమేవేతి

తరువాత ఉపచయ రాశి సంజ్ఞలు నిత్యములు కావని కొంద రభిప్రాయ పడిరి. దీని విషయమై;

“గర్గవాక్యము :-

అథో పచయసంజ్ఞా స్యా త్త్రిలాభరిపుకర్మణామ్.

న చే దృవంతి దృష్టా స్తే పాపస్వస్వామికత్రుతిః॥

అనగా 3, 6, 10, 11 స్థానములు పాపులచేగాని, స్వాధిప శతుగ్రహములచేగాని చూడబడనప్పుడు ఉపచయ సంజ్ఞ గలవగును. పాపులచేగాని, స్వాధిప శతువులచేగాని చూడబడినప్పుడు 3,6,10, 11 స్థానములు పచయములు కాజాలవని భావము. కాని ఈ అభిప్రాయ ముతో వరాహమిహిరాదులేకీ భవించలేదు.

వరాహుడు “బృహజ్జాతకము”లో

“ఉపచయా న్యరికర్మలాభ ।

దుశ్చిక్య సంజ్ఞిత గృహణి న నిత్యమేకేః యని చెప్పెను.

సత్యాచార్యుడు :-

దశమై కాదక వస్త తృతీయ సంజ్ఞాని జన్మ లగ్నభ్యామ్।

ఉపచయభవనాని మ్యః శ్చేషా బ్రహ్మవిద్యావదయాభ్యానిః అనియు,

యవనేశ్వరుడు :-

వస్తం తృతీయం దశమం చ రాశి మేకాదశం చోపచయర్ష మాహుః॥

అనియు చెప్పి 8, 9, 10, 11 స్థానముల కుపచయ సంజ్ఞను సత్యముగనే చెప్పియుండిరి.

ద్వా ద శ భా వ ము ము లు

తను ద్వనం చ నహజో బంధు పుత్రారయస్తథా।

యువతీ రంధ్రదర్శాఖ్యం కర్మలాటవ్యయాః క్రమాత్॥ 32

తా। 1 తను భావము 2 ధనభావము 3 సహజభావము 4 బంధుభావము 5 పుత్రభావము 6 అలిభావము 7 కళత్రభావము 8 ంధ్ర) (అయుర్భావము) భావము 9 కర్మభావము 10 కర్మభావము 11 లాభభావము 12 వ్యయభావము అని భావములు 12 గలవు.

వంశే పేజై తదుదితం అన్య ద్బుద్ధ్యనుసారతః।

కించి ద్విశేషం వక్ష్యేమి యథా బ్రహ్మముఖా ద్చ్యుతమ్॥ 33

తా। ఇంతవరకు సంక్షేపముగ నీశాస్త్ర విషయమును చెప్పి యుంటిని. విశేషించి బుద్ధి బలముచే తెలుసుకొనవలయును. నేను బ్రహ్మముఖము నుండి వినిన మరయొక విశేషమును చెప్పవచ్చుంటిని.

నవమేపి పితృరానం సూర్యాచ్చ నవమేపవా।

యత్కించి ద్దశమే లాభే తత్సూర్యా ద్దశమే తవే॥ 34

తా। నవమభావము నుండి పితృవిషయమును విచారించ వల యును. అదే విధముగ సూర్యుని నుండి నవమభావము వలన పితృవిష యమును విచారించవలయును. లగ్నాత్తు 10, 11 భావముల వలన ఏ విషయములు విచారణ చేయబడునో సూర్యుని నుండి 10, 11 భావముల వలన ఆ విషయములను విచారించవలయును.

కుర్వే తనా ధనే లాభే తాగ్యే యద్వింతనం చ తత్।

చంద్రా త్తుర్వే తనా లాభే తాగ్యే తద్వింతయే ద్ధ్రువమ్॥ 35

తా|| తను, ధన, చతుర్థభాగ్య లాభభావముల వలన యే విషయములు విచారించబడునో చంద్రుని నుండి గూడ తను. ధన. చతుర్థ, భాగ్య, లాభముల వలన నా విషయములను విచారించవలయును.

లగ్నా ద్ద్యుక్త్యభవనే యక్కుజా ద్విక్రమేఽలిమ్|

విచార్యం షష్ఠభావస్య బుధా క్షప్తే విలోకయేత్|| ౪౧

తా|| లగ్నాత్తు తృతీయ భావమువలన విచారించబడు విషయములను, కుజుని నుండి తృతీయము వలన గూడ విచారించవలయును. లగ్నాత్తు షష్ఠము నుండి బుధునకు షష్ఠమునుండి షష్ఠభావ ఫల విచారణ చేయవలయును.

పుత్రస్య చ గురోః పుత్రే జాయాయా స్పృహమే భృగోః||

అష్టమస్య వ్యయస్యాపి మందా న్మృత్యౌ వ్యయే పి చ| ౪౨

తా|| లగ్నాత్పంచమము వలన, గురునకు షంచము వలన పుత్రభావ ఫలములను, సప్తమమునుండి, శుక్రునకు సప్తమము నుండి కళత్రభావ విషయమును, లగ్నమునకు 8, 12 భావములనుబట్టి విచారించదగు విషయములను శనినుండి 8, 12 భావములవలన గూడ విచారించవలయును.

యద్భావా ద్యత్కలం చింత్యం కదీకాత్కలం విదుః||

క్షేయం తస్య ఫలం తద్ది తక్ర చింత్యం కుభాఽకుభమ్ ౪౩

తా|| ఏ భావము నుండి యే ఫలము విచారించ దగినదో ఆ భావాధిపతిని బట్టి గూడ ఆ ఫలమును విచారించవలయును.

వి|| భావయంతి ఉద్వాదయంతి నృణాం శుభాశుభఫలానీతి భావాః|| యద్భావా భావయంతి నిరూపయంతి శుభాశుభాని ఏభి రితి వారి రాశయః|| శుభాశుభజ్ఞానాయ జ్యోతిర్విద్భిః కల్పితాః తన్వాది సంజ్ఞితాః క్షేత్రవిశేషాః||

అనగా మరూ మ్యాదులకు శుభాశుభఫలములను కలిగించుననియని, లేక, వీరిచేత శుభాశుభములు నిరూపితములగు చున్నవని యర్థముగలవి యటచే భావములని చెప్పబడుచున్నది. మేమాదిరాశులు శుభాశుభక్షానము కొరకు తన్నాదిభావసంజ్ఞలు గలవిగ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞుల చేత కల్పింపబడిన క్షేత్రవిశేషములు. ఇక్కడ క్షేత్ర విశేషములనుటచేత మేమాదిరాశులకువలె తన్నాదిభావములు 30 భాగలు సమప్రమాణమైనవి కావని స్పష్టమగుచున్నది. మేమాదిద్వాదశ రాశులు 30 భాగలు సమప్రమాణములుగలవి. ఏ ప్రదేశమందైనను వాని ప్రమాణములలో భేదముండదు. గాని భావములట్లుగాక కొన్ని ప్రదేశములందు, 30 భాగలకంటె అధిక ప్రమాణముతోనూ, కొన్ని ప్రదేశములందు 30 భాగలకంటె తక్కువ ప్రమాణముతోను కూడియుండును. కనుక భావాకాంతి ప్రదేశమునకే క్షేత్రవిశేషమని చెప్పబడినది.

జన్మించిన సమయమునకు లగ్నసాధనమును, దశమలగ్న సాధనమును చేసినచో లగ్నమునుండి 6 రాశుల (180°) దూరములో సప్తమభావము. దశమభావమునకు 6 రాశుల వెనుక చతుర్థభావము వచ్చును. లగ్నచతుర్థముల మధ్య ద్వితీయ తృతీయ భావములు. చతుర్థ సప్తమముల మధ్య పంచమ షష్ఠభావములు, సప్తమ దశమ భావముల మధ్య అష్టమనవమ భావములు, దశమ, లగ్నముల మధ్య ఏకాదశ వ్యయభావములు వచ్చును. జన్మకాలమునకు లగ్నమందెన్ని భాగములు భుక్తమైనవో అదియే తను భావమధ్యమము. తను భావమధ్యమము నుండి 180 భాగల దూరములో సప్తమభావ మధ్యమముండును. ఇట్లే జన్మసమయమునకు సాధించబడిన దశమ లగ్నమును దశమ భావమధ్యమముగ గ్రహించవలయును. దీనికి 180 భాగల వెనుక చతుర్థ భావమధ్యమముండును. చతుర్థ భావ మధ్యమము నుండి తను భావమధ్యమమును తీసివేయుగ వచ్చిన శేషమును 6 చే భాగింపగవచ్చిన లభ్యమునకు షష్ఠాంశమనిపేరు. ఈ షష్ఠాంశమును

తను భావమధ్యమమునకు కలుపగ తను భావముయొక్క అంతము, ధన భావముయొక్క ప్రారంభమగును. దీనిని తను ధనభావ సంధి యందుగు. దీనికి మరల షష్ఠాంశము కలుపగ ధనభావ మధ్యమము వచ్చును. ధనభావ మధ్యమములో షష్ఠాంశమును కలిపినచో ధన భావాంతమగును. ఇదియే తృతీయ భావారంభము. దీనికి షష్ఠాంశ మును చేర్చగ తృతీయ భావమధ్యమము వచ్చును. దీనిలో షష్ఠాంశ మును కూడగ తృతీయ భావాంతము వచ్చును. ఇది చతుర్థభావారంభ మగును. దీనిలో తిరిగి షష్ఠాంశమును కలుపగ చతుర్థ భావమధ్యమము రాగలదు. ఇట్లుపై సప్తమభావములో నుండి చతుర్థభావమును (అనగా సప్తమభావ మధ్యమము - చతుర్థభావ మధ్యమము) తీయగ మిగిలిన రాశ్యాదికమును రిచే భాగంప షష్ఠాంశమువచ్చును. వెనుకటి వలె యీ షష్ఠాంశమును చతుర్థభావము నుండి కలుపుతు సంచమ, షష్ఠభావములను సాధించవలయును. ఈ విధముగ గణితమును చేసి తన్వాది సప్తమభావము వరుకు సాధించిన భావారంభ భావమధ్య, భావాంత్య రాశ్యాదికమునకు రి రాశులు కలుపగ సప్తమభావమధ్య మము నుండి తను భావమువరుకుగల ఆరు భావములు సంధులనోను, భావమధ్యమములలోను వచ్చును. భావస్ఫుటగణితో దాహరణమును చూచినచో బోధపడగలదు.

భావసాధనచేసి యాయాభావములను బట్టి తత్తద్భావోక్త ఫల ములను విచాగణ చేయవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే వర్ణవివేకాధ్యాయోనామ సప్తమః॥
 ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు వర్ణ వివేకాధ్యాయమను
 సప్తమాధ్యాయము ముగిసెను.

ద్వ ప్తి భే ద క థ వా ధ్యాయ ము -౮

అథ మేషాదిరాశీనాం చరాదీనాం వృధక్ వృథక్ ।

దృషిభేదం | సపక్ష్యమి కృణుత్సం ద్రిజనత మః

రాకయోధిషుః॥ విప్ర తతా వక్యంతి పార్శ్వభేః
 యతా చరః స్థిరా నేపం స్థిరః పక్యతి వై చరాన్ ॥
 ద్విస్వతావో వినా త్కానం ద్విస్వతావాన్ ప్రపక్యతిః
 వమీవస్థం వరిత్యక్యః ఖేటా స్తత్రగతా స్తతా॥
 చరేషు సంస్థితాః ఖేటాః పక్యంతి స్థిరసంగతాన్.
 స్థిరేషు సంస్థితా ఏవం పక్యంతి చరసంస్థితాన్॥
 ఉభయస్థాస్తు సూర్యాద్యాః పక్యంతుభయసంస్థితాన్.
 నికటస్థం వినా ఖేటాః పక్యంతి త్యయ మాగమః॥

తా॥ ఈ అధ్యాయమందు పరాశరుడు రాశిదృష్టిని చెప్ప
 చున్నాడు :

చర, స్థిర, ద్విస్వతావ సంజ్ఞలుగల మేషాది రాశులకు దృష్టి
 భేదమును చెప్పుచున్నాను.

మేషాది రాశులు తమకలిముఖముగనున్న రాశులను, పార్శ్వ
 ములందున్న రాశులను చూచును. చరరాశులగు మేష, కర్కట,
 తుల, మకరములు తమకు సమీపమందున్న స్థిరరాశులను వదలి, మిగి
 లిన స్థిర రాశులను చూచును. స్థిరరాశులగు వృషభ, సింహ, వృశ్చిక
 కుంభములు తమకు సమీపమందున్న చరరాశులను వదలిమిగిలిన చర
 రాశులను చూచును. ద్విస్వతావరాశులగు మిథున కన్యా ధనుర్మీన
 ములు, తమను వదలి మిగిలిన ద్విస్వతావరాశులను చూచును. రాశు
 లకువలె రాశిస్థగ్రహములు గూడ పైవిధముగనే చూచును. చర
 రాశిగత గ్రహములు సమీపస్థిరరాశిని వదలి, మిగిలినస్థిరరాశులను,
 స్థిరరాశిగత గ్రహములు సమీప చరరాశిని వదలి మిగిలిన చరరాశు
 లను, ద్విస్వతావగత గ్రహములు తామున్న రాశిని వదలి మిగిలిన
 ద్విస్వతావ రాశులను చూచును.

వి॥ కైమినీ సూత్రములలో ప్రథమాధ్యాయ ప్రథమ పాద
 మందు 2, 3, 4 సూత్రములలో నీ రాశి దృష్టి విషయము చెప్పబడినది

అభిషక్యంతి ఋతుణి 1-1-2

పార్శ్వశేచ 1-1-3

తన్నిష్ఠాశ్చతస్వల్ 1-1-4

ఈ సూత్రములకు వెంకటేశ్వరవృత్తిలో వివరణము ఇవ్వబడినది.

“ఏకో రాశీ రాశిత్రయం పశ్యతీత్యర్థ స్తుపద్యతే। పార్శ్వరాశీ చ చరే క్రమేణ పంచమైకాదకో వ్యుత్క్రమేణ తృతీయవవమాః స్థిరే వ్యుత్క్రమేణ పంచమైకాదకో। క్రమేణ తృతీయవవమా వితివేదితవ్యం। ఉభయలాకోతు పార్శ్వ రాశీ చతుర్థదకమా ఏవం చరే సంముఖో స్థమః పంచమైకాదకో చ పార్శ్వరాశీ స్థిరే క్రమేణ పృష్ఠ స్తుంముఖః వ్యుత్క్రమేణ న ఏవాన్వయః పార్శ్వరాశీ క్రమేణ తృతీయవవమా వ్యుత్క్రమేణ తా వేవైకాదక పంచమాః ఉభయలాకో నస్తమ స్తుంముఖః చతుర్థదకమా పార్శ్వరాశీ ఏవ వేవవృద్ధాఅప్యేతిత్యుశ్రేవ్యాచఖ్యాః।

ఉభయా నుభయః పశ్యే చురాం స్థాస్సుస్థిస్థిరాం కృరః।
సమీపనంస్థితం రాశిం త్యక్త్వా త్రిం స్త్రీ వ్యథా క్రమమ్ |ఇతి|
చరం వినా దనం స్థాస్సు స్థిర మంత్యం వినా చరః॥

యగ్మం ప్యేన వినా యగ్మం పశ్యతీ త్యయ మాగమః॥ ఇతి ఛాస్యార్థః।
ఏతేషు మేవ కృరః సమీపన్తం వృషభం త్యక్త్వా సింహం వృశ్చికం కుంభం పశ్యతి॥ కర్కాటక స్మీపన్తం సింహం పరిత్యజ్య వృశ్చికం కుంభం వృషభం చ పశ్యతి॥ తులా సమీపన్తం వృశ్చికం త్యక్త్వాకుంభం వృషం సింహం చ। పశ్యతి, మకరః కుంభం పరిత్యజ్య వృషం సింహం వృశ్చికం చ పశ్యతి॥ వృషో వ్యుత్క్రమితః సమీపన్తం మేషం పరిత్యజ్య మకరం తులాం కర్కాటకం చ పశ్యతి। సింహ దయోపి వ్యుత్క్రమిత స్మీపీ వస్తాన్ కర్కాటకాదీన్ పరిత్యజ్య మేషాదీం కృరాన్ పశ్యంతి॥మిదనాదయోద్విష్వతావరావయో స్వం వినా కన్యాదీం కృత్రిం ప్రీనుభయా స్పశ్యంతి॥ ఇతి

దీని భావమేమనగా :- ఒకరాశి తననుండి రెండుపార్శ్వ రాశులను, ఒక అభిముఖరాశిని మొత్తము మూడింటిని చూచును.

1. చరరాశులకు (బేసిరాశులకు) క్రమముగ 5, 11 రాశులు పార్శ్వరాశులు, 8వరాశి అభిముఖరాశియగును. సరిరాశులకు చర

గాశులకు వ్యుత్క్రమముగ 8, 9 రాశులు పార్శ్వరాశులు, 6వ రాశి సంముఖరాశియగును.

2. సమ గాశులకు స్థిరరాశులకు వ్యుత్క్రమముగ 5, 11 రాశులు పార్శ్వరాశులు, 8వ రాశి అభిముఖరాశియగును. బేసిరాశులకు స్థిర రాశులకు క్రమముగ 8, 9 గాశులు పార్శ్వరాశులు 6వ రాశి అభిముఖరాశియగును.

3. ద్వివ్యతావ రాశులకు 7వ రాశి సంముఖరాశి, 1, 10 రాశులు అభిముఖరాశులు యగును.

I బేసిరాశి చరరాశియగు మేషము, తుల తమనుండి 5, 8, 11 స్థానములను చూచును. మేషము వృషభమును, తుల వృశ్చికమును చూడదు.

II పరిరాశి చరరాశియగు కర్కటకము మకరము తమ నుండి వ్యుత్క్రమముగ 8, 6, 9 స్థానములను చూచును. కర్కటకము సింహమును, మకరము కుంభమును చూడదు.

III పరిరాశి స్థిరరాశి యగు వృషభము, వృశ్చికము తమనుండి వ్యుత్క్రమముగ 5, 8, 11 స్థానములను చూచును. వృషభము మేషమును, వృశ్చికము తులను చూడదు.

IV బేసిరాశి స్థిరరాశియగు సింహము, కుంభము తమనుండి క్రమముగ 8, 6, 9 స్థానములను చూచును. సింహము కర్కటకమును, కుంభము మకరమును చూడదు.

V ద్వివ్యతావ రాశులకు మిథున, కన్యా, భనుర్మీనములు తమనుండి 4, 7, 10 స్థానములను చూచును.

పై అభిప్రాయమునే "జ్యోతిష ఫలరత్నమాల"లో శ్రీకృష్ణ మిశ్రుడు సూక్ష్మముగ ఒక శ్లోకములో చెప్పినాడు.

"వరా స్థిరారావ్ పంచమరంధ్రలాఠాన్:

స్థిరాస్తు షష్ఠం నవమం తృతీయం:

చతుర్థ మేషారణి వారణావన్
కరోభయస్థాః ప్రవిలోకయంతి॥

ఈ శ్లోకములో చరరాశులు 5, 8, 11 రాశులను, స్థిరరాశులు 8, 6, 9 రాశులను, ద్విస్వతావ రాశులు 4, 7, 10 రాశులను క్రమ గణనతో చూచునని చెప్పినాడు. సరిబేసి రాశులందు క్రమవ్యుత్క్రమ భేదములను చెప్పలేదు,

ఆయా రాశులందున్న గ్రహములుగూడ రాశులవలె నాయా రాశులను, ఆయారాశులందున్న గ్రహములను చూచును. ఇది రాశి దృష్టి యనబడును.

దృష్టి చ క్ర వ్యా స ము

- దృష్టిచక్ర మహం వక్ష్యే యథావత్ బ్రహ్మణోదితమ్॥
- యన్య విజ్ఞానమాశ్రేణి దృష్టిభేదః ప్రకాశ్యతే॥ ౬॥
- ప్రాచి మేషవృషీ లేఖ్యో కర్కసింహౌ చ రక్షితే॥
- తులాశీ వృశ్చిమే విప్ర మృగకుంభా కరోత్తరే ॥ ౭॥
- ఈశకోణే తు మిదునం వాయుచ్చ్యే కన్యకాం తదా॥
- నైర్మత్యాం చాప మాలిఖ్య వహ్నికోణే యషం విభేత్ ౮॥
- విపం చతుర్భుజాకారం పృథ్వాకార మధాపివా॥
- దృష్టిచక్రం ప్రవివ్యన్య తకో దృష్టిం విదారయేత్॥ ౯

తా॥ పూర్వము బ్రహ్మచేత చెప్పబడిన దృష్టిచక్రము చెప్పబడుచున్నది. ఈ చక్రమును తెలుసుకొనినచో దృష్టి భేద విషయము సుబోధకము కాగలదు.

చతుర్భుజాకారముగగాని, పృథ్వాకారముగ గాని చక్రన్యాయమును దిక్కుంనువేసి, వానియందు తూర్పులో మేష,వృషభములను దక్షిణమందు కర్కటక సింహములను, పశ్చిమమందు తుల, వృశ్చికములను, ఉత్తరమందు మకర కుంభములను వేయవలయును. ఈశాన్యమందు మిథునమును, వాయవ్యమందు కన్యకును, నైర్మతియందుధనుస్సును

అగ్నేయముందు మీనమును వ్రాసుకొనవలయును. ఈ విధముగ చక్ర న్యాయమును చేసినచో రాశి దృష్టి స్పష్టముగ బోధపడగలదు.

ః॥ పై శ్లోకములను బట్టి చక్రవిన్యాసమును చేసినచో భేదము గలుగుచున్నది. దీనికి పాఠాంతరము గలదు.

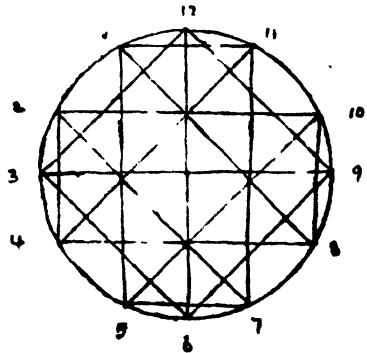
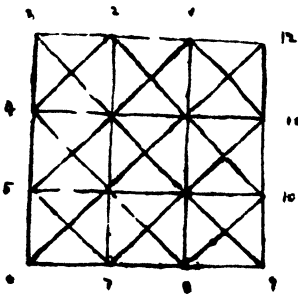
ప్రార్యో మేషవృషౌ దేవ్యా కర్కసింహా పుదగ్గిః।
 ప్రతీవ్యాం క్రమతో వాచ్యాం తులారీ నక్రకుంభకౌ॥
 తులానే మిదునం కోణే కన్యాం వాయవ్యకోణతే।
 ధనుర్విలిఖ్య నైర్మత్యా మాగ్నేయ్యాం విలిఖేజ్జషమ్॥

మరియొక పాఠము :-

పూర్వం మేషవృషౌ రేఖ్యా కర్కసింహా చ దక్షిణే।
 తులారీ వరుణే విషా నక్రకుంభౌ తథోత్తరే॥
 అగ్నికోణే తు మిదునం నైర్మత్యా మంగనాం ద్విజ।
 వాయవ్యాం ధనుషం రేఖ్య మీకన్యాం చ యుషం లిఖేత్॥

ఈ పాఠద్వయమునుబట్టి చక్రన్యాయమును చేసినచో రాశులకు దిగ్భేదము చెప్పబడినట్లు గనబడుచున్నది. క్రింద పాఠమును బట్టి చక్రన్యాయము వేయబడుచున్నది.

అ ప స వ్య గ ణ వ ము



పై రెండు విధముల చక్రములను బట్టి మేమాదిరాశి దృష్టిని స్పష్టముగ తెలుసుకొనవచ్చును. ఒక్కొక్కరాశి మూడు రాశులను చూచునను విషయము రేఖల ద్వారా నిరూపింపబడినది.

సూచన :- రాశి దృష్టులను చెప్పి గ్రహదృష్టులను చెప్ప చున్నాడు.

అధిక పాఠము :-

హోరాశాస్త్రే విన్నదృష్టిః ఖేటానాం చ పరస్పరమ్.

త్రిదశే చ త్రికోణే చ చతురస్రే చ సప్తమే॥

శని ర్దేవగురు ర్భౌమః పరేచ క్షమితేక్షితాః॥

పాదార్థం త్రిపదం పూర్ణం వదంతి గణితా జనాః॥

శనిః :- శనిః పాదం త్రికోణేషు చతురస్రే ద్విపాదకమ్॥

త్రిపాదం సప్తమే విప్ర త్రిదశే పూర్ణమేవ హ॥

గురోః :- చతురస్రే గురుః పాదం సప్తమే చ ద్విపాదకమ్॥

త్రిపాదం త్రిదశే విప్ర పూర్ణం వశ్యతి కోణభే॥

కుజస్య :- సప్తమే పాద మేకం తు ద్విపాదం త్రిదశే ద్విజ॥

త్రిపాదం చ త్రికోణేషు భౌమః పూర్ణం చతురస్రకే॥

అన్యేషాం :- అన్యేషాం త్రిదశే పాదం ద్విపాదం చ త్రికోణకే॥

చతురస్రే త్రిపాదం చ పూర్ణం వశ్యతి సప్తమే॥

ఏవం రీత్యా విరీక్ష్యంతే గ్రహ రవ్యాదయో ద్విజ॥

పూర్వం పంక్తి ర్యదా గ్రాహ్య తదా గ్రాహ్యం చ పూర్ణకమ్॥

ఈ పై శ్లోకములు బృహత్పరాశరహోరా సారాంశమును జాంబాయి ముద్రిత గ్రంథములోనివి. విగిలిన రెండు గ్రంథములందు ఈ శ్లోకములులేవు. ప్రకరణ సందర్భమును బట్టి వీనినిక్కడ వివరించ డమైనది.

తా॥ హోరాశాస్త్రమందు గ్రహములకు దృష్టి వేరువేరుగ చెప్పబడినది. 8, 10 రాశులకు 5, 9 రాశులకు, 4, 8 రాశులకు, సప్త

మమునకు శని గురు కుజుల యొక్క, ఇతర గ్రహముల యొక్క దృష్టి యందు భేదము చెప్పబడుచున్నది.

సూర్యాది సర్వగ్రహములు 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 రాశులను చూచెదరు. గాని వీక్షణమునందు పాదదృష్టి, అర్ధదృష్టి, త్రిపాదదృష్టి, సంపూర్ణదృష్టి యని తారతమ్యముగలదు.

శని :- 5, 9 రాశులను పాదదృష్టితోను, 4, 8 రాశులను అర్ధదృష్టితోను, సప్తమమును త్రిపాదదృష్టితోను, 3, 10 రాశులను సంపూర్ణదృష్టితోను చూచును.

గురుడు :- 4, 8 రాశులను పాదదృష్టితోను, సప్తమమును అర్ధదృష్టితోను, 3, 10 రాశులను త్రిపాదదృష్టితోను, 5, 9 రాశులను పూర్ణదృష్టితోను చూచును.

కుజుడు :- సప్తమమును పాదదృష్టితోను, 3, 10 స్థానములను అర్ధదృష్టితోను, 5, 9 స్థానములను త్రిపాదదృష్టితోను, 4, 8 రాశులను పూర్ణదృష్టితోను చూచును.

ర, చం, బు, శు :- 3, 10 రాశులను పాదదృష్టితోను, 5, 9 రాశులను అర్ధదృష్టితోను, 4, 8 రాశులను త్రిపాదదృష్టితోను, సప్తమమును సంపూర్ణదృష్టితోను చూచెదరు.

వి గ్రహదృష్టి విషయమై: బృహజ్జాతకములో వరాహ మిహిరుడు;

త్రివళ త్రికోణ చతురస్ర శప్తహ
 న్యవలోకయంతి చరణాభివృద్ధితిః॥
 రవిణా మరేణ్య దుదిరాః వరే చ యే
 క్రమకో భవంతి కిం వీక్షణేదికాః॥

అను శ్లోకముందు రవ్యాది సమస్త గ్రహములు 3, 10 స్థానములను పాదదృష్టితోను, 5, 9 స్థానములను అర్ధదృష్టితోను, 4, 8 స్థాన

ములను త్రిపాదదృష్టితోను, 7వ స్థానమును సంపూర్ణ దృష్టితోను చూచెదరు. శని 3, 10 స్థానములను పాదదృష్టితో చూచుచున్నను సర్వగ్రహముల కంటె ఫలమునిచ్చునపుడు వీర్యాధికుడగును. గురుడు 5, 9 స్థానములను అర్థదృష్టితో చూచుచున్నను సర్వగ్రహములకంటె ఫలమునిచ్చునపుడు వీర్యాధికుడగును. కుజుడు 4, 8 స్థానములను త్రిపాదదృష్టితో చూచుచున్నను సర్వగ్రహముల కంటె ఫలమునిచ్చుటలో వీర్యాధికుడగును. సర్వగ్రహములు సప్తమమును చూచునప్పుడు సంపూర్ణ దృష్టితో చూచుచు, సమానఫలమును ఇవ్వగలరు. ఈ అభిప్రాయము “జాతకపారిజాతము”లో వైద్యనాథ దీక్షితునిచే చెప్పబడినదని కొందరభిప్రాయము. జాతక పారిజాతములో

పాదేక్షణం భవతి సోదరమానరాకో రర్థం త్రికోణయుగలే
 ౭ తిలఖేవరాణామ్ |

పాదోపదృష్టినిచయ కృతురస్య యుగ్యే సంపూర్ణదృ గ్పం మనంగగృహే
 పదంతి ||

శని రతిబలశాలీ పాదదృగ్విర్యయోగే |
 సురకులవతిమంత్రీ కోణదృష్టౌ శుభ స్ఫూర్తే |
 త్రితయచరణదృష్ట్యా భూకుమారః సమర్థః |
 నకలగగనవాసాః సప్తమే దృగ్గులాధ్యాః ||
 అను శ్లోకములందు పై అభిప్రాయమును తెలిపియుండెను.

శని “సారావళి” లో

సంవక్యంతి స్థానాత్ సదా గ్రహో కృరణవృద్ధిక స్పర్శే |
 త్రిదశ త్రికోణ చతురస్రీ సప్తమానాం ఫలం క్రిమేణైవ ||
 అని పాదాభివృద్ధితో గూడినదృష్టిని చెప్పి, తరువాత శ్లోకమందు పూర్ణం వక్యతి రవిష స్త్రుతియదశమం త్రికోణ మపి జీవః |
 చతురస్రీం భూమిసుతో ద్యూవంచ పితారక్మి-కణిధాః క్రమకః ||

అని శని 3, 10 స్థానములను, గురుడు 5, 9 స్థానములను, కుజుడు 4, 8 స్థానములను, రవి, చంద్ర, బుధ శుక్రులు సప్తమమును సంపూర్ణ

ముగ చూచెదరు. అని త్రిదశ, త్రికోణ, చతురస్రములను శని గురు కుజులకు సంపూర్ణదృష్టిని చెప్పియుండెను.

భట్టోత్పలుడు బృహజ్జాతక వ్యాఖ్యణ్.

“తృతీయదశమస్థా స్సహస్ రాశీన్వా కనైశ్చరః పశ్యన్మిన్యేతోః గ్రహేభ్యోఽదిక పంప్రదో భవతి:పరిపూర్ణం పశ్యతీత్యర్థః: ఏవం త్రికోణ స్థాన్ జీవః: చతురస్రగాన్ భామః నప్తమస్థాన్ సూర్యచంద్రబుధకరా: ఏకచ్యు దహతరాణామా చార్యాణాం మతమ్ తథా చ భగవాన్ గార్గి:॥

దుశ్చిక్యదశగాన్ సారి త్రికోణస్థా స్పృహస్పతి: ।
చతురస్రమగాన్ భామః శేషా స్పప్తమసంస్థితాన్॥
భవంతి వీక్షణే విత్య ముక్తాదికపంప్రదా: ॥

అని 3, 10 స్థానములను శని, 5, 9 స్థానములను గురుడు 4, 8 స్థానములను కుజుడు పరిపూర్ణ దృష్టితో చూచెదరను యభిప్రాయము బహు సంమతమైనదని చెప్పినాడు.

ఈ భట్టోత్పలుని యభిప్రాయమునే సరియైన దానినిగ భావించి “దివాకర వైవజ్ఞుడు” కేశవీయ జాతకపద్ధతి ప్రాధమనోరమావ్యాఖ్య లో నట్లు తెలిపియుండెను.

యత్తుకేనచి త్సంపితం బృహజ్జాతకే “వీక్షణేదికా” ఇత్యుక్తే: రవిశాదీనాం త్రిదశాది సానే అన్యగ్రహపేక్షయా వీక్షణే అదిక్యమాత్రం నతు సంపూర్ణత్వం తదానతి పద్ధత్యుక్తం విశేషదృగానయన మసంగత మార్షగంధానుక్త్యా దితి తచ్చిన్త్యం: పరాకరణాతకే విశేషదృగానయనసోక్త్యాత్॥
తదాచపరాకరవాక్యమ్॥

కరవేదాః ఐరామాశ్చ తిరయో యోజితాః క్రమాత్ ।
కవిదేవేజ్యభామానా మేవం దృష్టిః స్ఫులా భవేత్॥

సారాపల్యామపి॥

‘పూర్ణం పశ్యతి రవిః స్తృతీయదశమ’ ఇత్యాదీ: బృహజ్జాతకటీకాయా ముక్తం వ్యాఖ్యానం చేద్దశం తృతీయదశమస్థితాన్ గ్రహరాశీన్ పశ్యన్మన్యేగ్రహేభ్యోఽదిక

పంప్రదో భవతి పరిపూర్ణం వశ్యతీకర్మః॥ తస్మాద్విశేషదృక్పాదిన మార్గమూలక
మితి సర్వ మవదాకమ్॥ ఇతి॥

అనగా కొందరు బృహజ్జాతకములో “వీక్షణేధికాః” (వీక్షణ
మందధిక ఫలప్రదులు) అనుటచేత శని గురు కుజులకు క్రమముగ త్రిదశ
త్రికోణ చతురస్ర స్థానములందు ఇతర గ్రహపేక్షయా వీక్షణమం దా
ధిక్యమేగాని సంపూర్ణదృష్టి చెప్పబడుటవలన లేదుగనుక “జాతకపద్యతి”
యందు శని గురు కుజులకు చెప్పబడిన విశేషదృష్టి సంస్కారము
అసంగతమైనది అర్షగంధ విరోధముగలదియని చెప్పుచున్నారు. ఈ
అభిప్రాయము సరియైనదికాదు. ఏలననగా “పరాశరసూత్ర”లో
స్పష్టదృష్టికథన”మందు శని గురు కుజులకు విశేషదృష్టి సంస్కారము
చెప్పబడుటచేత, “సారావళి”యందు “పూర్ణంపశ్యతి” అను శ్లోక
మందు శని గురు కుజులకు త్రిదశాది స్థానములందు సంపూర్ణదృష్టి
చెప్పబడుటచేత “బృహజ్జాతక” టీకలో ఉత్పలుడు గూడ సంపూర్ణ
దృష్టినే యంగీకరించి యుండుటచేత శని గురు కుజులకు త్రిదశాది
స్థానములందు సంపూర్ణదృష్టినే యంగీకరించవలయుననియు, వారికి
విశేషదృష్టి సంస్కారమును చేయవలయునను భావమును స్పష్టీకరిం
చెను. ఈ విషయమై; ముగిసొన్ని సంమతి వాక్యములు గూడ సూచిన
గ్రంథములందు లభించుచున్నవి.

“సత్కృత్యముకావలి”లో

తృతీయదశమా వర్కః వశ్య స్పూర్ణపంప్రదః॥
త్రికోణకే గురుశ్చైవ చతుర్థాష్టమగాన్ కుజః॥

“జాతకచంద్రిక”లో

పాదే పాదచతుష్టయం రవిసుతః పాదద్యయే గీష్వతిః॥
పాదోనేఽవనిజః పరంతు పరవ న్నాన్యత్ర దృషిః క్యచిత్॥

ఈ ప్రమాణ వాక్యములను బట్టి శని 8, 10 లను, గురుడు 5, 9 లను

దృష్టి భేద కథనా ధ్యాయము ॥౮॥

కుజుడు 4, 8 లను సంపూర్ణ దృష్టితో చూచెదడు. పూర్ణభ్రమును ఇచ్చెదరు.

రాహుదృష్టి విషయమై "సత్కృత్యముక్తావళి" యందు సుకమదననవాంత్యే పూర్ణదృష్టిః సురారేః యుగళదళమరాశో దృష్టిపాత్రత్రయార్థః సహజివుపకుర్థే స్వప్నమే చార్థదృష్టిః ప్రితిభవన ముపాంత్యం నైవ దృక్యం హ రాహోః॥

రాహువునకు 5,7,9,12 స్థానములందు పూర్ణ దృష్టి. 2,10 స్థానములందు త్రిపాదదృష్టి. 3,4,6,8 స్థానములందర్థదృష్టియుగలదు. 1, 11 స్థానములందు దృష్టిలేదు. అని భావము. దీనియందు పాదదృష్టి చెప్పబడలేదు.

జాతకపాజాతము "ఇంగ్లీషు వ్యాఖ్యలో శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు "పరాశర" వచనముగ వైశ్ణోకమును స్వప్న భేదముతో నుదహరించిరి.

సుకమదననవాంత్యే పూర్ణదృష్టి నమన్యః।
 యుగలదళమగేహే చార్థదృష్టిం వదంతి। 2, 10. ~~...~~
 సహజివువివక్యన్ పాదదృష్టిం మనీంద్రా 3, 6, ~~...~~
 ప్రితిభవన ముపేతో లోచనాంధః ప్రదిష్టః॥

ఈ శ్లోకములో 5,7,9,12 స్థానములందు పాదదృష్టి చెప్పబడినది. 1వ స్థానముందు దృష్టిలేదు. ఈ రెండు శ్లోకములోకే విషయమును చెప్పుచున్నను, మొదటి శ్లోకములో పాదదృష్టిని చెప్పలేదు. రెండవ శ్లోకములో త్రిపాదదృష్టితో పాటు 4,8,11 స్థానముల విషయము గూడ చెప్పబడలేదు.

"భాంశాయిలో ముద్రింపబడిన "పరాశరహోరా సారాంశము"లో గల దృష్టి భేద కథనా ధ్యాయములో గల "గ్రహదృష్టి" శ్లోకములందు గల విషయము మిగిలిన గ్రంథములలో గల విషయముతో భేదించుచున్నది.

ఎట్లనగా :-

8, 10 స్థానములందు శనికి పూర్ణదృష్టి, గురునకు త్రిపాదదృష్టి, కుజునకు అర్ధదృష్టి, రవి చంద్ర బుధ శుక్రులకు పాదదృష్టి యు.

5, 9 స్థానములందు గురునకు పూర్ణదృష్టి, కుజునకు త్రిపాద దృష్టి, రవి చంద్ర బుధ శుక్రులకర్ధదృష్టి, శనికి పాదదృష్టియు,

4, 8 స్థానములందు కుజునకు పూర్ణదృష్టి, రవి చంద్ర బుధ శుక్రులకు త్రిపాదదృష్టి, శనికి అర్ధదృష్టి, గురునకు పాదదృష్టియు.

7వ స్థానముందు రవి చంద్ర బుధ శుక్రులకు సంపూర్ణ దృష్టి, శనికి త్రిపాద దృష్టి, గురునకర్ధ దృష్టి, కుజునకు పాదదృష్టియు గలదని చెప్పబడెను.

మతాంతరములో :-

3, 10 స్థానములందు శని తప్పమిగిలిన గ్రహములు పాదదృష్టి గలవారు.

5, 9 స్థానములందు గురుడుతప్ప మిగిలిన గ్రహములు అర్ధదృష్టి గలవారు.

4, 8 స్థానములందు కుజుడుతప్ప మిగిలిన గ్రహములు త్రిపాద దృష్టి గలవారు.

7వ స్థానముందు రవ్యాది సమస్త గ్రహములు పూర్ణదృష్టి గలవారు. అని తెలియుచున్నది.

పర్యవసానముగ :-

శనికి 8,7,10 స్థానములందు, గురునకు 5, 7, 9 స్థానములందు, కుజునకు 4,7,8 స్థానములందు పూర్ణ దృష్టియు, రవి చంద్ర బుధ శుక్రు లకు మాత్రము సప్తమమందు పూర్ణ దృష్టియు చెప్పబడినది.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే దృష్టిభేదకథనాద్యాయోనామాష్టమః ॥౮॥

ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు

దృష్టిభేదకథనాద్యాయము అను

అష్టమాద్యాయము ముగిసెను.

సూతికాధ్యాయము ॥౯॥

సూచన :- ఈ అధ్యాయము బృహత్పరాశర సోరాసారాంశమందుగాని, శ్రీసీతారామ్ ఝా హిందీవ్యాఖ్యాన సహితబృహత్పరాశర సోరాశాస్త్రమందుగాని ఉదహరించలేదు. దేవచంద్ర ఝా విరచిత హిందీ వ్యాఖ్యానసహిత బృహత్పరాశర సోరాశాస్త్రమందు గలదు. జాతక గ్రంథములందీయధ్యాయము ప్రత్యేకముగ చెప్పబడినందునదీనిని వివరించితిని.

పరాశర ఉవాచ :-

అథాహం సూతికాధ్యాయం వక్ష్యేమి శృణు సువ్రతః |

పురా ప్రసంగవశతో బ్రహ్మాణా కదితం యదా || ౧౧

యంత్యైః స్పష్టతరో వేద్యో జన్మకాంస్తదా పునః ||

సాధ్యాః స్పష్టగా శ్చైవం లగ్నం సాధ్యం యదోదితమ్ ||౨||

లగ్నద్వాదశభావేషు గ్రహస్థాస్యా దివాజనాః |

సూర్యో రాత్రో సూర్యపుత్రో జనకౌ పరికిర్తితౌ ||౩||

తదైవ సితచంద్రౌ తు విజ్ఞేయా మాతృసంజ్ఞకౌ |

తయో ర్మద్యే బలీ య స్వాత్తన్య గేహే జని ర్భవేత్ ||౪||

తా|| ఓ మైత్రీయ! పూర్వమందు ప్రసంగవశమున బ్రహ్మచే చెప్పబడిన సూతికాధ్యాయమును చెప్పుచున్నాను. వినుము. యంత్రముల సహాయముతో జన్మకాలమును స్పష్టమైన దానిని తెలుసుకొనవలయును. ఆ స్పష్టమైన జనన సమయమునకు రవ్యాది గ్రహముల యొక్క స్పష్టమైన స్థితులను, స్యదేశీయములైన లగ్నప్రమాణములను గ్రహించి జ్యోతిషమును సాధించుకొనవలయును. పూర్వమందు చెప్పిన ప్రకారము లగ్నాది ద్వాదశభావములను సాధించి, ఆయా భావములందు గ్రహముల యొక్క స్థితులను ఏర్పరచ వలయును. పగటియందు జన్మించిన వారికి సూర్యుడు పితృకారకుడు, రాత్రి

యందు జన్మించిన వారికి శని పితృకారకుడు. పగలు జన్మించిన వారికి శుక్రుడు మాతృకారకుడు రాత్రి జన్మించినవారికి చంద్రుడు మాతృకారకుడు అగుచున్నారు. జాతకుని జన్మసమయమునకు పితృకారకుడు బలవంతుడై నచో పితృగృహమందు, మాతృకారకుడు బలవంతుడై నచో మాతృగృహమందు (మాతల, మాతామహాది మాతృవర్గ గృహమందు) జాతకుడు జన్మించునని చెప్పవలయును.

మార్గమందు జన్మయోగము

నీడరాశిగతాః సౌమ్యాః గ్రహదృష్టి వివర్జితాః।

చంద్రో యది తవే ల్లగ్నే వది జన్మ వినిర్ధితే

॥౩॥

తా। శుభగ్రహములు నీచరాశులందుండి యేగ్రహములచేతను చూడబడకుండయుండగ, లగ్నమందు చంద్రుడుండెనేని మార్గమధ్య మును జన్మించును.

వి। జాతక తత్వసూత్రములందు స్వల్పభేదము చెప్పబడినది.

సూ॥ “సౌమ్యా స్వర్వే నీచగాః వృక్షనదీప్రాకారాదిషు జన్మ॥” అనియు

“నీచగేషు కుభేషు చంద్రదేంగే గ్రహమాత్రాదృష్టేఽటవ్యాం జన్మ॥”

అను సూత్రములందు సర్వశుభగ్రహములు నీచలలోనుండగ వృక్ష, నదీ, ప్రాకారాదుల సమీపమందు జన్మించుననియు, సర్వశుభ గ్రహములు నీచలలో నుండగ, లగ్నమందు చంద్రుడుండి యే ఒక్క గ్రహముచేతను చూడబడకుండెనేని అడవియందు జన్మించునని చెప్ప వలయును.

అడవిని గ్రహించుటచేత, నిర్జనప్రదేశములు, దుర్గమప్రదేశము లను గూడ చెప్పవచ్చును.

సారావళియందు శివ అధ్యాయములో;

ప్రాకార తరు వదీషు చ సూతి ర్నీచాక్రితై స్పృష్టైః॥

వేక్షంతే లగ్నేందూ యద్యేకసా మహాటవ్యామ్।

అనియు గలదు

సూరికాగృహదీపజ్ఞానము

నబలో బౌమదృష్టకృ స్వక్షేత్రాదిషు సంస్థితః॥

సూర్యో యదా తదా జ్ఞేయం బహుదీపాన్వికం గృహమ్ ॥౬॥

తా॥ సూర్యుడు బలవంతుడై తన యొక్క ఉచ్చ, స్వక్షేత్ర, మూలత్రికోణములందుండి కుజునిచే చూడబడనేని సూరికాగృహము అనేక దీపములతో కూడియుండును.

వి॥ సారావళియందు;

బలవతి సూర్యే దృష్టే బహూన్ ప్రదీపాన్ వదే త్కుపుత్రజేః

అని చెప్పబడినది.

జాతక తత్వ సూత్రములగు వేరొకవిధముగ చెప్పబడినది.

సూ :- సబలేఠిరేఖే భౌమదృష్టే బహుదోషగృహే జన్మ ।

అనగా పై యోగమందు బుట్టినవాడు బహుదోషయు క్తమైన గృహ మందు జనన మొందునని చెప్పబడినది. గ్రంథాంతరములందీ విషయము చెప్పబడనగుదున “బహుదోషగృహే” అను పదమునకు బదులు “బహుదీపగృహే” యని యుండుట సమంజసమనితోచుచున్నది.

అంధకారమందు జననము

శ్లో జలశాంక గత కృంద్ర కృతుర్థే భవనే భవేత్ ।

యైక్తో మందేన వా దృష్టోఽంధకారే జాయతే జవిః ॥ ౭ ॥

తా॥ జనన సమయమునకు చంద్రుడు జలరాశ్యంశగతుడై చతుర్థమందుండి శనిచే చూడబడినను, కూడినను అంధకారమందు జనన మగునని చెప్పవలయును.

వి॥ సారావళియందు విశేషము :

సౌరాంశేఽన జలాంశే చంద్రేఽనృజ సంయుతేఽదవా హిణుకే ।

తర్కృష్టే వా కుల్యా క్తమసి ప్రసవం న సందేహః ॥

అనగా చంద్రుడు జలరాశ్యంశలందుగాని, శన్యంశములందు గాని యుండి శనిచే చూడబడినను, కూడినను, చంద్రుడు చతుర్థమం

దుండి శనిచే చూడబడిగాని, కూడబడిగాని యున్నచో అంధకార మందు జననమని చెప్పవలయునని భావము.

బృహజ్జాతకములో;

మందర్భాంశే శనివి హిబుకే మందదృష్టే లబ్ధగే వా |
తద్యుక్తే వా తమని..... |

భట్టోత్పలుడు దీనివ్యాఖ్యలో నిట్లు విశదపరచెను.

“శని చంద్రే యత్ర తత్ర రాశౌ మందర్భాంశే శనైశ్చరస్య నవదాశే మకర కుంభయో రన్యతమాంశకస్థే తమన్యంధకారే సూతికాశయినం ఐక్తవ్యమ్॥ హిబుకే లగ్నా చ్చతుశ్చంద్రే అంధకార ఏవ శయనమ్॥ యత్ర తత్రావస్థితే, చంద్రే మందేన సారేణ దృష్టేందకార ఏవ॥ అబ్ధగే వేతి, అబ్ధిశాశి అత్ర॥ కర్కటకమీనా ద్యౌ విజ్ఞేయా మికుకుంభయో రుక్తత్వాత్॥ మందర్భాంశ ఇత్థాదినేతి తేన యత్ర తత్ర రాశౌ కర్కటకనవాంశకస్థే చంద్రే తమన్యంధకార ఏవ॥ మిన నవాంశ కస్థే వా తమన్యంధకార ఏవ॥ తద్యుక్తే వేతి తదితి సారః పరామృశ్యతే॥ యత్ర తత్రా వస్థితే చంద్రే సారయ్యుక్తేందకార ఏవ॥ ఏవం నిషేకకాలే నారీశయన మపి॥ సర్వేష్యేతేషు యదార్కదృష్ట శ్చంద్రమా భవతి తదాంధకారాభావః॥ యస్మాద్భవ నేశ్వరః॥ “సూరాంశకస్థే శనివి ప్రాగ్గే, జలే జలాఖ్యాంశక మాశ్రితే వా॥ స్వాంశ స్థితే కేంద్రగతేర్కజేవా జాత స్తమిసే యది నార్కదృష్టః॥

పై వివరణమునకు ఆర్థము

- (1) చంద్రుడు జన్మకాలముందే రాశియందున్నను శనియొక్క నవాంశములను పొందినప్పుడు,
- (2) చంద్రుడు చతుర్థమందున్నను,
- (3) చంద్రుడే రాశియందున్నను శనిచే చూడబడుచున్నప్పుడు
- (4) చంద్రుడే రాశియందున్నను కర్కట, మీననవాంశములందున్నప్పుడు
- (5) చంద్రుడే రాశియందైనను శనితో కూడియున్నప్పుడు అంధకార మందు జననమని చెప్పవలయును. ఈ యోగములు పట్టినప్పుడు చంద్రుడు సూర్యునిచే చూడబడనేని అంధకారమందు జననమని చెప్పటకు వీలులేదు. అని భావము.

“స్కంధశూరగోర”లో

సొరాంకకివి సొరేణ దృష్టే సొరేణ వా యుతే,
 జలాంకకివి వా చంద్రో వేళ్ళస్తో వ్రసవో యది,
 తదా కయన మాఘ్యేయ మంధకారే న నంకయః,
 ఇందు సూర్యేణ దృష్ట శ్చే త్రేజస్వేవ తదా చితేత్.

అవియు,

“బృహత్సామజాపత్యము”లో;

సోరాంకకస్త సొరేణ దృష్టః సొరయతోఽపివా,
 జలాంకో జలాంకస్థో యదీందు ర్వేళ్ళనిస్థితః,
 తదా కయన మాచక్ష్య తస్యా స్తమసి నారదః,
 న ఇందు సూర్యదృష్ట శ్చే త్రేజస్వేవ తదా చితేత్.

అవియు గలదు.

సూతికాగృహస్థదీపాది జ్ఞానము

శ్లో॥ యస్మిన్ తాగే భవే త్సూర్య స్తత్రో దీపం వదే త్సుకీః॥

లగ్నా ద్వర్తి స్తదా చంద్రో త్రైలం వాచ్యం మనీషిణః॥

1౮1

చరేఽర్కే చంద్రో దీపః స్థిరే తు స్థిరో భవేత్॥

ద్విధే స్థిర్యయో ర్జ్ఞేమా సూర్యుర్వశకో బురైః॥

1౯1

తా॥ సూర్యుడు జనన సమయమందే భాగమందుగలడో

దీపమా భాగమందుగలదని చెప్పవలయును. లగ్నముబట్టి దీపపు
 బత్తె విషయమును, చంద్రునిబట్టి త్రైలవిషయమును చెప్పవలయును.
 సూర్యుడు చరరాశిలో నుండెనేని దీపము చంచలము గనున్నదనియు,
 స్థిరరాశియందుండె నేని స్థిరముగ నొక ప్రదేశమందున్నదనియు,
 సూర్యుడు ద్విస్వభావరాశిలో నుండెనేని చరభాగమందు చంచలము
 గను, స్థిరభాగమందు స్థిరముగనున్నదనియు జన్మకాల సూర్యునిబట్టి
 చెప్పవలయును.

వి॥ సూర్యుడు జననకాలమునకు యే రాశియందుగలడో ఆ రాశి
 యే దిక్కునకు సంబంధించినదో తెలుసుకొని దీపమా దిక్కుగనుండు
 నని చెప్పవలయును. ఈ విషయమె సారావళిలో:

ద్వాదశభాగచ్చన్నే వానగృహేఽవస్థితే సహస్రాంశాః ।
 దీప క్షున్ధిరాదిప తదైవ వాద్యః ప్రసవకాతే ।

సూతికాగృహమును ద్వాదశ భాగములుగ విభజించి మేషము మొదలుగ లెక్కపెట్టగ సూర్యుడున్న రాశి యే దిక్కుకలదనో ఆ దిశను దీపముండునని చెప్పవలయును.

మేష వృషభములు తూర్పు, మిథునము ఆగ్నేయము, కర్కటక సింహములు దక్షిణము కన్య నైర్వతి, తులవృశ్చికములు పశ్చిమము, ధనుస్సు వాయువ్యము, మకరకుంభములు ఉత్తరము, మీనము ఈశాన్యము అని తెలియవలయును.

లగ్నమునుబట్టి దీపవర్తి జ్ఞానమును గురించి “భట్టాత్మలు” డిల్లు వివరించెను.

“లగ్నారంభే తక్షణదత్తా వర్తి రాదేశ్యా మధ్యే అర్థదగ్ధా వర్తిః లగ్నావసానే వర్తిరాహో వాచ్యః॥ అంతరేనుపాతః॥”

లగ్న ప్రారంభమందైనచో అప్పుడే వర్తి వేయబడినదని, మధ్యయందైన సగము కాలినదనియు, లగ్నాంతమందైనచో వర్తి కాలిపోయి చివర భాగములో నున్నదని తెలుసుకొనవలయును. లగ్నము యొక్క మధ్య భాగలందైనచో అను పాతమువలన తెలుసుకొనవలయును.

సారావళిలో గూడ ,

యావ ల్లగ్నా దుదితం వర్తి ర్దగ్ధా తు తావతీ భవతి ।

అనుటవలన లగ్న ప్రమాణము 80 భాగలకు దీపవర్తి ప్రమాణమును సరిచూచుకొని యెన్నిభాగలు భుక్తమైనవోయన్నవవంతు వర్తి కాలినదని గ్రహించవలయును.

చంద్రునిబట్టి తైలవిషయమును నిర్ణయించ వలయుననుటచేత;

సారావళిగో ;

దీపః పూర్ణే పూర్ణ కృశిని క్షీణే క్షయస్తు తైలస్య॥

చంద్రుడు పూర్ణుడైనచో దీపములో తైలము పూర్తిగయున్న దనియు, క్షీణుడైనచో తైలము క్షీణించినదనియు గ్రహించవలయును. ఈ అభిప్రాయము సరియైనది కాదని భట్టోత్పలుడి క్రింద విధముగ వివరించెను.

“దీపః పూర్ణే పూర్ణ కృశిని క్షీణే క్షయస్తు తైలస్య॥ అనుసారా వళి వాక్యమునుబట్టి నిర్ణయించదలచినచో యద్యేవం సదనూ నాస్యాయాం సర్వేషా మంధకారే ప్రసవో భవతి తస్మా దయుక్త మేతత్॥

అనూవాస్యయందు చంద్రుడు సంపూర్ణ క్షీణుడగుటచేత అనూవాస్యయందు జన్మించిన వారందఱు అంధకారముతోనే జన్మించవలసియుండును. అది సంభవముకాదు కనుక పై అభిప్రాయము సరియైనదికాదు.

“యత్ర రాశౌ చంద్రమాః వ్యవస్థిత స్తత్ర యది రాశిప్రారంభ స్థితో భవతి తదా దీపభాజనం స్నేహేన పూర్ణం వక్తవ్యమ్॥ యత్ర రాశ్యవసానే స్థిత స్తత్ర స్నేహాక్తమ్॥ మధ్య పాప్తే ర్ధమ్॥ అన్యత్రా నుసాతా దితి॥

ఏ రాశియందు చంద్రుడున్నను రాశి ప్రారంభములో యున్నచో దీపమందు తైలము పూర్ణముగ నుండును. రాశ్యంతముందున్నచో తైలము పూర్తిగ క్షీణించును. మధ్య భాగలదను పాతముచే తెలుసుకొనవలయునని వివరించెను. ఈ అభిప్రాయము సరియైనదిగ తెలియుచున్నది.

జన్మ సమయమునకు సూర్యుడు చర రాశియందున్నప్పుడు దీపము స్థిరముగ లేదనియు, స్థిర రాశియందున్నచో నోకచోట స్థిరముగ నుంచబడినదనియు, ద్విస్వభావ రాశియందున్నచో దీపమున్నచోటు నుండి తీయుటకు తగియుండుననియు, చెప్పవలయును.

మరియు రవి అగ్నితత్త్వ రాశులందు డనేని విద్యుద్దీపమనియు
 లేక పెద్ద దీపమనియు చెప్పవచ్చును. చరాది రాశులందు పూర్వోక్త
 ఫలమునే చెప్పవలయును.

శ్లో॥ శీర్షా చ్చిర్షోదయే వాచ్యః పాదాత్ పృష్ఠోదయే మతః॥
 కరా త్తదిభయే జ్ఞేయః ప్రసవ స్సర్వదేహినామ్॥

తా॥ జన్మలగ్నము శీర్షోదయమైనచో శిరస్సుతో జనన మగు
 నని, పృష్ఠోదయ రాశియైనచో పాదములతో జననమగుననియు, ద్విస్వ
 భావరాశియైనచో చేతులతో జననమగుననియు చెప్పవలయును.

వి॥ సారావళిగో :

శీర్షోదయే విలగ్నే మార్గా ప్రసవో న్యథోదయే చరణైః॥
 ఉభయోదయే చ హస్తై క్కుభదృష్టే శోభనోఽన్యథాకష్టః॥

అను శ్లోకములో జన్మలగ్నమును శుభులు చూచిరేని సుఖ
 ప్రసవమని, పాపులు చూచిరేని కష్ట ప్రసవమని విశేషము చెప్పబడెను.

ఈ విషయమును విచారించునప్పుడు జన్మ లగ్నమును బట్టి
 నూత్రమేగాక లగ్నము యొక్క నవాంశ, ద్వాదశాంశ రాశుల
 యొక్క సంబంధమునుబట్టి గూడ విచారించి చెప్పవలయును.

“జాతకతత్త్వసూత్రము”లో

నూ॥ శీర్షోదయాంశే 20 గే మూర్ధతః ప్రసవ ఉభయోదయాంశే
 హస్తతో 2 న్యథాపాదతః॥ అని గలదు.

ప్రసవవిషయమై :-

నూ॥ లగ్న చంద్రాన్యతరతో బంధ్వస్త కేషు క్రూరేషు మాతుః
 కష్టమ్॥

లగ్నమునుండిగాని, చంద్రుని నుండిగాని 4,7 భావములందు
 పాపగ్రహములున్నచో తల్లికి ప్రసవము కష్టమగును. శుభులున్నచో

సుఖప్రసవము గలుగును. మిశ్రమముగ నున్నచో నీవత్కన్తమును చెప్పవలయును.

(1) లగ్నచంద్రులకు కుజ సంబంధము సంపూర్ణముగ గల్గినప్పుడు శత్రుచికి తానులవలన ప్రసవము గలుగుచున్నది. శని సంబంధమున్నప్పుడు కాలవిలంబము గలుగుచున్నది. శని కుజ సంబంధమున్నప్పుడు ఎక్కువ కాలము ప్రసవశాధను పొందిన పిమ్మట శత్రుచికిత్సవలన ప్రసవము గలుగుచున్నది.

2. చంద్రునకుగాని లగ్నమునకుగాని 4,7 రాశులందు పాపశాహుశ్యమున్నప్పుడు బలవత్తరమైన దోషమును చెప్పవలయును. చంద్రునితో కలసివచ్చుడు తక్కువ దోషమును చెప్పవలయును.

3. లగ్నమునకు గాని చంద్రునకుగాని 4వ యింటిలో శిషాపగ్రహములున్నప్పుడు 7వ యింటిలో శిషాపగ్రహములున్నప్పుడు కష్టప్రసవమగును.

4. చంద్రుడు జన్మలగ్నమునుండి 4వ యింటిలో నీచయుండుండగ పాపులచే చూడబడినను, రాశ్యంశములందు నీచనుపొంది పాపులతో కూడినను, చూడబడినను కష్టప్రసవమగును.

5. లగ్నమునకు 4వ యింటి అధిపతి నీచలోనుండగ, 4వ యింటిలోక్షీణచంద్రుడుండి పాపులచే చూడబడినను కష్టప్రసవమగును. పై యోగములు కట్టినప్పుడు గురుడు చంద్రునిగాని, చతుర్థముగాని సంపూర్ణదృష్టితో చూచినచో కించితకష్టప్రసవమగును.

శ్లో॥ కేంద్రస్థగ్రహయోగాద్వా లగ్నార్థాద్వా బలాదికాత్.

ద్వారం వాచ్యం తు గేహస్య దిగీశక్రమతః సదా

॥౧౧॥

తా॥ జన్మలగ్నమునకు కేంద్రరాశులలో గల గ్రహములలోనే గ్రహము బలముగ నుండునో ఆ గ్రహమును బట్టిగాని, బలయుక్త

దృశ్యచక్రమందు గ్రహములున్న యెడల వెలుపలభాగమందు ఉపసూతికలు కలరనియు, అదృశ్యచక్రమందు గ్రహములున్న యెడల సూతికాగ్రహముయొక్క లోపలభాగమందు ఉపసూతికలు కలరనియు చెప్పవలయును. (సప్తమభావభోగ్యాంశములనుండి లగ్నభుక్తాంశముల పర్యంతము దృశ్యచక్రము, లగ్నభోగ్యాంశమునుండి సప్తమభావభుక్తాంశముల పర్యంతము అదృశ్యచక్రమనబడును.)

గ్రహములు తమయొక్క స్వక్షేత్ర, స్వనవాంశములందున్నచో ద్విగుణితసంఖ్యలోను, వక్రమందు, ఉచ్చయందున్నచో త్రిగుణిత సంఖ్యలోను ఉపసూతికలుండగలరు.

గ్రహస్థితివశముచే ద్వైగుణ్య, త్రైగుణ్యముల ప్రాప్తి కలిగినప్పుడు ఒకపర్యాయము త్రైగుణ్యమునే గ్రహించి ఉపసూతికాసంఖ్యను గ్రహించవలయును.

చాపగ్రహములున్న యెడల విధవాస్త్రీలుండగలరని, శుభగ్రహములున్న యెడల సుమంగళీస్త్రీలుండవనియు తెలుసుకొనవలయును. (సుమంగళీస్త్రీలనగా భర్తలుగల స్త్రీలని గ్రహించవలయును)

విశ్రాంతవసమయ పరిజ్ఞానమును బట్టి ప్రసవకాలమందు సహకరించు జనమయొక్క సంఖ్యను, తెలుసుకొను విధానము చెప్పబడినది.

లగ్నచంద్రుల యొక్క మధ్యగల రాశులలో నున్న గ్రహములను బట్టి సంఖ్యా నిర్ణయమును చేయువిధానములో ఏదైననొక గ్రహము స్వక్షేత్రమందున్నప్పుడు రెట్టింపుచేసి చెప్పవలయును. వక్రమందుగాని ఉచ్చయందుగాని యున్నప్పుడు మూడురెట్లు చేసి చెప్పవలయును. ఒకప్పుడు స్వక్షేత్రగతి గ్రహము వక్రించినచో మూడురెట్లు చెప్పవలయునుగాని, స్వక్షేత్రమునకు రెట్టింపు, వక్రమునకు మూడురెట్లు యనిరెండు పర్యాయములు సంఖ్యను చెప్పుకూడదు. మూడురెట్లు మాత్రమునే గ్రహించవలయును.

ఈ విషయమై హోరాశాస్త్రము - రుద్రవివరణములో నిట్లు గలదు.

“లగ్న ద్యావ చంద్రం స్థితా గ్రహః గృహ్యంతే॥ నచంద్రా ల్లగ్నపది స్థితాః॥ తత్ర చంద్రే నప్తమా దుపరి స్థితే సతి కేచిత్ అదృశ్యార్థస్థితాః గ్రహః కేచిత్ దృశ్యార్థస్థా శ్చ సంభవంతి తత్ర అదృశ్యార్థస్థితైః॥ ప్రనవోపయోగిన్యః సూతికాగృహంతస్థా ఉపసూతికా వాద్యాః॥ దృశ్యార్థస్థితైః సూతికా గృహంతే బహిష్ఠితా వాద్యాః॥ ఉచ్చాది గతత్వేన తాసాం ద్విత్వీగుణత్వం చ కఠినీవదిగతై రనుపయో గిత్వం చ వక్తవ్యమ్॥ పరే అన్యథా ఇతిపరే దృశ్యార్థశ్శే చక్రాల్లే అంత ర్భూ స్థితా ఉపసూతికా మ్ము రితి వదంతి॥ తదా చ జీవకర్యాః- ఉదయశశిమద్యసంస్థైర్గ్రహైః స్య దుపసూతికా స్తత్ర॥

ఉదగర్థగతై ర్భూష్యే దక్షిణగై రంతరే జ్ఞేయాః॥ ఇతి ఆత్ర పూర్వ ఏవ పక్షః శ్రేయాన్॥ తదా చోక్త మాచార్యేణ

స్వల్పజాతకే :-

శశిం లగ్నాంతరసంస్థ గ్రహతుల్యః సూతికా శ్చ వక్తవ్యాః॥ ఉదగర్థే బల్యంతరగా బాహ్య శ్చక్రస్య దృశ్యార్థే ఇతి॥ ఆత్ర ఉపసూతికా మై స్సై హై ర్నిర్దిశ్యంతే తత్తద్గ్రహ తుల్య జాతి వర్ణ వయో రూపాశ్చ వక్తవ్యాః॥

అనగా లగ్న భోగ్యాంశము నుండి చంద్ర భుక్తాంశము వరకు గల గ్రహములనే గ్రహించవలయును. చంద్ర భోగ్యాంశము నుండి లగ్న భుక్తాంశము వరకు గల గ్రహములను గ్రహించరాదు. చంద్రుడు సప్తమ భావమును దాటి వై భావములలో నున్నప్పుడు కొన్ని గ్రహములు అదృశ్యార్థమందు, కొన్ని గ్రహములు దృశ్యార్థమందు సంభవించును. అదృశ్యార్థమందున్న గ్రహములను బట్టి ప్రసవమునకు సహకరించుజనము సూతికాగృహంతర్భాగమందు, దృశ్యచక్రార్థమందుగల గ్రహములను బట్టి సూతికా గృహమునకు వెలుపల భాగమందు యుండగలరని చెప్పవలయును. ఆయా గ్రహములు చూచి స్థితి

నొందినప్పుడు ద్విత్విగుణత్వమును, శక్తినిచాది సిఘలగున్నప్పుడును పయోగిత్వమును చెప్పవలయును. ఈ నిషయమై కొందఱు వేరుగ చెప్పియున్నారు.

ఎట్లనగా :-

దృశ్యచక్షుమందు గ్రహములున్నప్పుడు సూతికాగ్రహాంతర్భాగమనియు, అదృశ్యచక్షుమందు గ్రహములున్నప్పుడు సూతికాగ్రహాంతర్భాగమనియు తెలిపియున్నారని “జీవశాస్త్ర” యొక్క వాక్యము నుదహరించి యీ పక్షముకంటె మొదటి పక్షమే సరియైనదని చెప్పించు, “లఘుజాతక” మందుగల వరాహ వాక్యము నుదహరించెను.

శరీరమందు చిహ్నాజ్ఞానము

శ్లో॥ కాలాంగే యత్ర భౌమార్కౌ తత్ర జ్ఞేయం తిలాదికమ్ | ౧౦౪ |

శనిరాహు స్థితౌ యత్ర తత్ర శ్యామల మచితేత్ |

లగ్నే చంద్రావకృతాశ్చే చ్చిహ్నాం తుసి సంస్థితమ్ | ౧౦౫ |

తా॥ సూర్యుడు కుజుడు కాలపురాహంగ భూతములు మేషాది రాశులందే రాశియందు గలనో ఆ రాశికి సంపదించి శరీరాంగమందు పుట్టుమచ్చలుండునని చెప్పవలయును. ఏ రాశియందు శని రాశువులుండెదనో ఆ రాశికి సంపదించు అంగమందు నల్లనిపుట్టుమచ్చ యుండునని చెప్పవలయును. లగ్నమందు చంద్ర కుజ శుక్రులున్న యెడల శరీరమునందు మచ్చయుండునని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ కుక్రేఃస్తే నిదనే రాహుః వామకర్ణే ఒత మస్తకే |

గురు కృక్లో ఒదవా భౌమో యది ద్యూనే వ్యవస్థితః | ౧౦౬ |

తదా చిహ్నం తవే న్మూర్ధ్ని గ్రహవర్ణానుసారతః |

తా॥ శుక్రుడు సప్తమ మందు, రాహువు అష్టమందున్నచో యెడమ చెవియందుగాని, శరీరమునందుగాని చిహ్నముండును. గురుడు

గాని, శుక్రడుగాని, కుజడుగాని సప్తమములో నున్నచో శిరస్సు నందు గ్రహవర్ణాను రూపమైన చిహ్నముండును.

శ్లో చంద్రోవా షితిజో లగ్నేతవా కుక్రో భవే ద్యది | 108
ద్వాదశాబ్దే తదా చిహ్నం కీరే స్యా న్నాత్ర వంశయః |
త్రికోఽస్కారికౌమూఢ్యాం గుడే లింగేపి వా దితేత్ | 109

తా|| చంద్రుడుగాని, కుజడుగాని, శుక్రుడుగాని లగ్నమందు న్నచో ండ్రొండవ సంవత్సరమందు శిరస్సునందు చిహ్నము గలు గును. 5, 9 భావములందు కుజ శనులున్నచో గుడమానందుగాని, మర్మాంగమందుగాని, చిహ్నమును చెప్పవలయును.

శ్లో సుఖే లగ్నేతవా మంద ప్రికోజే భాగ్నవో యది |
మృత్యుస్తౌ బుడదేవేత్యో జలిరే తత్పూడితేత్ | 107
తా|| 1, 4 లలో శని, 5, 9 లో శుక్రుడు, 8వ యింటిలో

బుధ గురువులున్నచో జతరమందు (డుపు) మచ్చయుండును.

శ్లో క్రకారకరాహవ శ్చేత్యుః సుఖే లగ్నేతవా కుజే |
తదా చిహ్నం భవే న్నూవం వామపాదే పశేషతః | 101

తా|| రవి శుక్రి రాహువులు కుజడు లగ్నచతుర్థములందె క్కడై ననున్నచో ఎడమ కాలునందు మచ్చలుండును.

వి|| చతుర్థమండు రవి శుక్రి రాహువులుగాని లగ్నమందు కుజడుగాని యున్నను, కుడిపాదమందు మచ్చలుండుననియు చెప్ప వలయును.

శ్లో కుక్రో లగ్నేష్టమే రాహు స్పిహ్నం వామకృతౌ శిరోః |
కీవో లగ్నే మదే రాహు స్తదా వామకుజే వదేత్ | 106

లగ్నమందు శుక్రుడు, అష్టమమందు రాహువున్నప్పుడు శిశువు నకు ఎడమ చెవియందు. లగ్నమందు గురుడు, సప్తమమందు రాహు వున్నప్పుడు ఎడమ భుజమందు మచ్చలుండునని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ అష్టమే రజనీనాథో వ్యయస్థౌ గురుతార్గవౌ।

సుదక్షా మందమాహేయౌ తదా చిహ్నం భుజిద్వయే

॥౨౨॥

అష్టమమందు చంద్రుడు, వ్యయమందు గురు శుక్రీలు, సప్తమమందు కుజ శనిలున్నప్పుడు రెండు చేతులందు చిహ్నములుండునని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ క్రక్ దనేఽథ కర్మస్థౌ నైహికేయకనైశ్చరౌ।

అష్టమే దివసాదీతో నాభౌ చిహ్నం తదా దిశేత్

॥౨౩॥

తా॥ ధనస్థానముందు శుక్రుడు, దశమముందు శని రాహువులు, అష్టమమందు సూర్యుడున్నచో నాభియందు మచ్చలుగలవాడగును.

వి॥ ద్వితీయ భావముందు శుక్రుడు, అష్టమమందు సూర్యుడుండుట సంభవము కాదని చెప్పదగియున్నది. ప్రమాణాంతరము లభించక పోవుటచేత నీ విషయమై వివరణ వ్రాయలేదు.

శ్లో॥ క్రభామా ర్మశ్చియస్థౌ ద్వితీయే రజనీపతిః।

దశమే భవనే మంద శ్చిహ్నం కటిగళం భవేత్

॥౨౪॥

తా॥ కుజ శుక్రీలు మూడవ యింటిలోను, చంద్రుడు రెండవ యింటిలోను, శని పదవయింటిలో నున్నచో కటిప్రదేశముందు చిహ్నములుండును.

శ్లో॥ త్రిదశయే యా హౌమ్యో వ్యయే వాచస్పతి ర్భవేత్।

నవాశే చ భవే త్కావ్యస్తదా చిహ్నం హృది స్థితమ్।

॥౨౫॥

తా॥ బుధుడు 8, 9, 11లో నుండగ, సుగుడు 12లో నుండగ శుక్రీడు 3వ యింట నున్నచో హృదయస్థానముందు మచ్చలుండును.

పితృహోక్ష జనన జ్ఞానము

శ్లో లగ్న మందోమదే భావ శృంగ్రో లగ్నం న పశ్యతి |

బుధకుక్రాంతిః చంద్రః పరోక్షే స్వాజ్జనిః పితః || ౨౬

తా|| లగ్నమందు శని యున్నప్పుడుగాని, సప్తమమందు కుజుడున్నప్పుడుగాని, లగ్నమును చంద్రుడు చూడనప్పుడుగాని, చంద్రుడు బుధ శుక్ర మధ్యగతి డైనప్పుడుగాని జాతకుడు తండ్రి దగ్గర లేనప్పుడు జన్మించును.

శ్లో అష్టమే నవమే వాపి చరణే యది భాస్కరః |

పరోక్షే జన్మ జాతస్య పిత స్వాస్య న్నాత్ర సంశయః || ౨౭

కర్మభావం పిన దృశ్యే చరణే యది భాస్కరః |

లగ్నం చంద్రో వ పశ్యే చేత్ దూరసంప్రః శిశోః పితా || ౨౮

తా|| సూర్యుడు జన్మలగ్నము నుండి అష్టమ భావమందుగాని నవమభావము దుగాని యున్నప్పుడు, దృశ్యచక్రమందుడకము భావము నందు గాకమిగిలిన భావములందెక్కడైనను చంద్రాశియుండు డగ లగ్నమును చంద్రుడు చూడనిచో తండ్రి దూర ప్రాంతముండుడగ జాతకుడు జన్మించునని చెప్పవలయును.

1. చంద్రుడు జన్మలగ్నమును చూడని యెడల తండ్రి దగ్గర లేని సమయమందు జాతకుడు జన్మించును. తండ్రి స్వదేశమందుండి పరోక్షముగ నుండెనా? పర దేశమందుండెనా? యను విషయమై; బృహస్పతిరాశర వ్యాఖ్యాతయగు “భట్టోత్పలుడు” తన వ్యాఖ్యలో నిట్లు వివరించెను.

బృ. జా- జన్మవిధానాధ్యయము 1, 2 శ్లో |

“దివాకరే చరణే చరరాశ్మి మధ్యా ర్థకమస్థానాత్ బ్రహ్మి పతితే ఏకాదశ ద్వాదశశ్చ నవమాష్టమస్థానస్థే పిత ర్విదేః స్థస్య అన్యదేశగతస్య జాతః || చంద్ర మపి లగ్న మపశ్యత్యేష యే గో నన్యదా ||

అనగా జన్మలగ్నమును చంద్రుడు చూడకుండు యుండగ, సూర్యుడు చర రాశియైన, అష్టమ నవమ, ఏకాదశ ద్వాదశ స్థానములం దే భావములందున్నను ఆ జాతకుడు తండ్రి ఇతర దేశమందుండగ జన్మించెనని చెప్పవలయును.

(3) “చంద్రే ప్రసవంగ్న మవశ్యతి ఆర్థే స్థిరరాశిస్తే మవ్యా ద్మస్తే వ్యదేశ స్థస్యైవ పితుః పరోక్షే జాతః”

అనగా చంద్రుడు జన్మలగ్నమును చూడకుండ యుండగ, సూర్యుడు స్థిరరాశియైన అష్టమ, నవమ ఏకాదశ స్థానములం దే భావములో నున్నను జాతకుని తండ్రి స్వ దేశమందు పరోక్ష (దగ్గర లేని సమయ) మందు జాతకుని జననమని తెలుసుకొనవలయును.

“అపిన్నేవ యోగే ద్విస్వభావస్థేర్కే మధ్యాద్రుప్తే వ్యదేశ పరదేశయో ర్మథోవస్థితస్య పరోక్షే జాతః॥ ఆర్థాదేవ చంద్రే ప్రసవంగ్న మవశ్యతి ఆర్థే చరరాశిస్తే స్థిరరాశిస్తేవా ద్విస్వభావరాశిస్తేవా మధ్యాద్రుప్తేపివా పితుః వ్యదేశ స్థైవ పరోక్షే జాత ఇతి చక్రవ్యమ్॥

(పై యోగమునందే సూర్యుడు అష్టమ, నవమ ఏకాదశ, ద్వాదశ భావములలో ద్విస్వభావమైన రాశియందున్నచో స్వ దేశపర దేశములకు మధ్యయందు తండ్రి యుండునని చెప్పవలెను. దీనివలన తెలియుచున్న దేమనగా చంద్రుడు జన్మలగ్నమును చూడనప్పుడు, సూర్యుడు చరస్థిర ద్విస్వభావరాశులలో, అష్టమ, నవమ, ఏకాదశ, ద్వాదశములం దెక్కడున్నను, తండ్రి స్వ దేశమందుండగ పరోక్షుడు జన్మించునని చెప్పవలయును.

ఈ యభిప్రాయమే “సారావళి”లో

హోరా మనీషమాణే కశవి పరోక్షస్థితే చరతి జాతః॥

మేమారణాగతేవా చరథే తానా విదేశగతే॥ అనుశ్లోకములో చెప్పబడినది.

రిండవ శ్లోక వ్యాఖ్యలో

“మందే సారే ఉదయస్తే లగ్నగతే ఏతుః పరోక్షస్య జాతః॥ అదవా కుతే
 జన్మలగ్నా దసం సప్రమం స్థానం సమాగతే ప్రాప్తే ఏతుః పరోక్షస్య జాత జతిః॥
 స్థితేవాంతరితి॥ క్షపానాథే చంద్రే శకాంకసుతకుక్రయో ర్మద్యస్తే శకాంకసునో బుధః
 కుక్రో భర్గవః అనయో ర్మద్యస్తితే చంద్రా దేకో ద్వాదాశోన్యో ద్వితీయే అదవై
 కస్మి న్నానో వాద్యభాగేతు చంద్రః స్థితః అద్యంతభాగయో ద్బుధరకుక్రో తదాపి
 మద్యస్థః ఏవంవిధే యోగే ఏతుః పరోక్షస్య జాతః॥

(అనగా శని లగ్నగతుడైనప్పుడుగాని, కుజుడు సప్తమముందు
 న్నప్పుడుగాని, చంద్రుడు బుధ శుక్ర మధ్యస్థుడైనప్పుడుగాని (చంద్రు
 నకు 12వ రాశిలోనొక గ్రహము 2వ రాశిలోనొక గ్రహముండుట
 గాని, ఒకే రాశియందు చంద్రునకు వెనుక భాగలోనొక గ్రహము,
 ముందుభాగలోనొక గ్రహముగాని యున్నప్పుడు) తండ్రి దగ్గరలేన
 ప్పడు జాతకుడు జన్మించునని చెప్పవలయును.

బృహజ్జాతక రుద్రవివరణములో;

“అక్రీ ఏకృపారోక్ష్య ఏషమే చక్వానో యోగా ఉక్తాః ఖిష్టశబ్దేన గగవ
 మద్యా దవరోహణం ఏవక్షితమ్॥ తచ్చ ఏవాత్తా కృత్యతినిగర్తవ్యంకం మద్య
 లగ్నాత్ ప్యుక్తక్రీమేణ పాతాలమ్యుత మితి యావత్॥ పాతాలలగ్న భవన
 స్థానం చతుర్థం, తస్మాత్ ప్యుక్తక్రీమేణ షట్సు రాశిషు అరోహణస్థానేషు ఖి
 ష్టతా వ సంభవతి త్యవసేయమ్॥

(“మధ్యాద్భ్రష్టే దివాకరే” అనుచోట భ్రష్టశబ్దమును
 ప్రయోగించుటచే ఆకాశ మధ్యమును నుండి(లేక దశమలగ్నమునుండి)
 అవరోహణమని గ్రహించవలయును. అది దినార్థము నుండి రాత్రిార్థ
 పర్యంతమగును. మధ్యలగ్నము (దశమలగ్నము) నుండి ప్యుక్తక్రీమ
 ముగ చతుర్థభావపర్యంతము అని భావము. చతుర్థ లగ్నము గృహ
 స్థానము, దానినుండి ప్యుక్తక్రీమముగ దశమ భావము వరకు ఆరో
 హణ సంబంధమైన భావములు గనుక వీనియందు భ్రష్టత్వము సంభ
 వించదని గ్రహించవలయునని భావము)

ఇట్లునుటచేత అష్టమ, నవమ భావములను మాత్రమే గ్రహించుటకు వీలగును, గాని భట్టోత్పలుడు చెప్పినట్లు ఏకాదశ, ద్వాదశ భావములను గ్రహించుట కవకాశములేదు. పరాశర వాక్యమందు “శర్మభావం వినాదృశ్యే” అనుటచేత దృశ్యచక్రమందు దశమ భావము మాత్రమే విదిలి వేరుబడినందున ఏకాదశ వ్యయభావములకు నిషేధము లేనందున భట్టోత్పలుని యభి పాయము పరాశర సమ్మతముగ నున్నది. కానివృద్ధయవనాదులు అష్టమనవమ భావములను మాత్రమే గ్రహించినట్లు తెలియుచున్నది.

వృద్ధయవనుడు :-

వాచ్యం శో ర్జన్య ఏతుః వరోక్షే క్షపాకరః వక్యతి చేన్న లగ్నమ్!

చరస్థితే ౭రే-వ్యమ ధర్మగే వా విదేశవంశే ఏతరీహ వాచ్యమ్!

శుకజాతకమందు

చరరాశిగతే లానా నవమాష్టమ సంస్థితే!

శోః ఏతా విదేశస్థా లగ్నం చంద్రేణ నేషితమ్!

“నణోరాక్షదీపము”లో

న ఏషిశేదా వుదయః శోః ఏతా వరోక్షగ స్ప్యా చ్చరభే విదేశగః!

స్థితే వ్యదేశే ద్వితనా వతిస్తో ధర్మాష్టగో వావి దివాకర స్తతాః

యని, పై గ్రంథములందు అష్టమ, నవమ భావములందు మాత్రమే రవియుండవలయునని చెప్పబడినది. మహాదేవుని “జాతక తత్త్వసూత్రము” లందు సూతికాతత్త్వము 2వ సూత్రములో;

స్థితే ౭రే-౭వ్య మాంకాయాస్త్యే చంద్రేణ చాదృష్టేంగే స్వదేశస్థపీతుః వరోక్షం జన్మ! అని అష్టమ, నవమ, ఏకాదశ, వ్యయ భావములందు యెందై నను సూర్యుడుండ వలయునని తెలిపియుండెను.

పితృసౌఖ్య హానికరయోగములు

శ్లో॥ రాత్రౌ జన్మ యదా యన్య భౌమయుక్త శృన్వే శృవ॥

చరన్తః పరదేశే కు తాతన్య నిధనం వదేత్॥

౨౯॥

తా॥ రాత్రీయందు జననమొందిన వారికి చరరాశి గతుడైన శని కుజనితో చేసినయెడల పరదేశమందున్న తండ్రికి మరణము గలుగును.

అష్టమే వా వ్యయే పాపా ర్గ్నేశో నిరసంయుతః॥

సుఖేఽత నవమే వాపి రోగయుక్త స్తదా పితా॥

౩౦॥

తా॥ ఐస్వలగ్నాధి పతిబలవంతుడై చతుర్థనవమములందుడంగ, అష్టమ వ్యయములందు పాపులున్నచో జాతకుని జన్మ సమయమందు తండ్రి రోగయుక్తుడగును.

వి॥ రాత్రీయందు జననమైనచో పితృకారకుడు శనియుగుట చే నానికి కుజ సంబంధముచేత చరరాశిస్థితిచేత పితృమరణము చెప్పబడి నది. ఈ విధముగ పగలు జననమైనయెడల పితృకారకుడు రవియుగుట చే రవికి చరరాశిస్థితిగలిగి కుజ సంబంధముగలిగినచో పితృమరణము గలుగునని చెప్పవలయును.

ఈ విషయమై “నారావళి”లో

ద్యువిరో రర్కాపితయోః కుజేన నందృష్టయోః పితా ప్యథవత్॥

జరరాో పరదేశే యుక్తేక్షితయో స్తు తత్రౌ మృతః॥ అను శ్లోకములో

రవిశకులకు కుడయుతి మూత్రమేగాక దృష్టిగూడ గ్రహించబడెను.

“శుకజాతక”మందు గూడ

సూర్యమందౌ జరరస్థౌ భాషేన యుతపీక్షితౌ॥

పరదేశే పితా తస్య మృకో వాచ్యో వినిశ్చయాత్॥ అని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ రగ్నస్థం పదిరం సూర్యం శనిభౌమౌ ప్రవశ్యతః॥

జన్మకాలే తదా తస్య రోగయుక్తః పితా భవేత్॥

౩౧॥

తా॥ బలవంతుడైన సూర్యుడు లగ్నమందుండి కుజశనులిద్దరి చేత చూడబడనేని జాతకుని జన్మసమయమందు తండ్రి రోగముతో కూడినవాడై యుండును.

శ్లో॥ చతుర్థే దశమే వాపి శనిభౌమార్కభేవరాః॥
కుటసంబంధహినా శ్చైత తదా పితృఃపుం వహః॥ ౩౨॥

తా॥ చతుర్థమందుగాని, దశమమందుగాని రవి కుజ శనులుండి శుభసంబంధము లేనివారైనచో జాతకునకు పితృసుఖము లేదని చెప్పవలయును.

వి॥ ఇహోరా రత్నమందు దహించిన “శుకజాతకము”లో

తాగ్యబిందుగతో పాహి లగ్నేశే బింబర్జితే॥
సూరికాలే పితా దుఃఖీ శో రంణా వ్దరిఃపగే॥

అని 4, 9 భావములందు రెండు పాపగ్రహములుండగ, లగ్నాధిపతి బలహీనుడైనచో జనన కాలమునకు తండ్రి దుఃఖములో నుండును. రెండు పాపగ్రహములు 8, 12 భావములందున్నచో తల్లి దుఃఖములో నుండునని చెప్పబడినది.

తండ్రి రోగార్తుడగుననుటకు విశేషముగః

అర్కాంకకన్ధితే మందే అర్కేజైవ నిరీక్షితే॥
జన్మకాలే పితా రోగీ కుజదృష్టేఽథవా యితే॥ అవి

జన్మకాలమందు శని రవి యొక్క నవాంశమందుండి రవితో గాని, కుజునితో గాని కూడినను, చూడబడినను, తండ్రి రోగార్తుడగు నని, శని రవ్యంశమును పొందినప్పుడు గూడ యీ యోగమును చెప్పవలయునని విశేషించెను.

పితృబంధన యోగవిషయమై “సారావళి”లో
వంచమ నవమ ద్యూనే పాపై రర్కార్తు పాపసంప్యష్టే॥
బద్ధః పితావ్యదేశే రాశివగా త్స్పృతవా మార్గే॥

రవికి 5, 7, 9 భావములందు (స్థానములందు) పాపులుండి, పాపులచే చూడబడిరేని, తండ్రి విదేశములందు ఇతగులచే బంధింపబడినవాడగును. చరస్థిర ద్విస్వభావరాశులననుసరించి విదేశ, స్వదేశ, మార్గముల యందని చెప్పవలయును.

వరాహమిహిరుడు;

క్రూరర్షగతా వశోఽనౌ సూర్యా ద్ద్వీపనవవత్కజస్థా తో ।
బద్ధస్తు పితా విదేశగః స్వే వా రాశినికా దథో పథి ॥

అను శ్లోకమందు రౌఢు పాపగ్రహములను అర్థము వచ్చునట్లు చెప్పటచేత రాహు కేతువులను గ్రహించలేదని తెలియుచున్నది. "సారావళి"యందు "పాపైః" అని బహువచన ప్రయోగముండుటచే రాహు కేతువులను గూడ గ్రహించినట్లు బోధపడుచున్నది.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే సూతికాధ్యాయోనామ నవమః ॥౯॥
ఇది శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్ర మంతు సూతికాధ్యాయమను
నవమాధ్యాయము ముగిసెను. ॥౯॥

అ రి ష్టా ధ్యాయ ము ॥౧౦॥

పరాశర డీవాచ,

అదో జన్మాజ్ఞో విప్ర రిష్టాఽరిష్టం విధారయేత్ ।
తత స్తన్వాదితానాం జాతకస్య ఫలం వదేత్ ॥

తా॥ పరాశరులు చెప్పుచున్నాగు.

ఓ మునిశ్రేష్ఠా! ప్రథమముగ జన్మలగ్నమునుబట్టి తాత్కాలిక గ్రహస్థితి సంబంధాదులవలన జాతకుని యొక్క అరిష్టములను, అరిష్ట భంగములను విచారించవలయును. పిమ్మట యా జాతకుని యొక్క తన్వాది ద్వాదశభావ ఫలములను గురించి బాగుగ యోచించి చెప్పవలయును.

ఉత్పన్నాశ్రయేణాం యావద్ధచ్చన్తి జన్మతః॥

జన్మారోష్టం తు తావత్ప్యా దాయార్దాయం వ చిన్తయేత్ ॥ ౨౧

తా॥ జననాది ఇగువది నాలుగు సంవత్సరములు పూర్తియగు కార్యంతము జన్మారోష్టము గలుగును. కనుక ఇగువది నాలుగు సంవత్సరముల కార్యంతనూ యుద్దాయము నిర్ణయించుట శక్యముకాదు.

వృష్టాష్టరీషగ శృంధ్రః కూరైః ఖేతైశ్చ వీషితః॥

కాశస్య మృత్యుద స్పర్శ స్త్యష్టవర్షైశ్చ ఖేషితః॥ ౨౨

తా॥ జనన సమయమందు చంద్రుడు లగ్నమునుండి 6, 8, 12 భావములలో నెచ్చటనైననుండి నైసర్గిక పాపులగు రవి, కుజ, శని, రాహు, కేసువులచే చూడబడినచో జాతకునకు సద్యస్కాలమందు ఆరిష్టముగలుగును. శుభగ్రహములచే కూడ చూడబడుచున్న యెడల ఎరిమిది సంవత్సరముల వరకు ఆయుర్దాయము పట్టును.

శశివన్మృత్యుదా స్సౌమ్య శ్చే ద్యక్రాః క్రూరవీషితాః॥

శశో ర్షాకస్య మాసేవ లగ్నే సౌమ్యవివర్జితే॥ ౨౩

తా॥ జన్మలగ్నము శుభగ్రహముల సంబంధము (సంబంధ పంచ కములేక సంబంధ త్రయము) లేనిదై యుండగ, శుభగ్రహములగు బుధ, గురు, శుక్రులు చంద్రునివలె 6, 8, 12 స్థానములలో వక్రించియుండగ, పాపులగు రవి, కుజ, శని; రాహు, కేసువులచే చూడబడిరేయియట్టి సమయమున జన్మించిన శిశువున కొక నూసమాయుర్దాయముపట్టును.

యస్య జన్మని దీప్తా స్మ్యుః సూర్యాగ్నిస్త్రుకుజాభిదాః॥

తస్య త్వాకు జన్మిత్రత త్రాతాచ నివసం వ్రజేత్ ॥ ౨౪

తా॥ జన్మలగ్నము నుండి పంచమ భావమందు రవి, శని, చంద్రులు, కుజులున్నచో యాజాతకుని జననానంతరము శ్రీఘ్నకాలములో తల్లి, సోదరుడు మరణించును.

పాపేషీతో యతో భామో లగ్నగో న కభేషీతః॥

మృత్యుద స్త్యష్టమస్థోపి పౌరేణార్కేణ వా యతః॥ ౬॥

తా॥ లగ్నమందు శుభగ్రహ వీక్షణములేని కుజుడు పాపులనో కూడినను, చూడబడినను, మరియు లగ్నమునకెనిమిదవ భావమందు రవితోగాని, శనితోగాని కుజుడు కలిసియున్నను. శిశువునకు శ్రీఘ్రముగ మరణము సంభవించును.

చంద్రసూర్యగ్రహే రాహు కృంద్రసూర్యయో యది

పౌరిభాషేషీతం లగ్నం పక్ష మేకం న జీవతి॥ ౭॥

తా॥ సూర్య, చంద్రుల గ్రహణ సమయమందు లేక రాహువు, రవి చంద్రులతో కలిసియున్న సమయమందుగాని శని, కుజులచే చూడబడు లగ్నమందు జన్మించు శిశువునకు 15 దినములూ యుర్దాయము పట్టును.

వి॥ ఇట్టి యోగమందు బుట్టినవారికి రవి, చంద్రులకు రాహు సంబంధము 5 భాగల లోపుగ నుండవలయును. అంతకు మించిన దూరమున్నపుడు ఆయుర్దాయము బలముగ పట్టుచున్నది. మరియు రవి రాహువులుగాని, చంద్ర రాహువులుగాని కలిసినప్పుడు, రాహువు రవికి, చంద్ర రాహువులు కలిసినపుడు రాహువు చంద్రునకు అభిముఖముగ సంచరించుచుండవలయును. రవి చంద్ర భాగలనుదాటి వెనుకగ నున్నప్పుడు కూడ యీ యోగము పట్టుటలేదని యను భవమువలన తెలియుచున్నది.

ఉదాహరణమునకు :- మకరలగ్నము, వృశ్చికమందు శని, వృషభమందు చంద్ర రాహువులు గలరు. ఈ జాతకములో లగ్నమును శని చూచుచుండెను. చంద్రుడు వృషభములో 15 భాగలోను, రాహువు వృషభములో 5 వ భాగలోనుగలరు. ఇక్కడ చంద్ర

రాహువులకు రాశిస్థితి మాత్రముగలదుగాని అరిష్టమును కలిగించుటకు తగిన సంబంధములేదు. కనుక నిజాతకువకట్టి యరిష్టమును సంభవించలేదు.

కర్కశ్చానే పిత బౌరిః శక్రశ్చానే కలావిరిః॥

పితః స్వప్తమస్థానే సహ మాత్యా వివద్యతే॥

॥౧౦॥

తా॥ జన్మలగ్నము నుండి దశమ భావమందు శని, శక్రభావ మందుచంద్రుడు సప్తమ భావమందు కుజుడు ఉన్నయెడల నాశితవు తల్లితోకూడ శీఘ్రముగ మరణించును

ంగే భాస్కరపుత్రకృ విదనే చంద్రమా యది॥

శృతీయస్థో యదా జీవః స యాతి యమమద్విరమః॥

తా॥ జన్మలగ్నమందు శని, అష్టమమందు చంద్రుడు, తృతీయ మందు గురుడు ఉండిరేని యా సమయమున జన్మించిన శిశువు శీఘ్ర ముగ మరణించును.

హోరాయాం నవమీ సూర్యః వప్తమస్థ కృనైకృరః॥

ఏకాదశీ గురుః కళోని మాస మేకం ఏ జీవతి॥

॥౧౧॥

తా॥ జన్మలగ్నమందుగాని, నవమమందుగాని రవియుండగ; సప్తమ భావమందు శనియుండి, ఏకాదశ మందు గురుడుగాని, శుక్రుడు గాని యున్నచో నాశితవు 30 దినములు జీవించును.

వ్యయే వర్షే గృహ నేషాః సూర్యుకుక్రేందురాహవః॥

విశేషా వ్వాకకర్తరో దృష్ట్యా వా తంగికారిణః॥

॥౧౨॥

తా॥ ద్వాదశ భావమందు సర్వగ్రహములు అరిష్టకారకులగు దురు, సూర్యు, శుక్ర, చంద్ర రాహువులు విశేషించి నష్టమును చేయు దురు. కాని యీ సూర్యుది గ్రహముల యొక్క దృష్టి యరిష్టభంగ మును చేయును.

హాహావిక కృక రశ్మి ద్వావలగ్నగో యది॥

కర్క రపితేయోర వ్రా మృత్యువ్రాద కృకః॥

॥౧౩॥

ఈ పాపగ్రహములలో కూడన చంద్రుడు లగ్న, సప్తమ, ఖగ్యభావములలో నుండగ, శుభగ్రహవీక్షణ యుతులులేక పోయినచో శిశువునకు మరణము సంభవించును.

వన్యాయం చన్ద్రహారాయం గండాంతే విధనాయై ||
ప్రత్యేకం చంద్రహారైశ్చ కేన్ద్రైః స్యా ద్విశాకవమ్ || ౧౩||

ఈ వంధ్యాకాలమందు జననమై, జన్మలగ్నము చంద్రహారను పొంది, గండాంతమంకు బన్దించిన శిశువు శీఘ్రముగ మరణించును. నాలుగు కేన్ద్రములలో నెండైనను చంద్ర, రవి, కుజశనులు (క్షీణ చంద్రునితో పాపగ్రహములగు రవి, కుజ శనులు 4 గుఱు) డిన్నచో శిశువునకు శీఘ్రముగ మరణము సంభవించును.

వి: “వరాహమిహిరుడు” తన బహజ్జాతకములో మొదటి యోగమును గురించి “వంధ్యాయాం హిమదీధితి హారా ప్నై ర్భాంతగల్లైర్నిధనాఽఽఽ” అని చెప్పిన శ్లోకములో పాపగ్రహములగు రవి, కుజ, శనులు తామున్న రాశిలో తొమ్మిదవ నవాంశములో నుండవలెనని చెప్పినాడు. మనార్ని “గండాంతము”ను చెప్పినాడు.

రవేస్తు మంత్రాస్తాత్ సాయంవంద్యా త్రినాదికాః |
తదైవార్దదయోత్ పూర్వం ప్రోతస్పంద్యా త్రినాదికాః || ౧౪||

సూర్యమండలాద్ధా స్తమయము నుండి తరువాత కి ఘడి యలకాలమునకు సాయం సంఖ్యయనియు, సూర్యమండలాద్ధాదయము నకు పూర్వము కి ఘడియల కాలము ప్రాతస్పంద్యయనబడును.

చక్రపూర్వవారేషు కూరహిమ్నీషు కిఱరేః |
అగ్నేగే నిరసం యతి నాత్ర కార్యా విదారణాః || ౧౫||

రాశిచక్ర పూర్వార్థమందు (దశమ భావమునుండి చతుర్థభావ పర్వంతముగల 6 రాశులు) కూర గ్రహములగు రవి కుజ శనులుండి, చక్రము యొక్క అపరార్థమందు (చతుర్థభావము మొదలు దశమ

భావపర్యంతము) శుభగ్రహములగు బుధ గురు, శుక్ర. పూర్ణ చంద్రులుండగ, కర్కటకము లగ్నమైతచో నా జాతకుడు శ్రీఘ్రముగ మరణించును.

వి1 "వరాహమిహిరుడు" "బృహజ్జాతకము"లో

చక్రస్య పూర్వావరతాగగేషు క్రూరేషు హిష్యేషు చ కీలంగ్యే।

క్షిప్రం వినాకం పశుపైతి జాతః॥ అనెడి కి అధ్యాయము 2 క్లోకములో

పరాశరునిచే చెప్పబడిన భావమును యథాతథముగ చెప్పియున్నాడు. ఈ క్లోకవ్యాఖ్యానములో "భట్టోత్పలుడు" కీలకబ్రహ్మమునకు కర్కటక వృశ్చికములని వివరించి బాదరాయణ వచనము నుదహరించెను.

పూర్వావర తాగ గతైః కులాకురై రలివి కర్కటే లగ్నే।

జాతస్య క్షో ర్కరణం పద్యః కతయన్తి యవనేంద్రాః॥

వ్యయక్రతుగతైః క్రూరై ర్భుక్తుద్రవ్యగతై రపి॥

పాపదుర్మగతే లగ్నే నశ్యమేవ మృతిం వరేత్॥

౧౬॥

తా1 క్రూర గ్రహములగు రవి కుజ శని రాహు కేసు ఊణ చంద్రులు జన్మలగ్నమునుండి పవ్వవ్యయతావములలోగాని, ద్వితీయాష్టమతావములలోగాని యున్నచో మృత్యువుగలుగును. జన్మలగ్నమునకు యిరుపార్శ్వములందు పాపగ్రహములుండును నిశ్చయముగ మరణము సంభవించును.

లగ్నమునందు గోపాహి చంద్రోఽపి క్షోరణవంశాకః॥

యదా త్వవిషితః పోష్యైః శ్రీహా న్భుక్తు ర్భుకే త్తదా॥

౧౭॥

లగ్న సప్తమిములలో పాపులుండి చంద్రుడు కూడ పాప గ్రహముతో కలిసియుండి శుభగ్రహములచే చూడబడనివాడై నచో శ్రీఘ్రముగ మృత్యువు గలుగును.

వి1 వరాహమిహిరుడు "బృహజ్జాతకము"లో న్న అర్థ తిప క్లోకములో

పాపా వుదయాస్తగతే క్రూరేణ యుతక్య కః।
 దృష్ట్య కుభై ర్న యద మృత్యుక్య తపే దేదిరికః॥ అవి
 పరాశరుల యభిప్రాయమునే వ్యక్త పరచినాడు.

ఇచ్చట చంద్రుడు రవిలో కలయుటకంటె కుజ, శనిలతో
 కలయుట ముఖ్యము. లగ్నసప్తమములలో పాపులుండగ, చంద్రుడు
 వేరొక ప్రదేశమందు పాపగ్రహముతో (కుజ, శనులలో నవరిలోనై
 నను) కలసియుండుట చేత నదిరకాలములో మరణము సంభవించున
 నుట యుక్తము.

క్షణి కణి లగ్ననే పాపైః కేన్ద్రాస్తవస్థితైః॥
 యో జాక మృత్యు మాప్నోతి న విపేకః న వంశయః॥ ౧౮॥

ఓ విప్రశ్రేష్ఠుడా! ఊణచంద్రుడు లగ్నమందు, పాపగ్రహములగు
 రవి, కుజశనులు (రాహు కేతువులు) కేంద్రములందుగాని, అష్టమమందు
 గాని, (కేంద్రాష్టమములలోగాని) యుండగ బుట్టిన శిశువు శ్రీఘ్నముగ
 మరణించును.

వి। ఈ యోగమందు కూడ శుభగ్రహవిక్షణముండ రాధ్య
 గ్రహించుట యుక్తము.

పావయో ర్మద్యగ శ్రృణ్వద్ లగ్నాస్తాద్విమనన్త గః॥
 అదిరా స్మృత్యు మాప్నోతి యో జాక స్ప కు న్న ధాః॥ ౧౯॥

రాః చంద్రుడు పాపగ్రహ మధ్యగతుడై లగ్న, అష్టమ, వ్యయ,
 ఐప్తమ భావములలో నున్నచో (శ్రీఘ్న)ముగ శిశువు మరణించును.

వి। లగ్నమందు చంద్రుడున్నప్పుడు 2, 12 భావములలోను,
 7వ యింటిలో నున్నప్పుడు 6 8 భావములలోను, అష్టమభావములో
 నున్నప్పుడు 7, 9 భావములలోను, 12వ భావములో నున్నప్పుడు 1,
 11 భావములలోను ప్రత్యేక పాపగ్రహములు మూత్ర)పే యుండ

బలయును. లగ్నమునకుగాని, చంద్రునకుగాని ఏ శుభగ్రహ వీక్షణమున్నను ఈ యోగమునకు భంగముగలుగును.

పాపద్యయ మధ్యగతే చంద్రే లగ్నవమాళితే
సప్తాష్టమేన పాపేన మాళా నహ మృత కృతుః॥ ౨౦॥

తా. చంద్రుడు లగ్నభావమందుండి పాపగ్రహములు 2, 12 భావములలో నుండగ, 7, 8 భావములలో పాపగ్రహములున్నచో తల్లి తోకూడ శిశువు మరణించును.

వి. ఈ క్లోకమందు మాతృమరణము కూడ నిరూపింపబడినది. ఈ యోగము పట్టినప్పుడు. మాతృకారక, కౌశాద్రిష, భావములకు ఏ శుభగ్రహ వీక్షణమున్ను ఉండరాదు.

భట్టోత్పలుడు మాత్రము బృహచ్చాలక వ్యాఖ్యలో నిట్లు వ్రాసినాడు.

“అథ విద్విష్టమీశ్య శ్రేష్ఠండ్రమాః కుతై ర్ద్యక్యతే నిలితి వ్రేషా తా తస్యైవ మరణం వ మాతు రితి॥”

అనగా పూర్వోక్త యోగమందు చంద్రునకు బలవంతులైన శుభులయొక్క దృష్టియున్నచో మాతృమరణము సంభవించదని, జాతకుడు మాతృము మరణించుననియు వ్రాసియున్నాడు. కొన్ని జాతకములలో నిట్టియోగము సంభవించినప్పుడు ఇతరులచే పోషింపబడుటయో, లేక దత్తత యోగమును పొందుటయో సంభవించునున్నది. కనుక ఆనుభవముచే నీ యోగము బాగుగ పరిశీలించదగియున్నది.

కనై కృరార్కలోపేషు రివదర్మాష్టమేషు చ।
కుతై రవిక్ష్యమాతేషు యో జాలో విధనం గతః॥ ౨౧॥

తా|| జన్మలగ్నము నుండి శని, రవి, కుజులు క్రమముగ 12, 9, 8 తావములలో నుండి, శుభగ్రహ ఏక్షణము లేనివారై న యొడల శిశువు శీఘ్రములో మరణించును.

యద్ద్రోక్కాణే చ షోడుత్రో యస్య ప్యార్థాయో గ్రహాః||
క్షీణచంద్రో వింశతిష్ఠో నక్షోః చాకతి తేనితమ్|| ౨౨||

జనన సమయమున సప్తమితావ ద్రోక్కాణమందు పాప గ్రహ ముండగ, లగ్నమందు క్షీణచంద్రుడున్నచో శిశువు శీఘ్రముగ మరణించును.

అపోక్తి మప్తా పుర్యే గ్రహ బంధివర్జితాః||
జిహ్వతేం వా ద్విహావం వా కస్యాయః వేనువాచ్యతమ్|| ౨౩||

సర్వగ్రహావతులు బలహీనములై అపోక్తి ము (8,6,9,12) స్థాన ములలో నున్నచో నా శిశువునకు 2 మాసములుగాని 6 మాసములు గాని ఆయుర్దాయముపట్టును.

:- మా తృ త వ్ష వి చా ర ము :-

ప్రతిః శాత్రవహైః సూక్ష్మం చంద్రమా యది దృశ్యతే||
మాతృనాకో తనేత్వస్య తథదృష్టే తథం తనేత్|| ౨౪||

తా|| జనన సమయమున చంద్రుడు రవి, కుజ, శనిలు 3 గ్గుచే చూడబడు చుండగ, శుభగ్రహ ఏక్షణము లేనియొడల మాతృమరణము శీఘ్రములో జరుగును. శుభగ్రహ ఏక్షణముండనని శుభముచే కూరు ననియు, తల్లికి అరిష్టములు మాతృము గలుగుననియు చెప్పవలయును.

ధనో రాహు ద్భుధః క్షుక్రః పౌరి స్ఫూర్కో యదా ప్తతః||
తస్య మాతు ర్భవే న్మృత్యుః క్షుక్రే పితరి వాదితే|| ౨౫||

తా|| జన్మలగ్నమునకు ద్వితీయములో రాహు, బుధ, క్షుక్ర, శని, సూర్యులున్నచో తల్లికి మరణముగలుగును. తండ్రి మరణానంతరము జననమగును.

శ్లో॥ పాపా క్షుప్తచురండ్రస్యే చంద్రే పాపవచున్విశేః

బలిః పాపైర్జ్యోతిశ్చాకో భవతి మాతృహః

౨౫౫

తా॥ పాపగ్రహమునుండి 7, 8 స్థానములలో వెండ్రై నను చంద్రుడుండి పాపగ్రహముతో కేరికను, బలవంతులైన పాపగ్రహములచే చూడబడినను జాతకుని తల్లికి మరణము గలుగును.

శ్లో॥ ఉచ్చస్థో వాత వీరస్థః సప్తమస్థో యదా రవిః॥

పాసహీనో భవే ద్వాం అశాకీరేణ జీవతి॥

౨౫౬

తా॥ బస్మలగ్నము నుండి సప్తమమందు రవి యుచ్చగతుడైనను, వీరగతుడైనను, మాతృస్తస్యము లేనివాడై, మేకపాలతో జీవించును.

(మాతృస్తస్యము లేనివాడై అన్యక్షీరములచే పోషింపబడునని భావము)

శ్లో॥ చంద్రా చ్యుతుర్థగః పాపో విషుషేత్రే యదా భవేత్.

తదా మాతృవధం కుర్యాత్ కేంద్రే యది తురో వచేత్॥

౨౫౭

తా॥ చంద్రునికు చతుర్థములో కతుక్షేత్రమునందు పాపగ్రహముండగ, కేంద్రములందు శుభులులేనిచో మాతృమరణము సంభవించును.

(చంద్రునికు కేంద్రములంకు ఆని గ్రహింపవలయును.)

శ్లో॥ ద్వాదశే విషుతావే క యదా పాపగ్రహో భవేత్.

తదా మాకు ర్మయం విద్యా చ్యుతుర్థే దశమే ఏకుః॥

౨౫౮

తా॥ బసన ఒగ్నమునుండి జన్మభావముందుగాని, ద్వాదశ (వ్యయ) భావముందుగాని పాపగ్రహమున్నచో తల్లికి కష్టముగలుగును. బసనలగ్నము నుండి చతుర్థభావములోగాని, దశమ భావములోగాని పాపగ్రహమున్నచో తండ్రికి కష్టముగలుగును.

శ్లో॥ తస్మిన్మాత్రో వ్యయే క్రూరో దనే హిమ్యు క్షురైవ కః

సప్తమే భవనే క్రూరః పతివారక్షయంకరః॥

౨౫౯

శా. లగ్నమందొక పాపగ్రహము, వ్యయమందొక పాప గ్రహము, ధనతావమందు శుభగ్రహము, సప్తమతావమందొక పాప గ్రహము ఉన్నచో పరివారక్షయముగల జాతకుడగును.

శ్లో. లగ్నస్థే క గుర్వైశ్చైవే దనే రాహా తృతీయగే.

ఇతి చేష్టస్యకాలే స్యాన్మితా తస్య వ శీవతి.

శా. జన్మలగ్నమందు గుగుడు, ధనతావమందు శని, తృతీయ తావమందు రాహువుగల జాతకునకు తల్లి శ్రీఘ్రిములో మరణించును.

శ్లో. షీణచంద్రాత్ త్రికోణస్థైః స్థాస్థైః సౌమ్యవిచ్ఛిత్తైః

మాతా పరిత్యజే ద్బాలం వజ్జాసావ్య వ పంకయః

శా. జన్మ సమయమునకు చంద్రుడు షీణచంద్రుడై యుండగ, వాని త్రికోణ రాశులలో పాపులుండి శుభగ్రహ సంబంధము లేని జ్వారయ్యెనేని యా జాతకుడు జననాది అను మాసముల పిమ్మట తల్లి చే విడువబడును.

శ్లో. ఏకాంశస్థౌ మందారో యత్ర కుత్ర స్థివో యదా.

కేశేంద్రగతో తేనా ద్విమాతృభ్యాం వ శీవతి

శా. శని, కుజుడు ఏకాంశ (ఒకేనవాంశ) మందు, ఎచ్చట యున్నను అట్టి శని కుజులు చంద్రునకు కేంద్రములో నున్న యెడల నా జాతకుడు ఇద్దరు తల్లులు గలవాడయ్యును జీవించడు.

(ఒక తల్లి జననము నిచ్చునది. రెండవది పోషణనిచ్చునది.)

అథపితృకష్టవిచారః

(పితృకష్టవిచారణము)

శ్లో. లగ్న మందొక పాప గ్రహము, వ్యయస్థానే వ చంద్రమాః

ఇతి చేష్టస్యకాలే స్యాన్మితా తస్య వ శీవతి.

శా. లగ్నమందు శని, సప్తమతావమందు కుజులు, వ్యయస్థాన మందు చంద్రుడు ఉన్నయెడల నా జాతకుని తండ్రి మరణించును.

శ్లో॥ లగ్నే జీవో ధనే మందరవిభౌమణుదా న్తతా॥
 వివాహనమయే తస్య బాలస్య మ్రియతే పితా॥

౩౫॥

తా॥ లగ్నమందు గురుడు, ద్వితీయ తావమందు రవి కుజ బుధ శనులు కూడియుండిరేని యా జాతకుని వివాహసమయమందు తండ్రి మరణించును.

శ్లో॥ సూర్యః పాపేన సంయక్తో హ్యతవా పాపమధ్యగః॥
 సూర్యా త్సప్తమగః పాప స్తరా పితృవరో భవేత్॥

౩౬

తా॥ సూర్యుడు పాపగ్రహములతో కూడినను, పాపగ్రహ మధ్య గతుడైనను, సూర్యునకు సప్తమములో పాపగ్రహమున్నను. పితృమరణము గలుగును. (పాపగ్రహములకు కుజ శనులను మాలీమే గ్రహించవలెను. మరియు రవికి ముందు శని, వెనుక కుజుడుండుట ముఖ్యముగ తెలియవలెను)

శ్లో॥ సప్తమే ధవనే సూర్యః కర్మస్థో భూమినందనః॥
 రాహు ర్యయే చ యస్మైవ పితా కష్టేన జీవతి॥

౩౭

తా॥ సప్తమభావమగు సూర్యుడు, దశమమందు కుజుడు, వ్యయమందు రాహువుగల జాతకునకు తండ్రి కష్టముతో జీవించును.

శ్లో॥ దశమస్థో యదా భౌమః శత్రుక్షేత్రనమాశ్రితః॥
 మ్రియతే తస్య జాతస్య పితా శీఘ్రం వ సంశయః॥

౩౮

తా॥ కుజుడు దశమములో శత్రు షేత్రమందుండెనేని యా జాతకుని తండ్రి శీఘ్రముగ మరణమును పొందును.

శ్లో॥ రిపుస్థానే యదా చంద్రో లగ్నస్థానే శనైశ్చరః॥
 కుజశ్చ సప్తమే స్థానే పితా తస్య న జీవతి॥

౩౯॥

తా॥ బస్మలగ్నమునుండి షష్టభావములో చంద్రుడు, లగ్న మందు శని, సప్తమమందు కుజుడు ఉన్నయెడల నా జాతకునకు తండ్రి జీవించడు.

శ్లో॥ భామాంశకస్థితే భానా శనినా చ విరీక్షితే।

పాగ్జన్మనో వివృత్తిః స్వాత్ మృత్యుర్వాపి శోః పితుః॥ ౪౦॥

తా॥ సూర్యుడు కుజనవాంశమును పొంది, శనిచే చూడబడు చుండనేని, జాతకుని జననమునకు పూర్వము తండ్రి విరిక్తుడై గృహమును విడచును. లేదా మరణమును పొందును.

శ్లో॥ చతుర్థే దశమే పాపా ద్వాదశే చయదా స్థితౌ।

వికరం మాతరం హత్యా దేశాద్దేశాంతరం ప్రజేత్॥ ౪౧॥

తా॥ చతుర్థ భవమందుగాని, ద్వాదశభవమందు గాని యిద్దఱు పాపగ్రహములున్నచో నా జాతకుడు మాతాపితరులను పోగొట్టుకొని, దేశాంతరము వెళ్ళిపోవును.

వి॥ (మాతాపితరులను విగ్రహి చేశాంతర గతుడగునని కూడ చెప్పవచ్చును.)

శ్లో॥ రాహుజీవో రిపుక్షేత్రే లగ్నే వాత చతుర్థకే।

త్రయోవింశతిమే వర్షే పుత్ర స్తాకం వ పశ్యతి॥ ౪౨॥

తా॥ రాహువు, గురుడు లగ్నమందుగాని, చతుర్థమందుగాని శత్రుక్షేత్రగతులై యుండిరేని, జాతకుడు తన యొక్క 23వ సం॥ర మందు తండ్రిని విడచును.

(ఇట్టి యోగమందు 23వ సం॥రములో పితృమారకము జగుగు ననియు కూడ చెప్పవచ్చును.)

శ్లో॥ భానుః పితా చ జింతునాం చంద్రో మాతా తదై వ చ।

పాపకృష్టియతో భానుః పాపమర్కగతోఽపివా॥ ౪౩॥

పితృరిష్టం విజాపీయాత్ శో ర్ణాతన్య నిశ్చితమ్।

భావోః షష్ఠా షమర్షనైః పాపైః సౌమ్యవివర్జితైః॥

మతభావగత్తై ర్వాపి పిత్రరిష్టం వివిర్జితేత్॥ ౪౪॥

తా|| సర్వజంశువులకు సూర్యుడు జనకుడు. చంద్రుడు జనని. సూర్యుడు పాపవృష్టిగలవాడైనను, పాపగ్రహ మధ్యగతుడైనను, తండ్రి కరిష్టముగలుగును. సూర్యునకు 6, 8 స్థానములలో పాపులుండి శుభగ్రహ సంబంధములేనిచో పిత్రరిష్టము గలుగును. లేక రవికి 4వ భావమందు పాపగ్రహములున్నను పిత్రరిష్టముగలుగును.

ఇత్యరిష్టాధ్యాయః

అరిష్టభంగాధ్యాయము 101

పరాశర ఉవాచ||

శ్లో|| ఇత్యరిష్టం మయా ప్రోక్తం తద్యంగం చాపి కథ్యతే।
యత్కూలలోప్య జాతానాం రిష్టాఽరిష్టం వదే ద్దుధః॥ ౧॥

తా|| ఓ మైత్రేయా! నాచే అరిష్ట విషయము చెప్పబడినది. ఇప్పుడరిష్టభంగము చెప్పబడుచున్నది. జాతకులకు అరిష్టములను, అరిష్టభంగములను నాగుగ నాలోచించి ఫలములను చెప్పవలెను. అ పరాశరులు పలికిరి.

శ్లో|| ఏకోఽపి జ్ఞాన్యకృతాణాం లగ్నాశ్కేంద్రగణో యది।
అరిష్టం నిఖిలం హంతి తిమిరం తాన్కరో యథా॥ ౨॥

తా|| జన్మలగ్నమునకు కేంద్రములలో గును బుధ శుక్రలలో నవ్వడైనను బలవంతుడై యుండెనేని సర్వారిష్టములను, సూర్యుడు చీకటిని పొగొట్టినట్లు పోగొట్టును.

ఏక ఏవ బరీ తీవో లగ్నస్థో రిష్టసంహయమ్।

హన్తి పాపక్షయం తక్త్యా సృజాను ఇవ కులిసః॥ ౩॥

తా|| లగ్నమందు గురుడు సంపూర్ణ బలుడై యుండెనేని, భక్తితో నమస్కరించబడిన శివుడు పాపములను హరించినట్లు సర్వారిష్టములను, హరించును.

శ్లో॥ ఏక ఏవ వింశైకః కేంద్రవంష్టో బలాన్వితః॥
అరిష్టం నిఖిలం హంతి వినాకీ త్రిపురం యథా॥

౪॥

తా॥ బన్ధులగ్నాధిపతి సంపూర్ణ బలవంతుడై కేంద్రమందున్న యెడల, ఈశ్వరుడు త్రిపురాసురుని సంహరించినట్లు సర్వారిష్టములను హరించును. జాతకునకు అరిష్టములు నివారించును.

శ్లో॥ కుక్లపక్షే క్షపాజన్మ లగ్నే సౌమ్యవిరీషితే॥
వివరీతం కృష్ణపక్షే తథ రిష్టవినాశనమ్॥

౫॥

తా॥ శుక్లపక్షమందు రాత్రీ జన్మించినపుడు, కృష్ణపక్షమందు పగలు జన్మించినపుడు, లగ్నము శుభగ్రహములచే చూడబడనేని సర్వారిష్టములు నివారించును.

శ్లో॥ వ్యయస్థానే యదా సూర్య మ్తలంగ్నేతు జాయతే॥
జీవే త్స కతవర్షాణి దీర్ఘాయ ర్పాలకో భవేత్॥

౬॥

తా॥ బన్ధులగ్నము తులారాశియై వ్యయభావములో సూర్యుడుండనేని యా జాతకుడు నూరు సం॥రములు జీవించును.

శ్లో॥ గురుభౌమో యదా యుక్తో గురుదృష్టోఽథవా కుజః॥
హత్వాఽరిష్ట మశేషం చ జనన్యాః కుభక్య దృవేత్॥

౭॥

తా॥ గురు కుజులు కలసియున్నను, కుజుడు గురునిచే చూడబడుచున్నను, సర్వారిష్టములు నివారించును. తల్లికి సుఖము చేకూరును.

శ్లో॥ చతుర్థదశమే పాపః సౌమ్యమర్కే యదా భవేత్॥
ఏతుః సౌఖ్యకరో యోగః కుభైః కేంద్రత్రికోఽగ్రైః॥

౮॥

తా॥ చతుర్థ, వశమములలో పాపగ్రహముండి, శుభగ్రహముల మధ్యలో నుండగ, కేంద్ర త్రికోణములలోనితర శుభగ్రహములున్నయెడల, తండ్రికి సుఖము చేకూరును.

శ్లో॥ సౌమ్యాంతరగతైః పాపైః కుభైః కేంద్రత్రికోఽగ్రైః॥
సద్యో నాశయతేఽరిష్టం తద్భావోత్థవం చ తత్॥

తా|| పాపగ్రహములు శుభగ్రహమధ్యగతులై, క్రోధతిక్రోధములలో శుభులున్న యెడల యష్టములన్నియు నశించును. మరియు పాపగ్రహము లే భావమందుండెదగో యా భావ సంబంధమైన దోష ఫలములు గూడ నశించును.

ఇతి బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రోద్దిష్టాంగాద్భాగ్యము: ||౧౦||
ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందరిష్ట భాగ్యాధ్యాయము ముగిసెను. ||౧౧||

భావవివేకాధ్యాయ: ||౧౨||

మైత్రేయ ఉవాచ :-

శ్లో|| అష్టం తిత్సోభంగం వ ప్రథం త్వత్తే మయా మునే |
కస్మా ద్భావో వలం కిం కిం విచార్య మితి : మే వచ || ౧

తా|| ఓ మహర్షీ! నీ వలన యష్టములను. యష్టభాగములను వినియుంటిని. ఇప్పుడు వని భావముల వలన నేమే ఫలములను విచారించవలెనను. విషయమును నాకు తెలియజేయుము. అని మైత్రేయుడు పరాశరులను ప్రశ్నించెను.

పరాశర ఉవాచ;

శ్లో|| దేహం రూపం చ జ్ఞానం చ వర్ణం చైవ బలాబలమ్,
సుఖం దుఃఖం స్వభావం చ లగ్నభావా వ్నిరీక్షయేత్. ౨

పరాశరులు చెప్పుచున్నారు.

తా|| లగ్న (తను) భావమువలన జాతకుని యొక్క దేహము, రూపము, జ్ఞానము, వర్ణము, బలము, ధైర్యబలము, సుఖము, దుఃఖము, స్వభావము ఈ విషయములను విచారించవలెను.

శ్లో|| ధనధాన్య కుటుంబంకృ మృత్యుజాల మమిత్రకమ్,
కాతురత్నాదికం వర్ణం ధనస్థానా వ్నిరీక్షయేత్.

తా|| ద్వితీయా (ధన) భావమువలన, ఘనము, ధాన్యము, కుటుంబము, మృత్యువు, శత్రువు, ధాతువులు, రత్నాదికము మొదలగు వానిని విచారించవలెను.

శ్లో|| ఏకమం భృత్యుభ్రాత్రాది చోపదేశ ప్రయాణకమ్,
ఏకోర్వై మరణం ఏక్షో దుశ్చిక్యా చ్చ ఏరీక్షయేత్. ౪

తా|| త్వతీయా (సహజ) భావమువలన పరాక్రమము, సేవకులు, సోదర, సోదరీవర్గము, సన్నిహిత ప్రదేశ ప్రయాణము, పితృమరణము, వీనిని తెలుసుకొనవలెను.

శ్లో|| వాహనవ్యత బంధూంశ్చ మాతృసౌఖ్యాదికావ్యఃః
విధిం క్షేత్రం గృహం చాపి చతుర్థా త్పరిచింతయేత్. ౫

తా|| చతుర్థ భావమువలన, వాహనములు, బంధువులు, మాతృ సౌఖ్యాదికము, (తల్లియొక్క ఆరోగ్యము, ఆయుర్దాయము మొదలగునవి) నిధులు, క్షేత్రములు (భూములు) గృహములు మొదలగు వానిని పరిశీలించవలెను.

శ్లో|| యంత్రమంత్రౌ తథా విద్యాం బుద్ధేశ్చైవ ప్రబంధకమ్,
పుత్రరాజ్యావభింశాదీన్ పశ్యేత్ పుత్రాణియా ద్దుభః|| ౬

తా|| పుత్ర (పంచమ) భావమువలన యంత్రములు, మంత్ర దీక్ష, విద్య, బుద్ధి, ప్రబంధరచనాదికము, పుత్రులు, రాజ్యలాభము, పదవీచ్యుతి మొదలగు విషయములను పరీక్షించవలెను.

శ్లో|| మాతులాంతకశంకానాం శత్రుం శైవ ప్రజాపికాన్,
సపత్నిమాతరం చాపి : ష్టభావా నిరీక్షయేత్|| ౭

శ్లో|| షష్ట భావమువలన మేనమామలు, మృత్యుశంక, శత్రువులు, వ్రణములు, రోగములు సవతిల్లి, ఈ విషయములను పరీక్షించవలెను.

శ్లో॥ జాయా మద్వప్రయాణం చ వాణిజ్యం నష్టవీక్షణమ్।
మరణం చ స్యదేహస్య జాయాథావా వ్నిరీక్షయేత్ ॥ ౮

తా॥ జాయా (నష్టము) భావమువలన, భార్య, మాన్యప్రయాణము, వాణిజ్యము, నష్టనస్తు విషయము, ఆత్మమరణములను విచారించవలెను.

శ్లో॥ ఆయారణం రిషం చాపి దుర్గం మృతధనం శిథి।
గత్యనూకాదికం సర్వం పశ్యే ద్రులద్రా ద్విచక్షణః॥ ౯

తా॥ అష్టమ భావమువలన ఆయువు, రణము, దుర్గము, మృతధనము, గత్యనూకాదికము(మరణము, లోకాంతరగమనము, లోకాంతరాగమనము మొదలగు విషయములు) ఇత్యాదులను విచారించవలెను

శ్లో॥ భాగ్యం క్షాలం చ దర్శం చ ప్రాత్ప్రపత్వాదికాం స్తథా।
శీర్షయాత్రాదికం సర్వం దర్శిస్తానా వ్నిరీక్షయేత్ ॥ 10

తా॥ శోమిద్దన భావమువలన భాగ్యము, భార్యసోదరుడు, ధర్మము, సోదరుల భార్యలు, వాణ్యుక్కు- సుభాశుభములు, తిర్థయాత్రలు మొదలగు సర్వవిషయములను విచారించవలెను.

శ్లో॥ రాజ్యం చాకాశవృత్తించ మానం చైవ వికు స్తథా।
ప్రవాసస్య ఋణస్యాపి వ్యోమిస్థానా వ్నిరీక్షయేత్ ॥

తా॥ దశమ భావమువలన, రాజ్యము, ఆకాశవృత్తాంతము, గౌరవము, కీర్తి, పితృసుఖము, ప్రవాసము, ఋణములను పరీక్షించవలెను.

వి. పితృవిషయమును నవమభావమువలన విచారించవలెనని కొందఱి మతము.

శ్లో॥ నానావస్తుభవస్యాపి పుత్రజాయాదికస్య చ।
అయం వృద్ధిం పశూనాం చ భవస్థానా వ్నిరీక్షయేత్ ॥ 11

తా॥ నానావస్తుభవస్యాపి పుత్రజాయాదికస్య చ అయం వృద్ధిం పశూనాం చ భవస్థానా వ్నిరీక్షయేత్ ॥ 11

తా॥ ఏకాదశభావమువలన, వివిధ వస్తువులయొక్క సంపత్తిని పుత్రునిభార్య, ఆదాయము, పశువృద్ధి వీనిని తెలుసుకొనవలయును.

శ్లో॥ వ్యయం చ వైరివృత్తాంత రిప మంత్యాదికం తథా।

వ్యయా చైవ హి జ్ఞాతవ్య మితి న్యత్ర బుద్ధిమాన్॥ ౧౨

తా॥ వ్యయభావమువలన, ధనవ్యయము, శత్రువులయొక్క వృత్తాంతము, రిఫము జన్మాంతముండలి విషయములను తెలుసుకొనవలయును.

భావఫలశుభాఽశుభనివేచనము.

శ్లో॥ యో యోశుభై ర్యుక్ దృష్టో భావో వా పరిదృష్టయత్।

యోవా ప్రబుద్ధో రాజ్యస్థః కుమారో వాపి యత్పతిః॥ ౧౩

తదీక్షణవశాత్తత్తద్భావసౌఖ్యం వదే ద్దురః।

యద్యద్భావపతి ర్నష్ట త్రికేకాద్యై శ్చ సంయుతః॥ ౧౪

భావం న వీక్షతే నమ్యక్ సుప్తో వృద్ధో మృతోఽథవా।

పీడితో వాఽస్య భావస్య ఫలం వష్టం వదే ద్దురీపమ॥ ౧౫

తా॥ ఏయే భావములు శుభగ్రహములచేగాని, తమయధిపతులచేగాని, కలసిగాని, చూడబడుచుగాని యుండునో ఆ భావములకు వృద్ధి గలుగును. మరియు భావాధిపతి యావన, ప్రబుద్ధ, కుమారా వస్థలను జూచి తన భావమును చూచినను, భావాధిపతి భావము నుండి దశమ స్థానమందున్నను, అట్టివానిచే భావము చూడబడినను నాభావము వృద్ధిపొందును. ఆ భావమువలన జాలికుడు సుఖమును పొందును.

ఏభావాధిపతి బలహీనుడైగాని, షష్ఠాష్టమవ్యయాధిపతులతో కలసిగాని, దుష్టస్థానములలోనుండిగాని భావమును చూచునో, యా భావమునకు వృద్ధికలుగదు, మరియు భావాధిపతి సుప్త, వృద్ధ, మృత పీడితములనడి యవస్థలను జూచి తన భావమును చూచినచో నా భావము నష్టమొనగని చెప్పవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే - భావవివేకాధ్యాయః ॥౧౨॥
ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు భావవివేకాధ్యాయము ముగిసెను. ౧౨

అథ తనుభావాధ్యాయః॥ ౧౩॥

శ్లో॥ సహాపి దేహాపి లక్షణైః పరివృత్యగో దేహసౌఖ్యహృత్ ।
 కేంద్రే-కోణే స్థితో లక్షణః సదా దేహసుఖం దిశేత్ ॥ ౧

తా॥ తను భావాధికతి పాపగ్రహములతో కూడినను, పష్టాష్టమ వ్యయ భావములోనున్నను దేహసుఖమును నశింపజేయును. కేంద్ర కోణములలో నున్నచో దేహసుఖమును కలిగించును.

శ్లో॥ లగ్నాపి లస్తంగతో వీచే శక్రభే రోగకృ దృవేత్ ।
 కువాః కేంద్ర తికాజ్ఞస్థా సర్వరోగహూః సృతాః ॥ ౨

తా॥ లగ్నాధికతే యస్తమించినను, నీచ, శత్రుస్థానములలోనున్నను, రోగములు గలుగును. శుభగ్రహములు జన్మలగ్నము నుండి కేంద్ర త్రికోణములలో నున్నయెడల సర్వరోగములను హరింతురని చెప్పబడెను.

శ్లో॥ లగ్నే చంద్రే లభవా హ్యురగ్రహై ర్దృష్టే లభవా యుతే ।
 కుభదృష్టివిహీనే చ జతో ర్దేహసుఖం న హి ॥ ౩

తా॥ జన్మలగ్నముగాని, చంద్రుడుగాని క్రూరగ్రహములచే చూడబడినను, కలిసియున్నను, ఏ శుభ గ్రహము చేతను చూడబడకుండ నేని యా జాతకునకు దేహసుఖముండదు.

శ్లో॥ లగ్నే సౌమ్యే సురూపః స్యాత్ క్రూరే రూపవివర్జితః ।
 సౌమ్యతే తై ర్యుతే దృష్టే లగ్నే దేహసుఖాన్వితః ॥ ౪

తా॥ లగ్నమందు శుభగ్రహమున్నచో రూపవంతుడగును. పాప గ్రహమున్నచో కురూపి యగును. లగ్నము శుభగ్రహములతో కూడినను, చూడబడినను దేహసౌఖ్యము గలవాడగును.

శ్లో॥ లగ్నే శో ఙ్ఘో గుప్త్యా లపి కుక్రో వా కేంద్రకోణగః ।
 దీర్ఘాయు ర్ధనవాన్ జాతో బుద్ధిమాన్ రాజవల్లభః ॥ ౫

తా|| లగ్నాధిపతి, బుధుడు, గురుడు, శుక్రుడు వీరిలో నెవరైనను కేంద్రకోణములలో నున్నచో నా జాతకుడు దీర్ఘాయువు, ధనము, బుద్ధివై శద్యము ప్రభుప్రీతి గలవాడగును.

వి| కొందఱి యభిప్రాయములో లగ్నాధిపతి కేంద్రకోణములలో నుండెనేని దీర్ఘాయువును, బుధుడుండెనేని ధనమును గురుడుండెనేని బుద్ధివై శద్యమును శుక్రుడుండెనేని ప్రభుప్రీతిని పొందునని చెప్పవలె ననుచున్నారు.

శ్లో|| లగ్నేశే చరరాశిస్తే కుత్రగ్రహవీక్షితే।
కీర్తిశ్రీమాన్ మహాభోగీ దేహసౌఖ్యసమన్వితః॥ ౬

తా|| లగ్నాధిపతి చరరాశియందుండి శుభగ్రహములనే చూడబడినచో నా జాతకుడు కీర్తి, ధనము, భోగము, దేహసౌఖ్యము గలవాడగును.

శ్లో|| బుధో జీవోఽథవా కుక్కో లగ్నే చంద్రసమన్వితః।
లగ్నా కేంద్రగతో వాఽపి రాజలక్షణసంయుతః॥ ౭

తా|| జన్మలగ్నముందు బుధుడుగాని, శుక్రుడుగాని చంద్రునితో కలసి యున్నను, లేక లగ్నమునుండి కేంద్రములలోనున్నను రాజలక్షణములు గలవాడగును.

శ్లో|| ససారే సకుశే వాపి లగ్నే మేషే వృషే హస్తాః।
రాశ్యంశవదృశే గాత్రే స జాత్ నంవేష్టితః॥ ౮

తా|| మేష, వృషభ, సింహములలో నేదైననొకటి లగ్నమై యుండు కుజుడుగాని, శనిగానియున్నచో నా రాశినవాంశములకు సరిపడు లింగము నాలవేష్టితమై యుండగ, జన్మించును.

శ్లో|| చతుష్పదగతో తానుః పఠే పీఠ్యసమన్వితః।
ద్వివృతావగతా జాత్ యమలా విత్తి నిర్మితేత్ ॥ ౯

తా|| సూర్యుడు చతుష్పదరాశి యందుండగ, మిగిలిన సర్వగ్రహములు బలము గలవై ద్విస్వభావరాశులలో నున్నచో యమల (కవలల) జననము నని తెలియదగినది.

శ్లో|| రవీందూ ఏకభావస్థా వేకాంశక వమవ్యతా।
 త్రిమాత్రా చ త్రితి ర్మావైః ఏతా త్రాత్రా చ వోషితః॥ ౧౦

తా|| జననసమయమందు రవిచంద్రులు ఏకభావగతులై, ఒకే నవాంశములో నుండిరేని యా జాతకుడు ముగ్గురు తల్లులచేత మూడు మాసముల పర్యంతము పోషింపబడినవాడై, పిమ్మట తండ్రిచేత, సోదగునిచేత పోషింపబడును.

శ్లో|| ఏవం చంద్రావృ విజ్ఞేయం వలం జాతకకోవిదైః॥
 అత జాతశరస్యాంగే వ్రణచిహ్నాదికం బ్రవే॥ ౧౧

తా|| పై విధముగ చంద్రులగ్నమునుండి కూడ ఫలములను విచారించవలయును. అనంతమందు జాతకునియొక్క శరీరావయవములందు గలుగు వ్రణాది చిహ్నములను చెప్పచున్నాను.

శ్లో|| శిరో నేత్రే తథా కర్ణౌ నాసికే చ కపోలకౌ।
 హనూ ముఖం చ లగ్నాద్యా తనా వాద్యద్యగాణితే॥ ౧౨

తా|| జన్మలగ్నప్రథమదేక్కాణమందు (రాశియొక్క మొదటి 10 భాగలలోపున) జన్మించినపుడు లగ్నము శిరస్సు 2, 12 భావములు నేత్రములు 8, 11 లు కర్ణములు 4, 10 లు నాసికలు, 5, 9 లు కపోలములు 6, 8 లు హనువులు 7 ముఖముగ తెలియదగినది.

శ్లో|| మధ్యదేక్కాణగే లగ్నే కంఠోంఽసౌ చ టుశౌ తథా।
 పార్శ్వే చ హృదయే క్రోధే నాభిశ్చైతి యదాక్రమమ్॥ ౧౩

తా|| జన్మలగ్నము మధ్యదేక్కాణమైనపుడు (ద్వితీయదేక్కాణ మైనపుడు) లగ్నముకంఠము. 2, 12లు భుజశిరస్సులు 6, 11 లు

పార్శ్వములు, 5, 9లు హృదయము 6, 8లు త్రోడము (తొమ్మిది) 7 నాభిపదేశముగ తెలియదగినది.

శ్లో॥ వస్తి ర్లింగగుదే ముష్కా వూచా జానూ వ జంఘకే।
పాద శ్చేక్యదితై ర్వామ మంగం జ్ఞేయం తృతీయకే॥ ౧౪

తా॥ జన్మలగ్నము తృతీయ ద్రేక్కాణమైవపును లగ్నముపాత్తి కడుపు (మూత్రాశయము) 2, 12 లు లింగము, గుదము, 8, 11 లు అండకోశములు, 4, 10లు తొడలు 5, 9 జాతువులు 6, 8 జంఘములు 7 పాదములుగ తెలియదగినది.

లగ్నమునకు వెనుక 6 భావములు వామభాగమును, ముందు 6 భావములు దక్షిణభాగమును తెలుపును. లగ్నపరార్థము, 2, 3, 4, 5, 6 భావములు, సప్తమభావపూర్వార్థము దక్షిణ (కుడి) భాగమును, సప్తమభావ ద్వితీయార్థము, 8, 9, 10, 11, 12, లగ్న పూర్వార్థము వామ (ఎడమ) భాగమును తెలుపును,

శ్లో॥ యస్మి న్మంగే స్థితః పాపః ప్రణం తతశ్చ సమాదిశేత్।
వియతం నబుధైః క్రూరైః సౌమ్యై ర్లక్ష్మ వదే ద్బుధః॥ ౧౫

తా॥ జననకాలమున పాపగ్రహము లేరాశులలో నుండునో గూరాశులకేయే యుగములు చెప్పబడినవో ఆయవయవములందు ప్రణములు, శస్త్రాదుల వలననేర్పడిన చిహ్నములు గలుగును. సామ్రులు బుధునితో చేరి యుండి లేని నిశ్చయముగ ప్రణాది చిహ్నములుండును. శుభగ్రహములున్న యుగములందు పుట్టునుచ్చలు వంటివిమాత్రముండును.

వి॥ శరీరములో వివిధాగములపై గల చిహ్నములనుగాని, ప్రణాది జనిత చిహ్నములనుగాని తెలుసుకొనుటకు వరాహమిహిరాదులు ద్రేక్కాణములనుబట్టి శరీరాంగ విభాగమును యీ క్రింద విధముగ తెలిసి యున్నారు.

బృహజ్జాతకము, సూరికాధ్యాయము 24 శ్లో॥

కం దృక్ప్రౌ క నసా కపోహనవో వక్త్రం చ హోరాదయః
స్తే కంఠాంసక బాహు పార్శ్వ హృదయ క్రోధాని నాది స్తతః॥
వస్త్రః శక్నగుదే తత కృ యృషకా పూనా తకో జానుః॥
జంఘాంఘ్రీ త్యుభయశ్చి వాసు ముదితై ర్ద్రేక్కాణదాన్తే ప్రా॥

భట్టోత్పలవ్యాఖ్య :-

అత్రైవ సూరికాధ్యాయే జాతస్య ప్రతిమకకాదివిరూపణార్థ మంగఃపకరణ
మారభ్యతే॥ తత్ర లగ్నప్రథమద్వితీయకృతీయద్రేక్కాణవశేన ప్రథమద్వితీయ
కృతీయశరీరభాగ పరిచ్ఛేదః తత్ర శివః ప్రథమ మూవద్వితీయం ప్రథమోంగవిభాగః
శివోదస్తా ద్యావన్నాది స్తావద్వితీయః తదదస్తా త్రృతీయః॥ తేషామంగవిభాగానాం
రాశివిభాగం కాట్టాంవిక్రీడితేనాహ :- కం దృగితీతిః ప్రకాతై ప్రా తిః
ద్రేక్కాణదాన్తే ప్రా శరీరపరివిభాగః॥ తత్రోలగ్నస్య ప్రథమద్రేక్కాణే ఉదయతి
ప్రథమో మూర్ధావ్యంగవిభాగః ద్వితీయే ద్రేక్కాణే ఉదయతి కంఠశ్చార్ధో
ద్వితీయోంగ విభాగః॥ తృతీయే ద్రేక్కాణే ఉదయతి వస్త్రీ హృదయక
స్థితీయః॥
తత్రాప్యంగవిభాగే వాసు దక్షిణ ఎర్త్యవయవ జ్ఞానం కిథ మిత్యత ఆహా॥ వాసు
ముదితై రితి॥ రాశి రుదితైః దృశ్యభాగాస్థితై ర్వామోంగవిభాగః లగ్నస్థానిక
భాగాః తథా ద్వాదశై కావక దశమవవమాష్ట నాః॥ తదా సప్తమవ్య రాశే ర్లగ్నో
దితశుల్యభాగాః॥ ఏష భాగ ఉదితః శేషోఽనుదితః అర్ధా దనుదతై దృశ్యైః స్థితీ
ఇతి॥ తత్ర లగ్నరుదిత భాగా స్తతా ద్వితీయ కృతీయ చతుర్థ పంచమ షష్ఠాః
సప్తమాశే ర్లగ్నోద్దిత శుల్యభాగాః॥ ఏవంస్థితే లగ్నప్రథమద్రేక్కాణోదయో
లగ్నరాశిః కం శివః కల్పనీయమ్॥ లగ్నా ద్వితీయవ్యాదశే దృక్కుక్షిపి॥ తత్ర
ద్వితీయో దక్షిణ మక్షి ద్వాదశో వామమ్॥ తృతీయైకాదశో శ్రోత్రే॥ తత్ర తృతీయో
దక్షిణం ఏకాదశో వామమ్॥ చతుర్థదశమో నాసాపుటే॥ చతుర్థో దక్షిణమ్ దశమో
వామమ్॥ పంచమసవమో కపోలో పంచమో దక్షిణః నవమో వామః॥ షష్ఠాషమో
హమా॥ షష్ఠో దక్షిణమ్ అష్టమో వామమ్॥ సప్తమో ఎక్త్రైవ ముఖమ్॥ ఏం
రాశ్యాద్యుపరికితః ప్రథమోఽంగవిభాగః॥ తేకంఠాంసక ఇతి॥ అథద్వితీయద్రేక్కా
ణోదయః కంఠాద్యే ద్వితీయేంగ విభాగే పరికల్ప్యః తద్యథా లగ్నం కంఠః
గంఠః ద్వితీయవ్యాదశో స్కూదో తత్ర ద్వితీయో దక్షిణ స్కూందా ద్వాదశో

వాను: తృతీయైకాదశో బాహూ తత్ర తృతీయో దక్షిణ ఏకాదశో వాను:। చతుర్థ దశమో సార్వే తత్ర చతుర్థో దక్షిణం దశమో వానుమ్ పంచమవవమో హృద్భాగో తత్ర పంచమో దక్షిణ: నవమో వాను:। షష్ఠాష్టమో క్రోధ ఉదరభాగో షష్ఠో దక్షిణ: అష్టమో వాను:। నవమో నాభి రితి:। నాభిగ్రహణ ముదరోపంక్షణా ర్థము: ఏవం ద్వితీయోంగవిభాగో: వస్తి: శిశ్నుగుదే ఇతి: లగ్నదేక్కాజే తృతీయే ఉదరయతి తపవ హోరాదయ స్తృతీయేంగవిభాగే పరికల్ప్య:। తద్యథ: లగ్నం వస్తి: నాభింగయో ర్మద్యభాగో: ద్వితీయద్వాదశో శిశ్నుగుదే: తత్ర ద్వితీయో దక్షిణభాగో: ద్వాదశో వాను: తకోనంతరం తృతీయైకాదశో పృషణో: తృతీయో దక్షిణ: ఏకాదశో వాను: చతుర్థదశమో ఊరూ: చతుర్థో దక్షిణ: దశమో వాను: పంచమవవమో బాహు: పంచమో దక్షిణ: నవమో వానుమ్ షష్ఠాష్టమో ఇంఘే షష్ఠో దక్షిణం పూ అష్టమో వానుం పూ నవమ: సాదర్యయ మితి

దీనిభావము :-

ఈ సూత్రీకాధ్యాయముందు జాతకుని శరీరమందు సంభవించు ప్రణామకకాది జ్ఞానము కొరకు అంగవిభాగము చెప్పబడుచున్నది. ఎట్లనగా:- ఏ రాశియందైనను ప్రథమద్రేక్కాణ మందు జన్మించినవానికి ద్వాదశకరాకులు (భావములు) శిర: ప్రభృతి ముఖాంతమువరకు 12 అవయవభాగములగుచున్నవి. ద్వితీయద్రేక్కాణమందు జన్మించినవానికి కంఠప్రభృతి నాభిపర్యంతము 12 అవయవవిభాగములగుచున్నవి. తృతీయద్రేక్కాణమందు జన్మించినవానికి నాభికి క్రిందభాగము నుండి సాగాంతము అవయవభాగములగుచున్నవి ఈ భాగములలో లగ్నము యొక్క భోగ్య భాగములనుండి సప్తమము యొక్క భుక్త లాగాంతము వరుకుగల రాశులు (భావములు) శరీరము యొక్క దక్షిణ(కుడి) భాగము. సప్తమ భోగ్యభాగములనుండి లగ్నభుక్త భాగల పర్యంతము వాను (ఎడమ) భాగముగ గుర్తుంచు కొనవలయును.

1. రాశి ప్రథమద్రేక్కాణమందు జననమైనచో: 1) లగ్నము శిరోభాగము. 2) 2వ భావము దక్షిణ నేత్రము, 12వ భావము వాను నేత్రము, 3) 3వ భావము కుడిచెవి 11వ భావము ఎడమచెవి, 4) నాలు

గవభావము దక్షిణానాసిక (కుడిముక్కు) పదవభావము వామనాసిక (ఎడముక్కు) 5) ఐదవభావము దక్షిణ కపోలము (కుడిచేద) తొమ్మిదవభావమువామ కపోలము (ఎడమచేద) 6) ఆరవభావము దక్షిణహనువు (కుడి వెలిచేద లేక బుగ్గల పైభాగము) ఎనిమిదవ భావము వామహనువు (ఎడమ వెలిచేద లేక బుగ్గలపైభాగము 7) సప్తమభావము ముఖము. (నోరు)

ii. రాశి ద్వితీయ ప్రదేశాకాణముందు జననమైనచో కంఠము నుండి నాభిపర్వంతము అంగవిభాగమును గ్రహించవలయును.

1) లగ్నముకంఠము 2) రెండవభావము కుడిభుజశిరస్సు, పం చెండవ భావము ఎడమభుజశిరస్సు, 3) మూడవభావము కుడిచెయ్యి, పదు నొకండవభావము ఎడమచెయ్యి 4) చతుర్థభావము కుడి పార్శ్వము, దశమభావము ఎడమపార్శ్వము, 5) ఐదవభావము హృదయ ముయొక్క కుడిభాగము, తొమ్మిదవభావము హృదయము యొక్క ఎడమభాగము, 7) ఆరవభావము కడుపుయొక్క కుడిభాగము 8వ భావము కడుపుయొక్క ఎడమభాగము 7) సప్తమభావమునాభి (బొడ్డు) అని తెలుసుకొన వలయును.

iii. రాశి తృతీయ ప్రదేశాకాణముందు జననమైనచో వస్త్రప్రభృతి పాదాంతము శరీరాంగ విభాగమును గ్రహించ వలయును.

1 లగ్నము వస్త్ర (పొత్తి కడుపు మూత్ర పురీషాశయ భాగము లేక నాభికి మర్మాంగమునకు మధ్యభాగము) ద్వితీయభావము మర్మాం గము, గుండము యొక్క దక్షిణభాగము, ద్వారదశము వీనియొక్క వామభాగము, తృతీయభావము దక్షిణవృషణము, ఏకాదశభావము వామవృషణము, (స్త్రీ విషయమై భట్టోత్పలుడి రెండుభావములను అంగములను తెలియ చేయలేదు) చతుర్థభావము కుడితొడ, దశమ భావము ఎడమతొడ, పంచమభావము కుడిమోకాలు, నవమభావము

ఎడమమోకాలు, వృషభావము కుడిపిక్కలు, అష్టమధావము ఎడమ పిక్కలు, సప్తమము పాదములు అని తెలుసుకొనవలయును. మరియు లగ్నము యొక్క ప్రథమద్రేక్కాణము రాశిప్రథమద్రేక్కాణమైనచో 1, 2, 3 వరుసగ ద్రేక్కాణములను గ్రహించవలయును. లగ్నము యొక్క మొదటి ద్రేక్కాణము రాశి ద్వితీయ ద్రేక్కాణమైనచో 2, 3, 1 అనియు, లగ్నప్రథమద్రేక్కాణము రాశి తృతీయ ద్రేక్కాణమైనచో 3, 2, 1 అనియు గ్రహించవలయును. వరాహమిహిరుడు “ఉదితద్రేక్కాణాథాః” అనుటచేత లగ్నముయొక్క ఉదయము రాశి యందే ద్రేక్కాణమైనను దానిని బట్టియే అంగవిభాగమును చేయవలయును. రాశి ప్రథమద్రేక్కాణమందు లగ్నముదయించినచో ప్రథమ ద్రేక్కాణాంగ విభాగము, రాశిద్వితీయ ద్రేక్కాణమందు లగ్నము దయించినచో ద్వితీయ ద్రేక్కాణాంగ విభాగము, రాశితృతీయద్రేక్కాణమందు లగ్నముదయించినచో తృతీయ ద్రేక్కాణాంగ విభాగము అని గ్రహించ వలయును.

ఉదాహరణమునకు లగ్నము మేషరాశియొక్క 5వ భాగమం దుదయించినచో మేష ప్రథమ ద్రేక్కాణమందు లగ్నముదయించినది లగ్నప్రథమ ద్రేక్కాణము మేషములో 5 నుండి 15 వరకు, 16నుండి 26 భాగల వరకు లగ్నద్వితీయ ద్రేక్కాణము, మేషములో 26నుండి వృషభములో 5వ భాగమువరకు లగ్నతృతీయ ద్రేక్కాణము అని గ్రహించవలయును. ఇట్లు లగ్నము మేషముయొక్క 11వ భాగయందుదయించినచో 11 నుండి 21 భాగవరకు లగ్నప్రథమద్రేక్కాణమనియు 22 నుండి వృషభములో 1వ భాగవరకు లగ్నద్వితీయద్రేక్కాణమనియు, వృషభములో 2 భాగనుండి 11వ భాగవరకు లగ్నతృతీయద్రేక్కాణమనియు గ్రహించవలయును. మేషముయొక్క 24వ భాగలో లగ్నము దయించినపుడు మేషతృతీయ ద్రేక్కాణమందులగ్నము యొక్క ప్రథమ ద్రేక్కాణము మేషములో 24 భాగనుండి వృషభములో

8వ భాగవరుకును, వృషభములో 4వ భాగనుండి 13 భాగ వరుకు ద్వితీయ ద్రేక్కణమును, వృషభములో 14 నుండి 28 భాగ వరుకు లగ్నశ్రీతము ద్రేక్కణ మనియు గ్రహించి అంగవిభాగ మును చూచుకొన వలయును.

రుద్రవివరణములో నీ విషయమునుగురించి :-

అథచర చక్రేణ గాత్ర లక్షణం శార్దులవిక్రీడితే నాహ :-

మూర్ధాదివక్రైశ్చ కంఠాదినాభ్యంతం, వస్త్రాదిపాపాతం చ శరీరం త్రిదా విభజ్య త్రిష్యపి తాగేషు చరచక్రన్యాసః క్రియతే తత్ర లగ్నభావస్య గంతవ్య మారభ్య సప్తమభావస్య గతభాగావదిచక్రార్థ మద్యుక్యమ్ సప్తమభావస్య గంతవ్యభాగ మారభ్య లగ్నగతభాగాంతం చక్రార్థం ద్యుక్యమ్ తత్రా ద్యుక్యార్థస్య దక్షిణాంగేషు యదోక్తేషు న్యాసః, ద్యుక్యార్థస్య వామాంగేషు న్యాసః కర్తవ్యః తత్ర ప్రథమం మూర్ధామ్యార్థస్యభాగన్యాస మాహ :-

1) కంద్యక్రోత్రవసాకపోలహవః వక్త్రం చ క్రమోత్కమాత్యాం దక్షిణవామభాగయో ర్హోరాదయో భవంతీతి సంబంధః హోరా లగ్నం తస్య గంతవ్య భాగః శిరసో దక్షిణార్థం, దవభావో దక్షిణద్యుష్టిః తృతీయో రాశిః దక్షిణ కర్ణః కతురో దక్షిణనాసా, వంచమో దక్షిణకపోలః షష్ఠో దక్షిణహనుః సప్తమస్య గతం వక్త్రోదక్షిణార్థం గంతవ్యభాగో వక్త్రోవామార్థం అష్టమో వామహనుః, నవమో వామకపోలః దశమో వామానాసా, ఏకాదశో వామకర్ణః, ద్వాదశో వామ ద్యుష్టిః, లగ్నస్య గతభాగః శిరసో వామార్థం ఏవ మూర్ధ్యాంగే లగ్నాదిచరచక్ర న్యాసః

2) అథ మద్యమాంగే న్యాస మాహ :-

కంఠాంతకణహసాస్యహృదయక్రోధాని నాభిః కే హోరాదయః పూర్వవత్ క్రమోత్కమాత్యాం దక్షిణవామభాగయో ర్భవంతీతి సంబంధః కంతవ్య దక్షిణార్థం లగ్నస్య గంతవ్యభాగః, వామార్థం గతభాగః దక్షిణాంసో ద్వితీయరాశిః, వామాంసో ద్వాదశరాశిః, తృతీయైకాదశో దక్షిణవామభాహుః, చతుర్దశమా దక్షిణవామసార్వేయో వంచమో హృదయదక్షిణభాగః, నవమో హృదయవామభాగో

షష్ఠో జతరస్య దక్షిణతాః॥ అష్టమో జతరస్య వామభాగః॥ సప్తమస్య గతార్థం నాథే దక్షిణభాగః॥ గంతవ్యార్థం వామభాగః॥ ఇతి దేహసుద్యుభాగే చరచక్రన్యాసః॥

9) అధఃకాయే చరచక్రన్యాస మాహ :- వస్తి రిత్కాదినా హో రాదయ ఇత్య సువర్తతే పూర్వవ ల్లగ్నం వస్తి॥ ద్వితీయద్వాదశో శిక్షగుదయో దక్షిణవామ భాగో తృతీయైకాదశో దక్షిణవామవృషణమణిః చతుర్థదశమో దక్షిణవామోరూపంచమనవమో దక్షిణవామకానునీః షష్ఠాష్టమో దక్షిణవామజంఘేః అస్తలగ్నస్య గతగంతస్య భాగో దక్షిణవామపాదోః ఇత్యధః కాయే చరచక్రన్యాసః॥ ఉదితై ర్వామం ఉదితై రవస్తమితై రాశిభిః॥ వామ మితిదక్షిణేతరం విలోమం చ యోజ నీయ మితి శేషః॥ వామకర్ణస్యదక్షిణేతరార్థవాచిత్యం విలోమాన్ధవాచిత్య మస్యత్రా పేక్ష్యతే॥ అత ఉదితైర్వృత్కార్ణస్తైః వామభాగే ప్రతిలోమ ఇత్యర్థః సిద్ధ్యతి॥ అత ఏవా దృశ్యార్ణస్తైః దక్షిణభాగే క్రమేణచోక్తం భవతి॥ తథాచపూర్వం వ్యాఖ్యాతమ్॥ త్రిసుస్థానేషు న్యస్తేన చక్రేణకథం విశేషనిర్దేశ ఇత్యాశంకాయా హమా :-

ద్రేక్కాణభాగై త్రిదాః లగ్నస్య ప్రథమద్రేక్కాణే సతి మూర్ధాద్యం గేషు॥ మధ్య ద్రేక్కాణే కంఠాద్యం గేషు॥ తృతీయ ద్రేక్కాణే వస్త్యాద్యం గేషు ఇతి త్రిదాన్యాసః కర్తవ్య ఇతి కేచిత్॥

“బృహజ్ఞాతక” “రుద్రవివరణము” నకు తాత్పర్యము.

తా॥ చరచక్రము ననుసరించి శరీరలక్షణము (శరీరాంగ విభా గము) చెప్పబడుచున్నది. లగ్నముయొక్క మూడు ద్రేక్కాణములకు 1వ ద్రేక్కాణమునకు మూర్ధాదివక్త్రాంతము, 2వ ద్రేక్కాణమునకు కంఠాదినాభి పర్యంతము, 3వ ద్రేక్కాణమునకు వస్తి మొదలు పాదాంతము శరీరమును మూడుభాగములను చేసి తన్నాది ద్వాదశ భావములకు సమన్వయించవలెను. లగ్నభావము యొక్క భోగ్యభాగముతో ప్రారంభించి సప్తమభావభుక్త భాగము వరుకు గల చక్రార్థమునకు “అదృశ్య” మనిపేరు. సప్తమ భావభోగ్యభాగము మొదలు లగ్న భావభుక్తభాగము వరుకు గల చక్రార్థమునకు “దృశ్య” మనిపేరు. అదృశ్య చక్రగతములైన ఆరు భావములకు శరీరాంగములలో దక్షిణ

భాగముందు గల యంగములను, దృశ్యచక్రగతములైన ఆరుభావములకు వామ భాగముందుగల యంగములను న్యాసము చేయవలయును.

1) మొదట మూర్ధాన్యంగ విభాగము చేయబడుచున్నది.

1) లగ్నము యొక్క భోగ్యభాగము శిరస్సు యొక్క కుడి భాగము, 2) రెండవభావము కుడికన్ను 3) మూడవ భావము కుడి చెవి 4) నాలుగవ భావము కుడిముక్కు 5) పంచమభావము కుడి చెక్కిలి 6) ఆరవభావము దక్షిణ హనువు 7) ఏడవ భావములో భుక్త భాగాంతము వక్త్రము యొక్క కుడిభాగము అని గ్రహించవలయును. ఏడవ భావము యొక్క భోగ్యభాగమునుండి 7 ఏడవభావము యొక్క భోగ్యభాగాంతము వగుకు వక్త్రము యొక్క యెడమ భాగము 8) యెనిమిదవ భావము వామహనువు 9) తొమ్మిదవ భావము వామ కవాలము 10) దశమ భావము యెడమ ముక్కు 11) పదుకొండవ భావము యెడమ చెవి 12) పండ్రెండవ భావము యెడమకన్ను, లగ్నముందు గల భాగాంతము వగుకు శిరస్సుయొక్క యెడమ భాగము. ఇది శరీరము యొక్క ఊర్ధ్వాంగ విభాగము నందు లగ్నాది చక్ర చక్రన్యాసముగ గ్రహించవలయును.

2) శరీరమధ్యమాంగ విభాగము తెలుపబడుచున్నది.

లగ్నాది ద్వాదశభావములు వెనుకటివలె క్రమోత్క్రమము లు చే కుడియెడమలగును. 1) లగ్నములో గంతవ్యభాగము కంతము యొక్క దక్షిణభాగము 2) రెండవ భావము దక్షిణాంశము 3) మూడవ భావము దక్షిణ భాహనువు 4) నాలుగవ భావము కుడి ప్రక్క 5వ భావము హృదయ దక్షిణభాగము 6) ఆరవభావము కడుపుయొక్క కుడిభాగము 7) సప్తమ భావముయొక్క గతభాగము (సప్తమ భావ భుక్త భాగాంతము) నాభికి దక్షిణ భాగము, గంతవ్యభాగము నాభి, వామ భాగము 8) ఎనిమిదవ భావము కడుపునక ఎడమభాగము 9)

తొమ్మిదవ భావము హృదయ వామభాగము 10) ఏడవ భావము ఎడమ ప్రక్క 11) పదునొకండవ భావము ఎడమచెయ్యి (వామభావము) 12) పండ్రెండవ భావము వామాంశము, లగ్నభుక్తాంశము కంఠము యొక్క యెడమ భాగము. ఇది శరీరము యొక్క మధ్యమాంగవిభాగమందు చరచక్ర న్యాసముగ గ్రహించవలయును.

3) శరీరము యొక్క క్రిందభాగమునకు విభాగము తెలుపబడుచున్నది, 1) లగ్నభోగ్యభాగము వస్తి యొక్క కుడిభాగము 2) రెండవ భావము శిశ్నగుడముల కుడిభాగము 3) మూడవ భావము వృషణ యోనుల కుడిభాగము 4) నాలుగవ భావము కుడితొడ 5) పంచవ భావము దక్షిణ జానువు 6) ఆరవభావము దక్షిణజాఘము 7) ఏడవ భావము యొక్క గతభాగము కుడికాలు, ఏడవభావము యొక్క గంధవ్యభాగము ఎడమకాలు, 8) ఎనిమిదవ భావము వామజంఘము 9) తొమ్మిదవభావము వామజానువు 10) పదవభావము ఎడమశోడి 11) పదునొకండవ భావము వృషణ యోనుల యెడమభాగము 12) పండ్రెండవ భావము శిశ్నగుడముల వామభాగము, లగ్నభుక్తభాగము వస్తి యొక్క వామభాగము. ఇది శరీరము యొక్క క్రిందభాగమును చరచక్రన్యాసముగ గ్రహించవలయును.

పై విధముగ నిర్ణయించి, లగ్నము యొక్క ప్రథమ ప్రదేశాకాణ మైనచో మూర్ధాద్యంగములను, లగ్నము యొక్క మధ్యమ ప్రదేశాకాణ మైనచో కంఠాద్యంగములను, లగ్నము యొక్క తృతీయ ప్రదేశాకాణ మైనచో వస్త్రాద్యంగములను గ్యాదశశివములకు న్యాసమును చేయవలయునని కొందరను చున్నారు.

చక్రోదాహరణము

| | | | | | |
|----------------|--------------|-------------------------|----------|-------------|----------------|
| యాగ్యుద్ద బృహద | శేత్ర | కరస్సు | శేత్ర | చది | యాగ్యుద్ద బృహద |
| | చది | అగ్ని ప్రధమ ద్రేక్కాణము | | శాసిత | |
| | శాసిత | | | ద్రేక్కా | |
| | ద్రేక్కా | హను | నోరు | హను | |
| యాగ్యుద్ద బృహద | కుడి భుజి | కంఠ | ఎడమ భుజి | నోయ్యి | నిడకు భాగము |
| | చేయ్యి | ద్వి - ద్రే | | ఎడమ పార్శ్వ | |
| | కుడి పార్శ్వ | | | హృదయ | |
| | హృదయ | కడుతు | బొడు | కడుతు | |
| యాగ్యుద్ద బృహద | బుర్రాంగ | బొక | గుడ | వృషణ తొవ | యాగ్యుద్ద బృహద |
| | వృషణ | అగ్ని తృతీయ ద్రేక్కాణము | | మోకాలు | |
| | తొడ | | | పాదములు | |
| | మోకాలు | పిక్కలు | పిక్కలు | | |

(పా.క = పాత్రికడుతు = వస్తి)

మేషాదిరాశులందు ప్రథమద్రేక్కాణజనితులకు 1వ చక్రము 2వ ద్రేక్కాణజనితులకు 2వ చక్రము 3వ ద్రేక్కాణజనితులకు 3వ చక్రమును గ్రహించవలయును. ఇది యొక మతముగ చెప్పబడినది.

మరియొక మతమును గురించి యీ క్రింది విధముగ వివరించెను.

“అన్యే పున తేపం వ్యాచక్షతే|| ప్రథమద్రోక్కాణజాత శ్చేత్ స ప్రథమ ద్రోక్కాణో మూర్తా ద్వితీయద్వాదశరాశ్శోః ప్రథమద్రేక్కాణో చక్షుషీ త్కతీయై కాదశరాశ్శోః ప్రథమ ద్రేక్కాణో కర్ణా చతుర్దశమయోః ప్రథమద్రోక్కాణో నాసికే పంచమనవమయోః ప్రథమద్రేక్కాణో కపోలాః షష్ఠాష్టమయోః ప్రథమ ద్రోక్కాణో హనూః సప్తమస్య ప్రథమద్రోక్కాణో వక్త్రీమ్||

లగ్నమద్యద్రోక్కాణః కంఠః ద్వితీయద్వాదశ మద్యద్రేక్కాణా వంశాః తృతీయైకాదశ మద్యద్రేక్కాణో బాహూః చతుర్దశమరాశి మద్యద్రోక్కాణో పార్శ్వేః పంచమనవమరాశి మద్యద్రేక్కాణో హృస్వాగౌః షష్ఠాష్టమరాశి మద్య ద్రేక్కాణో క్రోధబాగౌః సప్తమరాశి మద్యద్రేక్కాణో నాభీః||

లగ్నాస్త్యద్రేక్కాణో వస్తి|| ద్వితీయద్వాదశ రాశ్యస్త్యద్రేక్కాణో శిశ్నుగుదభాగౌః తృతీయైకాదశ రాశ్యస్త్యద్రేక్కాణో వృషణసుచీః చతుర్దశమాం త్యద్రోక్కాణా హూరూ|| పంచమనవమాంత్యద్రేక్కాణో జానునీః షష్ఠాష్టమాంత్య ద్రేక్కాణో జంఘేః సప్తమరాశ్యంత్యద్రేక్కాణః పాదోపపం ప్రథమద్రేక్కాణ జాతస్య||”

అనగా రాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణమందు జన్మించినచో లగ్న ప్రథమ ద్రోక్కాణము శిరస్సు, ద్వితీయ ద్వాదశ రాశుల ప్రథమద్రోక్కాణములు కుడి యెడమ నేత్రములు, తృతీయైకాదశ రాశుల ప్రథమ ద్రోక్కాణములు కుడియెడమ నెవులు, చతుర్దశమరాశుల ప్రథమ ద్రోక్కాణములు కుడి యెడమముక్కు రంధ్రములు, పంచమ నవమ ప్రథమద్రోక్కాణములు కుడియెడమ కపోలములు, షష్ఠాష్టమ ప్రథమ ద్రోక్కాణములు, హనువులు, సప్తమ ప్రథమ ద్రోక్కాణము ముఖము (నోరు). తరువాత రాశి మధ్యమ ద్రోక్కాణము కంఠము, ద్వితీయ ద్వాదశ రాశి మధ్యమ ద్రేక్కాణములు భుజశిరస్సులు, తృతీయైకాదశ రాశి మధ్య ద్రేక్కాణములు నాహువులు, చతుర్దశమ రాశిమధ్య ద్రోక్కాణములు ఉభయ పార్శ్వములు, పంచమ నవమ రాశిమధ్య

ద్రేక్కాణములు కుడియెడమ హృదయ భాగములు, షష్ఠాష్టమ రాశి మధ్య ద్రేక్కాణములు కుడియెడమ తొమ్ము భాగములు, గ్రతములో కడుపు యొక్క కుడియెడమ భాగములని వ్రాయబడెను.) సప్తమ రాశి మధ్యమద్రేక్కాణము నాభియని గ్రహించవలయును. రాశి యొక్క అంత్య ద్రేక్కాణము పొత్తికడుపు, ద్వితీయవ్యమ రాశుల అంత్య ద్రేక్కాణములు శిశ్నగుడుములు, తృతీయైకాదిశాంత్య ద్రేక్కాణములు వృషణయోస్యగ్ర భాగములు, చతుర్దశశమాంత్య ద్రేక్కాణములు కుడియెడమ తొడలు, పంచమసవసాంత్యద్రేక్కాణములు జానువులు, షష్ఠాష్టమాంత్య ద్రేక్కాణములు జాఘములు, సప్తమ రాశ్యంత్య ద్రేక్కాణము పాదము. ఈ విధముగ ప్రథమ ద్రేక్కాణమందు జన్మించిన వానికి అంగవిభాగమును చేయవలయును.

'మధ్యద్రేక్కాణ జాతశ్చేత్ లగ్నమధ్యద్రేక్కాణో మూర్ధా ద్వితీయ ద్వాదశ మధ్యద్రేక్కాణో చక్షుః ఇత్యాది వస్తమరాశిమధ్యమద్రేక్కాణో వక్త్రమ్' లగ్నాంత్యద్రేక్కాణః కంఠః ఇత్యాది॥ లగ్నాది ద్రేక్కాణో వస్తరిత్యాది ఏవం మధ్యమద్రేక్కాణ జాతస్య॥

రాశి మధ్య ద్రేక్కాణమందు జన్మించినవో మధ్యద్రేక్కాణము మొదలు శింసు నుండి ద్వాదశ రాశులు ముఖాంతమువరకు, రాశ్యంత్య ద్రేక్కాణము మొదలు కంఠము నుండి ద్వాదశ రాశులు నాభి పువ్యంతమును, రాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణము మొదలు వస్త్రీనుండి ద్వాదశ రాశులు పాదాంతము వరకు గ్రహించవలయును. ఈ విధముగ మధ్యమద్రేక్కాణ జనితునకు గ్రహించవలయును.

'అంత్యద్రేక్కాణ జాతశ్చేత్ లగ్నాంత్య ద్రేక్కాణో మూర్ధా, ఇత్యాది లగ్నాదిద్రేక్కాణః కంఠ ఇత్యాది, లగ్న మధ్యమద్రేక్కాణో వస్తరిత్యాది పూర్వవత్॥ అయంపాఠః శ్రేయాన్॥'

రాశ్యంత్య ద్రేక్కాణమందు జన్మించినవో రాశ్యంత్యద్రేక్కాణము శిరస్సు మొదలుకొనియు, లగ్నప్రథమ ద్రేక్కాణము కంఠము

మొదలుకొనియు, లగ్నమధ్యమ ద్రోక్కాణము మొదలు వస్త్రీనుండి పాదాంతము వరకు పూర్వము చెప్పినట్లు చూచుకొనవలయునని తత్తద్భావ ద్రోక్కాణములనుబట్టి వివరించెను.

వైశవాసిని దానినిబట్టి రాశిప్రథమ ద్రోక్కాణమందు జనన మైనచో 1, 2, 3 చక్రములను, రాశిద్వితీయ ద్రోక్కాణమందు జనన మైనచో 2, 3, తరువాతరాశిలో 1వ ద్రోక్కాణమును గ్రహించి 1, 2, 3 చక్రములను, రాశి తృతీయ ద్రోక్కాణమందు జననమైనచో 3వ ద్రోక్కాణమును తరువాతరాశిలో 1, 2 ద్రోక్కాణములను గ్రహించి 1, 2, 3 చక్రములను తీసుకొని జాతకుల మూర్ధాది పాదాంతమువరకు అవయవ విభాగమును గ్రహించవలయును. (మేషాదిద్వాదశ రాశు లందు విభాగము స్థిరచక్రమనియు, దీనికి చరచక్రమనియు ఇవి సాంప్ర దాయమనియు, ఇదిఉత్తమమైన పాఠమనియు "గుర్బుని" అభిప్రాయము.) వైశవ చెప్పబడిన స్థానవిశేషములందు గ్రహస్థితి వశముచే ప్రణాదిహోదులను తెలుసుకొను క్రమము చెప్పబడుచున్నది.

బృహజ్జాతకము 5వ అధ్యాయము 25 శ్లో!

తస్మిన్ సాపయతే వ్రణః కుఠయతే దృష్టే చ లక్ష్మణశేఠః
 స్వరాంశస్థిరసంయతే చ సహజః స్యా దస్య రా గంతుకః॥
 మందేఽక్కానిలజోఽగ్నికప్త విషజో బాషే బుధే భూభువః॥
 సూర్యే కాప్తచతుష్పదేవ హిమగౌ కృంగ్యర్ణజోఽన్త్యై కృఠః॥ ఇతి॥

పురోక్తమైన ద్రోక్కాణాంగ విభాగమును గ్రహించి యేద్రోక్కాణమందు పాపగ్రహముండునో ఆ ప్రదేశమందు ప్రణముగడు ననియు; శుభగ్రహయుతి దృష్టులున్నచో తిలకాదివిహ్నములుండు నవిచెప్పవలెను. ఆ గ్రహము స్వక్షేత్ర, స్వాంశ, స్థిరరాశులందున్నచో జన్మముతోనే యుండునని, లేనియెడల జన్మించిన తరువాత కాలములో సంగభవించుననియు చెప్పవలయును. ప్రణాదిహోదులకు కని కారణ

భూతుడైనచో రాశ్యవలన, వాయువువలనయనియు, కుజుడైనచో అగ్నివలనలేక శక్త్రములవలనలేక విషాదులవలన యనియు. బుధుడైనచో భూసంబంధమైన హేతువులవలన ప్రణాదిహీనులుండును. సూర్యుడైనచో కర్రలచేగాని, చతుష్పాద జంతువులచేగాని ప్రణాదిచిహ్నములు సంభవించును. చంద్రుడైనచో కొమ్ములుగల ఆవులు, గోదెలు మొదలగు జంతువులచేత, జలమందు సంచరించు జంతువులచేత ప్రణాదిచిహ్నములు సంభవించును. ఇతరములైన శుభగ్రహములగు పూర్ణచంద్ర, పాపరహిత బుధ గురు శుక్రులచే సంభవించు చిహ్నములు శరీరసౌష్ఠవముగగాని, అలంకార ప్రాయముగగాని అన్యష్టసూచకములుగ నుండగలవు. ప్రణాదిచిహ్నములు సహజములనియు, ఆగంతుకములనియు తెలియచేయుటచేత నాగంతుక ప్రణాదులను తత్తద్దశాకాల విశేషములనుబట్టి తెలుపవలయును.

భట్టోత్పల వ్యాఖ్యానమును బట్టి లగ్నాది ద్వాదశరాశులకు అంగవిభాగము తెలుపబడినది. రుద్రవివరణములో నాయారాశులందు దేక్కాణములకు అంగవిభాగము తెలుపబడినది. భట్టోత్పలునియభిప్రాయములో రాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణమందు లగ్నమైనచో ద్వితీయ రాశి (భావము) మొత్తము దక్షిణ నేత్రమనియు, ద్వాదశరాశి (భావము) మొత్తము వామనేత్రమను భావము స్ఫురించును. రుద్ర వ్యాఖ్యానములోగల రెండవ పద్ధతినిబట్టి రాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణమందు లగ్నమైనచో ద్వితీయరాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణము దక్షిణనేత్రమగును. ద్వాదశరాశి ప్రథమ దేక్కాణము వామనేత్రమగును. గ్రహము ద్వితీయరాశి ప్రథమ దేక్కాణమందుగాని, త్యయరాశి ప్రథమ దేక్కాణమందుగాని యున్నప్పుడే ప్రణాదిచిహ్నములను చెప్పవలయునుగాని ద్వితీయ తృతీయ దేక్కాణములందు గ్రహమున్నప్పుడా ఫలమును చెప్పటకవకాశముండదని గ్రహించవలసి యుండును.

గ్రంథాంతరోక్తవ్రణచిహ్నాది యోగములు :-

శూరోరారత్నముందు దహరించిన “జాతకముత్తావళి”లో

లగ్నా త్సప్తమగో భౌమః కుక్రో వాపి బృహస్పతిః॥

దిహ్నాం మార్త్తికీ స్థికం క్షేయం జాతకస్య న సంశయః

లగ్నమునకు ఏడవయింట కుజుడుగాని, శుక్రుడుగాని, గురుడుగాని యున్నచో శిరస్సునందు చిహ్నముండును.

‘యదా కుక్రోథవా భౌమో లగ్నస్యాపి నిశాకరః॥

ద్వాదశాబ్దే భవేత్తస్య మన్తకే వహ్నిదర్శనమ్॥

లగ్నముందు శుక్రుడుగాని, కుజుడుగాని, చంద్రుడుగానియున్నచో (12) పండ్రొడవ సంవత్సరముందు శిరస్సునందు అగ్నిసంబాధమైన చిహ్నముగలుగును.

‘అష్టపేఽపి యదా రాహౌ కుక్రో వాపి తనుస్థితః ।

వామకర్ణే భవేత్తస్య చిహ్నం లగ్నా ద్వివిశ్చితమ్॥

అష్టమముందు రాహువు ప్రాడగ శుక్రుడు లగ్నముందుండేనేని యెడమచేవి యందు చిహ్నముండును.

.. “జాయాస్థానే యదా రాహౌ ర్మంత్రీ వాపి తనుస్థితః॥

వాపే కుశే భవే చ్చిహ్నం లగ్నాచ్యైవ యదాక్రమమ్॥

సప్తమముందు రాహువు లగ్నముందు గురుడున్నయెడల యెడమ చేతియందు చిహ్నముండును.

ద్వాదశాష్టమగ కుక్రో మంత్రీ చ తనుసంస్థితః॥

కాహ్వో శ్చిహ్నం విజానీయా జ్ఞన్యం గ్నా ద్విచక్షణః॥

అష్టమ ద్వాదశ భావములందు శుక్రుడుండగ, లగ్నముందు గురుడుండేనేని రెండు భుజములందు చిహ్నములుండును.

త్రిషదాయగతే భౌమే కుక్రో వాపి వ్యవస్థితః॥

వామపార్శ్వే భవే చ్చిహ్నం కుశదేశ పటవతః॥

శుక్రుడు కుజుడు 8, 6, 11 భావములందుండిరేని ఎడమచేతి సమీపమందు పార్శ్వభాగములో మచ్చయుండును.

బుధే మందే తల్లవేగ్నే కర్మగే వా దివాకరే ।

దక్షిణే పార్శ్వతే తస్య చిహ్నం జ్ఞేయం పరిస్ఫుటమ్॥

బుధశనులు లగ్నమందుండగ రవి దశమగతుడై నచో కుడి ప్రక్కభాగమందు చిహ్నముండును.

కుజే సౌమ్యే లభవా లగ్నే రాహుః పుష్కరికోణగః॥

లింగే గుడే భవే చిహ్నం తిలమాషాదికం స్ఫుటమ్॥

లగ్నమందు కుజుడుగాని, బుధుడుగాని యుండగ, రాహువు 5, 6, 9 భావములందుండేనేని లింగమందు గుడమందు తిల, మాష తుల్యమైన స్పష్టమైన చిహ్నముండును.

త్రికోణేపి భవే చుక్రో డీవో సౌమ్యే మృత్పితే ।

పాతాళే హి బుధే మందే కుజ్ చిహ్నం సమాచితే॥

శుక్రుడు 5, 9 రాశులలోనుండగ, గురుబుధులు అష్టమమందుండగ శని చతుర్థభావమందుండేనేని కుక్షీ (కడుపు) యందు చిహ్నము లుండును.

ధనస్థానే యా కుక్రో త్వష్టమేపి దివాకరే ।

కర్మగో రాహుమందో చే న్నాథా చిహ్నం సమాచితే॥

ధనస్థానమందు శుక్రుడుగాని, అష్టమమందు రవిగాని యుండగ, దశమమందు శనిరాహువులున్న యెడల నాభియందు చిహ్నము లుండును.

కర్మగోపి యదా ముత్రి ద్వితీయేపి విశాకరః ।

సహజే కుక్రరాహుత్యాం కట్యాం చిహ్నం సమాచితే॥

గురుడు దశమమందు, చంద్రుడు ద్వితీయమందుండగ, శుక్ర రాహువులు తృతీయమందుండిరేని కటిప్రదేశమందు చిహ్నముండును.

వ్యయస్థానే యదా ముత్రి బుధో లపి త్రివదాయగః ।

ధర్మస్థానే విశానథే గుడే గోలక మాచితే॥

గురుడు వ్యయమందు, బుధుడు కి, 6, 11 రాశులలో నెందైన నుండగ చంద్రుడు 9వ యింటిలో నున్నచో గుడమందు చిహ్నము లుండును.

పాశాణే కుక్రరాహుత్యాం కుజే మందే తనుస్థితే,
గుల్ఫయోః పాదబాహుత్యాం మత్స్యచిహ్నం సమాదిశేత్॥

చతుర్థమందు శుక్రరాహువులుండగ, లగ్నమందు కుజశేను లుండిరేని గుల్ఫములుండుగాని, పాదములుండుగాని, హస్తములుండు గాని మత్స్యరేఖారూప చిహ్నములుండును. గ్రంథాంత రోక్తము లైన యితరయోగములను గూడ గ్రహించి తత్త్వద్విశేషములను చెప్పవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే తమ భావపలాధ్యాయః॥ ౧౩

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్ర మందు తనుభావ పలాధ్యాయము ముగిసెను.

ధనభావ ఫలాధ్యాయము । ౧౪ ।

పరాశర ఉవాచ :-

శ్లో ధనభావపఠం వర్షిశృణుత్వం ద్విజనత్రయం
ధనేకో ధన భావనః కేంద్రకోఽగకోపివా॥ ౧॥
ధనవృద్ధికరోశ్చేయప్రి కస్థోధనహవికృత్,
ధనదకృ ధనేహిచ్యుః సావోధనవివాకకృత్॥ ౨॥

రా! ఓ ద్విజశ్రేష్ఠుడా! ధనభావఫలములను చెప్పుచున్నాను. విను మని పరాశరులు పలికిరి. ధనాధిపతిధన స్థానమందున్నను, కేంద్రకోణము లందున్నను, ధనమును వృద్ధిచేయును. 6, 9, 12 అవములందు ధనాధి పతి యున్నచో ధనహానియగును. మరియు ధనస్థానమందు శుభగ్రహ ములున్నచో ధనము ప్రాప్తిండును. పాషగ్రహములున్నచో ధననాశన ముగును.

శ్లో రవాదిహో గురు ర్యవ్య రవతావగో భవేత్ |
 ధామేన సహితా వాసి రవవాన్ వ నరో భవేత్ |

౨ |

తా | గురుడు రవభావాధిపతియై ధనభావమందుండి కుజునితో గలసిన యెడల నా జాతకుడు విశేష ధనవంతుడగును.

౩ | వృశ్చిక కుంభలగ్న జాతకులకు గురుడు ధనాధిపతి యగుచు వృశ్చిక లగ్నమునకు లగ్నధనాధిపతులగు కుజ గురువులు ధనభావ మందు కలయుట ధనయోగము. కుంభలగ్న జాతకులకు రాజ్యాధిపతి యగు కుజుడు ధనలాభాధిపతియగు గురునితో ధనస్థానమందు గలయుట ధనయోగము. ఈ రెండు యోగములలోను గురునికంటె కుజుడు వెనుకభాగలలో 6 భాగలకు లోపుగ నుండెనేని విశేషధనయోగము పట్టును. 6 భాగలకంటె ఎక్కువ వెనుక భాగలలో నుండెనేని సామాన్యధనయోగము పట్టును. కుజుడు గురునిదాటి పై భాగలలో నున్న యెడల ధనయోగము పట్టజాలదు.

శ్లో ధనేశే లాభవస్థే లాభేశే వా రవంగతే |

తావుభౌ కేంద్రకోఽస్థౌ రవవాన్ వ నరో భవేత్

౪ |

తా | ధనభావాధిపతి లాభభావమందు, లాభాధిపతి ధనభావమందు పరివర్తనము నొందినను, ధనలాభాధిపతులిద్దరు కలసి శ్రేష్ఠ్యోగములం దున్నను జాతకుడు ధనవంతుడగును.

వి | ఈ శ్లోకమందు యొకటి సాదములో “వా” కల్పమును ప్రయోగించుటచేత కొందఱు ధనాధిపతి లాభమందున్నను, లాభాధిపతి ధనమందున్నను ధనయోగము గలుగువని చెప్పవలయును గాని, ధనలాభాధిపతుల పరివర్తనమీను లర్థమును చెప్పుట యొక్కము కాదని చెప్పుచున్నారు, కాని ధనలాభాధిపతుల పరివర్తనముగల జాతకులకు ధనయోగము విశేషముగి గవలదు చున్నది. ధనాధిపతి లాభమందున్న పృథుగాని, లాభాధిపతి ధనభావమందున్నప్పుడు గాని సంభవించిన ధనయోగముకంటె పరివర్తనలో ధనయోగము విశేషముగనున్నది.

శ్లో॥ ధనేశే కేంద్రరాశిస్థే లాభేశే లక్ష్మికోశగే॥

గురుకు క్రయితే దృష్టే ధనలాభము దీరయేత్॥

211

తా॥ ధనాధిపతి, కేంద్రము లందొందెన నుండగ, లాభాధిపతి ధనాధిపతికోశరాశులలో నక్కడ నై నయుండి గురుకు క్రయితో కూడిగాని, చూడబడుచు గాని యున్నచో ధనలాభము గలుగునని చెప్పవలయును.

ఉదా :- వృషభలగ్న జాతకులకు ధనాధిపతియగు బుధుడు చతుర్థ భావ మందు శుక్రునితో కలసియుండిగ, వానికి కోశరాశియగు మేషము గురుడుండెను. ఇట్టి గ్రహస్థితిలో ధనాధిపతియగు బుధునకు శుక్రయతి గురువీక్షణము సంభవించును. మరియు ధనాధిపతికి కేంద్రస్థితి ధనాధిపతినుండి గురునకు కోశస్థితియు సంభవించును. బుధశుక్రుల యతిలో శుక్రునకు వెనుక భాగలలో బుధుడుండ వలయును. లేనిపక్షమున ధనభావమునకు వృద్ధి సంభవించదన వచ్చును.

శ్లో॥ ధనేశో రిపభావస్థో లాభేశ స్తద్గో యః॥

ధనయా పాపయైవో వా దృష్టౌ నిర్ధన ఏవ సః॥

212

తా॥ ధనాధిపతి, లాభాధిపతి యిద్దగు షష్ఠ భావములోనుండగ, ధనలాభ భావములు పాప గ్రహములతో కూడినను, చూడబడినను జాతకుడు ధనహీనుడగును.

వి॥ ధనలాభాధిపతులు నై సర్గిక శుభులై నను, నై సర్గిక పాపులై నను షష్ఠస్థితి దోషముని చెప్పబడినది. ధనలాభములను చూచెడి గ్రహములు, అందున్న గ్రహములు నై సర్గిక పాపులగుట ముఖ్యము. వీరలకు అధిపత్య శుభమున్నను దోషముని చెప్పబడినది.

ఉదా :- మకరలగ్న జాతకులకు ధనలాభాధిపతులగు శనికుజులు నై సర్గిక పాపులు. వీరలకు షష్ఠస్థితి పలుకుదోషము. ధనలాభములలో రవి, క్షిప్రచంద్రులుండుట దోషము. రవికి చంద్రుడు దశమములోనున్నను, చంద్రుడు రవికి చతురములోనున్నను క్షిప్రచంద్రుడే యగుచుండును.

బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రము

2) వృషభలగ్నజాతకులకు ధనాధిపతి బుధుడు, లాభాధిపతి గురువీరిద్దగు షష్ఠములో నుండుటదోషము. (అష్టమాధిపతియగు గురునకు షష్ఠస్థితి ధనహానికి హేతువగును.) భాగ్యాధిపత్యముగల శని, ధాన్యాధిపత్యముగల శని, వాహనాధిపత్యముగల రవి నైస్సర్గిక పాపాలు. వీరు ధన లాభములందున్నను, చూచినను ధనహానికి (నిర్ధనత్వమునకు) కారణమనియు స్పష్టమగుచున్నది.

3. సింహలగ్నజాతకులకు ధనలాభాధిపతి బుధుడు షష్ఠములో నుండుటదోషము. శాపులకు కుజశనిలు (కుజుడు 4, 9 లకు అధిపతి, శని 6, 7 లకు అధిపతి) 2, 11 లలో నుండుటగాని, చూచుటగాని ధనహానికి హేతువు. ఇట్లు గ్రహముల నైస్సర్గిక సుభాసుభత్వములను బట్టి భావఫలములను హించవలయును.

శ్లో॥ ధనలాభాదిపా వస్తౌ పాపగ్రహానవివృతౌ |
 జన్మప్రకృతి దారిద్యం భిక్షన్తం లభితే నరః॥

తా॥ ధనలాభాధిపతులు అస్తమించి పాపగ్రహములతో కూడి యుండినచో జన్మప్రకృతి దారిద్యము నొంది, భిక్షులుముచేత జీవించును.

వి॥ ధనలాభాధిపతులిద్దగు నైస్సర్గిక శుభులై అస్తమించి నైస్సర్గిక శాపులకు కుజ శని రాహు కేతుక్షీణచంద్రులతో కలసినప్పుడీ యోగము పట్టును.

ఉ :- వృషభలగ్న జాతకునకు బుధుడుగురులు ధనలాభాధిపతులు. వీరస్తమించి కుజాదిపాపులతో కలియువలయును. బుధుకుజగురువులు, బుధ, గురు, శనిలు బుధ-గురు-రాహువులు, బుధుకు కేతువులు, క్షీణచంద్ర బుధ, గురువులు, ఈ గ్రహయుతులు నిర్ధన యోగ హేతువులని తెలియుచున్నది. ఇట్లే యితర లగ్నములకు గూడ విచారించవలయును.

శ్లో॥ వృషభలగ్నే వ్యయే వాపి ధనలాభాదిపా యది |
 లాభే కుజో ధనే రాహు రాజదండా ధనక్షయః॥

శ్లో॥ తా॥ ధనలాభాధిపతులు (నై సర్దిక శుభులుగాని, పాపులుగాని) 6, 8, 12 భావములందుండగ, 11వ యింటకుజుడు 2వ యింటరాహువున్నచో ప్రభుత్వదండనము వలన ధనవ్యయమగును.

ఉ॥ మేవలగ్నమునకు ధనలాభాధి పతులకు శుకృతములు 6, 8, 12 భావములలో నెచ్చటనైన యుండగ, కుంభము (లేక ఏకాదశ భావము)లో కుజుడు, వృషభం (లేక ధనభావం)లో రాహువున్న యెడల పై యోగము సిద్ధించును. వృషభ, కుంభములు ధనలాభ భావమధ్య మములు కానిపక్షమున, యా భావమధ్యమములే రాశియందు పడఁనో వానినే గ్రహించ వలయును. రాశిస్థితిచే వృషభ గతుడగు రాహువు ధనభావమునుండి వేరొక భావములోనికి మారినచో పై యోగము పట్టజాలదు.

శ్లో॥ లాభే జీవే ధనే కుక్రే ధనేశే కుభవంయుతే॥
వ్యయే చ కుభవంయుక్తే ధర్మకార్యే ధనవ్యయః॥

తా॥ జన్మలగ్నమునుండి లాభలభావమందు గురుడు, ధనమందు శుక్రుడుండగ, ధనాధిపతి శుభగ్రహముతో కలసియుండి, వ్యయ మందు శుభగ్రహమున్నచో ధర్మకార్యములను గురించి ధనవ్యయము జగుగుగు.

వి॥ ధనభావమందు శుక్రుడు, లాభమందుగురుడుండగ, ధనాధి పతి శుభపూర్ణచంద్రులలో నొకరితో కలసి యుండవలెను. బుధచంద్రు లలో నొకరు వ్యయమందుండవలయును.

శ్లో॥ వ్యతోచ్ఛస్తే ధనాశీశే జాకశో జనవోషకః॥
వరోవరో భ్యాకకృ విశ్లేయో వ్యిజితముః॥

తా॥ ధనాధిపతి వ్యత్రేత, ఉచ్ఛస్తానములలో నుండనేని జార కుడు అనేకమంది జనులను పోషించువాడు, పరోపకారి, భ్యాతిగల వాడు అగును.

శ్లో॥ స్థితే పారావతాంశాదౌ ధనే కుభసంయుతేః
 తద్ధృహే నర్వసంపత్తి ర్వివాఽఽయాపేవ జాయతేః ॥ ౧౧

తా॥ ధనాధిపతి శుభగ్రహయుతుడై పారావతాంశాద్యంశము
 లను బాందినచో నాజాతకుడు అనాయాసముగ సర్వసంపదలను సంపా
 దించును.

శ్లో॥ నేత్రేణి బంసంయుక్తే కోభనాజీ భవే న్నరః॥
 వష్టాష్టమవ్యయస్థే చ నేత్రవైకల్యవాన్ భవేత్ ॥ ౧౨

తా॥ నేత్రాధిపతి బలవంతుడై నచో అందమైన నేత్రములుగల
 వాడగును. నేత్రాధిపతి వష్టాష్టమ వ్యయభావగతుడై నచో నేత్ర
 వైకల్యము గలవాడగును.

శ్లో॥ ధనేశి పావసంయుక్తే ధనే పావనమవ్యితేః
 ఏకనోఽసత్యవాదీచ వాతవ్యాధిసమన్వితః॥ ౧౩

తా॥ ధనభావము, ధనాధిపతి సాష్ట్రగ్రహములతో కూడినచో,
 జాతకుడు పిశునుడు అసత్యము లాడువాడు, వాతవ్యాధిచేత పీడింప
 బడువాడు అగును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే - ధనభావపలాధ్యాయః ॥౧౪॥
 ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు ధనభావపలాధ్యాయము ముగిసెను.

అథసహజభావఫలాధ్యాయః ॥౧౫॥

శ్లో॥ అథ విక్రమభావస్య ఫలం వక్ష్యామి తో ద్విజః
 నహతే సౌమ్యయుద్ధృష్టే త్రాత్కమాన్ విక్రమీ వరః॥ ౧

తా॥ ఓ ద్విజాడా! ఇప్పుడు విక్రమ (సహజ) భావము యొక్క
 ఫలములను చెప్పుచుంటిని. తృతీయ భావము శుభగ్రహములతో
 కూడినను, చూడబడినను జాతకుడు సోదర సోదరీలు కలవాడు, పరా
 క్రమవంతుడు అగును.

శ్లో॥ నభామో భాగ్యభావేకో భాగ్యభావం ప్రవక్ష్యతి |
భాగ్యక్షేత్రగణో వాప్సి భాగ్యభావం వివిధీశేత్ ||

తా॥ భాగ్యస్థానాధిపతి కుజునితో కళాది భాగ్యభావమును చూచి
వను, భావములో నున్నను సోదర బోధకీలుండను.

శ్లో॥ పాపయోగేన తా పాపక్షేత్రయోగే న వా పువః |
ఉత్పాద్య పహజాన్ పదోఽవిహంశాశో వ సంకయః ||

తా॥ సోదర భావాధిపతి, కుజుడు పాపగ్రహములతో కలసి,
పాపక్షేత్రములందున్నచో సోదర నష్టమును కలిగొతును.

శ్లో॥ ప్రీతగ్రహో భాగ్యభావేః ప్రీతగ్రహో భాగ్యభావగః |
ఋషి స్యాత్, తథా భాగ్య భాగ్యం పుంగ్రహో పుంగ్రహో యది |
మిత్రే మిత్రపం వాచ్యం బలాం బిద్ధియాత్ |
మృతే కుజతృతీయేన నహోదరవివాకౌ |

తా॥ భాగ్యస్థానాధిపతి ప్రీత గ్రహమై, భాగ్య భావమందు ప్రీత
గ్రహమున్నచో సోదరీలు గలవాడును, పురుషగ్రహమై, పురుష
గ్రహము భావమందున్నచో సోదరులు గలవాడును అగును. మిత్ర
మముగ నున్నచో (ప్రీత పురుష గ్రహములతో భావము కూడి
యున్నను, భావాధిపతి పురుష గ్రహమై ప్రీత గ్రహములతో కలసినను,
ప్రీత గ్రహమై పురుష గ్రహములతో కూడినను) సోదర సోదరీ
లుండెదరు. భావాధిప, భావస్థ గ్రహముల యొక్క బలముననుసరించి
ఫల నిర్ణయమును చేయవలయును. అష్టమభావమందు తృతీయాధి.తి.
సోదర కారకుడగు కుజుడున్నచో సోదర భావము నష్టమగును.

శ్లో॥ శ్రేష్ఠోక్తాః కే వాపి హ్యేవ మిత్ర స్వవర్గగే |
కారకే నహానేనే వా భాగ్యబాంధ్యం వివిధీశేత్ ||

తా॥ శ్రేష్ఠీయాధిపతి, కారకుడగు కుజుడు శ్రద్ధకుగాని యొక్కడై
నష్ట గ్రహి శ్రేష్ఠీ శ్రీకృష్ణాక్షులందుగాని, స్వాధ్య, మిత్ర, స్వవర్గము
అను గాని పొంది యుండిరేని సోదర సుఖము గలవగును.

శ్లో॥ ఛాత్రవే బుధనంయుక్తే కదితే చంద్రనంయుతే।
 కారకే మందనంయుక్తే తగిన్యేకా గ్రాహో భవేత్।
 వశ్యా త్వహోదరాఽష్యేక స్తుతీయస్తు మృతో భవేత్।

తా॥ సోదర భవమందు బుధుడుండగ, ఛాత్రవేనాధిపతి చంద్రునితోను, కారకుడు కుజుడు కనితోను కలసియుండిరేని జాతకునకు శ్రేష్ఠ సోదరియు, జాతకుని యనంతరమందు ఒక సోదరుడును, యుండును. వాని తరువాత జన్మించిన సోదరుడు నష్టమగును.

శ్లో॥ కారకే రాహు సంయుక్తే సహజేతే తు ఏవగే।
 వశ్యా త్వహోదరాభావం పూర్వం తు త్రితయం వదేత్।

తా॥ ఛాత్రకారకుడు కుజుడు రాహువుతో చేరియుండగా, ఛాత్రసానాధిపతి సేవగతుడై నవో జాతకుని తరువాత సోదరులుండరు. (కనిష్ఠ సోదరులుండరు.) జాతకునకు తి గ్గుకు శ్రేష్ఠ సోదరులుండును.

శ్లో॥ ఛాత్రస్థానాదిపే కేంద్రే కారకే తత్త్రికోఽఱే।
 తీపేన సహితే చోచ్చే జ్ఞేయా ద్యావకసోదరాః।
 తత్ర శ్రేష్ఠత్వయం తద్వజ్ఞాతకావృ త్పుతీయకమ్।
 నస్తమం నవమం చైవ ద్యావకం ప్ర చ్ఛుతం వదేత్।
 శేషాః సహోదరాః వదన్తై భవేయ ర్ద్వివిధాః।

తా॥ ఛాత్రస్థానాధిపతి కేంద్రమందుండగ, కారకుడు కుజుడు వానికి (త్వతీయాధిపతికి) త్రికోణ రాశులలో తన యుచ్చయందు గురునితో చేరినచో నా జాతకునకు 12 గురు సోదరులుండురు అందు శ్రేష్ఠ ద్వయము, జాతకుని తరువాత 3, 7, 9, 12 సోదరులు నష్టమగు తురు. మిగిలిన 3 గురు (జాతకునితో సహా) ద్వి ధ్వాయువు గలవారగుదురు.

శ్లో॥ వ్యయేనేన యోగో భౌమో గురుణా నహికో ననా।
 ఛాత్రవేనాధిపతే చంద్రే మ్మమంభ్యాస్తు బోధరాః।

తా॥ కుజుడు వ్యయాధిపతితో గాని, గురునితో గాని కలిసి యుండగ, త్వతీయాధిపతి చంద్రుడుం డానని 7 గురు సోదరులుండవారు.

కొందరు “వ్యయాధిపతియగు గురునితో కలిసి చేరియుండగ తృతీయమందు చంద్రుడుండగ” యని యర్థమును గ్రహించుచున్నారు.

శ్లో॥ బ్రాత్యస్థానే కాయతే కేవలం పుంగ్రహేతితే |
సహజా బ్రాతరో జ్ఞేయాః కుక్రయతే పితేన్యరా | ౧౩

తా॥ బ్రాత్యస్థానమందు చంద్రుడుండి కేవల పురుషగ్రహములచే చూడబడనేని సహజస్మృతులు పురుషులగుదురు. శుక్రవీక్షితుడైనచో సహజస్మృతు స్త్రీలగుదురు.

శ్లో॥ అగ్రే జాతం రవి ర్నన్తి పృష్ఠే జాతం కన్తే కృరః |
అగ్రజం పృష్ఠజం హన్తి సహజస్థో రరాచుతః || ౧౪

తా॥ తృతీయ భావమందు రవి యున్నచో జ్యేష్ఠ్య సోదర నష్టము గలుగును. తృతీయ భావమందు శనియున్నచో కనిష్ఠ సోదర నష్టముగలుగును. తృతీయ భావమందు కలిసియున్నచో జ్యేష్ఠ కనిష్ఠ సోదరుల కుభయులకు నష్టము గలుగును.

శ్లో॥ ఏతేషాం విప్రః యోగానాం బలాబంధివిర్ణయాత్ |
బ్రాత్యజాం భగినీనాం వా జాతకన్య ఫలం వదేత్ | ౧౫

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణుడా! పురోక్తములైన యోగముల యొక్క బలాబలములను బాగుగ యోచించి సోదర సోదరీల యొక్క సుఖాసుఖములను తెలుపవలయును.

వి॥ తృతీయ భావమందు రవి యున్నప్పుడు ఇతర సాహగ్రహ సంబంధ వీక్షణములు లేని పక్షమున, రవి భావమధ్యగతుడు కాకుండ తావారం భావార్థములలో నున్నప్పుడును జ్యేష్ఠ సోదరనష్టము కలుగుటలేదు. రవి భావమధ్యమములో నున్నప్పుడు గూడ గురుని వీక్షణమున్నచో జ్యేష్ఠ సోదర నష్టము కలుగుట లేదని తెలియుచున్నది. శని తృతీయమందు స్వక్షేత్రోచ్చ రాశులలో నున్నప్పుడు భావమధ్య

బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రము

గతుడె నను కనిష్ఠ సోదరనష్టము గలుగుటలేదు. ఇతర రాశులు తృతీయ తావమైయందు శని యున్నప్పుడు శుభవీక్షణమున్నను కనిష్ఠ సోదర సోదరీనష్టము గవలడుచున్నది. కుజుడు తృతీయమందుగల జాతకులు లోక నిష్ఠ సోదరవర్గమునకు మాత్రమే నష్టముగలుగుచున్నది. మోయు జాతకుని తగునాత 2, 3, సోదరనష్టములైన తగునాత కలిగిన కనిష్ఠ సోదర సోదరీల కాయుర్దాయము పట్టుచున్నది. కాని జాతకులకు శ్రేష్ఠ సోదరాది నష్టము కలుగుచున్నట్లులేదు ఇట్టి తృతీయ కుజుడున్న జాతకులకు సోదరవర్గమునకు మైత్రీభావము తక్కువగుచున్నది. వీర లకు సోదరాదులతో విరోధభావముండుట సంభవించుననియు చెప్ప వచ్చును. కుజుడు తృతీయభావమందున్న జాతకులకు కనిష్ఠ సోదరులకు లి సంఘముల వయస్సులోపలనే ఆయుర్భంగ మగుచున్నది లి సంఘ ములు దాటిన వోనట్టి నష్టములుండవనియు గూడ యను భవమావలన తెలియుచున్నది. ద్రేక్కణ చక్రశిశ్యా గూడ సోదరభావ విచారణ మును చేయవలయును. లగ్న, ద్రేక్కణ లగ్నమండేది బలమో దానిననుసరించి ఫలమును చెప్పవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే - నహజితావ ఫలాధ్యాయః ॥౧౩॥

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు - నహజితావఫలాధ్యాయము ముగిసెను.

చ తు ర్థ భా వ ఫ లా ధ్యాయః ॥౧౪॥

బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు - చతుర్థభావఫలాధ్యాయము

పరాశర ఉవాచ :-

శ్లో! ఉక్తం తృతీయభావన్య ఫలం సంక్షేపకో మయా;
 మఖభావఫలం చాత కథయామి ద్విశోక్త మ॥

పరాశ్రమిల్లు చెప్పచున్నారు. ఓ ద్విజోత్తమ! నానే
కళము సంగ్రహముగ తెలుపబడినది. అనంతరమందు
సుఖావళమును చెప్పచుంటిని.

శ్లో! మహేశ చతుర్థావస్థే లక్ష్మీకే తద్గతేఽపివా
తరద్యుష్టే చ తాతశ్య పూర్ణం గృహసుతం వదేత్||

తా! సుఖస్థానాధిపతి (చతుర్థభావాధిపతి) గాని' లక్ష్మీధిపతి
గానిసుఖ భావమందుండి శుభులనే చూడబడెనేని జాతకులకు సంపూర్ణ
మైన గృహసౌఖ్యముచే కూరును.

శ్లో! వ్యగేహే స్వాంశగే వ్యోచ్యే మత్స్థానాదిహో యది
తామియావగృహదీనాం మతం వాద్యథవం తతా||

తా! సుఖాధిపతి వ్యజ్ఞేత్ర, ఉచ్చ, స్వాంశలలో నున్నచో
భూమి-నాహన-గృహాదుల సుఖమును, వాద్య పీఠికరములవలన సుఖ
మును పొందును.

శ్లో! కర్మాదిపేవ సంయుక్తే కేంద్రే కోణే గృహాదిపే
విదిత్రహిదస్యాకారై ర్మండితం తద్గృహం వదేత్||

తా! చతుర్థభావాధిపతి దశమాధిపతితో కలసి కేంద్రకోణము
లందుండెనేని విచిత్ర సాధముగలవాడగును.

వి! చతుర్థభావాధిపతి కైస్థిక్ పాపియై దశమాధిపతితో
కలసిన్నడు, చతుర్థాధిపతిమంద గ్రహమై శ్రీఘ్రుగతి గ్రహమగు దశమా
ధిపతితో కలసినప్పుడు, చతుర్థ దశమాధిపతులు నీచరాశ్యంకలందున్న
ప్పుడు ఈ యోగఫలము పరిపడుటలేదు.

శ్లో! బంధుస్థానేశ్వరే హోష్యే కుర్విగ్రహాయతేషీతే
కణే లగ్నవంయుక్తే బంధుపాక్ష్యే తవే శ్చురః||

తా|| చక్షుః (బంధు) ప్థానాధిపతి శుభుడై శుభగ్రహసంయోగ
వీక్షణములుగలవాడై యుండగ, లగ్నమందు బుధుడున్నచో జాత
కుడు బంధు పూజ్యుడగును.

శ్లో|| మాతృస్థానే కుభయితే తదిశే స్వోచ్ఛరాశిగే।
కారకే బలసంయుక్తే మాతు ర్దీరాయు రదిశేత్॥

తా|| మాతృ (చతుర్థ) నానము శుభగ్రహయుతమై, మాతృ
భావాధిపతి స్వక్షేత్రోచ్ఛ రాశులలో నుండి, మాతృకారకుడు బల
వంతుడైనచో తల్లికి దీర్ఘాయువుగలుగును.

శ్లో|| నుభేశే కేంద్రభావస్తే తథా కేంద్రస్థితో భృగుః।
కశిశే స్వోచ్ఛరాశిస్తే మాతుః పూర్ణంమఖం వదేత్॥

తా|| సుఖ (చతుర్థ) భావాధిపతి, శుక్రుడు కేంద్రగతులై
యుండగ, బుధుడు స్వోచ్ఛరాశియందుండెనేని తల్లికి సంపూర్ణ మైన
సుఖముగలుగును. (తల్లివలన సంపూర్ణ సుఖము గలుగునని మరయో
భావము.)

శ్లో|| నుభే రవియితే మందే చంద్రే తాగ్యగతే నతి।
తాతస్థానగణో భౌమో గోమహిష్యాదిలాభకృత్॥

తా|| సుఖభావమందు రవి శనులుండగ, చంద్రుడు తాగ్యమందు,
కుజుడు లాభమందుండిరేని గోవులు, మహిషములు మొదలగు పశు
వులు గలుగును. (పశుసంపద గలవారగుదురని తాత్పర్యము.)

శ్లో|| చరగ్రహసమాయుక్తే నుభే తద్రాశినాయకే।
వషే చ్యయే స్థితే భౌమే నరః ప్రావీర్షితి మూకభామః॥

తా|| సుఖభావము, సుఖభావాధిపతి చర (చంద్ర, బుధు,
శుక్రులు) గ్రహములతో చేరియుండగ, కుజుడు 6, 8 భావములందుండె
నేని జాతకుడు మూకాగివాడగును.

శ్లో॥ లగ్నస్థానాదిపే సౌమ్యే సుఖేకే నీచరాశిగే॥

కారకే వ్యయభావస్తే సుఖేకే లాభవంగతే॥

౧౦

ద్వాదశే వక్తరే ప్రాప్తే వాహనస్య సుఖం వదేత్॥

తా॥ లగ్నాధిపతి శుభగ్రహమై యుండగ, సుఖాధిపతి నీచ యందున్నప్పుడు, కారకుడు వ్యయమందుండగ, సుఖాధిపతి లాభ మందున్నప్పుడు ద్వాదశ (12వ) సంవత్సరమును వాహన ప్రాప్తి గలుగును. *ఏలగ్నాదిపతి సుఖాధిపతి*

వి॥ ఈ విషయమును భవములో నరిపడుటలేదు.

శ్లో॥ వాహనే సూర్యసంయుక్తే సోచ్యే తద్వాహనాయకే॥

౧౧

కుక్రేణ సంయుక్తే వక్షే ద్వాత్రింశే వాహనభవేత్॥

తా॥ వాహనభావమందు సూర్యుడుండగ, వాహనాధిపతి తన యుచ్చరాశియందు శుక్రనితో కలిసినచో జాతకుని 32వ సం॥రములో వాహన ప్రాప్తి గలుగును.

శ్లో॥ కర్కశేన యుక్తే బిందునాథే తుంగాంశ సంయుక్తే॥

౧౨

ద్విచత్వారింశకే వర్షే నరో వాహనభాగ్యవేత్॥

తా॥ బంధుస్థానాధిపతి తన యుచ్చారాశియందుండి, దశమాధిపతితో కూడియుండేనేని జాతకుని 42వ సం॥ర మందు వాహన ప్రాప్తి గలుగును.

శ్లో॥ లాభేకే సుఖాధిపస్తే సుఖేకే లాభవంయుతే॥

౧౩

ద్వాదశే వక్తరే ప్రాప్తే జాతో వాహనభా గ్యవేత్॥

కుఠం కుఠత్వే భావస్య పాపత్వే పం మవ్యతా॥

౧౪

తా॥ లాభాధిపతి సుఖభావమందు, సుఖాధిపతి లాభభావమందు పరివర్తనము నొందినచో జాతకుని 12వ సం॥ర మందు వాహనప్రాప్తి గలుగును. భావమునకు శుభగ్రహ సంబంధమున్నచో శుభఫలమును పాపగ్రహ సంబంధమున్నచో పాపఫలమును చెప్పవలయును.

వి॥ ఈ యధ్యాయమందు చెప్పబడిన మాతృసుఖ, వాహన
 లాది విషయములను, వానికి సంబంధించిన యోగములను ద్వాద
 శాంశ, ఊడశాంశ చక్రములలో గల గ్రహస్థితులకు సమన్వయపరచి
 చూచుట యుక్తము. పరాశరులు వర్గవివేకాధ్యాయమందు ద్వాద
 శాంశే తథా పీఠో శ్చింతనం ఊడశాంశకే సుఖానుభవ్య
 విజ్ఞానం వాహనానాం తథైవచ॥యని తెలిపియున్నారు. కనుక మాతృ
 తావ వాహనతావవిచారణ చేయునపుడు తావచక్రములో బాటు ద్వాద
 శాంశ, ఊడశాంశ చక్రములను గూడ వినిస్పించి ఫలనిర్ణయమును
 చేయవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే - చతుర్థ తావపలాధ్యాయః॥ ౧౯
 ఇది బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు - చతుర్థతావ పలాధ్యాయము ముగిసెను.

పంచమభావఫలాధ్యాయము ॥౧౭॥

పరాశర ఉవాచ :-

శ్లో॥ అథ పంచమభావస్య కథయామిపందివ్విః |
 ంగ్నపే సుతతావస్థే సుతపే చ సుతే స్థితే |
 కేంద్రత్రికోణనస్థే వా పూర్ణం పుత్రసుఖం వదేత్ |

తా॥ లగ్నాధిపతి పంచమాధిపతి కలసి పంచమభావమందున్నను
 లేక వీర్ధరు కేంద్రకోణము లందున్నను, సంపూర్ణమగు పుత్రసుఖము
 చేకూరును.

వి॥ మేవలగ్న జాతకులకు రవికుజులు పంచమములో భావ
 మధ్యగతులై నప్పుడు, సింహలగ్న జాతకులకు రవిగురువులు పంచమ
 తావమందున్నప్పుడు, కర్కటకలగ్న జాతకులకు చంద్రకుజులు పంచమ
 తావ ప్రథమదశ తాగలలో నున్నప్పుడు కన్యాలగ్న జాతకులకు బుధ
 కనులు మకరమందు (పంచమభావమందు) న్నప్పుడు కుంభలగ్న

జాతకులకు బుధశనులు మిధునమందు (పంచమభావమందు) న్నష్పడు సంతానయోగములు పట్టుటలేదు. కనుక దీనిని అనుభవములో జాగ్రత్తగ పరిశీలించ వలయును.

శ్లో॥ వృషాష్టమవ్యయస్థే కు సుశారీశే త్వపుత్రకా॥ ౨

మతేశేత్వంగతే వాపి పాపాక్రాంతే చ నిర్వరే॥

తదా న జాయతే పుత్రో జాలో వా మ్రియతే ద్రువమ్॥ ౩

తా॥ పంచమభావాధిపతి 6, 8, 12 భావములం దెచ్చటనున్నను సంతానము కలుగదు. పంచమాధిపతి అస్తంగతుడైనను, పాపగ్రహముల సంబంధముగల వాడైనను, బలహీనుడైనను సంతానము కలుగనేరదు. ఒకప్పుడు కలిగినను నిలువదు. అనగా కలిగిన సంతానము నష్టమగునని భావము.

శ్లో॥ వృష్టస్థానే సుశారీశే లగ్నేశే కుజసంయుతే॥

మ్రియతే వ్రధమావత్యం కాకవంద్యా చగేహినీ॥ ౪

తా॥ పంచమాధిపతి వృష్టభావమందుండగ, లగ్నాధిపతి కుజ నితోచేరి యున్నచో ప్రథమ సంతానము నష్టమగును. ఆ జాతకుని భార్య కాక వంశ్యయగును. అనగా తరువాత సంతానము లేనిదగునని భావము.

శ్లో॥ సుశారీశో హి వీచస్థో వ్యయవృషాష్టమస్థితః॥

కాకవంద్యా తవే న్నారీ మతే కేకుబధో యది॥ ౫

తా॥ పంచమాధిపతి నీచగతుడై 6, 8, 12 స్థానములందుండగ పంచమమందు బుధకేతువులుండిరేని యా జాతకుని భార్య "కాక వంశ్య" యగును.

వి॥ సింహ కన్యా ధనుర్లగ్నములకు మాత్రము పంచమాధిపతులు వృషాష్టమ స్థితిగలవారగుదురని రాశిచక్రవళముచే తెలియును భావస్ఫుట వళముచే ఇతర లగ్నములకు కూడ సంభవించును.

మేషలగ్నమునకు పంచమభావాధిపతి రవియై తులయందున్నప్పుడు తులలో వృషమభావముగాని అష్టమభావముగాని యుండవచ్చును. ఇట్లే యితర లగ్నములకు కూడ తెలుసుకొన వలయును.

శ్లో॥ మతేకో నీచగో యత్ర సుతస్థానం వ పశ్యతి।
తత్ర హిరిబుధో స్యాతాం కాకవంద్యాత్వ మాప్పుయాత్। ౬

తా॥ పంచమాధిపతి నీచగతుడై పంచమ భావమును వీక్షించక పంచమమందు బుధశనులుండిరేని యా జాతకుని భార్య “కాకవంద్య” యగును.

శ్లో॥ తాగ్యేకో మూర్తిపర్తి చేత్ మతేకో నీచగో యది।
సుతే కేతుబుధో స్యాతాం సుతం కష్టా ద్వినిర్దిశేత్। ౭

తా॥ భాగ్యాధిపతి లగ్నముందు. పంచమాధిపతి నీచయందు, పంచమమందు బుధకేతువులుండిరేని ఆతికష్టముతో పుత్రలాభము గలుగును.

శ్లో॥ కష్టాష్టమవ్యయస్థో వా నీచో వా శత్రురాశిగః।
సుతేక శ్వ సుతే యాతే కష్టా త్పుత్రం వినిర్దిశేత్॥ ౮

తా॥ పంచమ భావాధిపతి 6, 8, 12, 5 స్థానములందుగాని, నీచ, శత్రుక్షేత్రములందుగాని యున్నచో కష్టమువలన పుత్రలాభము గలుగును.

వి॥ కష్టశబ్దమున కర్థమేమనగా :- సంతానము నిమిత్తము చిరకాలము వివిధోపాయముల ద్వారా చేయబడు ప్రయత్నముల వలన సంతానము గలుగునని చెప్పటయొక్క ము ప్రసవమందు కష్టమని చెప్పరాదు.

శ్లో॥ పుత్రతాపే బుధక్షేత్రే మండక్షేత్రేఽతథా పునః।
మందే మాందియతే దృష్టే కదా దతాదయః స్మృతాః। ౯

తా|| పుత్రభావము బుధ శని క్షేత్రములలోనొకటియై అంగు శనియుండి మాందిగ్రహముతో కలసినను, చూడబడినను అజాతకునకు దత్త పుత్రయోగము కలుగును.

వి|| పంచమభావము బుధ శని క్షేత్రములై వానియందు శని యున్నను సంతానము గలుగును. మాంది గ్రహసంబంధ వీక్షణము లున్నప్పుడు మాత్రమే సంతానము గలుగుటలేదు. మరియు మాంది గ్రహసంబంధ వీక్షణములున్నప్పుడు గురు వీక్షణగలిగినప్పుడు దత్తత యోగము సంభవించిన తరువాత నౌరప సంతానము గలిగినవాగు గలరు.

శ్లో|| రవిచంద్రా యదైకస్థా వేకాంశక నమవ్విశా।
 త్రిమాత్రాథి రహి త్రాత్రా ద్విసిత్రా ఏ చ పోషితః। ౧౦

తా|| ఏ జాతకునకు రవి చంద్రుల కేకరాశ్యంశ స్థితిగలుగునో యట్టి జాతకుడు శి గురు తల్లులచేత, సోదరునిచేత, యిద్దరు తండ్రుల చేత పోషింపబడు వాడగును.

వి|| ఇద్దరు తండ్రులనుటవలన జనకతండ్రి, దత్తత చేసుకొనిన తండ్రి యని చెప్పవలసియున్నది.

శ్లో|| పంచమే వ్యధ్యహై ర్యుక్తే తదీశే వ్యయగాగే।
 లగ్నేశేందూ బలాభ్యో చే త్తదా దత్తసుకోదయః। ౧౧

తా|| పంచమభావముం దారు గ్రహములుండగ, పంచమాధిఃశి వ్యయములో నుండి, లగ్నచంద్రులు బలవంతులై నచో దత్తపుత్ర లాభముగలుగును.

శ్లో|| సుతేశే చంద్రవంయుక్తే తద్ద్రేక్కాణగతేఽపివా।
 తదా హి కన్యకోత్పత్తిం ప్రపదే దైవదింతకః। ౧౨

తా. పంచమభావాధిపతి చంద్రునితో కూడినను. చంద్ర ద్రోక్కాణమందున్నను స్త్రీ సంతతి గలుగును.

శ్లో. సుతేశీ చరరాశిస్థే రాహుణా సహితే విదౌ.

పుత్రస్థానం గతే ముడే పరజాతం వదే చ్చికుః: ౧౦

తా. పంచమాధిపతి చరరాశి యందుండగ, రాహువు చంద్రునితో కూడియుండగ, పంచమములో శని యున్నచో నా గాగుకువకు పరపురుషుని వలన సంతానము గలుగును.

శ్లో. సుతే జ్జడీవకుత్త్రై కృ సదిరై రవలోకే:

భవంతి ఐహవ: పుత్రా: సుతేశీ హి ఐరాన్వితే: ౧౧

తా. పంచమము బలవంతులగు బుధ గురు శుక్రులచే చూడబడుచుండగ, పంచమాధిపతి బలవంతుడయ్యెనేని అధిక పురుషసంకానము గలవాడగును.

శ్లో. లగ్నా దష్టమగే చంద్రే లగ్నాదష్టమగే గురౌ.

పాపగ్రహై ద్యుతే దృష్టే పరజాతో న సంకయ: ౧౨

తా. లగ్నమున కష్టమభావమందు చంద్ర గురులుండి పాప గ్రహములతో తిలసిగాని, చూడబడుచుగాని యుండిరేని జాతకునకు పరజాత సంతానముండును.

౨. ఈ శ్లోకములో జాతకుడు పరజాతుడగుననియర్థముతోచును కాని పుత్రీభావమందు చెప్పబడుటచేత పుత్రుడు పుజాతుడగునని చెప్పట యుక్తము.

పుత్రస్థానాదిపే స్తోచ్చే లగ్నాద్వా ద్విత్రికోఽగే:

గురుణా సంయతే దృష్టే పుత్రతాగ్య మువైతిహ: ౧౩

తా. పుత్రస్థానాధిపతి తన యుచ్చముందుగాని, లగ్నమునుండి 2, 5, 9 భావములందుండి, గురునితో కూడినను, చూడబడినను పుత్రసుఖము (పుత్రభాగ్యము)ను పొందును.

పంచమభావ ఫలాధ్యాయము

దక్షుః పాపనంయుక్తే సుతే సౌమ్య విష్ణుతే।
 సుతేనే నీచరాశినే నీచసంస్థో భవేచ్చిత్॥

౧౬

తా॥ పంచమభావము రీ లేక 4 సాష్టాగహములతో గూడి యుండి శుభసంబంధములేనిదై యుండగ, పంచనూధిపతి నీచ రాశి యుండుండనేని జాతకుని పుశ్చుడు నీచస్థితి నొందును.

పుత్రస్త్రాప్తి, పుత్ర విమోగ సమయష్టానము.

పుత్రస్థానంగతే జీవే తదీశే భృగు సంయుతే।
 ద్వ్యత్రింశే చత్రయస్త్రింశే వత్పరే పుత్ర సంభవః॥

౧౭

తా॥ గురుడు పుత్రస్థానమందుండగ, పుత్రాధిపతి శుక్రకునితో కలసియుండనేని, జాతకునకు ముప్పదిరెండు లేక ముప్పది మూడవ సంవత్సరమందుగాని పుత్ర సంతానము గలుగును.

సుతేశే కేంద్ర భావస్థే కారకేణ నమన్వితే।
 వత్త్రింశే త్రిశదభేద పుత్రోత్పత్తిం వివిధితే॥

౧౮

తా॥ పుత్రస్థానాధిపతి యగు గ్రహము కేంద్రములందుండి పుత్రకారకుని చేరియుండనేని ముప్పది ఆరు సంవత్సరములోగాని ముప్పదియవ సంవత్సరమందుగాని జాతకునకు పుత్ర స్త్రాప్తి గలుగును.

లగ్నాద్భాగ్య గతే జీవే జీవాద్భాగ్య గతే భృగౌ।
 లగ్నేశే భృగుయుక్తే వా చత్వారింశే సుతం వడేత్॥

౨౦

తా॥ లగ్నమునుండి భాగ్యభావమందు గురుడు, వానికి భాగ్య భావమందు (లగ్నమునకు పంచమమందు) శుక్రకుండగ లగ్నాధిపతి శుక్రునితో చేరియుండనేని నలుబదియవ సంవత్సరమందు పుత్ర స్త్రాప్తి గలుగును.

పుత్రస్థానం గతే రాజో తదీశే పాపనంయుతే।
 నీచరాశిగతో జీవో ద్వ్యత్రింశే పుత్రమృత్యుదః॥

౨౧

తా! పుత్రభావమందు గానూవుండగ, పుత్రభావాధిపతి సాప
గ్రహములతో కూడియుండగ, గుగుడు నీచరాశి యగుండెనేని
ముప్పది రెండవ సంతత్రమందు సంతాన నష్టము కలుగును.

జీవాత్పంచమగే పాపే లగ్నాత్పంచమగే చిహ్
షట్త్రింశత క్రయస్త్రింశతే చత్వారింశతే సుతక్షయః॥ ౨౨

తా! గురునినుండి, లగ్నమునుండి పంచమ సానమందు సాప
గ్రహములతో ముప్పది యావ సంఖ్య మందు, ముప్పది మూడవ
సంఖ్య మగు, నలుబది సంఖ్య మందు సంతాన నష్టము కలుగును.

లగ్నేమాంది నమాయక్తే లగ్నేనే నీచరాశిగే।
షట్పంచా శతపేద్దేవ పుత్రకోక నమాతుః॥ ౨౩

తా! లగ్నము మాంది గ్రహములతో కూడియుండగ, లగ్నాధి
పతి తన యొక్క నీచరాశిని సాందినచో ఏబదియారవ (50) సంఖ్య
మందు పుత్రకోకము గలుగును.

చతుర్థే పావసంయుక్తే వషణావే తత్ర వహి।
సుతేనే పరమోచ్చస్థే లగ్నేనేన సమన్వితే॥ ౨౪
కారకే తుభనంయుక్తే దశసంఖ్యాస్తు సూనవః॥

తా! చతుర్థమందు, షష్ఠమందు పాపులుండి, పంచమాధిపతి
పరమోచ్చగతుడై లగ్నాధిపతితో కలసియుండగ, కారకుడు శుభ
గ్రహయుక్తుడైనచో నా జాతకునకు పదియది సంతానము గలుగును.

పరమోచ్చగతే జీవే ధనేనే రాహు సంయుతే॥ ౨౫
భాగ్యేనే భాగ్యవంయుక్తే సంఖ్యాతా నవసూనవః॥

తా! గురుడు పరమోచ్చగతుడై యుండి, ధనాధిపతి రాహు
పుతో కూడియుండగ, భాగ్యాధిపతి భాగ్య భావమందున్నచో
తొమ్మిది సంఖ్యగల సంతానము గలుగును.

పుత్రభాగ్యగతే జీవే సుతేనే బలసంయుతే।
ధనేనే కర్మణావస్థే వసు సంఖ్యాస్తు సూనవః॥ ౨౬

తా|| లగ్నాత్మ పంచమమందుగాని నవమ మందుగాని గురుడు బలవంతుడై యుండగ, ధనాధిపతి దళమ భావమందుండనేని ఎనిమిది మంది సంతానము గలుగును.

పంచమాశ్వుచమే మందే సుతస్థే చ తదీశ్వరే; ౨౦
 సూనవస్పప్త సంఖ్యాశ్చ ద్విగర్భేయ మతా భవేత్|

తా|| లగ్నమునుండి భాగ్యస్థానమందు శనియుండగ, తాగ్యాధిపతి పంచమ మందున్నచో సప్త సంఖ్యాక సంతానము గలుగును, ద్విగ్రీయ గర్భమందు కవలపిల్లలు కలుగును.

విత్రేశే పంచమస్థానే సుతస్థేచ సుతాధిపే; ౨౧
 జాయంతే పట సుతాస్తవ్యతేషాంచ త్రివ్రజామృతిః|

తా|| కుటుంబాధిపతి పంచమమందుండి పంచ కూధిపతితో కూడియున్నచో ఆరుగురు సంతానము కలిగి, ముగ్గురు నవ్వుమగుదుగు, లగ్నాశ్వుచమగే జీవే జీవాత్పంచమగేశనా; ౨౨
 సుతభేషావ సంయుక్తే పుత్రమేకం వినిర్మితేత్|

తా|| లగ్నమునుండి పంచమ భావమందు గురుడు, గురునకు పంచమ భావమందు ఇతర పాపగ్రహములతో శని యుండగ, పంచమ భావము ఇతర పాపగ్రహములతో కూడిల యోదన ఒక పుత్రుడు మాత్రమే కలుగునని చెప్పవలయును.

పంచమే పాపసంయుక్తే జీవాత్పంచమగేశనా; ౨౩
 పత్న్యంతరే పుత్రలాభం కళత్ర క్రయభాగ భవేత్|

తా|| పంచమభావము పాపగ్రహములతో కూడియుండగ, గురునకు పంచమమందు శనియున్నచో మరియొక భార్యయందు సంతానము కలుగుననియు, ముగ్గురు భార్యలుండగల రనియు చెప్పవలయును.

- వలననే పావసంయుక్తే దేవత్వంపమగేశవా: ౧౧
- ంగ్నేశే ధనభావస్థే సుతేకో భామ సంయుత:
- జాతం జాతం శిశుంహంతి దీర్ఘాయుశ్చ వ్యయంబవేత్: ౧౨

తా! పంచమభావము పాపగ్రహయుక్తమై, గురునకు పంచమ మందు శని యుండగ, లగ్నాధిపతి ధనస్థానమందుండి కుజునితో పంచ మాధిపతి కలిసినచో కలిగిన సంతాన మంతయు నష్టమగును, సంతతి లేనివాడై జాతకుడు దీర్ఘాయువుగల వాడగును.

వి! పంచమభావము వలన పుత్రులు, పౌత్రులు, విద్య, రాజ్యము, దేవతానుగ్రహము, బుద్ధివైశద్యము విద్య, యంత్రములు మంత్రానుష్ఠానము, భార్య (స్త్రీ) మూలక భాగ్యప్రాప్తి, మంత్రి త్వము మొదలగు అనేక ముఖ్యాంశములు తెలుసు కొనవలయును. పంచమభావము, భావాధిపతి, భావస్థగ్రహము, భావవీక్షకులు వీరి యొక్క బలాబలమును బట్టియు, “పుత్ర పౌత్రాదికానాంవై చింతనం సప్తమాంశకే” అను పరాశర వచనానుసారము “సప్తమాంశక గ్రహకుండలిగో గల గ్రహస్థితిని బట్టియు ఈ భావమును విచారించ వలయును.

సంతాన సంబంధమైన, విద్యావిషయకమైన కొన్ని యోగము లిందుదహరింపబడుచున్నవి. సంతాన సంబంధములైన యోగములు:-

1. పంచమభావస్థ గ్రహములనుబట్టి, భావాధిపతి, కారకుడు, పంచమభావ వీక్షకునిబట్టి భావశుభములను ముందుగ తెలుసు కొనవలయును.
2. పంచమభావము, భావాధిపతి, భావస్థగ్రహము, కారకుడు, వీక్షకుడు పురుష రాశ్యంశములందుగాని, పురుష గ్రహసంబంధములు గాని గలిగియున్నయెడల పురుష సంతానమును, స్త్రీ రాశ్యంశములు

లందుగాని, స్త్రీ గ్రహసంబంధములుగాని గలిగియున్న యెడల స్త్రీ సంతతిని, మిశ్రమముగ నున్నయెడల స్త్రీ పురుష సంతతులను చెప్పవలయును.

విశ్వా (ము)

3. సాధారణముగ బహుపుత్ర రాశులు పంచమ భావమై అందు బహు సంతాన ప్రదగ్రహములగు రవిరాహుగురువులున్నచో బహుళ సంతానము గలుగును. అల్ప సంతాన రాశులగు కర్కట, వృశ్చిక, మీనములందు బహుపుత్ర ప్రదగ్రహములున్నచో మధ్యమ మైన సంతానము గలుగును.

4. స్త్రీ గ్రహములగు చంద్ర శుక్రులు స్త్రీ రాశ్యంశములందుండి రాహు సంబంధము గలిగినచో విశేష స్త్రీ సంతతిని, అల్పపుత్ర సంతతిని కలిగించెదరు. ఈ స్త్రీ గ్రహములు పురుష రాశ్యంశము లందుండి రాహు గురు సంబంధము గలవారై నప్పుడు స్త్రీ పురుష సంతానములు సమముగ నుండును.

5. పురుష రాశులందు శత్రుంశక గ్రహములుండి పుగుమాంశము లను పొందినచో అల్పపురుష సంతానమును, స్త్రీ రాశులందుండి స్త్రీ సవాంశములను పొందినచో అల్ప స్త్రీ సంతానమును కలిగించును. రవిలో కలసి అస్తమించినచో సంతానము లేకపోవుటగాని, కలిగినవృత్తి పోవుటగాని సంభవించును.

6. సప్తమాంశ చీక్రమును గూడ పై విధముగ పరిశీలించి జన్మ లగ్నము బలమైనచో జన్మలగ్నమునుండి, సప్తమాంశ లగ్నము బలమైనచో సప్తమాంశ లగ్నమును బట్టియు సంతానమును నిర్ణయించవలయును.

7. వంశవిచ్ఛేదయోగములుపట్టినప్పుడు స్త్రీ సంతానమును చెప్పవలయును.

8. పంచమమందు బుధ శనులలో నెవరై నయింది వారికి శుభ సంబంధము లేనప్పటిని విలంబముగ సంతానము కలుగుననిగాని లేక సంతానముండదనిగాని చెప్పవలయును. ఈ బుధ శనులకు భావమధ్య స్థితిగలిగి గురు దృష్టియుండనేని సంతానము గలుగును. గురుదృష్టిలో కుజదృష్టి గూడయుండి మాంది గ్రహసంబంధమున్నచో ఒక సంతానము మాత్రము గలిగి కొంతవయస్సు దాటిన పిమ్మట సంతానము నప్తమగును.

9. నపుంసక రాశులందుగాని తన యొక్క నీచరాశి యందుగాని లగ్నాధిపతి యుండగ, పంచమ మందు కుజుడున్నచో గర్భధారణ జరిగి నప్తమగుననియు, శని రాహువులు పంచమములో నుండి పుగు పాంశములను పొందినచో కాలవిలంబముతో పురుష సంతానము కలుగుననియు, స్త్రీ నవాంశములందున్నచో స్త్రీ సంతతి మాత్రమే గలుగుననియు, నపుంసక నవాంశములందున్నచో దత్త పుత్రాది యోగములు గలుగుననియు చెప్పవలయును.

10. చతుర్థమందొక పాపగ్రహముండగ, సప్తమమందు శుక్రుడు దశమమందు చంద్రుడున్నచో సంతానము లేనివాడగును పంచమ మందు 'శుక్రుడు' రవిలో కలిసి అస్తమించినచో సంతానముండదు. వీరికి గురు దృష్టిసంపూర్ణముగయుండి లగ్నాధిపతి బలవంతుడైనచో సంతానము కష్టము మీద, విలంబముగ గలుగును.

11. తాగ్యాధిపతి లగ్నమునుండి 5, 7 రాశులందున్నచో సంతానము గలుగును. చంద్ర లగ్నమునుండి తాగ్యాధిపతి గూడ చంద్రుని కు 5, 7 రాశులందున్నచో సంతానము గలుగును. తాగ్యాధిపతి శుభుడైనచో నిస్సంశయముగ గలుగును. పాపుడైనచో సంతానవృద్ధి గూడ యుండును.

పుత్రభావమునకుగాని, పుత్రభావ ద్రేక్కాణమునకుగాని, సప్త
మాంశమునకుగాని కుజ శని సంబంధమున్నచో భావనష్టమును చెప్ప
వలయును. కారక భావాధిపతులకు గూడ కుజ శని సంబంధమున్నయెడల
సంతాన ప్రిప్తి లేదని చెప్పదగును.

పుత్రభావ విచారణలో “సారావరి” యందు “పుత్రచింత”ను
గురించిన వివరములు :-

- i ఏకకమే గురువర్గే కుజరాశా వారసో భవేత్పుత్రః॥
- ii లగ్నాద్యుద్రా రథవా బంధుగా ద్విక్షితేఽవివా సాప్త్యైః॥

లగ్నచంద్రులలో నెవరు బలవంతులో వానినిబట్టి భావస్ఫుట
రీతిచే వచ్చిన పంచమ భావము శుభషడ్వర్గము గలదైనను, గురు
వర్గము గలదైనను, ఔరసపుత్రుడు గలుగుననియు, లేక పంచమ
భావమును సంపూర్ణ శుభగ్రహములు చూచినను ఔరసపుత్రుడు
కలుగుననియు చెప్పవలయును. (ఔరసపుత్రుడవగా తన భార్యయందు
తన వలన కలిగిన సంతానమని భావము)

- iii సారరే సారణో బుడదృష్టో గురుకుజా ర్కదృష్టివః॥
- iv క్షేత్రజపుత్రం జవయతి బోధోఽపి గణో రవిజ దృష్టః॥

పంచమభావము శని క్షేత్రమై ఆ భావము యొక్క శని షడ్వర్
గము బుధునిచే చూడబడుచు, గురు కుజ రవుల దృష్టి లేనిదైనచో
క్షేత్రజ పుత్రుడు గలవాడగును. ఇట్లే పంచమభావము బుధక్షేత్రమై
ఆ భావము యొక్క బుధ షడ్వర్గము శనిచే చూడబడుచు, గురు కుజ
రవి దృష్టి లేనిదైనచో క్షేత్రజ పుత్రుడు కలవాడగును.

మకరము పంచమ భావమైనప్పుడు రాశి, 1వ ద్రేక్కాణము,
7వ సప్తమాంశము, 1,2 నవాంశములు, 1,2 ద్వాదశాంశములు, 4వ
త్రింశాంశము శని వర్గములగును. కుంభము పంచమ భావమైనప్పుడు

రాశి, 1వ ద్రోణాణము, 1వ సప్తమాంశము, 4,5 నవాంశములు 1,12 ద్వాదశాంశములు, 2వ త్రింశాంశము శని వర్గములగును. వీనికి బుధ దృష్టియుండవలెనని భావము. పు తిస్థానము. మకరమై 1వ ద్రోణాణమునుగాని, 7వ సప్తమాంశమునుగాని, 1. లేక 2వ నవాంశమును గాని, లేక 2వ ద్వాదశాంశమును పొందినప్పుడుగాని 4వ త్రింశాంశమును పొందినప్పుడుగాని మకరమునకు సప్తమమగు కర్కటమందు బుధుడుఁడి ఆయావర్గములను పొందినప్పుడు తత్తద్గణము (వర్గము)ను చూచును. ఇట్లే బుధక్షేత్ర, బుధగణమును గూడ చూచుకొనవలయును.

ఈ స్థితి గలిగినప్పుడు క్షేత్రబపుత్రుడు కలుగును.

(స్వభార్యయందు పరిబీజమువలన జన్మించినవాడు క్షేత్రజుడు)

iii, iv మాందం నుకర్ష మింజర్పిరీషితే యదిక నైకృరేణయతమ్.
దత్తకపుత్రో తృత్తిః క్షీతవ్య ఐదేనచైవంస్యాత్॥

iii పుత్రస్థానము శనిక్షేత్రమై శనియుండి చంద్రునిచే చూడబడినచో దత్తపుత్రుడుగలవాడగును.

iv బుధునిచే చూడబడెనేని క్షీతపుత్రుడు గలవాడగును. (ఇతర గ్రహదృష్టిలేనప్పుడు మాత్రమే చెప్పవలయును) ఇతరుల సంతానమును నెచ్చుకొని పెంచబడినవాడు దత్తుడనబడును. ధనమునిచ్చి తినుకొని రాబడినవాడు క్షీతుడనబడును.

v సప్తమ తాగే తాతే సారయితే వంశమే వచా తుపనే।

కృత్రిమపుత్రం వింద్యాచ్యేషగ్రహ దర్శనాన్మృతే॥

పంచమభావము యొక్క సప్తమాంశము మజాధి పత్యముగలదై శనితో కూడియుండి ఇతర గ్రహముల దృష్టిలేక యుండనేని కృత్రిమ పుత్రుడుగలవాడగును. (కృత్రిమ పుత్రుడనగా మాతాపితరులచే నివ్వబడక స్వయముగ పొందబడినవాడు కృత్రిమ పుత్రుడు.)

vi వర్గే వంచమ రాగో విరే సూర్యేణ వాక్ర వంయుతే॥
లోహితదృష్టే చాచ్యో జాతవ్య హి బీజజఃపుత్రః॥

(సూతోధమప్రభవః) పాతాంతరము.

పంచమ భావమందొకవర్గము శని వర్గమైయుండి రవితో కలసి కుజునిచే చూడబడనేని బీజజడను పుకుత్తుగల వాడగును. (బీజజడనగా విధివకారము వివాహితగాని భార్యయందు స్వబీజోత్పన్నుడు బీజజడనబడును) లేక (అధమజాతి స్త్రీయందు బుట్టినవాడు అనిపాతాంతరము)

vii చంద్రే లోహంక గతేర్షిసే మందాలోకితే భవతి॥
సూర్యోత్పన్నః పుత్ర క్షేష్ణగ్రహ దర్శనాతాపి॥

పంచమమందు చంద్రుడుండి కుజాంశమును (కుజపప్తమాంశ కుసుటయుక్తము) పొంది శనిచే చూడబడుచు, ఇతర గ్రహదృష్టిలేని వాడైనచో సూర్యోత్పన్న పుత్రుడుగలవాడగును. సూర్యోత్పన్నుడినగా గృహమందుగల పరపురుషునివలన రహస్యముగ తన భార్యయందు బట్టినవాడు)

viii తస్మిన్నేవచ లోమే శనివర్గస్థే విరికితే రవిణా॥
పురుషస్య భవతి పుత్రోఽవవిద్ధ ఇతి కరుణముఽవచనాత్॥

పంచమ భావమందు కుజుడుండి శని వర్గమును పొంది రవిచే చూడబడనేని అపవిద్ధపుత్రుడు గలవాడగును. (తల్లితండ్రిలచే విడువబడి తనచే గ్రహించబడిన వాడపవిద్ధుడనబడును.)

ix శనివర్గస్థే చంద్రే శనియుతే వంచమే సదాభవనే॥
కుత్ర రవిణ్యం దృష్టే పుత్రోః పోనత్యువో భవతి॥

చంద్రుడు శని వర్గములలో నేడైనచో వర్గమునుపొంది, పంచమభావమందు శనితో గూడినవాడై రవి శుక్రులచే చూడబడనేని యా జాతకునకు పోనత్యువుడను పుత్రుడుగలవాడగును. (పోనత్యువుడనగా మారుమనువుగల స్త్రీయందు పుట్టినవాడు)

x చూడాయదార్క నక్రకలాభ తస్యైవ పంచమే గేహే।
రవిప్పిష్టేవ్యత నహితే కానీప పుంథవతి పుత్రః॥

పంచమ భావమందు కనియుండి కనియొక్క ఊడకాంక్షగత్తుడై యుండగ, పంచమభావము రవిలో కూడినను చూడబడినను కానీనుడను పుత్రుడుగలవాడగును. (కానీనుడనగా వివాహముకాక పూర్వమే కన్యావస్థలో స్త్రీకి పుట్టినవాడు).

xi “చూడాయదార్కనత్వా త్కాలా దృతస్యైవ పంచమే భవనే” సాశాంతరము.

xi వర్గే రవిచంద్రమసో మ్ముత గేహీ చంద్రసూర్య వంయుక్తే।
శుక్రేణదృష్టమాత్రే పుత్రః కఠితస్సహోతకృ॥

పంచమ భావము సూర్యుని యొక్క లేక చంద్రుని యొక్క వర్గములను పొందియుండగ అందు రవిగాని చంద్రుడుగాని యుండి శుక్రునిచే చూడబడినచో సహోధుడను పుత్రుడుగల వాడగును.

సహోధుడనగా వివాహ సమయమునకు తల్లి యొక్క గర్భమందున్న శిశువు, గర్భమును ధరించిన స్త్రీని వివాహ మాడినవాడు, ఆమెకు కలిగిన పుత్రుని పుత్రునిగ స్వీకరించువాడని భావము.

ఇక్కడ పంచమభావమందు రవియుండి శుక్రునిచే చూడబడవలయునని గలదు. సప్తమ దృష్టిగాక నిశేష దృష్టిని గ్రహించినప్పుడుగాని లేక యితర వర్గాంశములందుగాని యిది గ్రహించవలసి యుండునని తోచుచున్నది. మేషము లగ్నమైనప్పుడు పంచమభావము స్థిరవాసవాంశ మొందుండగ అందురవి యున్నాడనుకొనుము. శుక్రుడు మిథునగతుడై కుంభ నవాంశమందున్నప్పుడు పంచమభావ నవాంశముగు సింహమును అందున్న సూర్యుని నవాంశమందు శుక్రుడు సప్తమ

దృష్టితో చూచును. ఇట్లే ఇతర వర్ణములందూహించవలయునని శోచరించుచున్నది.

xii కుక్రవవాంశే తస్మిన్ కుక్రేణ విరీక్షితే త్వవత్కావి,
దాసీ వ్రతవాని వదేచ్ఛంద్రా దవికేచి దాదాల్కాః॥

పుత్రభావమందైన నవాంశములలో నొకటి శుక్రాధిపత్యము గలదై శుక్రబలచే చూడబడనేని దాసీపుత్రులు గలవాడగును. ఇట్లే చంద్రుని నుండియు తెలియ దగినవని కొందరి మతము.

పై శ్లోకములందు 12 రకముల పుత్రయోగములు తెలుపబడినవి. రాశిలేక భావచక్రరీతిచే పై యోగములు పట్టినను, సప్తమాంశ చక్రమందు గూడ పై యోగ లక్షణములు శోచరింపినప్పుడే నిశ్చయముగ చెప్పవలయును.

మరియు ఆసపత్యయోగములు, వంశ విచ్ఛేదయోగములు, సంతాన నష్టయోగములు మొదలగు విశేషములను గ్రంథాంతముల నుండి తెలుసుకొనవలయును.

పరాశరుని మతములో పంచమభావమునుబట్టి విద్యను విచారించవలయును. మరియు “విద్యాయావేద జాన్వాంశే॥ అను వచనమునుబట్టి “చతుర్వింశాంశ” చక్రమునుబట్టి గూడ విద్యా విచారణను చేయవలయును. మతాంతరములందు ద్వితీయ, చతుర్థభావములు గూడ విద్యను తెలుపుభావములుగ చెప్పబడినవి. నాచేవ్రాయబడిన “భావార్థ రత్నాకర” ఆంధ్రవ్యాఖ్యలో విద్యావిచారణ విపులముగ వ్రాయబడినది. దానిని చూడవలయును.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే పంచమభావవలద్యాయః ॥౧౬॥
ఇది శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు పంచమభావవలద్యాయము ముగిసెను.

కనితో చేరినప్పుడు పాడములందు, రాహుకేతువులతో కూడినవో కుక్షి(కడపు)యందు వ్రణములు గలుగును.

వి॥ జన్మలగ్నాదిభావాధిపతులు షష్ఠాధిపత్యముగల రవ్యాది గ్రహములతో కలిసి షష్ఠ అష్టమ భావము లందుండిరేని యా యాస్థానములందు వ్రణములు గలవారగుదురు. లేక ఆయా అవయవ సంబంధములై న రోగములు గలవారగుదురు.

“సర్వార్థ చింతామణి”లో షష్ఠాధిపతికి కర్మభావస్థి గూడ చెప్పబడినది.

షష్ఠ్యేకై క్రూరయతే వింగ్నే రంధ్రస్థితే నా వ్రణద శ్శరీరే।
కర్మస్థితే తాదృశ తేవరేంద్రే వ్రణప్రదోఽంగే కుభవ్యస్థియోగే।
పిత్రాదిభావ దపి యోజనీయం భావే త త్కారక దృష్టియోగాత్।

అనుచోట. షష్ఠాధిపతి కర్మస్థానమందుండి క్రూరగ్రహములతో కూడినను, శుభదృష్టి గలిగినను, వ్రణప్రదు డగువని తెలిపియుండెను. పిత్రాదిభావములను గూడ విచారించునప్పుడీ విధముగనే విచారించి ఫలమూహించవలయు ననెను.

శ్లో॥ లగ్నాదిను కుజక్షేత్రే బుధభే యది వంస్థితే।
యత్ర కుత్ర స్థితో క్షేవ ఏషిత్ మూర్ధుక్రమః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి కుజక్షేత్రములందుగాని బుధక్షేత్రములందు గాని యుండి బుధునిచే చూడబడెనేని ముఖరోగము గలవాడగును.

వి॥ జాతకశత్రవుసూత్రములందు రోగ భావము 82వ సూత్రములో;

కుజరే అంగే శ్చ ఋతే మూరోగః ఆని

కుజక్షేత్రములందు లగ్నాధిపతి బుధునితో కలిసినచోటల ముఖ రోగము సుఖవింశతిని చెప్పియుండెను.

కుష్టరోగయోగములు

శ్లో॥ లగ్నాదిహి కుజాణాం చంద్రేణ యది సంయుతాః
రాహుణా కవినా సార్థం కుష్టం తత్ర వినిర్దిశేత్॥

౧)

తా॥ కుజుడుగాని, బుధుడుగాని లగ్నాధిపతులై చంద్రునితో కూడియుండగ వారికి శనిరాహువుల కలయిక గలిగినప్పుడు కుష్టవ్యాధి వచ్చును.

వి॥ కుజ చంద్ర శని రాహువులు లేక బుధ చంద్ర శని రాహువులు కలిసియుండవలయును.

శ్లో॥ లగ్నాదివం వినా లగ్నే స్థిత శ్వేత్రమసా కః।
శ్వేత్రకుష్టం తదా కృష్ణకుష్టం చ కవినా నహః।
కుజేన రక్తకుష్టం స్యాత్తత్ర దేవం విచారయేత్॥

౨)

తా॥ లగ్నాధిపతితో సంబంధములేని చంద్రుడు రాహువుతో కలిసి లగ్నమందుండెనేని శ్వేత్రకుష్టవ్యాధి కలుగును. శనితో చేరిన యెడల కృష్ణకుష్టవ్యాధిని, కుజునితో చేరినచో రక్తకుష్టవ్యాధిని, కలిగించును.

వి॥ “జాతకపారిజాత”మందు 6 ఆ 86 శ్లో॥లో;
హిశ్వా లగ్నవతిం విలగ్ననిహితే వ్యన్యేషు కుష్టం వదే
స్థిలం తానుసుతే తు చందకిరణే రక్తం పితం బూమిషే।
మందేవ క్షితిజేన వా యది యుతే కర్కశ్యంత్యవ్రాంకతేః
చంద్రదే శోభనయోగ దృష్టిరహితే కుష్టం వదే ద్దేహినామ్॥

లగ్నాధిపతి కాక యితరయే పాష్రగహములై నను లగ్నమందున్నప్పుడు, శనియొనచో నీలకుష్టము' నూర్చుడున్నచో రక్తకుష్టమును, కుజున్నచో శ్వేత్రకుష్టమును, కలిగించును. ఈ యోగమందు చంద్రుడు కర్కటము యొక్క అంత్యనవాంశముడుగాని, మకరనవాంశమందుగాని యుండు కుజునితోగాని శనితోగాని లేక యిద్దరితోగాని కలిసి

1. మేషమందుగాని వృషభమందుగాని చంద్రుడు కుజశకులతో కూడియుండనేని శ్వేతకృష్ణము గలుగును. శుక్ర, కుజ చంద్ర శనులు కర్కట, వృశ్చిక, మీనరాశులలో నెందైన నుండగ లగ్నములో శుభగ్రహములు లేనప్పుడును, ద్వితీయాధిపతిగాని, శుక్రకుడుగాని వృషభావమందుండగ లగ్నమునకు సొప్పు శుభనీక్షణము లేనప్పుడు పాపగ్రహములు లగ్నములో నుండుట చేత కుష్టవ్యాధి సంభవించును.

“చంద్రేణ వాత కఠినాపిచ కుత్ర సంస్థా
 లగ్నేకసౌమ్యధరణివనూః పితా శ్వేత్.
 గుహ్యే వదంతి సితకృష్ణరుజం బువరో.
 లగ్నే పి వా యది తదాతు తతైవ కుష్టః॥

లగ్నాధిపతి, బుధుడు, కుజుడు యీ ముగ్గురు చంద్రునితోగాని, కేశువుతోగాని కలసి యొక్కడుండినను గుర్యమందు శ్వేతకృష్ణముండును. కుజబుధులు లగ్నమందున్నచు కుష్టవ్యాధి కలుగునని చెప్పవలయును.

లగ్నాధిపతి యేత్ర సూర్యాంగరక సంస్థితౌ.
 జాతస్య రక్తకుష్టం తు కీరే కర్ణేపి వా భవేత్॥

లగ్నాధిపతి, బుధుడు వీరిద్దరు రవికుజులతో కలసి యొక్కడున్నను, శిరస్సునందుగాని, చెవియందుగాని రక్తకుష్టము కలుగును.

గండాది రోగయోగములు

లగ్నే వృష్టివహారీ రవిణా యది సంయుతౌ॥ ౯॥
 జ్వరగంధః కుజే గ్రంధిః శత్రువ్రణ మదాపి వా॥
 బుధేన పితం గురుణా రోగాభావం వివిరిశేత్॥ ౧౦

తా॥ లగ్నాధిపతి వృష్టాపతి రవితో కూడియుండిరేని జ్వరగంధమును, కుజునితో చేరినప్పుడు గ్రంధులు లేక శత్రుభయము వ్రణ

ముఖ గలుగును. బుధునితో చేరియుండిరేని పిత్రదోషజనితవ్యాధులుండును. గురునితో కలిసిరేని రోగములేకుండ మంచి ఆరోగ్యముతో నుండును.

శ్లో॥ కుక్రేణ కవినా వాయనా సంయుతో యది |
గండ కృందాంకో నభౌ తమః కేతుయతే భయమ్ || ౧౧ ||

తా॥ లగ్నాధిపక్షాధిపక్షాలు శుక్రకునితో కూడిరేని స్త్రీ మూలక వ్యాధులు, శనితో కూడినచో వాత జనిత వ్యాధులు గలుగును. రాహువుతో చేరినచో చండాలునివలన భయమును, కేతువుతో కూడినచో నాభియందు రోగమును కలిగించును.

శ్లో॥ చంద్రేణ గండః సలిలైః కఫశ్లేష్మాదినా భవేత్ |
ఏవం పిత్రాదిభావనాం తత్తత్కారకయోగతః || ౧౨ ||
గండం తేషాం వదే దేవ మూహ్య మత్ర మవీషితిః ||

తా॥ లగ్నపక్షాధిపతులు చంద్రునితో కూడిరేని బలముచేత, కఫశ్లేష్మాదిదోషములచేత, గండములు గలుగును. ఈ విధముగ పిత్రాది భావములకు గూడ తత్తద్భావకారక సంబంధముచేత ఫలమూహించ నలయును.

రో గ ప్లా ప్తి ప మ య ము

శ్లో॥ రోగప్లావగతే పాపే తదీతే పాపసంయుతేః |
రాహుణా సంయుతే మందే సర్వదా రోగవలయుతః || ౧౩ ||

తా॥ పక్షస్థానమందు పాపగ్రహముంటి, పక్షాధిపతి మరియొక పాపగ్రహముతో కలిసియుండగ శని రాహువుతో కలిసిన యెడల సర్వదా రోగవంతుడగును.

వి॥ నై సర్లిక పాపులగు రవికుజశేని రాహువులలో పక్షమందోక పాపగ్రహముండి, పక్షాధిపతితో నొక పాపగ్రహము కలిసియుండగ,

శనిరాహువులిద్దరు ఒకే రాశియందుండిరేని సర్వదా రోగవంతులగును.

శ్లో॥ రోగస్థానగతే బౌషే తదీశే రంధ్రసంయుతేః
షడ్వర్షే ద్యాదశే వర్షే జ్వరరోగి భవే వృంః॥ ౧౪

తా॥ షష్ఠమందు కుజుడుండగ, షష్ఠాధిపతి అష్టమకుంకుండానేని 6 లేక 12వ సం॥రమందు జ్వరముచే విశేషముగ పీడింపబడును.

శ్లో॥ షష్ఠస్థానగతే తీవే తద్గృహే చంద్రపంయుతేః
ద్వాత్రింశై కోవనిశేఽత్యై కుష్ఠరోగం వివిర్దిశేత్॥ ౧౫

తా॥ షష్ఠ భావమందు చతుశ్చంద్రులు కలిసియున్నచో 19 లేక 22వ సం॥ర మందు కుష్ఠ వ్యాధి సంకమించును.

శ్లో॥ రోగస్థానం గరో రాహుః కేంద్రే హందివమవ్యతేః
ంగ్నేశే నశరాశిస్తే షడ్వ్యంశే క్షయరోగతా॥ ౧౬

తా॥ రోగస్థానమందు రాహువుండగ, ఏదైననొక కేంద్ర మందు మూడియుండి, లగ్నాధిపతి యష్టమస్థాన మందుండానేని 26 వ సం॥ర మందు క్షయ వ్యాధి గలుగును

శ్లో॥ వ్యయేశే రోగరాశిస్తే తదీశే వ్యయరాశిగేః
త్రింశద్వ్యైకోవవర్షే ను రోగం వివిర్దిశేత్॥ ౧౭

తా॥ షష్ఠవ్యయాధిపతులు పరివర్తనమును పొందినచో 29 లేక 30వ సం॥రమందు గుల్మరోగముచే పీడింపబడును.

వి॥ మరియొక యోగమును గురుంచి జాతక తత్త్వ సూత్రములు^౧ క్రతు భావము 98వ సూత్రము.

'కర్కాలి ఘటాంశే చంద్రే సమంధే గుల్మరోగః॥'

చంద్రుడు కర్కటక, వృశ్చిక, కుంభ భవాంశములందుండి శనితో కూడినచో, గుల్మరోగము కలుగును.

శ్లో॥ రిపుస్థానగతే చంద్రే శనిన సంయుతే నితిః
 పంచవంశాశదజ్జేషు రిక్తకృష్ణం వినిర్మితేః ॥ ౧౮

తా॥ శనిచంద్రులు కలసి వృశ్చభావమున్నచో రివ సం॥ర మందు రిక్తకృష్ణవ్యాధి గలుగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే లగ్నరాశిస్థే మందే శత్రుసమన్వితేః
 ఏకోవషష్టినరేతు వాతరోగార్థికో భవేత్ ॥ ౧౯

తా॥ శనిలగ్నాధిపతియై లగ్నమందు శని గ్రహమునో కూడి నచో రివ సం॥రమందు వాతరోగముచే పీడింపబడును.

వి॥ శనికి శత్రువులుగు రవిచంద్రకుజులలో చంద్రసంబంధము ముఖ్యముగ చెప్పదగినది.

శ్లో॥ రంద్రేశే రిపురాశిస్థే వ్యయేశే లగ్నవంస్థితేః
 చంద్రే వ్యేక సంయుక్తే వసువర్షే మృగాద్యయమ్ ॥ ౨౦

తా॥ అష్టమాధిపతి వృశ్చమందు, వ్యయాధిపతి లగ్నమందుండగ, చంద్రుడు షష్ఠాధిపతితో కూడినచో రివ సం॥ర మందు మృగభీతి గలుగును.

శ్లో॥ షష్ఠాష్టమగతో రాహు స్తస్మా దష్టగతే కనోః
 జాతవ్య జన్మతో ఏప్రవ్రవరేష ద్వితీయకేః
 వత్సరేఽగ్నిభయం తస్య త్రివర్షే వక్షిదోషరాకాః ॥ ౨౧

తా॥ రాహువు జన్మలగ్నమునుండి రి, రి రాశులలో నొకచోట నుండగ, వాని కష్టమమందు శనియున్నచో ప్రభవద్వివేచనవత్సరము లందగ్నిభయమును, మూడవవత్సరమందు పక్షిదోషమును పొందును.

వి॥ లగ్నవృశ్చములందు శనిరాహువులున్నను, తృతీయాష్టమము లందు శనిరాహువులున్నను ఈ యోగము పట్టును.

శ్లో॥ పశ్చాత్తమగతే సూర్యే తద్యుయే చంద్రసంయుతే।
 పంచమే నవమే ఛై తు జలవీరిం వినిర్దిశేత్॥

౨౩

తా॥ జన్మలగ్నమునుండి సూర్యుడు ౮, 8 రాశులలో నెండైన నుండగ వానికి వ్యయమును చంద్రుడున్నచో 5 లేక 9 సం॥రమందు జలభయము(జలగండము)ను పొందును.

శ్లో॥ అష్టమే మందసంయుక్తే రంద్రా ద్వా ద్వాదశే కుజః॥
 త్రింశాద్దే దశమేఛై కు స్ఫోటకాది వినిర్దిశేత్॥

౨౪

తా॥ జన్మలగ్నమునుండి అష్టమమందు శనియుండగ అష్టమమునకు వ్యయమును కుజుడున్నచో 10వ సం॥రమును లేక 30వ సం॥రమును స్ఫోటకాదిరోగములు వచ్చును.

వి॥ జన్మలగ్నమునుండి 7వ యింటియందు కుజుడు, యెనిమిదవ యింటియందు శనియుండి శుభగ్రహసంబంధ వీక్షణములు లేనివారై నప్పుడు, కుజశనిలకు గురునవాంశస్థితిలేనప్పుడు ఈ యోగముగలుగుచుండును. వయః పరిమితియందు భేదము గనబడుచున్నది.

“బృహత్పరాశర షోఠాసారాంశము”లో పాశాంతరము

శ్లో॥ అష్టమే మందసంయుక్తే రంద్రాద్వా ద్వాదశే కుజః॥
 త్రింశాద్దంతు దశమేఛై కు స్ఫోటకాది వినిర్దిశేత్॥

అష్టమమందు శనియుండగ, కుజుడు, 7, 8 భావములందొందైన నున్నచో 8 లేక 10 లేక 30 సం॥రమందు స్ఫోటకాది రోగభయము గలుగును.

శ్లో॥ రంద్రదేశే రాహుసంయుక్తే తదంతే రంద్రకోణగే।
 ద్వావింశేఽష్టాదశే వర్షే గ్రంధిమేహాది పీడనమ్॥

౨౫

తా|| అష్టమాధిపతి రాహువుతో కూడియుండగ అష్టమాధిపతి నవాంశమందు అష్టమమునకు 5, 9 రాశుందున్నచో 18 లేక 22 సం॥రములందు గ్రంథులవలన మేహమువలన పీడింపబడును.

శ్లో|| లాభేశే రిపుతావస్థే తదీశే లాభరాశిగే।
ఏకత్రింశే తవేదధ్దే శత్రుమూలా ధనవ్యయః॥ ౨౬

తా|| లాభస్థానాధిపతి శత్రుభావమందు శత్రుభావాధిపతి లాభ స్థానమందున్నచో 31వ సం॥రమందు శత్రుమూలమున ధననష్టమగును.

వి॥ బృ. ప. హో. సారాంశమందు “ఏకత్రింశైకచత్వారి” అను పాఠముగలదు. “గణేశదత్త పాఠకులు” గూడ నీ పాఠమును గ్రహించిరి. అనగా 31 లేక 41వ సం॥ర మందు శత్రుమూలమున ధననష్టము కలుగునని గ్రహించవలయును.

శ్లో|| మితేశే రిపుతావస్థే వ్యష్టేశే గురుసంయుతే।
వ్యయేశే లగ్నతావస్థే తన్య పుత్రో రిపు ర్యవేత్॥ ౨౭

తా|| పుత్రస్థానాధిపతి శత్రుభావమందుండి, శత్రుభావాధిపతి గురునితో కలసియుండగ, వ్యయూధిపతి లగ్నగతుడైనచో జాతకునకు పుత్రుడు శత్రువగును.

శ్లో|| లగ్నేశే వ్యష్టరాశిస్తే తదీశే వ్యష్టరాశిగే।
దశమైకోనవింశేఽధ్దే కునకా ద్వీతి రుచ్యతే॥ ౨౮

తా|| లగ్నాధిపతి వ్యష్టభావమందుడి వ్యష్టాధిపతితో చేరినచో 0 లేక 19 సం॥రమందు శునకములవలన భీతిగలుగును.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే వ్యష్టతావపలాద్యయః ॥౧౧౮॥
ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు వ్యష్టతావపలాద్యయము ముగిసెను.

జా యా భా వ ఫ లా ధ్యా యః ॥౧౮॥

పరాశర ఉవాచ :-

శ్లో॥ జాయాభావఫలం వక్ష్యే శృణు త్వం ద్విజసత్తమ!

జాయాదివే న్యథే స్వోచ్ఛే ప్రీసుఖం పుర్ణ మాదికమ్ ॥ ౧

తా॥ ఓ ద్విజశ్రేష్ఠా! సప్తమభావఫలమును చెప్పచున్నాను. వినునుని పరాశరుడు చెప్పుచున్నాడు. సప్తమభావాధిపతి స్వక్షేత్ర మందుగాని, ఉచ్ఛయందుగాని యున్నచో సంపూర్ణమైన స్త్రీసుఖము గలవాడగును.

శ్లో॥ కళత్రపో వినా న్యర్థం వ్యయవృష్టాష్టమస్థితః!

రోగిణీం కురుతే నారీం తదా తుంగాదికం వినా ॥ ౨

తా॥ కళత్రస్థానాధిపతి స్వక్షేత్ర స్వోచ్ఛరాశులుగానట్టి వృష్టాష్టమ వ్యయములందుండేనేని జాతకుని భార్య ఆనారోగ్యవతి యగును.

వి॥ మేషమునకు శుక్రుడు, వ్యయమందున్నను, వృషభమునకు కుజుడు వ్యయమందున్నను, శిర్కటుకలగ్నమునకు శని అష్టమమందున్నను, సింహమునకు శని వృషభమందున్నను, వృశ్చికమునకు శుక్రుడు వ్యయమందున్నను, కళత్రము ఆరోగ్యవంతురాలుగ నుండునని చెప్పవలయును. “అధిపః వడవృరిః ఘోషా న శుభదాః” అనుసూత్రానుసారము భావాధిపతి వృష్టాష్టమవ్యయములలో నెందున్నను స్వక్షేత్రస్వోచ్ఛరాశులందుండేనేని యాభావమునకు దోషములేదని పై దానిభావము.

శ్లో॥ సప్తమే కు స్థితే కు క్షేత్రేతివకాటి భవే న్నరః॥

యత్ర కుత స్థితే పావయతే ప్రీమరణం భవేత్ ॥ ౩

తా॥ కళత్రకారికుడగు శుక్రుడు సప్తమస్థానమందున్నచో అతిశాముసు డగును. శుక్రుడు పాపగ్రహములతో కలిసి యెక్కడున్నను కళత్రహానిని చేయును.

వి| కళత్రకారకుడగు శుక్రుడు పాపగ్రహములగు రవి, కుజ, శని, రాహు, కేతువులతో కలిసినప్పుడు వాద్దరిమధ్య దూరము 5 భాగములలోపుగ నుండుటయు, శుక్రునకు ముందుభాగములలో పాప గ్రహము లుండి ద్విస్వభావరాశులందున్నప్పుడీ యోగము అనుభవ ముండు సరిపడుచున్నది. రవితో శుక్రుడ స్తమించి వెనుక భాగములలో నున్నపు డాలస్యవివాహయోగముగాని, కళత్రసౌఖ్యములేక కళత్ర ముతో విడిపోవుటగాని సంభవించుచున్నది.

శ్లో|| జాయాదీక కృత్తైర్యుక్తో దృష్టోవా బలనాయకః||
తదాజాకోధనీ మానీ సుఖసౌభాగ్య సంయుతః||

తా|| కళత్రభావాధిపతి బలవంతుడై శుభులతో కూడినను, చూడబడినను జాతకుడు ధనవంతుడు, శౌవముగలవాడు, సుఖ సౌభాగ్యములుగలవాడు అగును.

వి| కళత్రభావాధిపతికి శుభగ్రహసంబంధ వీక్షణములుండుట వలన ధనము, సుఖము, శౌరవము, సౌభాగ్యము చేకూరునని చెప్ప వలయును. కళత్రము జాతకునకు ప్రధానమైపడగుటచే ఆ భావాధిపతి యొక్క శుభత్వమునుబట్టి జాతకునకు శుభఫలములు సంభవించునను భావము స్ఫురించుచున్నది.

శ్లో|| వీచే క్రతుగృహేస్తేవావిర్వలేచ కళత్రపే||
తస్యాపి రోగిణీ తార్యా బహు తార్యోనరోధితేత్||

తా|| కళత్రాధిపతి నీచయందుగాని, క్రతుగృహమందుగాని, అస్తమించిగాని, బలహీనుడై గాని యున్నచో నట్టి జాతకునిభార్య రోగార్తురాలగును. మరియు జాతకుడు బహుభార్యులు గలవాడగును.

వి॥ సప్తమాధిపతి నీచయందున్నను, శత్రుగృహమందున్నను, అస్తమించినను, నిర్బలుడైనను, వానికి శుభగ్రహసంబంధవీక్షణములెంత మాత్రములేనప్పుడే పై విధముగ చెప్పవలయును. ఏ ఒక్కశుభగ్రహ సంబంధవీక్షణములున్నను గూడ రోగవంతురాలగు బార్యకానేదు. బహుభార్యాయోగములున్నప్పుడా యోగములకీ విషయము సహకరించును. సప్తమమందు గురుడుచ్చలో నుండి చంద్రుడు నీచలో నున్నను, శుక్రుడు సప్తమమందుచ్చలో నుండగ గురుడునీచలో నున్నను దోషము సంకల్పించదు.

శ్లో॥ మందభే కుక్రగేహేవా జాయాదీశే కుభేక్షితే,
స్యోచ్చగేతు విశేషేణ బహుభార్యోనరోభవేత్ |

తా॥ శనిక్షేత్రములగు మకర కుంభములందు గాని, శుక్రక్షేత్రములగు వృషభశులలందుగాని సప్తమాధిపతియుండి శుభవీక్షితుడైనను లేక ఉచ్చయందున్నను జాతకుడు బహుభార్యలు గలవాడగును.

వి॥ కళత్రాధిపతియు గ్రహమేరియెను వృషభశులామకర కుంభములందుండి శుభగ్రహ వీక్షితుడైనచో బహుభార్యాయోగము గలుగును. మరియు ఈ శుక్ర శనిక్షేత్రములందు సప్తమాధిపతి ఉచ్చయందున్నచో తప్పక బహుభార్యాయోగము గలుగును. అని తెలియుచున్నది. “విశేషేణ” అనుపదప్రయోగము చేత రెండు యోగములుగ యీ శ్లోకార్థమును గ్రహించవలసియున్నది.

వృషభలగ్న జాతకులకు సప్తమాధిపతియు గురుడు మకరమందుచ్చలోనుండి శుభవీక్షితుడైనప్పుడు, కర్కటకలగ్న జాతకులకు సప్తమాధిపతియు గు శని తులయందుచ్చలోనుండి శుభులచే చూడబడినప్పుడు తులాలగ్నజాలకు సప్తమాధిపతియైన గురుడు మకరమందుచ్చగతుడై శుభవీక్షితుడైనప్పుడు, మకరలగ్నజాలకు సప్తమాధిపతి

చంద్రుడు శుక్రక్షేతమును వృషభమందుచ్చలో నుండి శుభద్విష్టిగల వాడై నప్పుడు, బహుభార్యాయోగము కలుగునని భావము.

శ్లో॥ వంద్యాసంగో మదేతానా చంద్రే రాశినమప్రియా॥

కుశేరజన్వలాసంగో వంద్యాసంగశ్చ కీర్తితః॥

బుదేవేశ్యా చ హీనాచ వణికస్త్రీ వాచకీర్తితా ।

గురౌ బ్రాహ్మణభార్యాస్యాద్గర్భిణీ సంగవపచ

హీనాచపుష్పిణీవచ్యా మందరాహుపణిక్వరైః ॥

తా॥ సప్తమభావమందు సూర్యుడున్నచో వృధ్యాసంగయోగము, చంద్రుడున్నచో నా రాశి లక్షణములుగల స్త్రీ సంయోగము, కుజుడున్నచో రజస్వలా స్త్రీ సంయోగము, లేక వంద్యాసంగము, కలుగును. బుధుడున్నచో వేశ్యాస్త్రీగాని, హీనజాతిస్త్రీగాని, వైశ్యస్త్రీగాని జాతకునితో పొత్తునొందును. గురుడు సప్తమభావమందున్నచో బ్రాహ్మణస్త్రీతోగాని, గర్భిణీ స్త్రీతోగాని సంయోగమేర్పడును, సప్తమభావమందు శనిరాహుకేతువులలో నెవరున్నను, హీనజాతిస్త్రీగాని, రజస్వలాస్త్రీగాని యుగను.

వి॥ ఈ పైశ్లోకములలో సప్తమభావస్థగ్రహములనుబట్టి పుగుషునకు సంభవించు కళత్ర విషయము తెలుపబడినది. భార్యావిషయమై పైన చెప్పినట్లు ఫలమును యధాతథముగ చెప్పినచో ఫలితము లనుభవములోనికి వచ్చుటలేదు. పుగుష జాతకములందుగాని, స్త్రీ జాతకములందుగాని పరాసక్త (వ్యభిచార) యోగములు పట్టినప్పుడు పరస్త్రీ, పరపురుష విషయమై పై ఫలములను చెప్పవలయును. స్త్రీ జాతక విషయమై వ్యభిచారలక్షణములు గోచరించినప్పుడు “గర్భిణీ సంగ” అనుదాసికి తాను గర్భవతిగ నుండగ పరపురుష సాంగత్యము నొందుననుటయు, “పుష్పిణి” అనుచోట స్త్రీజాతకవిషయమై తాను రజస్వలై యుండిగ పరసాంగత్య మొందుననియు సమన్వయించుకొనవలయును. పైశ్లోకములలో శుక్రుని సప్తమ భావస్థితఫలము చెప్పబడలేదు.

శ్లో॥ కుజోఽథ మస్తనీ మందే వ్యాధిదోష్యం వంశముతాః
కఠినోర్ధ్వ కుచార్యేచ శ్రేష్ఠస్థాలోత్తమస్తనీ।
పాపే ద్యాదక కామస్థే ఓణ చందస్తు పంచమే।
జాతికృ భార్యావక్యస్యా దిశిజాతి విరోధకృత్॥

తా॥ సప్తమభావమందు కుజుడున్నచో యోగ్యమైన స్తనములు గల భార్యగలవాడు, శనియున్నచో వ్యాధిపీడితుగాలు, బలహీనమైన శరీరము గలది, కఠినమైన ఊర్ధ్వకుచములు గలదియగుభార్య గలవాడు, గురుడు సప్తమభావమందున్న యెడల స్థూలములైన ఉత్తమ స్తనములు గల భార్యకలవాడగును. 7, 12 రాశులందు పాప గ్రహములుండగ, ఊణచంద్రుడు పంచమములో నుండేనేని జాతికుడు భార్యావశ్యుడు, జాతివిరోధము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ జామిత్రే మంద భాషేచ తదీశే మందభూమిణే॥
వేళ్యావాజారిణీ వాపి తన్య భార్యా వసంకయః॥

తా॥ సప్తమభావము కుజశని క్షేత్రములలో నొకటియై యుండగ, సప్తమాధిపతి కుజ శని క్షేత్రములలో నెందైన నున్నచో జాతకునిభార్య, వేశ్యగాని, వ్యభిచారిణిగాని యగును.

వి॥ సప్తమభావము కుజక్షేత్రములగు మేషవృశ్చికము లందొకటియై సప్తమభావనవాంశము గూడ మేషవృశ్చికము లందొకటియై యుండగ, సప్తమభావాధిపతి కుజశని రాశ్యంశములలో నొకరాశి యందున్నప్పుడు సంపూర్ణ శుభుడగు గురుని దృష్టిలేనప్పుడు మాత్రమే పై ఫలములను చెప్పవలయును.

తులాలగ్న జాతకులకు మేషములో మేషాంశముగాని, వృశ్చికాంశముగాని సప్తమభావమై యుండగ (సప్తమభావమధ్యము మేషాంశముగాని, వృశ్చికాంశముగాని అగుచుండగ) భావాధిపతి

యగు కుజుడు శనిక్షేత్రములగు మకర, కుంభములందుగాని, మేష
 వృశ్చికములందుగాని యుండి గురుదృష్టిలేని వాడైనచో కళ తము
 వేశ్యగాని, వ్యభిచారిణిగాని యగును. అని చెప్పవలయును. వృషభ
 లగ్నజాతకులకు సప్తమతావము వృశ్చిక రాశ్యంశము నొందియుండగ
 తానాధిపతియగు కుజుడు వృశ్చిక, మకర, కుంభమేష రాశ్యంశముల
 నొంది గురుని దృష్టిలేనివాడైనచో పై ఫలములను చెప్పవలయును.

ఈ విధముగ కర్కటక సింహులగ్న జాతకులకు సప్తమతావ,
 తానాధిపతులకు తత్తద్రాశి నవాంశ సంబంధమున్నప్పుడు మాత్రమే
 పై ఫలములను చెప్పవలయును. తావ, తానాంశ తానాధిపతుల కెవ్వరి
 కైనను గురు సంబంధమున్నచో పై ఫలములను చెప్పరాదు.

శ్లో॥ తానాంశ కగతే కుకే తామక్షేత్ర గతేఽథవా॥ ౧౨
 తానాయుక్తే చ దృష్టేన భగచుంబన తాగృవేత॥

తా॥ శుక్రుడు కుజక్షేత్ర గతుడై కుజాంశమును పొందియుండగ
 కుజునియొక్క యతి వీక్షణములు గల వాడైనచో భగచుంబనమును
 చేయువాడగును.

వి॥ జాతకతత్వసూత్రములు, సప్తమభావము 61వసూత్రములో;
 “భృగ్వస్తే శౌభామరే భగచుంబనశీలః” యని శు కసప్తమా
 ధిపతులలిద్దగు కుజక్షేత్రవర్తులైనప్పుడు భగచుంబనయోగము చెప్ప
 బడినది.

శ్లో॥ మందాంశకగతే కుకే మందక్షేత్ర గతేఽపిచ॥ ౧౩
 మందాయుక్తే చదృష్టేన శిశ్నచుంబన తత్పరః॥

తా॥ శుక్రుడు శనినవాంశగతుడై శనిక్షేత్రమందుండి శని
 యొక్క సంబంధవీక్షణములున్నప్పుడా జాతకుడు శిశ్నచుంబన పరా
 యుడుడగును.

శ్లో॥ దారేణి స్వోచ్చ రాశిస్తే మదేకుత నమన్వితే।
 లగ్నేశో బం సంయుక్తః కళత్ర స్థానసంయుతః
 తద్వార్యా నద్దుణో పేతా పుత్ర పౌత్ర ప్రవచ్యసి

తా॥ సప్తమాధిపతి స్వోచ్చరాశియందుండి, సప్తమము శుభ గ్రహయుక్తమై యుండగ, లగ్నాధిపతి బలవంతుడై సప్తమమందున్నచో నా జాతకుని తార్య సద్గుణములు గలవి, పుత్ర పౌత్రాదుల వృద్ధి గలదియునగును.

శ్లో॥ కళత్రే తత్పతా వాపి పావగ్రహ నమన్వితే।
 తార్యా పానిం వదేత్తస్య విశ్వరేచ విశేషకః॥

తా॥ కళత్రభావముగాని, సప్తమభావాధిపతిగాని పావగ్రహముతో కూడినచో నట్టి జాతకుని తార్యకు హానిని చెప్పవలయును. భావ భావాధిపతులు బలహీనులైనను తార్యాహానిని చెప్పవలయును.

వి॥ కళత్రభావ మధ్యమము అనగా జన్మలగ్న నవాంశమునుండి 54వ నవాంశముండు కుజ, శని, రాహు, కేతువులలో నెవరైననుండి సప్తమాధిపతి పున్న నవాంశమందొక పావగ్రహమున్నచో తార్యా హానిని చెప్పవచ్చును. ఈ సందర్భములో గురుదృష్టి యున్నచో హాని కలుగదు.

శ్లో॥ వస్తాష్టమ వ్యయిస్తానే మదేశో దుర్బలయతి।
 నీచరాశిగతో వాపి దారినాశం వివిరిశేత్॥

తా॥ సప్తమభావాధిపతి బలహీనుడై 6, 8, 12 భావములందుగాని, తనయొక్క నీచరాశినిగాని పొందియున్నచో నా జాతకునకు కళత్రమును. *నానానా గ్రహా*

తా॥ సై నచెప్పిన యోగము స్వతంత్రమైన యోగముకాదు. ఈ యోగముతో పాటు, కుటుంబాష్టమ భావములందు పావులున్నప్పుడే

కళత్ర హానిని చెప్పవలయును. లేక పై స్థానములందున్న సప్తమాధిపతికి 2, 8, 12 భావములందు పాపులున్నను కళత్రహానిని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ కళత్ర స్థానగే చంద్రే తవీశేవ్యయరాశిగే।

కాంక్షో బలహీనశ్చ దంషాఖ్యం నివిద్యతే॥ ౧౮॥

తా॥ చంద్రుడు కళత్ర స్థానమందుండగ, సప్తమాధిపతి వ్యయమందుండి, కారకుడగు శుక్రుడు బలహీనుడై సచో భార్యాయుఖమండదు.

: ద్వైవిది కళత్రయోగములు :

శ్లో॥ సప్తమేశే స్వనీచస్థే పాపశ్చే పాపసంయుతే।

సప్తమేక్షీ బిరాశ్యంతే ద్విభార్యో జాతకో భవేత్॥ ౧౯॥

తా॥ సప్తమ భావాధిపతి నీచరాశియందు గాని, పాపరాశియందుండి పాపగ్రహముతో గూడియున్నను, సప్తమభావము నభ్రాంతక రాశ్యంశములను పొందినను, జాతకుడు ఇద్దరు భార్యలు కలవాడగును.

శ్లో॥ కళత్రస్థావగే భామే కుత్రే జామిత్రగేశవః।

రంగ్నేశే రంద్రరాశిస్థే కళత్ర త్రయవాన్ భవేత్॥ ౨౦॥

తా॥ సప్తమభావమందు కుజ శుక్ర శనులుండగ లగ్నాధిపతి అప్రమస్థానమందున్నచో ముగ్గురు భార్యలు కలవాడగును.

శ్లో॥ ద్విస్వభావ గతే కుత్రే స్వోచ్చే తద్రాశినాయకే॥

దారేశే బలసంయుక్తే బహుదార సమన్వితః॥ ౨౧॥

తా॥ శుక్రుడు ద్విస్వభావ రాశులలో నొకదైననుండగ, ఆ భావాధిపతి తనయొక్క ఉచ్చరాశి యందుండి, సప్తమాధిపతి బలవంతుడై సచో అనేక భార్యలు కలవాడగును.

వి॥ ద్విస్వభావ రాశియగు మిథునమందు శుక్రుడుండగ బుధునకుచ్చస్థితి కన్యలో సంభవించదు. కన్య, ధనుర్వీనములలో శుక్రుడు

న్నప్పుడు కన్యలో బుధశుక్ర లుండుటయు, ధనుకీనములలో శుక్రకు
దున్నప్పుడు తద్రాశి నాధుడగు గురుడుచ్చలో నుండుటసంభవించును.

వివాహ సమయ పరిజానము.

శ్లో॥ దారేశే కుభరాశిస్థే స్వోచ్చవ్యర్థ గతో భృగుః॥

పంచమే నవమేఽద్దేతువివాహః ప్రాయశోభవేత్॥

౨౨

తా॥ సప్తమాధిపతి శుభగ్రహరాశియందుండగ, శుక్రకు తన
యొక్క స్వక్షేత్రోచ్చరాశులలో నెన్నె ననున్నచో నా జాతకునకు
5 లేక 9 సం॥రము వయస్సులో వివాహముగును.

శ్లో॥ దారస్థానం గతే సూర్యే తదీశే భృగునయుతే॥

సప్తమై కాదశే పర్వే వివాహః ప్రాయశోభవేత్॥

౨౩

తా॥ సప్తమభావమందు సూర్యుడుండగ, సప్తమాధిపతి శుక్ర
నిశోకూడియున్నచో 7 లేక 11 సం॥ముందు వివాహము కాగలదు.

శ్లో॥ కుటుంబ సానగే కు శే దారేశే లాభరాశిగే॥

దశమే షోడశాద్దేవా వివాహః ప్రాయశోభవేత్॥

౨౪

తా॥ ద్వితీయ స్థానమందు శుక్రకుండగ, సప్తమాధిపతి లాభ
భావమందుండేనేని ఆ జాతకునకు 10 లేక 16వ సం॥ర మందు వివాహ
మగును.

శ్లో॥ లగ్నకేంద్రగతే కుక్రతే లగ్నేశే మందరాశిగే॥

వత్సరై కాదశే ప్రాప్తే వివాహం లభతేనరః॥

౨౫

తా॥ శుక్రకు లగ్న కేంద్రమందుండగ, లగ్నాధిపతి శనిక్షేత్ర
మందున్నయెడల 11వ సంవత్సరమందు జాతకునకు వివాహముగును.

శ్లో॥ ల్నాశ్శేంద్రగతే కుక్రతే కస్మాత్కామగతేశనా॥

ద్వాదశై కోనవింశేవ వివాహః ప్రాయశోభవేత్॥

౨౬

తా॥ శుక్రుడు లగ్నము నుండి కేంద్రము లంబెచ్చటవైన నుండగ, వానికి సప్తమ కేంద్రమందు శనియున్నచో 12 లేక 19వ సం॥ర మందు వివాహముగును.

శ్లో॥ చంద్రా జ్ఞామిత్రగే కుత్రే కుత్రాజ్ఞామిత్రగేశనా,
వత్సరేఽష్టాదశే ప్రాప్తే వివాహం లభతేనరః॥ ౨౩

తా॥ చంద్రునకు సప్తమమందు శుక్రుడు, శుక్రనకు సప్తమ మందు శనియున్నయెడల 18వ సం॥ర మందు వివాహముగును.

శ్లో॥ ధనేశే లాభరాశిస్థే లగ్నేశే కర్మరాశిగే,
అట్టే పంచదశే ప్రాప్తే వివాహం లభతేనరః॥ ౨౪

తా॥ ధనాధిపతి లాభభావమందు, లగ్నాధిపతి దశమ భావమం దున్నచో 15వ సం॥ర మందు వివాహముగును,

శ్లో॥ ధనేశే లాభరాశిస్థే లాభేశే ధనరాశిగే,
అట్టేత్రయోవిశే ప్రాప్తే వివాహం లభతేనరః॥ ౨౫

తా॥ ధనాధిపతి లాభభావమందు, లాభాధిపతి ధనభావమందు న్నచో 18వ సం॥ర మందు వివాహముగును.

శ్లో॥ రంధ్రాజ్ఞామిత్రగే కుత్రే తదీశే భౌమ నంయుతే,
ద్వావింశే సప్తవింశేఽట్టే వివాహం లభతేనరః॥ ౨౬

తా॥ అష్టమమునుండి సప్తమములోననగా ద్వితీయ భావమందు శుక్రుడుండగ, ద్వితీయాధిపతి కుజునితో కూడినయెడల 22 లేక 27 సం॥ర మందు వివాహముగును.

శ్లో॥ దాలాంకకగతే లగ్ననాథే దారేశ్వరే వ్యయే,
త్రయోవింశేచ షడ్వింశే వివాహం లభతేనరః॥ ౨౭

తా|| లగ్నాధిపతి సప్తమభావ వనాశే యునోతి, సప్తమాధిపతి వ్యయమందున్నచో 28 లేక 29 సం॥ మందు వివాహమును.

శ్లో॥ రంధ్రేశే దారణశ్చే లగ్నాంతే భృగుసంయుతే।
పంచవింశత్రయప్తింశే వివాహం లభతేనరః॥

౩౨

తా|| అష్టమాధిపతి సప్తమభావములోను డగ, లగ్నాధిపాంతి మందు శుక్రమందున్నచో 28 లేక 29 సం॥ మందు వివాహమును.

శ్లో॥ భాగ్యాద్భాగ్యగతే కుక్రతే తద్వ్యయే రాహసంయుతే।
ఏకత్రయత్రయప్తింశే దారణం వినిశేతే॥

౩౩

తా|| భాగ్యస్థానమునుండి భాగ్యస్థానమును పంచమమందు శుక్ర ముండగ, శుక్రమందు వ్యయమందు అనగా చతుర్థభావమును రాహు ప్రన్నచో 28 లేక 29 సం॥ మందు భార్యాలాభము (వివాహము) కలుగును.

శ్లో॥ భాగ్యజ్ఞానుక్రమే కుక్రతే తద్వ్యయే దారణమతే।
త్రయింశేవా సప్తవింశత్రయే వివాహం లభతేనరః॥

౩౪

తా|| భాగ్యస్థానమునుండి సప్తమమగు తృతీయ భావమందు శుక్రముండగ, వానికి సప్తమమగు భాగ్యస్థానమందు సప్తమాధిపతి యుండేనేని 28 లేక 29 సం॥ మందు వివాహమును.

వి॥ పైన చెప్పబడిన యోగములుగల జాతకములందు ఆయా వయస్సులలో వర్తమాన కాలమందు వివాహములు జరుగుటలేదు, ఇప్పటికాలములో దేశ ధర్మ పరిస్థితులయొక్క పరికామములవలన వివాహకాలములు భేదించుచున్నవని తోచుచున్నది.

శ్రీ మరణ సమయజ్ఞానము

శ్లో॥ దారేశే నీచరాశిశే కుక్రతే రంద్రాంతి సంయుతే।
అష్టాదశే త్రయప్తింశే వత్పరే దారణానమః॥

౩౫

తా॥ సప్తమాధిపతి నీచరాశియందుండగ శుక్రకుడు 6, 8 స్థానములందున్నచో 18 లేక 31వ సం॥రమందు భార్య మరణించును.

శ్లో॥ మదేశే నశరాశిస్తే వ్యయేశే మదరాశిగే।
తస్య చైకోన వింశాద్యే దారనాశం వినిర్దిశేత్॥

తా॥ సప్తమాధిపతి అష్టమమందుండగ, వ్యయాధిపతి సప్తమందున్న యెడల 21వ సం॥రమందు భార్య మరణించును.

శ్లో॥ కుటుంబ స్థానగోరాహుః కళత్రే భౌమనంయుతే।
పాణిగ్రహేచ త్రిదినే సర్పదష్టే పదామృతిః॥ ౩౭

తా॥ కుటుంబ స్థానమందు రాహువు, సప్తమమందు కుజుడు గల జాతకునకు వివాహమైన 3వ దినమందు భార్య సర్పముచే కరువబడి మరణించును.

శ్లో॥ రంధ్రస్థానగతే కుత్రే తదీశే సారరాశిగే।
ద్వాదశై కోనవింశాద్యే దారనాశం వినిర్దిశేత్॥ ౩౮

తా॥ అష్టమభావమందు శుక్రుడుండగ, అష్టమాధిపతి శనిక్షేత్రక్షుణ్ణానచో 12 లేక 19వ సం॥రమందు కళత్రము నష్టమగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే నీచరాశిస్తే దినేశే విధనంగతే।
త్రయోదశేతు సంప్రాప్తే కళత్రస్య మృతిర్భవేత్॥ ౩౯

తా॥ లగ్నాధిపతి నీచయందుండగ ధనాధిపతి అష్టమములో నుండినవి 13వ సం॥రమందు కళత్ర హానికలుగును.

శ్లో॥ కుక్రక్షామిత్రగే చంద్రే చంద్రాక్షామిత్రగే బుధే।
రంద్రేశే సుతదావస్థే ప్రథమందశమాద్దికమ్॥ ౪౦

ద్వావింశే చ ద్వితీయంచ త్రయస్త్రింశే తృతీయకమ్॥
వివాహాలభతే మర్త్యో నాత్రకార్యా విదారణా॥ ౪౧

తా॥ శుక్రునకు సప్తమమందు చంద్రుడు, చంద్రునకు సప్తమమందు బుధుడుండగ, అష్టమాధిపతి పంచమమందున్న యెడల 10వ

సంగ్రహమును పఠనము వివాదము 22వ సంగ్రహమును ద్వితీయ వివాదము, శివ సంగ్రహమును తృతీయ వివాదమును జనుగును.

శ్లో॥ వృషే చ భవనే భౌమః సప్తమే రాహుశుక్రికః॥

అష్టమే చ యాసౌరివృష్య భాగ్యాన జీవతి॥

౪౨

తా॥ షష్ఠమందు కుజుడు, సప్తమమందు రాహువు, అష్టమమందు శనియున్నచో వృషి జాతకుని భార్య మరణించును.

వి॥ ఈ యోగమును కుజుడు ఋజుగతియందు, శని వక్రగతియందు ఉన్నప్పుడు సప్తమభావము పాపకర్తరిగలదై కళత్ర నష్టమునకు కారణమగునని కొందరి యభిప్రాయము. శని ఋజుగతిలోనున్నప్పుడు పాపకర్తరి సంభవించదనియు 7, గ్రహములందు రాహుశనిలుండుటవలన కళత్రనష్టము చిరకాలమునకు సంభవించునని కొందరిభిప్రాయము.

కళత్రభావమునకు సంబంధించిన ముఖ్య యోగములు.

1. ద్వితీయ సప్తమాధిపతులు తమ నీచ రాశులందుండి శుభులు కేంద్రకోణములందున్నచో ఒక్క వివాహమేయగును. భా. ౪౩

2. బుధుడు సప్తమమందుండి గురుశనిశము నొందినచో ఒక వివాహమేయగును.

3. లగ్నధనసప్తమాధిపతులు పాపగ్రహముశుక్రై యుండగ, సప్తమాధిపతి నీచ, క్రతు, క్షేత్రములందున్నప్పుడుగాని, అస్తమించినపుడుగాని శిగురు భార్యలు గలవాడగును.

4. ద్వితీయాష్టమ భావములందుగాని, ద్వితీయ సప్తమములందుగాని పాపగ్రహములుండి, సప్తమము శుభగ్రహసంబంధములేనిదైనచో ద్వికళత్రయోగము పట్టును.

5. లగ్నసప్తమములందు సంపూర్ణ పాపులుండగ 2, 8 భావములందు గురుడుండెనేని ద్వికళత్ర యోగముపట్టును.

6. 1, 2, 7, 8 స్థానములందెవ్వటనైనను 2 స్థానములందు పాపులుండి 2, 8 స్థానములకు గురు సంబంధమున్నచో ద్వికళత్ర యోగమునిచ్చును.

7. సప్తమమందు పాపులుండి లగ్నమాదు శుభులున్నచో మధ్యమ వయస్సునందు ద్వికళత్ర యోగము గలుగును.

8. సప్తమాష్టమములందు పాపులుండి లగ్నధనభావములందు శుభులున్నచో అంత్యవయస్సునందు ద్వికళత్ర యోగముగలుగును.

9. లగ్నసప్తమములందుగాని, ద్వితీయాష్టమములందు గాని గురు శుక్రులుండగ 12వ యింటియందు పాపగ్రహద్వయమున్న జాతకలకు ద్వికళత్రయోగము పట్టుచున్నది.

10. సప్తమాధిపతి నీచరాశ్యంశములందుండి, సప్తమములో బుధ శనులున్న జాతకులకు ప్రథమ కళత్రమునప్తమైన పీఠప విధనాస్త్రీ సంబంధముగాని జాత్యంతర స్త్రీ సంబంధము గాని గలుగుచున్నది.

11. సప్తమాధిపతి శుక్రుడు నీచరాశ్యంశములందుండగ 2, 7, 8 స్థానములందు పాపగ్రహములున్న జాతకులకు వివాహానంతరము 8 సంవత్సరములలోపున ద్వికళత్రయోగము పట్టుచున్నది.

12. లగ్నసప్తమములకు కుజ రాహుసంబంధముండగ ద్వితీయమందు గురుడు, పంచమ భాగ్యములందు శుక్రుడున్న జాతకులకు ప్రథమ కళత్రము జీవించియుండగ, ద్వితీయ కళత్రయోగము పట్టుచున్నది.

13. సప్తమమందు పాపులుండి, భావాధిపతి, కారకుడు బలహీనులై యుండగ, 2, 8 స్థానములలో నెందైనను గురుడున్నచో ద్వితీయశత్రుయోగముపట్టును.

14. లగ్నసప్తమాధిపతులుచ్చగతులై యుండగ కారకుడు నీచగాశ్యంశములందున్నప్పుడు ద్వితీయశత్రుయోగముగలుగును.

15. సప్తమభావము, భావాధిపతి, భావస్థగ్రహము, కళత్ర కారకుడు పాపగ్రహసంబంధము గలవారైనచో ద్వితీయశత్రుయోగము పట్టును.

16. సప్తమభావము, భావాధిపతి గురు సంబంధముగలవారై లగ్నాధిపతి బలవంతడై కేంద్రకోణలాభములందున్నప్పుడు కళత్ర సౌఖ్యముండును.

17. లగ్నచతుర్థ సప్తమాధిపతులుగాని, కుటుంబ సప్తమాధిపతులుగాని గురునితోచేరి లగ్నాధిపతి కేంద్రకోణములందున్నప్పుడు కళత్ర సుఖముండును.

18. కళత్రస్థానాధిపతిగాని, శుక్రకుడుగాని అస్తమించినపుడు సూర్యునకు వైనుక భాగలందుండగ గురునిచే చూడబడనేని వయస్సు మీరిన పిమ్మట కళత్రలాభము, సుఖముగలుగును. సూర్యునకుముందు భాగలలో నున్నప్పుడు యావనసమయమందు కళత్రప్రాప్తి గలిగినను, కొంతకాలము దాటిన పిమ్మట కళత్ర సుఖముండును.

19. భావస్థగ్రహ, భావాధిపతులస్తమయము నొందియుండగ, వానికి శనిబుధ సంబంధమున్నచో వివాహముగుటకవకాశములుండవు.

20. భావాధిపకారకులుశుభంశక వడ్వర్గములను పొందియుండగ, లగ్నసప్తమభావములలో శని బుధులున్న జాతకలకు వివాహముగుటకష్టము.

21. లగ్నసప్తమములందు బుధ శనులుండి లగ్నాధిపతి శుక్రుడు గురుషడ్వర్ణములను పోందినచో మధ్యమవయస్సు దాటిన పిమ్మట వివాహముగును.

గ్రంథాంతరములందు దహరించిన యోగములను గూడ బాగుగ విచారించి సప్తమభావఫలములను నిర్ణయించవలయును. “నవమాంశే కళత్రాణా” మనుషరాశర వచనాను సారము పై యోగములను రాశి, నవాంశములందు రెండింటియందును చూడవలయును. రాశిచక్ర మందు పై యోగములు సంభవించకపోయినను, నవాంశ చక్రమందు యథాతథముగ పట్టినచో నా యోగ ఫలములను చెప్పవచ్చును. సప్తమ భావవిచారణలో నవాంశమున కధిక ప్రాధాన్యమియ్యబడినది.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే జాయాభావఫలాధ్యాయః ॥౧౯॥

ఇది బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు - జాయాభావఫలాధ్యాయము ముగిసెను.

అయుర్యావ ఫలాధ్యాయము ॥౨౦॥

శ్లో॥ అయుర్యావ ఫలంవార కరమాపి ద్విజోత్తమః

అయుస్థానాదిపః కేంద్రే దీర్ఘమాయః ప్రముచ్చతి ॥

తా॥ ఓ ద్విజోత్తమ! అయుర్యావ ఫలమును చెప్పుచుంటిని. సావధానముతో వినుము. అయుస్థానాధిపతియగు గ్రహము లగ్నము నుండి కేంద్రములందున్నచో దీర్ఘాయువుగల జాతకుడగును.

శ్లో॥ అయుస్థానాదిపః పాపైస్స పైవాయుషి సంస్థితః ॥

కరోత్కల్పాయుషం జాతం లగ్నోఽప్యశ్ర సంస్థితః ॥

తా॥ అయుస్థానాధిపతిగాని, లగ్నాధిపతిగాని పాపులతో కలిసి రివ భావమందున్నయెడల జాతకుడల్పాయువు గలవాడగును.

వి॥ ఈ శ్లోకమందు “లగ్నోఽపి” అని చెప్పుటచే లగ్నాధి పతి గూడ అష్టమాధిపతితోకూడి అష్టమమందుండి పాపులతో చేరినయెడల జాతకున కల్పాయువుకలుగును. అష్టమాధిపతికిలగ్నాధిపతి

సంబంధమున్నప్పుడే అల్పాయువనే అగ్రము “అపి” శబ్దమువలన గోచరించుచున్నది. కొన్ని జాతకములందు లగ్నాష్టమాధిపతులు కలియకపోయినను, అష్టమమందు పాపులతో కూడిన యష్టమాధిపతియున్నను, పాపులతో కూడిన లగ్నాధిపతియున్నను ఇతర శుభగ్రహబలములేనప్పుడు, చంద్రునకు శుభసంబంధములేనప్పుడు అల్పాయువు కలుగుచున్నది. లగ్నాశ్రేణిములందుగాని, అష్టమ లగ్నాధిపతులకు కేంద్రములందుగాని శుభులున్నచో అల్పాయువు కలుగులేదు.

శ్లో॥ ఏవంహి శవినాచింతా కార్యా తర్కై ర్వివక్షణైః॥

కర్మాధిపేనవతతా చింతనం కార్యమాయవః॥

తా॥ ఆయుష్కారకుడైన శనినిబట్టి, దశమాధిపతినిబట్టి గూడ, పై విధముగ ఆయుర్విచారణను చేయవలయును.

వి॥ ఆయుష్కారకుడైన శనికి, దశమాధిపతికి పాపగ్రహ సంబంధము గలుగుట అల్పాయువునకు హేతువు, వీరిద్దరకు కేంద్రములందు శుభులున్నచో అల్పాయువు గలుగదు. ఆయుర్షర్షయమును లగ్న, అష్టమ, దశమాధిపతులనుబట్టి శనినిబట్టి నిర్ణయించవలయునని ముఖ్యభావము.

దీర్ఘాయుర్వోగములు

శ్లో॥ సప్తేవ్యయేఽపి ప్తేషో వ్యయాధీశో రిపా వ్యయే॥

లగ్నేష్టమే స్థితోవాపి దీర్ఘమాయః ప్రయన్తితి॥

తా॥ షష్టాధిపతి షష్టవ్యయములందుగాని, వ్యయాధిపతి షష్టవ్యయములందుగాని. లగ్నాష్టమములందుగాని యున్నచో దీర్ఘాయుర్వోగమును చెప్పవలయును.

వి॥ 1. షష్టాధిపతి లగ్నాష్టమ షష్టవ్యయమందున్నను, అష్టమాధిపతి లగ్నాష్టమములందున్నను దీర్ఘాయువుకలుగును.

శ్లో॥ న్యస్థానే స్వాంశకే వా మిత్రేశే మిత్రమందిరే।
 దీర్ఘాయుషం కరోత్యేవ లగ్నోఽష్టమవః పునః॥ ౫

తా॥ లగ్న చతుర్థ, అష్టమాధిపతులు స్వస్థానములందు గాని, స్వాంశములందుగాని యున్నచో దీర్ఘాయువుగలుగును.

వి॥ లగ్నాష్టమ, వాహనాధిపతులు లగ్న. అష్టమవాహన స్థానములందుండి స్వనవాంశముల నొందినచో దీర్ఘాయువుగలుగును. మరియు స్వస్థానములందు లేకపోయినను కేంద్రకోణములందుండి స్వాంశగతులైనను దీర్ఘాయువుగలుగును.

శ్లో॥ లగ్నాష్టమవ కర్మేశమందాః కేంద్రతిక్రమోః॥
 లాభే వా సంపితాస్త ద్వితీతీయర్థిర్వమాయుషమః॥ ౬

తా॥ లగ్న, అష్టమ, దశమభావముల కధిపతులు. ఆయుష్టారకుడగు శని కేంద్ర. త్రికోణలాభభావములందున్నచో పూర్ణాయువు గలుగును.

శ్లో॥ ఏవంబహ విధావిద్యన్నాయోగః క్రితీర్తితాః॥
 ఏషుయోజనవాంస్తస్యాఽను సారా దాయురాదితేత్॥ ౭

తా॥ పైవిధముగ ఆయుర్వ్యోగములు బహువిధములు చెప్పబడినవి. అట్టి యోగములలో నేదిబలమైనయోగమో దానిననుసరించి ఫలమును చెప్పవలయును.

వి॥ సర్వార్థ చింతామణిలో నుదహరింపబడిన కొన్ని దీర్ఘాయుర్వ్యోగములు :-

శ్లో॥ చతురశ్రే కుబైర్యుక్తే లగ్నేశే కుఠసంయుతే।
 గురుజా దృష్టి సంయుక్తే పూర్ణమాయుర్వి విద్ధిశేత్॥

4, 8 భావములందు శుభగ్రహములుండి, లగ్నాధిపతి శుభగ్రహములతో కూడినవాడై గురునిచే చూడబడనేని దీర్ఘాయువు గలుగును.

రందేర్ శ్రీరేణావి యుతేవింగ్గు
 నాథేరవో వా వ్యయాశియుతే ।
 వస్తాదిపే వాయది లగ్నయుతే
 దీర్ఘాయరస్యేతి తుదేక్షితే చ॥

లగ్నాధిపతి యుష్టమాధిపతితో కూడియుండగ, రవివ్యయ మందున్నప్పుడుగాని, వృషభావాధిపతి లగ్నగతుడై శుభగ్రహదృష్టి గలవాడై నప్పుడుగాని పూర్ణాయుర్యోగము గలుగును.

వనోరారత్నమందు;

చతురాద్యైర్గ్రహై హ్యుత్తై లగ్నే ద్విత్రిమితైః । కమాత్ ।
 దిరాయస్త్రత తాకో యో జ్ఞానవా నర్థవాన్ తవేత్ ॥

నాలుగు లేక అంతకంటె ఎక్కువ గ్రహములు లగ్నమందు గాని, లగ్నమునుండి 4 రాశులలోపునగాని యున్నచో నా జాతకుడు దీర్ఘాయువు, జ్ఞానము, ధనముగలవాడగును.

వీరజాతకమందు

ఏకాంశ రాశిగా లగ్నే య త విక్షిప్త భిర్గవాః ॥
 దర్శ్యేకవిస్తరా తాకో విహ్వయ ద్యోగ సంయుతః ॥

బుధ గురు శుక్రము లగ్నమందు ఏకరాశ్యంశగతులై యుండగ, శని 9వ యింటిలోనున్నచో దీర్ఘాయువు, భోగముకలుగును.

హర్షచంద్రస్సుహృత్వాగే లగ్నే లాభే యదాగతః ॥
 విలాసే దర్శ్యే మందే విహ్వ యుర్దాయతే తదా ॥

పూర్ణ చంద్రుడు మిత్రనవాంశగతుడై లగ్నమందుగాని లాభ మందుగాని యుండగ, భాగ్యాధిపతి యగు శని బలవంతుడైనచో దీర్ఘాయువు కలుగును.

వి॥ వృషభ మిధునలగ్న జాతకులకు శని భాగ్యాధిపతి యగును. కొన్ని ప్రదేశములందు భావస్ఫుటముననుసరించి కర్కటక లగ్నజాత

కులకు గూడ కుంభమందు భాగ్యభావమధ్యమును సంభవించును. అట్టి సమయము లందు కర్కటక లగ్నజులకు శని భాగ్యాధిపతి యగును.

ంగ్నాత్ ప్లాష్టమే చంద్రే యదికేంద్రే బృహస్పతిః॥

జాత్ రోగ వినియ్యక్తః శతం వర్షాణి జీవతి॥

12 లగ్నమునుండి 6, లేక 8వ భావమందు చంద్రుడుండగ గురుడు ఏదై సనాక కేంద్రమగుచున్నచో జాతకుడు ఆరోగ్యముగల వాడై నూరు సం॥రములు జీవించును.

పక్ష, అష్టమభావములందు చంద్రునకు నీచపట్టుటమంచిని గాదు, మరియు రవి ముకుడుగాని చంద్రుడు 6, 8లో నుండగ గురుడు కేంద్రములందున్నను పూర్ణాయువు కలుగనేరదు.

మృగవదన పశ్చిమార్ధే బానందన చంద్ర వంశుతే లగ్నేః॥

కేంద్రగతే సురేశ్యే జాత్ జీవేచ్ఛ వర్షశతమ్॥

మకరము యొక్క ఉత్తరార్ధము లగ్నమైయుండు కుజ చంద్రులుండగ, గురుడు కేంద్రగతుడైయుండెనేని నూరు సం॥రము లాయుర్దాయముపట్టును.

స్వోచ్చే లగ్నే భృగుజే సౌమ్యై ర్భృష్టేష్టమే చంద్రే॥

సురషంద్రణి కేంద్రగతే జాత్ శతం జీవితోభవతి॥

లగ్నమందు శుక్రుడుచ్చలోనుండగ, అష్టమమందు చంద్రుడుండి శుభవీక్షణగలవాడై యుండగ గురుడు కేంద్రగతుడయ్యె నేని నూరు సం॥రములు జీవించును.

ఈ యోగము మీసలగ్న జాతకులకు లగ్నమందు శుక్రుడు, ద్వితీయమందు బుధుడు, తులయందు చంద్రుడుండగ గురుడు కేంద్ర వర్తియైనప్పుడు సంభవించును. చంద్రునకు, 6, 7 భావములందు శుక్ర బుధులుండటచేత అధియోగము గూడపట్టును. గురుని చతుర్థకేంద్ర స్థితియైనచో చంద్రునిపై గురుదృష్టి గూడయుండును. గురుడు సప్తమ

కేంద్రమందున్నప్పుడు గురుశుక సమసప్తకము అర్చింపుము గూడ నూచించును, గురుని దశమకేంద్రస్థితి, లగ్నస్థితి స్వక్షేత్రస్థితియగుటచే దీగ్ఘాయువుపలును.

చరాంశకస్తాః కవిమందభౌమాః
స్థిరాంశకస్తా రవి దేవహుజ్ఞాః
శేషాతు యుగ్మ భవనాంశకసంప్రయుక్తైః
దీర్ఘ యురత్ర జననే పురుషీ నృపాలః॥

కుజశుక్రశనులు చరనవాశములందు, రవిగురువులు స్థిరనవాంశములందు, మిగిలిన చంద్ర, బుధులు ద్విస్వభావ నవాంశములందున్నచో నట్టి జాతకుడు దీర్ఘాయువు గలవాడై ప్రభువగును. రాశిచక్రమునందు గ్రహములేరాశియందైన నుండవచ్చును.

యదివైధనగో భౌమస్సారో హోరాంగతో వ్రసవకాలే
కేంద్రే బాహరహుజ్యే ప్రాటిర్ణాత్కేత్ర వర్షకళమ్॥

కుజుడు అష్టమములోనున్నను, లగ్నమందు రవి కుజులున్నను, కేంద్రమందు గురుడున్నచో పూర్ణాయువుగలిగి నూరు సం॥రములు జీవించును.

శ్లో॥ అష్టమాదిపతౌ కేంద్రే లగ్నేశే బంధుశే
విశద్యర్ణాణ్య హితీవేత్ ద్యాత్రింశత్పరమాయుషమ్॥ ౮॥

తా॥ అష్టమాధిపతి కేంద్రగతుడైయుండగ, లగ్నాధిపతి బలహీనుడైనచో 20 సం॥రములు జీవించును. ఇట్టిజాతకుల పరమాయువు 32 సం॥రములుగ గ్రహించవలయును. అనగా 20 సం॥రమునుండి 32 సం॥రములలోపుననే మరణము నొందుననిభావము.

వి॥ యోగాయుర్దాయ విషయమై "సువనజాతక" మందు కొన్ని విశేషయోగములు గలవు.

హోరేవ్యరేఽర్క వంశీ జన్మేశే సౌమ్యద్యగ్నీనే
కేంద్రగతైశ్చ సాపైర్ణా తస్యా వింశతేర్పవతి మృత్యుః॥

అగ్నాధిపతి సింహమందు సూర్యునితో కలిసియుండి జన్మరాశ్యధిపతి (చంద్ర రాశ్యధిపతియని తావము) శుభగ్రహదృష్టి లేనివాడై యుండగ, కేంద్రములను వాప గవామాలు మాత్రమే యున్నచో 20 సం॥రములు మాత్రమే జీవించును.

వీచాంశస్థకృంద్రో వ్యష్టమసంఘః షియాచ ముఞ్చిరః॥
కుజమందాత్యాంధృష్ట స్తస్యాః పంచవింశతిః పుమహః॥

జన్మలగ్నము నుండి క్షీణచంద్రుడవ్వమములో నుండి, నీచాంశగతుడై కుజశని వీక్షితుడయ్యెనేని 20 సం॥రములకాయువు పూర్తియగును.

- 1. మేషసింహ ధనుర్లగ్న జాతకులకు క్షీణచంద్రుడవ్వమములో నుండగ నీచాంశస్థితి కలుగును. ఈ లగ్నజాలకు అష్టమగతి చంద్రుని 1వ నవాంశము నీచాంశమగును.
- 2. వృషభశవ్యా మకరలగ్నజాలకు క్షీణచంద్రుడవ్వమములో నుండగ 2వ నవాంశము నీచాంశమగును.
- 3. కిర్కటక వృశ్చిక మీనలగ్నజాలకు క్షీణచంద్రుడవ్వమములో నుండగ 2వ నవాంశము నీచాంశమగును.

2॥ పై విధముగనున్న చంద్రుడు మజశెనులచే చూడబడనేని 20 సం॥రము లాయువుగలుగునని తెలుసుకొనవలయును.

భాషే లగ్నంయాతే రసిమందో కేంద్రగో బలాద్రిక్తే॥
ఆవిశ తేర్ముతి స్కూత్ బంగోవరోగియికోవా॥

లగ్నమందు కుజుడుండగ బలహీనులగు రవిశనలు కేంద్రము లందున్నచో నా జాతకుడు 20 సం॥రములు జీవించును. లేక 20 సం॥ర మందు శరీరభంగముగాని, రోగపీడగాని సంభవించును.

కుజరవియు క్షే లగ్నే చరరాశో మధ్య సంస్థితే టీపే॥
సుతధర్మ గతేచంద్రే జాతస్యా వింశతేర్ముతిర్భవతి॥

చర రాశియైన లగ్నమందు కుజరవులు, దశమ కేంద్రమందు గురుడుండగ 5 లేక 9వ భావమందు చంద్రుడుండెనేని యా జాతకుడు 20 సం॥రములు జీవించును.

చంద్రావృతముః పాపైః పౌష్ట్యైరాపౌక్తి మస్తితైర్జన్మః
విధనానికతే చంద్రే తస్య యర్వింశతిః పరమమ్॥

షష్ఠమందుగాని అష్టమమందుగాని చంద్రుడుండగ వానికేని మిదవభావమందు పాపగ్రహములు, అపౌక్తి మములందు శుభులున్న యెడల 20 సం॥రములాయువు పట్టును.

శ్లో॥ రంధ్రే నీచరాశిస్థే రంధ్రే పాపగ్రహైర్ద్యుతే॥
ంగేనీ దుర్భరే తుంతుర్తాయు ర్భవతి ద్రువమ్॥ ౯॥

తా॥ అష్టమాధిపతి నీచ రాశియందుండి, అష్టమమందు పాప గ్రహములుండగ, లగ్నాధిపతి బలహీనుడైనచో నా జాతకుడల్ప యువు గలవాడగును.

శ్లో॥ రంధ్రే పాపసంయుక్తే రంధ్రే పాపగ్రహైర్ద్యుతే॥
వ్యయే క్రూరగ్రహాక్రాంతే జాకమాత్రం మృతిర్భవేత్॥ ౧౦॥

తా॥ అష్టమాధిపతి, అష్టమవ్యయభావములు పాపాకాంతము లైనచో జన్మించిన వెంటనే శిశువు మరణించును.

శ్లో॥ కేంద్ర త్రకోణగాః పాపాః కులాః షష్టావ్తగా యది॥
ంగేనీ వీచస్థ రంధ్రేకో జాతస్పద్యో మృతో భవేత్॥ ౧౧॥

తా॥ పాపగ్రహములన్నియు కేంద్రత్రికోణములందు, శుభ గ్రహములు 6, 8 భావములందు నుండగ, లగ్నమందష్టమాధిపతి గాని, నీచగ్రహము గాని యున్నచో శిశువు శీఘ్రముగ మరణించును.

వి॥ పై యోగము స్వల్పభేదముతో సీక్రింద విధముగ చెప్పబడినది.

హోరారత్నమందు :-

పాపాప్తికోణకేంద్రే సౌమ్యః పష్టాష్టమ వ్యయగతాశ్చ॥
సూర్యోదయే ప్రసూతః పద్యః ప్రాణాంస్త్యజతి జంతుః॥

తా॥ పాపులు కేంద్రకోణములందు, శుభులు 6, 8, 12 స్థానము లందుండగ సూర్యోదయ సమయమందు జన్మించిన శిశువు శీఘ్రముగ మరణించునని భావము.

సర్వార్థ చింతామణిలో “సద్యోమరణ యోగవిషయమై”

అద్యద్యగాణే జామిత్రే యన్యస్యాద్దాదుడో గ్రహః॥
షీణే చంద్రే వింగ్మస్తే సద్యోహరతి జీవితమ్॥

సప్తమభావ ప్రథమద్రోక్కాణమందు కూర్కగ్రహముండగ, లగ్నమందు క్షీణచంద్రుడున్నచో శిశువు శీఘ్రములో మృతివొందుచు వింగ్మదిపతి ర్షీణే నివనే వార్కగోయది।
కృచ్చ్రీణ జీవితం వింద్యాన్యక ప్రాయోభవిష్యతి॥

లగ్నాధిపతి నీచయుండుండగ రవి అష్టమభావముండుండేనేని జీవముతో జన్మించుటయే కష్టము. మృతప్రాయుడగును.

హరిస్పృరస్థో యదివావిలగ్నో జలస్థ లగ్నో శశిపృశ్చికేవా।
సౌమ్యేషు కేంద్రాయ గతేషు సద్యోజాతస్య మృత్యుర్యవనోపదిష్టః॥

జన్మలగ్నమందుగాని సప్తమనుండుగాని శనియుండగ, జన్మలగ్నము జలరాశియై చంద్రుడు వృశ్చికములోనుండగ, శుభులు కేంద్రలాభములందున్నను శిశువు శీఘ్రముగ మరణించునని యవస మతము.

శ్లో॥ పంచమే పాపనంయు క్తే రంద్రేకే పాపనంయుతే।
రంద్రే పాపగ్రహైర్దుక్తే స్వల్ప మాయః ప్రణయతే॥ ౧౨॥

తా॥ పంచమాష్టమ, అష్టమాధిపతులు పాపగ్రహములతో కూడియుండిరేని అల్పాయువు గలుగును.

శ్లో॥ రంద్రదేశే రంద్ర రాశిస్థే చంద్రే పాపనవన్వితే,
కుభదృష్టి విహీనేచ మాసాంతేచ మృతిర్వశేత్॥

తా॥ అష్టమాధిపతి అష్టమములోనుండగ, చంద్రుడు పాపగ్రహ యుతుడై శుభదృష్టి లేనప్పుడు పుట్టినశిశువు 1 నెల దినములు జీవించును.

వి॥ “సర్వార్థ చింతామణి”లో మరియొక యోగము.

రంద్రే ధరానూను దినేశ సారాజాతస్తు మృత్యుం సముపైతి మాసాత్॥ అష్టమమందు కుభ రవిశతులుండగ పుట్టిన శిశువు 1 నెల జీవించును.

“జాతకపారి జాతమందు”

అనన్వి రవలోకితే బరిటరత్ర మావంకుభే
కళత్ర నహితేచ పాపవిజితే విలగ్నాదిపే॥

లగ్నాధిపతి పాపగ్రహముచే జయింపబడినవాడై యుండగ, సప్తమమందొక శుభగ్రహముండి సమస్త పాపగ్రహములచేత చూడ బడనేని అట్టి యోగమందు బుట్టిన శిశువు 1 నెల జీవించును. ఈ యోగమందు పాపులతో కలసిన బుధుడుగాని, క్షీణచంద్రుడుగాని సప్తమగత శుభుని చూచునప్పుడు పాపులుగ పరిగణింపవలయును

దీర్ఘాయుర్యోగములు

శ్లో॥ రంగేశే స్వోచ్చ రాశిస్థే చంద్రే లాభనవన్వితే,
రంద్ర స్థానగతే జీవే దీర్ఘ మాయుర్న సంశయః॥

౧౪॥

తా॥ లగ్నాధిపతి తనయుచ్యయందుండి, చంద్రుడేకాదశమం దుండి, అష్టమమందు గురుడుండగ జన్మించినవారు దీర్ఘాయువు గలవారగుదురు.

శ్లో॥ రంగేశోతిబి దృష్టః కేంద్ర సంస్థైః కుభగ్రహైః॥

రనై స్సర్వ గుణై స్సార్వం దీర్ఘమాయః ప్రయచ్ఛతి॥

౧౫

తా|| లగ్నాధిపతి బలవంతుడై కేంద్రగతులైన శుభులచేమాడ బడసేని జాతకుడు ధనముతోను, సద్గుణములతోను కూడినవాడై దీర్ఘాయువుగలవాడగును.

వి| పరాశరమహర్షి మారక భేదాధ్యాయముని వేరోకయధ్యాయమును చెప్పి అందు ఆయుర్విచారణ చేయుపద్ధతిని వివరించెను. విశేషవిచారణ అక్కడ చేయబడును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాస్తే ఆయుర్వావలద్యాయః ||౨౦||
ఇది బృహత్పరాశరహోరాస్త్రమందు ఆయుర్వావలద్యాయము ముగిసెను.

భాగ్యభావఫలాధ్యాయః |౨౧||

శ్లో|| అథభాగ్యభవం విప్రపఠం వక్ష్యే తివ్రగతః |
సదిలేభాగ్యే పే భాగ్యేణాత్ భాగ్యాయాత్ నరః|| ౧

సూ|| ఓ ద్విజోత్తమ! ఇప్పుడు భాగ్యభావసంబంధఫలమును చెప్పచుంటిని. అని పరాశరుడు మైత్రేయనకీ విధముగ చెప్పచున్నాడు.

తా|| భాగ్యాధిపతి బలవంతుడై భాగ్యభావమందున్న యెడల జాతకుడు భాగ్యవంతుడగును.

శ్లో|| భాగ్యస్థానగతే జీవే తదీశే కేంద్ర సంస్థితే |
లగ్నోశే బలవంతుకై బహుభాగ్యాయాత్ తవేత్|| ౨

తా|| గురుడు భాగ్యస్థానమందుండి భాగ్యాధిపతి కేంద్రమందుండగ, లగ్నాధిపతి బలవంతుడైనచో నాజాతకుడు విశేషభాగ్యము గలవాడగును.

శ్లో|| భాగ్యేశే బలవంతుకై భాగ్యే తృణుసమన్వితే |
లగ్నోశే కేంద్రగతే జీవే పితాభాగ్య నమన్వితః|| ౩

తా|| భాగ్యాధిపతి బలవంతుడై శుక్రుడు భాగ్యభావమందుం

డగ, గురుడు లగ్నమునుండి యేదైననొక కేంద్రమందుండెనేని యా జాతకుని తండ్రి భాగ్యవంతుడగును.

శ్లో॥ తాగ్యస్థానాత్ ద్వితీయేనా సుఖభావ మమన్వితే।
తాగ్యేనీచరాశ్చేపితానిర్దన ఏవహీ॥

తా॥ భాగ్యస్థానము నుండి 2వ యింటగాని 4వ యింటగాని కుజుడుండగ, భాగ్యాధిపతి నీచరాశిగతుడైనచో నా జాతకుని తండ్రి ధనహీనుడగును.

వి॥ బస్మలగ్నమునుండి దశమమందుగాని, వ్యయమందుగాని కుజుడుండగ, భాగ్యాధిపతి నీచలోనున్నచో నా జాతకుని తండ్రి ధనహీనుడగును. ఈ యోగమున్నప్పుడు భాగ్యస్థానములో లగ్నాధిప, యున్నచో కొంతకాలము మాత్రమే జాతకుని తండ్రి ధనహీనుడగుచున్నాడు. జాతకుని మధ్యమ వయస్సునుండి జాతకుని తండ్రికి ధన యోగముపట్టుచున్నది.

శ్లో॥ తాగ్యేనీ పరమోచ్చస్థే తాగ్యాంతే కీవసంయుతే।
లగ్నాచ్చకుష్టయే కుత్రే తత్పితాదీర్ఘ తీవస॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి పరమోచ్చగతుడై యుండగ, భాగ్యభావ నవాంశమందు గురుడుండి, లగ్నమునుండి ఏదైననొక కేంద్రమందు శుక్రుడున్న యెడల యాజాతకునితండ్రి దీర్ఘాయుర్దాయముగలవాడగును.

శ్లో॥ తాగ్యేనీ కేంద్రతావస్థే గురుజాచరితీ॥
తత్పితావాహనైర్ద్యక్తే రాజావతత్పితాపివా॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి కేంద్రగతుడై గురునిచే చూడబడెనేని యా జాతకుని తండ్రి వాహనములుగలవాడు, ప్రభువు లేక ప్రభుతుల్యుడును అగును.

వి॥ కేంద్రగతుడైన భాగ్యాధిపతి కస్తమయదోషమున్నప్పుడు గురుదృష్టియున్నను ఈ యోగము ఫలించదు.

శ్లో॥ భాగ్యేశే కర్మభావస్థే కర్మేశే భాగ్యలాభినే॥

కర్మేణాచ్య దనాధ్యక్ష్య కీర్తిమాన్త త్పితాభవేత్॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి దశమభావముందు, దశమాధిపతి భాగ్య మందున్నను, దశమాధిపతి నుండి భాగ్యరాజ్యాధిపతులు పవర్తనము నొందినను జాతకుని తండ్రి కీర్తిముగతుడు, ధనాధ్యక్షును అయి.

వి॥ “సామ్యేక్షీ తేధనాధ్యక్ష్య” అని దేవచంద్రుని వ్యాఖ్యా సహిత గ్రంథములో పాఠ భేదముగలదు. భాగ్యరాజ్యాధిపతులు పవర్తనమున మొంది శుభులచే చూడబడినచో తండ్రి ధనము, కీర్తిగల చూడని భావము.

శుభయోగేధనాధ్యక్ష్య” యని గణేశదత్త వ్యాఖ్యా గ్రంథ ములోగలదు.

పితృభక్తి యోగము

శ్లో॥ పరమోచ్చాంశగే సూర్యే భాగ్యేశే లాభనస్థితే॥

దర్శిష్టోన్మప వాత్సల్యః పితృభక్తోభవేన్నరః॥

తా॥ సూర్యుడు పరమోచ్చాంశాగయూదుడగ, భాగ్యాధిపతి లాభభావమందుండేనేని యాజాతకుడు ధర్మవర్తనముగలవాడు, ప్రభు వులయభిమానముగలవాడు, తండ్రిని పూజించువాడును అగును.

శ్లో॥ లగ్నాత్త్రికోణగే సూర్యే భాగ్యేశే సప్తమస్థితే॥

గురుణా సహితే దృష్టే పితృభక్తి సమన్వితః॥

తా॥ లగ్నమునుండి 5, 9 భావములందు సూర్యుడుండగ, భాగ్యాధిపతి సప్తమభావగతుడై గురునిచే చూడబడినచో నా జాత కుడు పితృభక్తిగలవాడగును.

శ్లో॥ భాగ్యేశే దనభావస్థే దనేశే భాగ్యలాభినే॥

ద్వాత్రింశత్పరశో భాగ్యం వాహనం కీర్తి నంభవః॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి ధనభావమందు, ధనాధిపతి భాగ్యభావ

నుండు పరివర్తనమును పొందినచో 32 సం॥రముల తగువార జాతకుడు భాగ్యమును, వాహనమును, కీర్తిని సంపాదించును.

శ్లో॥ లగ్నేశే భాగ్యరాశిస్తే షష్ఠేశేన నమన్వితే।
అన్యోన్యం చైరం బృవతే జనకః కుత్సిత్ భవేత్॥ ౧౧

తా॥ లగ్నాధిపతి షష్ఠాధిపతితో కూడి భాగ్యభావమందున్నచో తండ్రి కుమారులకు శత్రుత్వముండును. తండ్రి కుత్సితుడగును.

వి॥ పితృచిరోధయోగములనుగూర్చి “సర్వార్థచింతామణి”లో పితృష్టాప్తమే జాతః పితృదూష్యో భవేన్నరః॥

తండ్రియొక్క జన్మలగ్నమునుండి 6, 8 రాశులందు పుట్టిన జాతకుడు పితృద్వేషముగలవాడగును.

శ్లో॥ కర్మాదిపేన సహితో విక్రమే శోఽపిన్యః॥
భాగ్యపౌ నీచమూఢస్థోయోగో ఓజ్జివ ప్రదః॥ ౧౨

తా॥ దశమాధిపతితో కూడినతృతీయాధిపతిబలహీనుడై యుండగ భాగ్యాధిపతి తన నీచముండుటగాని, అస్తమింపుచుటగాని సుభవిందినచో నీయోగమందుబుట్టినవాడు భిక్షులనమును చేయును.

వి॥ జాతకతత్వ సూత్రములందు;

సూ॥ మేషేచంద్రే భామదృష్టే భిక్షుకః॥

మేషమందు చంద్రుడుండి కుజునిచే చూడబడనేనిభిక్షుకుడగును. (ఈ యోగమందు కుజుడు కన్యాకులలయందుండుటవలన సరిపోవుచున్నది. మకరకుజుడయినచో ఈ యోగము సరిపడుట లేదు)

పితృమరణ యోగములు

శ్లో॥ షష్ఠాష్టమ వ్యయేభానూ రంద్రేశే భాగ్యనాయితే।
వ్యయేశే లగ్నరాశిస్తే షష్ఠేశే పంచమే స్థితే॥
జాతస్య జననాత్పూర్వం జనకస్య మృతిర్పవేత్ ౧౩

తా॥ సూర్యుడు 6,8,12. భావములందుండగ, అష్టమాధిపతి

భాగ్యమందు, వ్యయాధిపతి లగ్నమందు షష్ఠాధిపతి పంచమమందుండి
రేని యట్టి జాతకుని జననమునకు పూర్వమే తండ్రి మరణించును.

వి। జాతకతత్వ సూత్రములందు మరియొక యోగము కలదు.

సూ॥ తుల్యేభేవా మందారార్కయోగే జన్మతః ప్రాకోపిశ్య
మరణమ్। చతుర్థమందుగాని దశమమందుగాని రవికుజశులు కలిసి
యన్నయెడల జాతకుని జననమునకు పూర్వము తండ్రిమరణించును,
ఇక్కడ “మందారార్క” అని గ్రహాకమము చెప్పబడచే శనికి వెనుక
కుజుడు వానికి వెనుక రవియుండవలయుననుభావము గోచరించుచున్నది.

శ్లో॥ రంద్రస్థావగతే మార్యే రంద్రేశే భాగ్యగేపతిః ౧౪

జాతస్య ప్రథమాభేకు పితుర్మరణ మాదిశేత్॥

తా। అష్టమభావమందు సూర్యుడుండగ అష్టమమాధిపతినవమ
భావమందున్నచో జాతకుని ప్రథమ సం॥రమందు తండ్రిమరణించును.

శ్లో॥ వ్యయేశే భాగ్యరాశిస్థే నీచాంశే భాగ్యనాయకే॥ ౧౫

తృతీయే ఖోదశేవర్షే జనకస్య మృతిర్వదేత్॥

తా। వ్యయాధిపతి నవమభావమందుండగ, భాగ్యభావాధి
పతి నీచాంశముననున్నచో నా జాతకుని ౩ లేక 16వ సం॥రమందు
తండ్రి మరణించును.

శ్లో॥ లగ్నేశే నకరాశిస్థే రంద్రేశే భావసంయుతే॥ ౧౬

ద్వితీయే ద్వాదశేవర్షే పితుర్మరణ మాదిశేత్॥

తా। లగ్నాధిపతి అష్టమభావమందుండగ, అష్టమాధిపతి
రవితో కలిసి అస్తమించినచో నా జాతకుని 2 లేక 12వ సం॥రమందు
తండ్రి మరణించును.

శ్లో॥ భాగ్యద్రంద్రగతే రాహౌ భాగ్యద్భాగ్యగతే రవా॥ ౧౭

ఖోదశేఽష్టాదశేవర్షే జనకస్య మృతిర్వదేత్॥

తా। భాగ్యస్థానమునుండి అష్టమములో రాహువు, భాగ్య

తా|| భాగ్యభావమునుండి వస్త్రములు సూర్యుడుండగ, తృతీయ భావమునుండి సప్తమభావములో రాహువున్న జాతకులకు 6 లేక 21వ సం॥రములో తండ్రి మరణించును.

తా|| పితృభావ మధ్యమమున కారురాశుల దూరములో రవియు, తృతీయ భావమధ్యమమున కారు రాశుల దూరములో రాహువు ఉండవలయునను భావము వ్యక్తమగుచున్నది.

శ్లో|| రంధ్ర జామిత్రగే మందే మందాజ్జుమిత్రగేరవో||

త్రిశైక విశేషద్వితే జనకస్య హృత్పితే ॥ ౨౨

తా|| అష్టమమునకు సప్తమములో శనియుండగ, శనికి సప్తమ మందు సూర్యుడున్న జాతకులకు 21, 26 లేక 30సం॥మును పితృ మరణము కలుగును.

శ్లో|| భాగ్యేనే వీచరాశ్లే తదీశే భాగ్యరాశిగే ॥ ౨౩

షడ్వితేవాక్రయప్రితే ఏతుర్మరణ మాదిశే॥

ఏవం జాతస్యదై వజ్జోపలం జ్ఞాత్యావినిర్దిశేత్ ॥ ౨౪

తా|| భాగ్యాధిపతి నీచముండుండగ, ఆస్థానాధిపతి భాగ్య రాశి యందున్నచో నట్టి జాతకుని 26 లేక 38 సం॥రమందు తండ్రికి మరణము గలుగును,

వి॥ 1) మేషులగు జాతకులకు దశమమందు గురుడు భాగ్య మందు శనియున్నప్పుడు 2) వృషభ లగుజాలకు మేషమందు శని,మకర మందు కుజుడున్నప్పుడు 3) మిథునలగు జాతకులకు భాగ్యభావాధిపతి యగు శనిమేషమందుండగ ఆస్థానాధిపతియగు కుజుడు భాగ్యభావమును కేంద్రమందున్నప్పుడు 4) కర్కటకలగు జాతకులకు భాగ్యభావాధిపతి యగు గురుడు మకరమందు నీచలోనుండగ, ఆ స్థానాధిపతియగు శని (వినావమందు) భాగ్యభావమందున్నప్పుడు 5) సింహులగు జాతకులకు భాగ్యస్థానాధిపతి కుజుడు కర్కటకములో నుండగ చంద్రుడు మేష మందు భాగ్యభావములో నున్నప్పుడు 6) కన్యాలగుజాలకు శుక్రుడు నీచలో నున్నప్పుడు ఆ భావాధిపతి భాగ్యభావమును వృషభములో

నున్నప్పుడు (ఇక్కడ శుక్ర బుధులకు 9 రాశులదూరము సంభవము కాదు. బుధునకు 90 భాగల దూరములో శుక్రుడుండుట సంభవము కాదు) 7) తులాలగ్న జాతకులకు భాగ్యభావాధిపతి బుధుడు మీనమందు నీచరాశిలో నుండగ గురుడు భాగ్యభావముగు మిధునమందు న్నప్పుడు 8) వృశ్చిక లగ్నజాలకు భాగ్యాధిపతి చంద్రుడు లగ్నమందు నీచలోనున్నప్పుడు కుజుడు కర్కటకమందు భాగ్యతాపములో నున్నప్పుడు 9) ధనుర గ్నజాలకు భాగ్యాధిపతి రవి నీచయగుండగ, నీచాధిపతియగు శుక్రుడు సింహమందు భాగ్యతాపములో నున్నప్పుడు 10) మకర లగ్నమందు పుట్టినవారికి భాగ్యతాపముగు కన్యకాధిపతియగు బుధుడు నీచలోనుండగ, తదధిపతి కన్యలో (భాగ్యతాపమందు) నున్నప్పుడు 11) కుంభమునకు భాగ్యాధిపతియగు శుక్రుడు నీచలో నుండగ తదధిపతియగు బుధుడు భాగ్యములోనున్నప్పుడు 12) మీనలగ్న జాతకులకు భాగ్యాధిపతియగు కుజుడు నీచయందుండగ, తదధిపతియగు చంద్రుడు భాగ్యముగు వృశ్చికములో నున్నప్పుడు వై యోగములను చెప్పవలసి యుండును.

కొన్ని ప్రదేశములందు భావముల ప్రమాణములధికముగ నుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు భావముల ప్రమాణములు తక్కువగ నుండును. అందుచే గ్రహముల స్థితిని రాశియందుగాక భావకీర్త్యా గుర్తించి, భావమధ్యమములను గుర్తించి భావభావాధిపతులను నిర్ణయించుకొనవలయును. భావమధ్యమము యేరాశిలో నుండునో ఆ రాశ్యధిపతియే ఆ భావాధిపతి యని గ్రహించవలయును. కొన్ని సందర్భములలో నొకేరాశి యందు ప్రథమములో నొక భావమధ్యమము, అంత్యములో రెండవ భావమధ్యమము పడును. అట్టి సమయములందు రెండు భావములకు ఆ రాశ్యధిపతియే భావాధిపతి యగును. సూక్ష్మపరిశీలనతో భావఫల విచారణ చేయవలయును, రాశిఫలము కంటె భావఫలము ముఖ్యము గనుక భావాంశములను బట్టియే ఫలవిచారణ చేయవలయు

నను తావముచేతనే పరాశరులీ పై యోగముల నన్నింటిని తావసంబు ధముతో చెప్పినాను.

భాగ్యోదము పమయజ్ఞానము

శ్లో॥ పరమోచ్చాళగే కుక్రే తాగ్యేతేవ వజున్వితే।
త్రాకృష్టానే కవియితే విహుభాగ్యదితో తవేత్॥ ౨౭
తా॥ శుక్రకుడు పరమోచ్చ గతుకై తాగ్యాధిపతితో కూడి యుండగ, తృతీయ తావమంసు శనియున్నచో నాజాతకుడు విశేష తాగ్యము నొందును.

శ్లో॥ గురుణా సంయుతే తాగ్యే తదీతేత్పర రాగే।
విశద్విర్వాత్పరంచైవ విహుభాగ్యం వివిద్దితేత్॥ ౨౮
తా॥ తాగ్యతావమందు గురుడుండగ, తాగ్యాధిపతి యేలైన నొక కేంద్రమందున్నచో 20 సం॥రములు చాటివ పిమ్ములు విశేష తాగ్యము నొందును.

శ్లో॥ పరమోచ్చాళగే హిష్యే తాగ్యేతే భాగ్య రాగే।
వత్త్రింశాప్య వరంచైవ విహు భాగ్యం వివిద్దితేత్॥ ౨౯
తా॥ బుధుడు తనయొక్క పరమోచ్చలో నుండగ, తాగ్యాధి పతి తాగ్యతావమన్న యెడల తిరి సం॥రముల తరునాత జాతకుడు తాగ్యవంతుడగును.

శ్లో॥ లగ్నేతేతాగ్యే రాశిశ్చే తాగ్యేతే లగ్ననంయుతే।
గురుణాసంయుతే ద్యూనే ధనవాహవ లాభకృత్॥ ౩౦
తా॥ లగ్నాధిపతి భాగ్యమందు, తాగ్యాధిపతి లగ్నముడుండగ, పప్తయితావములో గురుడున్నచో నా జాతకుడు ధనవాహవ లాభము నేర హాడగును.

శ్లో॥ తాగ్యోచ్చాగ్యగతే రాహౌ తదీవితే కనంకతే।
తాగ్యేతేవరాశిస్థే తాగ్య హివోతవేత్పరః॥ ౩౧
తా॥ తాగ్యోచ్చాగ్యముమండి తాగ్యోచ్చాగ్యమందు రాహుకుండగ, ఆ

స్థానాధిపతి అష్టమభావములో నుండి, భాగ్యాధిపతి నీచగతుడనవ్వ నా జాతకుడు భాగ్యహీనుడగును.

శ్లో॥ తాగ్య స్థానగతే మందే కలివ చ సమన్వితే;

ంగ్నేతే నీచరాశే వజ్జీవజరో తవేత్ | ౩౧

తా॥ భాగ్యభావమందు శని చంద్రునితో కూడి యుండగ, లగ్నాధిపతి నీచరాశి యందుండనీని యా జాతకుడు భిక్షాశనమును చేయును.

వి॥ ఈ యోగములో “సమన్విత” శబ్దమును బట్టి శనిచంద్ర సమాగమమని గ్రహించవలయును.

“సమాగమశ్చ శాంక్షేన” అను సూర్యసిద్ధాంతవచనమును బట్టి చంద్రునితో యే గ్రహమునకు సంబంధము కలిగినను దానికి “సమాగమ” మని పేరు. ఈ రెండు గ్రహములకు పూర్వాపరాంతరము లేనప్పుడు దక్షిణోత్తరాంతర మత్యల్పముగ నున్నప్పుడు సమాగమము గలుగును. సిద్ధాంతగణితముచే నీవిషయము సుబోధకము కాగలదు. శ్లో॥ ఏవం తాగ్యవలం విప్రః సంక్షేపాత్కృత్రితం మయా |

ంగ్నేక తాగ్య భావే స్థిత్యాన్యదపి నిర్దిశేత్ | ౩౨

తా॥ ఓ ద్విజశ్రేష్ఠ! పై ప్రకారము భాగ్యభావఫలము నాచే సంక్షేపముగ తెలుపబడినది. లగ్నాధిప, భాగ్యాధిపతుల యొక్కస్థితి విశేషమును బట్టి ఇతర విషయములనుగూడ విచారించి చెప్పవలయును

ఇతి ద్విహాత్వరాకరచోరాప్తే భాగ్యభావఫలాధ్యాయః | ౩౩ |

ఇది ద్విహాత్వరాకరచోరాప్తమందు - తాగ్యభావఫలాధ్యాయము ముగిసెను.

దశమ (తర్క) భావ ఫలాధ్యాయము || ౨౨ ||

శ్లో॥ తర్క భావవలం చాక కథయామి తవగ్రతః |

కృణుమైత్రీయః తత్త్వేన బ్రహ్మ గర్హది భాషితమ్ | ౧

తా॥ ఓ మైత్రీయ! పూర్వములో బ్రహ్మ, గర్హకు మొకలాగు

వారిచే చెప్పబడిన దశమభివఫలమును చెప్పించుటని. సావధానముగ వినుము.

శ్లో॥ వలలే కర్మణాపేతే స్వోచ్చేస్యాంతే న్వరాశగే.

జాతిస్తాతిసుఖేనాద్యోయకప్వీ కుభకర్మకృత్॥

తా॥ బలవంతుడైన దశమాధిపతి స్వోచ్ఛు, స్వాంత స్వక్షేత్రములందె కడున్నను జాతకుడు పితృసుఖము, యశస్సు, శుభకర్మా సక్రిగలవాడగును.

వి॥ దశమాధిపతి శుభుడైనను పాపుడైనను స్వోచ్ఛస్వక్షేత్ర స్వాంతములనుపొందియున్నప్పుడు పై ఫలములను చెప్పవలయును. నై సర్విక పాప గళగు రవి, కుబ, క్షీణచంద్ర, శనులు దశమాధిపతులై పై స్థితిని పొందియున్నను భావమునకు శుభత్వమును చెప్పవలయును.

శ్లో॥ కర్మాదిష్టో యో నశేత్ కర్మ వైకల్య మాదిశేత్.

నైఃపాః (రాహుః) కేంద్ర త్రికోణస్థోఽక్షోఽతిష్ఠోమాదియాగకృత్॥

తా॥ కర్మాధిపతి బలహీనుడైనచో సత్కర్మలను చేయుట కష్టములేవి వాడగును. రాహువు కేంద్ర త్రికోణములందున్నచో జ్యోతిష్టోమాదియాగములను చేయువాడగును.

వి॥ కర్మస్థానమును బట్టి, కర్మాధిపతినిబట్టి సత్కర్మలను చేయు విషయమును నిర్ణయించవలయును. కర్మస్థానాధిపతి బలహీనుడైనచో సత్కర్మలను చేయని వాడగును. రాహువు కేంద్రకోణము లందున్నప్పుడు కర్మాధిపతి బలవంతుడైనప్పుడు మాత్రమే సత్కర్మలను చేయు వాడగును.

భారతీయమత ధర్మములనుసరించి, బ్రాహ్మణులు జ్యోతిష్టోమాదియాగములను చేయువారు. వీరిజాతక గ్రహస్థితి పై విధముగ నున్నప్పుడీ విషయమును వారికి మాత్రము చెప్పవలయును. భిన్నమతస్థుల జాతకములందట్టి గ్రహస్థితి యున్నప్పుడు వారివారి మతము లందు గల ధర్మకర్మలనాచరించు వారగుదురని చెప్పవలయును.

జ్యోతిష్టోమాదియాగములు పుశ్యాతిశయజనకములగుట చేత దీనినుప
లక్షణముగ గ్రహించి అన్యమతస్థులకు పుశ్యాతిశయ జనకములగు
సత్కర్మల నాచరించు వారగుదురని చెప్పుట యుక్తముగ నుండును.
శ్లో॥ కిర్యేకే కుభనంయుక్తే కుభస్థానగతే కదా॥

రాజద్వారేవ వాణిజ్యే నదాలాలోఽన్య భాన్యదా॥

తా॥ దశమాధిపతి శుభగ్రహములతో కూడినశమముండున్న
యెడల ప్రభువువలనగాని వాణిజ్యమువలనగాని లాభముగలుగును.
లేని యెడల కలుగదు.

వి॥ దశమాధిపతి శుభగ్రహములతో కూడినను, శుభస్థాన
గతుడైనను రాజ (ప్రభుత్వము)వలన, లేక వాణిజ్యమువలన లాభము
కలుగుననుటచే జాతకునివృత్తి తెలియుచేయబడినది. అనుభవములో
దశమాధిపతి, దశమభావము, దశమభావస్థగ్రహములు, శుభగ్రహము
లైగాని, పాపగ్రహములైగాని రవి, కుజ, చంద్రశుక్రనవాంశములను
అధికముగ పొందినచోనట్టివారు ప్రభుత్వమందు వృత్తిగలవారును,
బుధ పూర్ణచంద్ర, శుక్రనవాంశములను పొందినచో వాణిజ్యము,
వాణిజ్యసంస్థలందు వృత్తిగలవారును అగుదురు. కుజ, గురు, శన్యంశ
ములను సముదాయముగ పొందినవారు, స్వతంత్రులుగ, విద్యాజీవను
లుగ, భూమివలన జీవించువారుగనున్నారు. వృత్తినినిర్ణయించుట
చాలకష్టమైన విషయము. కొన్ని రాజసంబంధియోగములు ప్రభుత్వో
ద్యోగయోగములు కట్టినవానికి భావ, భావస్థగ్రహ, భావాధిప
భావపేక్షకులయొక్క ఆంశములనన్నింటిని విచారించి అధికాంశములే
గ్రహమునకు సంబంధించి యుండునో విచారించి ఫలమూహించ
వలయును.

శ్లో॥ దశమే పాపనంయుక్తే లాభే పాపనమన్విశేషే॥

దుష్ప్రితిం లభతే సుర్వైః స్వజనానాం విమాషకః॥

తా॥ దశమభావముందు పాపగ్రహములుండిగ, లాభస్థానము

గూడ పాపాలతో చేరియుండేనేని యాజాతకుడు దుష్టకర్మనాచరించు వాడు, బంధుభవమును ద్వేషించువాడు అగును.

వి॥ దశమైకాదశమములందున్న నైస్సర్గిక పాపగ్రహములు పాపనవాంశములను పొందినప్పుడు మాత్రము దుష్టకర్మల నాచరించు వారగుదురు. శుభనవాంశములను పొందినవారై శుభగ్రహవీక్షణము గలవారై నచో సత్కర్మలను చేయువారగుదురు. ఈ ఫలవిచారణలో భాస్కరగ్రహములయొక్క వశ్యమును వ్యవస్థితములను గ్రహించి ఫలనిర్ణయమును చేయుటయు క్తము.

శ్లో॥ కర్మేణే వాకరాశిసే రాహజా సంయుతే తతాః

జనద్యేషీ మహూర్థో దుష్టతీం తరతీ వరః॥

తా॥ దశమాధిపతి అష్టమభవమందు రాహువుతో కలిసినచో నట్టి జాతకుడు ప్రజలచే ద్వేషించబడువాడు, మహూర్థుడు, దుష్ట కర్మలను చేయువాడనగును.

వి॥ దశమాధిపతి ఋజుగతిగలవాడై రాహువునకభిముఖముగ నుండి రాశి ప్రథమ ద్రేక్కాణమందుగాని, భవమధ్యమమందుగాని యున్న జాతకులకీ యోగముగలుగుచుండును. దశమాధిపతి ఋజుగతి గలవాడై రాహువును డాటి యున్నప్పుడీ యోగముఫలింపబడలేదని తెలియుచున్నది.

శ్లో॥ కర్మేణే మ్యావరాశిసే మందభౌమ నమన్వితేః

మ్యానేసే పాప సంయుతే శిశ్నోదిర వరాయణః॥

తా॥ కర్మాధిపతి సప్తమభవమందుండి కుజ శనియుతుడై యుండగ, సప్తమాధిపతి పాపగ్రహములతో కూడినయెడల శిశ్నోదర పరాయణుడగును.

శ్లో॥ తుంగరాశిం పమక్రత్య కర్మేణే గురువంయుతేః

తాగ్నేణే కర్మ రాశిసేసే మన్వైశ్యర్య ప్రతాపవాన్॥

తా॥ దశమాధిపతి యుచ్చైరాశియందుండి గురునతో కూడి

యుండగ, లాభ్యాధిపతి దశమభావమందుండనేని యట్టి జాతకుడు గార వము, విశ్వర్యము, ప్రతాపముగలవాడగును.

శ్లో॥ లాభేతి కర్మరాశివే కర్మేతి లగ్నసంయుతే।
తావుభౌ కేంద్ర గౌవాపి మిఖజీవన దాగ్యవేత్॥

తా॥ లాభాధిపతి కర్మభావమందు, కర్మాధిపతి లగ్నమందు న్నన్నప్పుడుగాని, దశమలాభాధిపతులు కేంద్రగతులైనప్పుడుగాని, సుఖ జీవనమును చేయును.

శ్లో॥ కర్మేతి బలవంయుతే మినే గురువమన్వితే।
వస్త్రాభరణ నిత్యాది లభతే నాశ్రసంయుతః॥ ౧౦

తా॥ దశమలాభాధిపతి బలవంతుడై మీనమందు గురునితో కూడి యున్నచో వస్త్రములు, ఆభరణములు, సుఖము మొదలగునవి గల వాడగును.

వి॥ దశమలాభాధిపతులిద్దగు పాపసంబంధము లేనివారై నప్పుడు, కేంద్రములందున్నప్పుడు, బలవంతులైనప్పుడు, సీచశత్రుక్షేత్రాంశ ములను పొందక శుభస్థానములందున్నప్పుడు పై శుభయోగములను చెప్పవలయును.

అశుభయోగము

శ్లో॥ లాభస్థానగతే సూర్యే రాహుభౌమ సమన్వితే।
రవిపుత్రేణ సంయుతై కర్మవేత్తా తపేన్నరః॥ ౧౧

తా॥ సూర్యుడు లాభభావమందు కుజ రాహుపులతోగాని, శనితోగాని కలిసియున్నచో నా జాతకుడు కర్మవిచ్ఛేదమును చేయు వాడగును. అనగా కర్మభ్రష్టుడగును.

సత్కర్మయోగములు

శ్లో॥ మినేజీవే తృగుయుతే లగ్నేతి బలవంయుతే।
వ్యోమ్య రాశిగతే చంద్రే నమ్యగ్తా వారాహ్ తపేత్॥ ౧౨

తా|| మీనమందు గురు శుక్రులుకలసియుండి, లగ్నాధిపతి బలవంతుడై యుండగ, చంద్రుడు తన స్వక్షేత్రోచ్చ రాశిగతుడయ్యె నేని యోగ్యమైన జ్ఞానము. అర్థముగలవాడగును.

వి|| లగ్నాధిపతి నీచ, శత్రురాశ్యంశములకు పొందినప్పుడు, పాపగ్రహములతో సంబంధవీక్షణములు గలవాడైనప్పుడు; చంద్రుడు క్షీణచంద్రుడై దుస్థానములకు స్వక్షేత్రోచ్చ రాశులందున్నప్పుడు, పై యోగఫలము పూర్తిగ సిద్ధించదు.

శ్లో|| కర్మేణే లాభరాశిస్తే లాభేణే లగ్నవంస్థితే।
కర్మరాశిస్తే కుక్రే రత్నవాన్ స నరో భవేత్॥ ౧౩

తా|| కర్మస్థానాధిపతి లాభమందు లాభస్థానాధిపతి లగ్న ముందుండగ, దశమమందు శుక్రుడున్నచోనట్టి జాతకుడు రత్నములు, అమూల్యాభరణములు గలవాడగును.

శ్లో|| కేంద్ర త్రికోణగే కర్మనాథే స్వోచ్చ వచూకేతే।
గురుణా సహితేదృష్టే న కర్మనహితో భవేత్॥ ౧౪

తా|| దశమాధిపతి కేంద్రత్రికోణములందున్నను, తనయొక్క ఉచ్చ రాశియందున్ననులేక గురునితో కలిసినను చూడబడినను అట్టి జాతకుడు సత్కర్మలను చేయువాడగును.

వి|| దశమభావాధిపతి యొక్క స్థితిసంబంధములు శుభముగ నున్నను, దశమభావము పాపగ్రహములతో కూడియున్నప్పుడు విఘ్నములను, కర్మల నాచరించుటలో విలంబమును సూచించుచు

శ్లో|| కర్మేణే లాభ భావస్తే లగ్నేనేన సమవ్వికే।
కేంద్ర త్రికోణగే చంద్రే వత్కర్మ నిరతో భవేత్॥ ౧౫

తా|| దశమాధిపతి లాభభావమందు లగ్నాధిపతితో కూడి యుండగ, చంద్రుడు కేంద్రత్రికోణములందున్నయెడల సత్కర్మ నిరతిగల జాతకుడగును.

దుష్టకర్మ యోగములు

శ్లో॥ కర్మస్థానగతే మందే నీచఫలర నంయుతే।
కర్మాంశే పాపనంయుక్తే కర్మహీనో భవేన్నరః॥ ౧౬

తా॥ దశమభావమందు శనియున్నను, నీచగ్రహములున్నను, దశమభావాంశము పాపగ్రహములతో కూడినను జాతకుడు కర్మహీనుడగును.

శ్లో॥ కర్మేణే నశరాశ్మిసే రంధ్రేణే కర్మ నంస్థితే।
పాపగ్రహేణ నంయుక్తే దుష్కర్మ నిరతో భవేత్॥ ౧౭

తా॥ దశమాధిపతి అష్టమమందు, అష్టమాధిపతి దశమమందుండి పాపగ్రహములతో కూడినయెడల దుష్కర్మలను చేయువాడగును.

౧౮॥ అష్టమదశమాధిపతులు పరివర్తనలోనుండగ వీరిద్దరికి గురు ద్భ్రష్టియున్నచో దుష్టకర్మల నాచరించుటలో తీవ్రత తగ్గును.

శ్లో॥ కర్మేణే నీచరాశిసే కర్మస్థే పాపఫలరే।
కర్మభాత్కర్మగే పాపే కర్మవైకల్య ముచితేత్॥ ౧౯

తా॥ దశమాధిపతి నీచరాశియగునుండగ, కర్మస్థానమగు దశమము, దానికి దశమమగు సప్తమము పాపగ్రహములతో కూడియున్నచో నా జాతకునకు కర్మవైకల్యము కలుగును.

కీర్తి యోగములు

శ్లో॥ కర్మస్థానగతే చంద్రే కవీశేక త్త్రికోణగే।
లగ్నేశే కేంద్ర భావస్థే సత్కీర్తినహీన్ భవేత్॥ ౨౦

తా॥ దశమమందు చంద్రుడుండగ, దశమాధిపతి చంద్రునకు త్రికోణరాశియందుండగ, లగ్నాధిపతి కేంద్రగతుడైనచో జాతకుడు సత్కీర్తిగలవాడగును.

శ్లో॥ లాభేణే కర్మ భావస్థే కర్మేణే నివంయుతే।
దేవేంద్ర గురుణా దృష్టే చత్కీర్తి సహీన్ భవేత్॥ ౨౧

తా|| లాభాధిపతి కర్కశ్ఠానమందుండగ, బలవంతుడైన కర్కాధిపతి గురునిచే చూడబడినచో జాతకుడు సత్కీర్తిగలవాడగును.

న్|| కర్కశ్ఠానాదిపే లాగ్యే లగ్నేశే కర్క సంయుతే|

లగ్నాత్పంచమే చంద్రే భ్యాశక్తిః ప్రజాయతే||

౨౧

తా|| కర్కశ్ఠానాధిపతి భాగ్యమందు, లగ్నాధిపతి దశమమందు ఉండగ పంచమమందు చంద్రుడుండగ పుట్టినజాతకుడు సత్కీర్తిగలవాడగును.

వి|| “సర్వార్థచింతామణి” దశమభావములో;

కళాంకే కేంద్ర సంయుక్తే గురుకుక్ర విరిషితే|

పారావతాది లాగస్తే సత్కీర్తి నహిత్ భవేత్||

చంద్రుడు కేంద్రరాశులందుండి పారావతాద్యంశములను పొంది గురుశుక్రదృష్టి గలవాడైనచో సత్కీర్తి గలవాడగును.

తదీశే కుభసంయుక్తే కుభమర్యగతేఽపివా|

కుభగ్రహణా మంశేవా సత్కీర్తి నహిత్ భవేత్||

దశమాధిపతి శుభగ్రహయుక్తుడై శుభగ్రహమధ్యగతుడై శుభగ్రహాంశములను పొందినచో సత్కీర్తిగలవాడగును.

కీర్తిష్ఠానాదిపే హిమ్యేస్వోప్స మిత్రస్వ వర్గగే|

హిమ్య వ్యవ్యంశగే వాపి సత్కీర్తి నహిత్ భవేత్||

దశమాధిపతి శుభగ్రహమై స్వోచ్ఛమిత్ర స్వక్షేత్రము లందెందైననుండి, శుభవ్యవ్యంశమును పొందియున్నచో సత్కీర్తిగలవాడగును.

తదీశే దేవలోకస్తే వింహా నవగతేఽపివా|

బంధురే విలగ్నేశే సత్కీర్తి నహిత్ భవేత్||

దశమాధిపతి దేవలోకాంశమునుగాని (దశవర్గమందు 7 స్వవర్గములు గలిగియుండుట) సింహాసనాంశమునుగాని (దశవర్గమందు 6 స్వవర్గములను కలిగియుండుట) పొందియుండగ, లగ్నాధిపతి బల

వంతుడైనచో జాతకుడు సత్కీర్తిగలవాడగునని తెలిపియుండను.
 కీర్తిని గురించి విచారించునప్పుడు చంద్రునిబలము ముఖ్యముగ చూడ
 వలయును. చంద్రునకు వాససంబంధము, క్షీణత్వ, నీచరాశ్యంశస్థితి,
 రాహుగ్రస్తత్వము, శుభవీక్షణములేని వాపదృష్టి గలిగియున్నచో
 కీర్తిప్రతిష్ఠలకు భంగయోగమును చెప్పవలయును. చంద్రుడు సంపూర్ణ
 శుభుడై వాససంబంధము గలవాడైనచో కీర్తిప్రతిష్ఠలు మధ్యమముగ
 నుండుట, లేక కీర్తిదాయకమైన కక్తియుక్తులు గలిగి తదనుగుణమైన
 ఖ్యాతినార్జించ లేకపోవుటయు జరుగును. సంపూర్ణ శుభుడగు చంద్రునకు
 సంపూర్ణ శుభగ్రహసంబంధములు గలిగి లగ్నదశమాధిపతులు శుభ
 స్థానగతులైనప్పుడు విశ్వవిఖ్యాత జాతకులగుదురు.

శ్లో॥ ఇతి కర్మపఠం ప్రోక్తం సంక్షేపేణ ద్విజోత్తమః
 లగ్న కర్మక పఠం దాహ్యమివ్యదపి న్యయమ్॥

తా॥ ఓ ద్విజోత్తమ! పై విధముగ కర్మభావఫలమును సంక్షే
 పముగ చెప్పియుంటిని. లగ్నదశమాధిపతులయొక్క సంబంధమువలన
 ఇతరములైన విషయములను స్వయముగనూహించి చెప్పవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే దశమ(కర్మ)భావఫలాధ్యాయః ॥౨౦॥
 ఇది బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు దశమ(కర్మ)భావఫలాధ్యాయము ముగిసెను.

లా భ భా వ ఫ లా ధ్యాయ ము ॥౨౧॥

శ్లో॥ లాభభావపఠం చాథ కథమామిద్విజోత్తమః
 క్రూయతాం జాతకోలోకే యచ్చుభక్త్యే నదామభి॥

తా॥ ఓ ద్విజోత్తమ! లోకమందు మనుష్యులు ఏ భావము
 శుభముగనున్నచో నర్వదా సుఖముగ నుండగలనో యట్టి లాభభావ
 ఫలమును చెప్పుచున్నాను. సావధానముగ వినుము :-

శ్లో॥ లాభాతివోయదాలాభే తిష్ఠేత్కేంద్రం ద్రోణికోణయోః॥
 దహలాభం తదాకర్యాదుచ్చే సూర్యాంశగోఽపివ॥

తా॥ జన్మలగ్నము నుండి లాభస్థానాధిపతి కేంద్రకోణము

లందున్నను, ఉచ్చయందుగాని, రవియొక్క నవాంశమును పొందిగాని యున్నచో నా జాతకుడు విశేషలాభమును పొందును.

వి॥ “సూర్యా శనోఽపివా” అను దానికి అస్తమించుట యవి కొందరనుచున్నారు.

శ్లో॥ లాభే శే ధనరాశివే రవే శే కేంద్రసంస్థితే;

గురుజాసపాతే తావే గురులాభం వివిధితే॥

తా॥ లాభాధిపతి ధనస్థానమగుండి, ధనాధిపతి కేంద్రమందుండగ. గురుడు లాభభావమందున్న యెడల విశేషలాభమును పొందురు

వి॥ “లాభే శే” అనుటకుబదులు “లగ్నే శే” యనుపాఠము దే.చం.ఝూగ్రంథమందు చూపబడినది. ఆపాఠమునుబట్టి లగ్నాధిపతి ధనస్థానమందుండవలయునని గ్రహించవలయును.

శ్లో॥ లాభే శే విక్రమే తావే కుభగ్రహ సహస్వితే;

వత్త్రింశే త్పరే ప్యాస్తే సహస్ర ద్వయవిష్కణాకః॥

తా॥ లాభాధిపతి తృతీయభావమందు శుభగ్రహములతో కూడి యుండనేని జాతకుని శిరివ సం॥రమందు రెండువేల సువర్ణముద్రలను సగపాదించును.

వి॥ ఈ శ్లోకము యొక్క మొదటి పాదము బృ. ప. హా. సారాంశములోలేదు. నిష్కమును సురించి; ప్రాచీనకాలమందు వ్యవహారములోనున్న ధనమాసము.

వరాటకానాం దశకద్వయం యత్సా కాకిణీ తాశ్చ పణశ్చ త్రసః॥
తేషాడకద్రమ్ ఇహానగ మ్యోద్రమ్నైస్తథా షాడశభిశ్చ నిష్కః॥
20 గవ్వలు = 1 కాకిణీ, 4 కాకిణులు 1 పణము, 16 పణములు

1 ద్రమ్ముము, 16 ద్రమ్ముములు 1 నిష్కము.

శ్లో॥ కేంద్రత్రికోణగే లాభనాదే కుభసమస్వితే;

చత్వారింశేతు సంప్రాప్తే వహస్పార్థమవిష్కణాకః॥

తా॥ లాభాధిపతి కేంద్రత్రికోణములలో నందైననుండి శుభ

గమాములతో కూడినచో నా జాతకుడు తన 40వ సం॥రమందు 500 నిష్కములను సంపాదించును.

వి॥ బృ. ప. హోరా. నారాంశమందు “లాభనాథే”యనుటకు మారుగ “భావనాథే”యనిగలదు. “భావనాథే”యనుట యుక్తము. దీనివలన లాభాధిపతియను అర్థము సిద్ధించును.

శ్లో॥ లాభస్థానే గురుయితే తనే చంద్ర సమవ్యతే।
భాగ్యస్థానగతే కుక్రతే పట్టహస్పాదిపా ఉపేత్॥

తా॥ లాభభావమందు గురుడు, ధనభావమందు చంద్రుడు, భాగ్యభావమందు శుక్రుడుగల జాతకుడు 6 వేల నిష్కములకధిపతి యగును.

శ్లో॥ లాభస్థానానాథే జీవే బుధచంద్ర సమవ్యతే।
ధనదాన్యాధిపః శ్రీమార్ రత్నాన్యాధిరతైరుతః॥

తా॥ లాభస్థానమునకు లాభస్థానమైన భాగ్యభావమందు గురుడు బుధ చంద్ర యుతుడై యుండనేనియట్టి జాతకుడు ధనధాన్యాభివృద్ధిగలిగి, రత్నాన్యాధిరణములు గలవాడగును.

శ్లో॥ లాభే శింగ్నభావస్థే శింగ్నే శి లాభసంయుతే।
త్రయస్థితేతు సంప్రాప్తే సహస్ర నిష్కభాగ్యనేత్॥

తా॥ లాభాధిపతి లగ్నముందు, లగ్నాధిపతి లాభమందుండనేని శిశివ సం॥రమందు జాతకుడు సహస్ర నిష్కములు గలవాడగును.

శ్లో॥ ధనే శి లాభరాశిస్థే లాభే శి ధనరాశిగే।
వివాహ త్వరత్యైవ వివాహాగ్యం సమాదిశేత్॥

తా॥ ధనాధిపతి లాభభావమందు, లాభాధిపతి ధనభావమందున్నచో జాతకుని వివాహానంతరము విశేష భాగ్యమును పొందును.

వి॥ ధనలాభాధిపతుల పరివర్తనమువలన వివాహానంతరము భాగ్యాభివృద్ధిగలుగును. వివాహానంతరమందు భాగ్యోదయ యోగములు “జాతకతత్త్వ సూత్రము”లలో

1. శుక్రే ఉపచమే సప్తమేనా వివాహోత్తరం భాగ్యోదయః॥
 శు కుడు 3,6,10,11,7 రాశులలో నొకదైవమున్నచో వివాహా-
 నంతరమందు భాగ్యోదయమగును.

2. జాయేశే సప్తమోపచయే వివాహోత్తరం భాగ్యోదయః॥
 సప్తమాధిపతి సప్తమభావమునుండి 3,6,7,10,11 రాశులందు
 న్నచో వివాహానంతరము భాగ్యోదయమగును.

శ్లో॥ బ్రాతృపే లాభాశిషే లాభేశే బ్రాతృనస్థితే॥
 బ్రాతృలాభాద్దన ప్రాప్తివ్యా భవపంయుతః॥ ౧౦

తా॥ బ్రాతృస్థానాధిపతి లాభభావమందు, లాభాధిపతి బ్రాతృ
 భావమందున్నచో సోదరులవలన ధనలాభముగలుగును. అమూల్యా
 భరణములు గలిగియుండును.

వి॥ “దైర్యేశే”యని పాఠాంతరము గలదు.

బ్రాతృమూలక భాగ్యయోగములను గూర్చి “జాతకతత్త్వ
 సూత్రకర్త” ఇట్లు చెప్పెను.

సూ :- సోత్థాంకేశౌ శుభ యుతదృష్టే వాశుభాంశగా బ్రాతృ
 ధనతో భాగ్యోదయః॥

తృతీయ భాగ్యాధిపతులు శుభాంశములను పొంది శుభగ్రహ
 సంబంధ వీక్షణములు గలవారై నచో సోదరద్రవ్యమువలన భాగ్యో
 దయమగును.

శ్లో॥ లాభేశే వీచభేఽస్తే వాత్రికే పాపపమన్వితే॥
 కృతే భూరిప్రయత్నేఽపి నైవలాభః కదాచన॥ ౧౧

తా॥ లాభభావాధిపతి నీచయందుగాని, అస్తమించిగాని, 3,8,
 12 స్థానములందుండిగాని, పాపగ్రహయుతిగాని కలవాడై నచో నట్టి
 జాతకుడు విశేషప్రయత్నము చేసినను లాభమునెన్నటికి పొందజాలడు.

అధిక పాఠము (బ. ప. చో. సారాంశము)

లాభే పాపేచ వ్యయే పాపయతే ।
 దృష్టే పాపేక్షిత్రయతే వయతే ॥
 లాభాత్కామే లాభవిష్టే విరర్థం ।
 సాహ్యార్థం యోవీక్షణం విష్ణునాక ॥

వి। జన్మలగ్నమునుండి లాభస్థానము, లాభస్థానాధిపతి వీరిద్దరు పాప గ్రహక్రాంతులైనప్పుడు, దుస్థానములందున్నప్పుడు, రవితో కలసి లాభాధిపతి అస్తమించినప్పుడు, లాభాధిపతి నీచస్థితి నొందినప్పుడు ధనలాభము విశేషము కలుగనేరదు. కేంద్రకోణములందున్నప్పుడు, శుభాధిపత్యములుగల గ్రహములతో (శుభపాపులెవ్వరో నైనను) కూడినప్పుడు, ఉచ్చ, మిత్ర, స్వక్షేత్రములందున్నప్పుడు, శుభవడ్డర్థములను పొందినప్పుడు ఆధికలాభము కలుగును. మిత్రముగనున్నచో మిత్రమఫలముగలుగును. లాభాధిపతి అప్తమాధిపతితో కూడి శుభక్షేత్రములందున్నప్పుడు ఆదాయమార్గములు అనుకూలముగనుండి లాభమును సంపాదించలేక పొవుటయుండును. లాభాధిపతికి షష్టాధిపతి సంబంధముండటచే లాభము ఋణముల రూపములలో నుండుటయు, వ్యయాధిపతితో సంబంధమున్నప్పుడు లాభము వ్యయముగుటయు సంభవించును. లాభాధిపతి అప్తమభావమందుండి అప్తమాధిపతితో కలసియున్నజాతకులు నిర్భక్ జీవనమై యుండెదరు. ఇట్టి జాతకులకు ధనపంచమ భాగ్యాధిపతులు, రాజ్యాధిపలగ్నాధిపతులు బలవంతులై యున్న యెడల జన్మతః స్థితిమంతఃలై స్వయంకృషిచే ధనార్జనమును చేయలేనివారగుచున్నారు. ఈ విధముగ శుభాశుభ గ్రహస్థితులయొక్క తారతమ్యముచే ధనలాభమార్గములను విచారించవలయును. లగ్న ధన లాభాధిపతులు, స్థితివలన, ఇతర శుభాధిపత్యములుగల గ్రహసంబంధములవలన ధనలాభమును, స్వార్జనాశక్తిని ఇవ్వగలరు, వీరుముగ్గురు బలహీనులైనప్పుడు దోషమును కలిగించెదరు.

స్వతంత్ర జీవనము చేయువ్యాపారులకు, విద్యవలన స్వతంత్రముగ జీవనము చేయువారికి యీ భావాధిపతుల అనుకూల్యము ముఖ్యముగ చూడవలయును. గ్రంథాంత రోక్తములైన యితర శుభాశుభ యోగములను గూడ బాగుగ విచారించి లాభభావఫలము నూహించవలయును.

ఇతి బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే లాభభావలాభ్యామ్ ॥౧౪॥

ఇది బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు లాభభావలాభ్యామి ముగిసెను.

వ్యయభావఫలాభ్యామము ॥౨౧॥

పరాశర ఉవాచ :-

శ్లో॥ అథాహం వ్యయభావవ్య కథయామి పఠన్దితి |

వ్యయేశే కుటనంయుక్తే న్యభేస్వోచ్చ గతేఽపివా | ౧

వ్యయేప కుటనంయుక్తే కుఠికార్యే ధనవ్యయః॥

పరాశరుడు చెప్పుచున్నాడు.

ఓ మైత్రేయ! వ్యయభావఫలములను చెప్పుచుంటిని వినుము.

తా॥ వ్యయాధిపతి శుభగ్రహములతోచేరి, స్వోచ్చ స్వక్షేత్ర రాశులందున్నప్పుడు, వ్యయభావము శుభగ్రహములతో కూడియుండనేని శుభకార్యముల నిమిత్తము జాతకుడు ధనవ్యయమును చేయును.

శ్లో॥ చంద్రోవ్యయాదిపో ధర్మలాభమంత్రేషు సంస్థితః॥ ౨

స్వోచ్చేన్వరే విజాంశేవా లాభధర్మత్వ తాంశకే |

దివ్యాగారాది పఠ్యంకో దివ్యగంధైకతోగవాన్ ॥ ౩

పరార్థ్య రమణోదివ్య వస్త్రమాల్యాది టూషణః॥

పరార్థ్య సంయుతో విజ్ఞోదినాని నయతిప్రభుః॥ ౪

తా॥ చంద్రుడు వ్యయాధిపతియై 5,9,11 భావములందుగాని, స్వోచ్చ స్వక్షేత్ర స్వనవాంశములందుగాని, 5,9,11 భావాధిపతుల యొక్క నవాంశములందుగాని యుండనేని అట్టి జాతకుడు దివ్యమైన గృహములు, శయనములు, బహువిధపరిమళోపేత భోగములుగలవా

డగును మరియు ఇతరులను పూజించువాడు, ఉత్తముములైన వస్తు
మాల్యాద్యలంకారములు గలవాడు, ఇతరులచేత పూజింపబడువాడు,
ఉత్తముజ్ఞానము గలవాడు సుఖముగ జీవనమును గడుపువాడునగును.

వి చందునకు వ్యయాధిపత్యము సింహలగ్న జాతకులకు
సంభవించును. సింహలగ్న జాతకులకు, పంచమ, భాగ్య, రాజ్య,
లాభవ్యయములలో చంద్రుడెందైననుండి ఆయాభావాధిపతుల నవాం
శములను పొందిగాని, స్వాంశమును పొందిగానియున్నచోనట్టి జాతకు
లకు పైఫలములను చెప్పవలయును. పరాశరుడీ యోగమును చెప్ప
టలో భావాధిపత్యము. భావస్థితి, అంశస్థితి మూడును చెప్పియుండుట
చేత మూడు సంబంధములను చూచిఫలనిర్ణయమును చేయవలయును.
“చంద్రోవ్యయాధిపః” అను ప్రయోగములోగల వ్యయాధిప శబ్ద
మును చంద్రునికు విశేషణముగ చెప్పినప్పుడు ఒక్కసంహ లగ్నము
నకు మాత్రమే యీ యోగము వర్తించుననియు, ఇట్లుగాక చంద్రుడు
లేక వ్యయాధిపతి అని రెండు గ్రహములుగ విభజించినచో అన్ని
లగ్నములకు యీ యోగమును చెప్పవచ్చునని కొందరభిప్రాయప
బడుచున్నారు. వ్యయాధిపతి యొక్క స్థితినిబట్టి గ్రంథాంతరములందు
పైన చెప్పిన యోగఫలము చెప్పబడుటచేత యీ అభిప్రాయమునే
గ్రహించుట యుక్తమనితోచుచున్నందున చంద్రుడుగాని, వ్యయాధి
పతిగాని యని గ్రహించవలయును. గ్రంథాంతరములందు వ్యయాధి
పతి యొక్క స్థితి సంబంధాదులను బట్టి చెప్పిన కొన్ని యోగములు:-

జాతక పారిజాతము”లో

వ్యయే శి స్యోచ్చరాశిస్థే కుఠవర్గమున్వికేః
కుఠశేవర వంద్యస్తే వర్యంకశయనం వదేత్॥

వ్యయాధిపతి స్యోచ్చరాశిగతుడై శుభవర్గములతో గూడిన
వాడై శుభగ్రహదృష్టిగలవాడై నచో కయనసాఖ్యము గలవాడగును.

విచిత్రమంచే కయనం వ్యయేశే పరమోచ్యుతే।

తాగ్యనాథేవ వాక్యస్తే మణిరత్న విభూషితమ్॥

వ్యయాధిపతి పరమోచ్యుగతుడై భాగ్యాధిపతిచే చూడబడ నేని విచిత్రమైన, మణిరత్న విభూషితమైన కయనముగలవాడై కయ సౌఖ్యమును పొందును.

శ్లో॥ ఏవంస్య క్రతునీచాంశేఽష్ట మాంశేవాఽష్టమేరిపా।

సంస్థితః కురుతేజాతం శాంతాను వివర్జితమ్॥

వ్యయాదిక్య పరిక్లాంతం దివ్యతోగ విరాక్యతమ్॥

తా॥ వ్యయాధిపతి తన యొక్క క్రతునీచాంశములను పొంది నను, అష్టమభావనాంశమును పొందినను, రి, రి. భావము లందున్నను కశత్ర సుఖము లేనివాడగును.

శ్లో॥ సహితేంద్ర త్రికోణస్థః స్వప్రీయాంకృతః స్వయమ్॥

తా॥ వ్యయాధిపతి కేంద్ర త్రికోణము లందున్నచో స్వభార్య మూలమున విశేషసుఖ భోగములననుభవించును.

యదా లగ్నాత్పంచైతదాత్మనః పరికిర్తితమ్॥

ఏవం బ్రాత్రాదిభావేషు కత్తత్పర్వం విచారయేత్॥

తా॥ జాతకునకు తన జన్మలగ్నమునుండి ద్వాదశ భావముల యొక్క శుభాశుభఫలజాతిముయెట్లు చెప్పబడినచో ఇదేవిధముగా జాత కుని యొక్క బ్రాత్రాది భావములకు గూడ ఫలవిచారణ చేయవలయును.

శ్లో॥ దృశ్యచక్రార్థగాః షేటాః ప్రత్యక్షఫలదాయకాః॥

అదృశ్యార్థగతాః షేటాః పరోక్షఫలదాయకాః॥

తా॥ దృశ్యచక్రార్థ మందుగల గ్రహములు ప్రత్యక్షఫల ప్రదులగుదురు. అదృశ్యచక్రార్థ మందుగల గ్రహములు పరోక్షఫల ప్రదులగుదురు.

వి॥ దృశ్యచక్రార్థమనగా సప్తమభావ భోగ్యాంశము నుండి

8,9,10,11,12, మరియు లగ్న భుక్తాంశము వరకు గల 6 రాశులు. ఈ భాగము (క్రాంతి వృత్తియ ప్రదేశము) క్షీణిజమునకు ఉపరితలమున నుండును. అదృశ్య చక్రార్థమనగా లగ్న భోగ్యాంశము నుండి 2,3,4,5,6, మరియు సప్తమభావ భుక్తాంశము వరకు గల 6 రాశులు. ఈ భాగము (క్రాంతి వృత్తియ ప్రదేశము) క్షీణిజమునకు అధో భాగము నుండుండును. గ్రహములు దృశ్యచక్రార్థ ముండున్నప్పుడు తామిచ్చుఫలితములను జాతకులకు అనుభవములోనికి వచ్చునట్లు తమ తమ దశాకాలములందు ప్రత్యక్షముగా నిచ్చెదరు. అదృశ్యార్థ చక్ర ముండున్న గ్రహములు ఋషీక్షముగ ఫలానుభవము నిచ్చెదరు.

ఇక్కడ “బృ. ప. హో. సారాంశ” మందు లగ్నవ్య పూర్వార్థ 10,11,12,1,2,3, గతావతోగాః పం ప్రదద్యున్వపరోక్షకంఠే! పరార్థ 4,5,6,7,8,9 షడ్కోపగతాః పరోక్షం! పం వదంతీతి బువాః పురాణాః॥ అనిగలను.

అనగా లగ్నము నుండి పూర్వార్థమునకు దశమభావమునుండి తృతీయ భావమువరకు, పరార్థమునకుచతుర్థమునుండి భాగ్యభావము వరకు గ్రహింపబడినది.

లో॥ వ్యయస్థానగతో రాహుర్మౌమర్కి రవిసంయుతః॥
తదీశే వ్యర్కనంయుక్తే నరశేపతనం భవేత్॥

తా॥ రాహువు వ్యయస్థానమందు రవి కుజ శనులతో గూడిన వాడై, రాహువున్న రాశ్యధిపతి గూడ రవితో కూడిన యెడల జాతకుడు నరకమును పొందును.

వి॥ “భౌమార్కాభ్యాంహి సంయుతః” అని డే. చం. ఝా గ్రంథమందుగలదు. “భౌమాగ్క రవి సంయుతః” అను పాఠమును “భౌమార్కి రవి సంయుతః” అని సరిచేయడమైనది. అర్క, రవి అని రెండు పర్యాయములుండుటచే “అర్క” అను శబ్దమును “అర్కి”

అనుట యుక్తముగనున్నది.

శ్లో॥ వ్యయపానగతే హిమ్యేకదీశే స్వోభృరాశిగే।
కుటయుక్తే కుటైర్దృష్టేమోక్షిః స్వాన్నాత్ర సంశయః॥ ౧౦

తా॥ వ్యయభావమందొక శుభగ్రహముండగ, వ్యయాధిపతి స్వోచ్ఛరాశియందుండి శుభగ్రహయతి దృష్టులుగలవచ్చినచో నా జాతకునకు మోక్షము ప్రాప్తించును.

వి॥ బృ. ప. హో. సారాంశమందు “పరోక్షః” అనిగలదు.

శ్లో॥ వ్యయేశే పాపసంయుక్తే వ్యయేపాపనమన్వితే।
పాపగ్రహేణ సందృష్టే దేశాద్దేశాంతరం గతః॥ ౧౧

తా॥ వ్యయభావము, వ్యయాధిపతి పాపగ్రహయతి దృష్టులు గలవచ్చినచో నా జాతకుడు దేశాంతరగతుడగును. (ఒక దేశమునుండి మరొక దేశమునకు వెడలును).

శ్లో॥ వ్యయేశే కుటరాశిసే వ్యయరే కుటసంయుతే।
కుటగ్రహేణ సందృష్టే స్వదేశాత్ సంవరోభవేత్॥ ౧౨

తా॥ వ్యయభావము, వ్యయాధిపతి కుటగ్రహయతి దృష్టులు గలవచ్చినచో స్వ దేశసంచారము చేయవారగును.

వ్యయేమందాది సంయుక్తే భూమిశేన నమన్వితే।
కుటదృష్టే రసంప్రాప్తిః పాపమూలాద్దనార్జనమ్॥ ౧౩
(కుటదృష్టేకృ సంప్రాప్తిః) బృ.ప.హో. సారాంశపాఠము.

తా॥ వ్యయభావము శని మొదలగు వాపులతో కూడి కుటనితో గూడ చేయుండగ శుభదృష్టిలేని యెడల పాపకార్యముల వలన ధనమార్జించును.

వి॥ వ్యయభావమందు శని, కుట, రాహు, మాంది గ్రహము లుండి శుభగ్రహముల దృష్టి లేనియెడల పాపకార్యములవలన ధనార్జన చేయును. శుభగ్రహదృష్టియున్నచో కొంతదోషము తగ్గును. (అశ్శత్య

ములను చేయువాడయ్య న్యాయమును గూడ విచారించుకొనును

లో॥ లగ్నేశే వ్యయరాశిపే వ్యయేశే లగ్నసంయుతే॥

భృగుపుత్రేణ సంయుక్తే దర్శమూలాద్దనక్షయః॥ ౧౪

తా॥ లగ్నాధిపతి వ్యయభావమందుండగ, వ్యయాధిపతి లగ్న గతుడై శుక్రవిశో కూడిన యెడల నా జాతకునకు ధర్మ యీలక ధనవ్యయముండును.

వి॥ ధనవ్యయయోగములలో గ్రంథాంత రొక్క యోగములు; "సర్వార్థచింతామణి"లో

వ్యయేశే బలహీనేవా శత్రునాదయతేక్షితే॥
గుళికాహి సహయుక్తే శత్రుమూలాద్దనక్షయః ॥

వ్యయాధిపతి బలహీనుడై శత్రుభ్రావాధిపతి యొక్క సంబంధ వీక్షణములు గలవాడై . గుళిక, లేక రాహువుతో కూడినచో శత్రు మూలముగ ధనవ్యయమగును.

వ్యయేశే దానాఫేన బలహీనేన తేనకు॥
దృష్టేయితేవా క్రూరాంతే ప్రీహేకార్దవ నాకనమః॥

బలహీనుడై న సప్తమాధిపతిలో వ్యయాధిపతి సంబంధవీక్షణములుగలవాడై యుండగ, వ్యయాధిపతి క్రూరాంశములను పొందినచో స్త్రీ మూలక ధనవ్యయముగలవాడగును.

తద్యశే వ్యయనాఫేస్మిన్ దృష్టేయితేతవా తవేత్॥
తథావిధేన తోషేన త్రాతృమూలాద్దన వ్యయః॥

వ్యయాధిపతి బలహీనుడై యుండగ బలహీనుడై న కులనియొక్క సంబంధవీక్షణములుగలవాడైనచో సోదరమూలక ధనవ్యయముండును.

ఏవంమాత్మవయోగేన యితేద్యస్తే వ్యయాధిపే॥
క్రూరాద్విశే క్రూరతాగే మాత్మమూలాద్దన వ్యయః॥

వ్యయాధిపతి మాత్మస్థానాధిపతి యొక్క సంబంధ వీక్షణములు

గలవాడై కూర్చ గ్రహములతో చేరినను, క్రూరనవాంశములను పొందినను మాతృమూలక ధనవ్యయముండును.

పుత్రేశే కారకేవాపి బలహీనేని సంయుతే।

దృష్టేవ్యయేశే క్రూరాంశే పుత్రమూలాద్ధన వ్యయః॥

వ్యయాధిపతి క్రూర గ్రహాశ్శాశ్శములను పొంది, బలహీనులైన పుత్ర భావాధిప కారకుల యొక్క సంబంధ వీక్షణములు గలవాడై నచో పుత్రమూలక ధనవ్యయముండును.

పితృస్థాశ్శరేణాపి కారకేణాపి సంయుతే।

వ్యయేశే దృష్టిసంబంధే పితృమూలాద్ధన వ్యయః॥

వ్యయాధిపతి పితృభావాధిప కారకుల సంబంధము గలవాడై పాపరాశ్శము లందున్నచో పితృమూలక ధనవ్యయముండును.

మరియు గ్రంథాంతరములందు గల వ్యయభావఫల విచారణా పద్ధతులను గూడ బాగుగ పరిశీలించి ఫలమును చెప్పవలయును.

పరాశరసహోరాసారాంశముందు వ్యయభావమందు ఈ క్రింద శ్లోకములు అధికముగ నున్నవి.

(1) ఆగ్రేణాశం రవిర్హంతి పృష్ఠేణాశంశ్శైశ్శరః॥
ఆగ్రజం పృష్ఠజం హంతివహజ స్థోదిరాసుతః ।

(2) పత్నీస్థానేయదారాహః పాపయగ్గోపవీక్షితః।
పత్నీయోగస్థితా తస్యభూతాఽ ప్రియతేఽచిరాత్॥

(3) వృష్టేచభవనే భామః సప్తమే రాహసంభవః॥
ఆప్తమే పయదాసౌరిస్తవ్య ధార్యానటీవతి॥

1 వ శ్లోకము సోదరభావమునకు 2, 3 శ్లోకములు సప్తమభావమునకు సంబంధించినది.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రే వ్యయభావఫలాధ్యాయశ్శుభః॥ 102॥
ఇది బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రమందు వ్యయభావఫలాధ్యాయము ముగిసెను.

అథ భావేకఫలాధ్యాయః ॥౨౫॥

లక్ష్మీకఫలమ్॥

శ్లో॥ లక్ష్మీ లక్ష్మిణే దేహసుఖదాగ్ డణవిక్రమిః॥

మనస్వీ చంచలైవ ద్విధాత్యో వరగోఽపివా ౧

తా॥ లక్ష్మిణి లక్ష్మిణుండుండగా పుట్టినవాడు దేహసుఖము గలవాడు, భుజపరాక్రమముగలవాడు, (పొగువవంతుడు) మనస్వి (మంచిమనస్సుగలవాడు లేక అభిమాన వంతుడు,) చంచలమైన ఆలోచనలు గలవాడు, ఇద్దగు భార్యలుగలవాడు లేక పరస్త్రిలను బొందువాడు అగును.

వి॥ లక్ష్మిణి లక్ష్మిణుండున్నప్పుడు ద్వికళత్ర యోగమును గాని పరస్త్రి సంబంధయోగమునుగాని చెప్పవలసియుండును. ఇది సహచరయోగముగాని స్వతంత్రయోగముగాదు. పత్రమభావ విచారణచేసి కళత్ర భావదోషము గూడ యున్నప్పుడే యీ యోగము దాని సహకరించును. కళత్రభావదోషములేనప్పుడు లక్ష్మిణి లక్ష్మిణుండున్నంత మాత్రమున ద్వి భార్యయోగమునుగాని, పరస్త్రి సంబంధయోగమునుగాని చెప్పరాదు.

శ్లో॥ లక్ష్మీ దనగే దాలో లాభవాన్ వందిత మ్పూఠి॥
మకిలో ధర్మవాన్ మావీ విహూదారగుణై ద్వికః॥ ౨

తా॥ లక్ష్మిణి ధనస్థానమందున్నప్పుడు పుట్టిన బాలుడు ధన లాభముగలవాడు, పండితుడు (జ్ఞానవంతుడు లేక విద్యావంతుడు) సుఖముగలవాడు, మంచి శీలముగలవాడు, ధర్మమును చేయువాడు, విశేషమైన ఉదారగుణములుగలవాడు అగును.

వి॥ ధనాధిపతి నైస్సర్గిక శాఖ గ్రహమై ధనస్థానమందుండేని పై ఫలములు తక్కువగనుండును. శుభ గ్రహమైనప్పుడు అధికముగ

నుండును. నై సర్గిక శుభగ్రహమైన గురుడు ధనుర్లగ్నమునకు ద్వితీయ భావమందు సీచలోనున్నను, నై ఘములనన్నింటిని చెప్పవలయును. సీచపట్టుటచేత ఫలము చెడిపోవుటలేదు.

శ్లో॥ లగ్నేశీ నహతే జాతః సింహతుల్యపరాక్రటః

సర్వసంపద్యుకో మపీ ద్వితారోః మతిమాన్ మతిః ౩

తా॥ లగ్నాధిపతి తృతీయమందుండగ బుట్టిన జాతకుడు సింహముతో సమానమైన పరాక్రమముగలవాడు, సర్వసంపదలతో తులన తూగువాడు, అభిమానముగలవాడు, ద్వితార్యాయోగముగలవాడు, మతిమంతుడు (మంచిబుద్ధిగలవాడు) సుఖముగలవాడు అగును.

వి॥ జాతక సంగ్రహమందు;

నహజగతో లగ్నపతి వృద్ధుండు ప్రవర మిత్ర పరికలితమ్.

ధర్మరతం చాకారం కూరంబదిలంకరోతివరమ్॥ అవి గండు.

లగ్నాధిపతి తృతీయోపచయ స్థానమందు (ఉపచయ రాశియుగు తృతీయము తృతీయభావమై భావమధ్య భాగలందు) ఉన్నచో బాధువులు, యోగ్యమైన మిత్రులుగలవాడు, ధర్మచింతగలవాడు, దాతృత్వముగలవాడు, శూరుడు, బలవంతుడు అగునని చెప్పవలయును.

లగ్నాధిపతి నై సర్గిక పాపియై తృతీయోపచయ స్థానమందు సీచలోనున్నప్పుడు వై ఫలములు చాల తక్కువగుదును సింహ లగ్నమునకు రవి, కుంభలగ్నమునకు శని తృతీయ భావమందు సీచయగు దున్నప్పుడు బంధుమిత్రులకు దూరముగనుండువాడు, లుబ్ధుడు, భయము గలవాడు, ఓర్వలేని తనముగలవాడు అగును. వృశ్చికలగ్నమునకు నై సర్గిక పాపియగు కుజుడు తృతీయమందుచ్చో నుండగ బుట్టిన వాడు, ఆత్మాభిమాన మెక్కువగలవాడు, గర్వముగ మాట్లాడువాడు, స్వక క్తివలన సంపదలనువృద్ధిపొందించు కొనువాడు, పౌరుష, సాహస కృత్యములను చేయువాడు అగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే సుకగే బాలః పితృమాతృసుఖాన్వితః॥
 దహం భౌత్యయతిః కామీ గుణరూప సమన్వితః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి చతుర్థమందుండగ బుట్టినవాడు మాతాపితరుల సుఖముగలవాడు. అధిక సోదరవర్గముగలవాడు, కాముకుడు, సన్మతములు, మంచి రూపముగల వాడగును.

వి॥ జాతక సంగ్రహమందు;

లగ్నేశస్తర్యగతో నృవప్రియం ప్రచర జీవితం కురుతే;
 లబ్ధియుతం దహమిద్రం పిత్రోర్వహ భక్తితాపవం కురుతే॥

లగ్నాధిపతి త్రైతీయమందుండగ బుట్టినవాడు నృవప్రియుడు (ప్రభువులకు స్నేహితుడు) గొప్పఖ్యాతితో జీవించువాడు, లాభము గలవాడు, అనేక మిశ్రులుగలవాడు, తృప్తియును విశేషభక్తిగల వాడనగును.

నై సర్లిక పాపియగు కుజు మేవలగ్నమునకు చతుర్థభావమందు నీచలోనున్నప్పుడు, మకర లగ్నమునకు కని చతుర్థభావమందు నీచలోనున్నప్పుడు వై ఫలము లెక్కువగనబడవు. అట్టి జాతకుడు మాతాపితరులకు ఇష్టము లేక యే సేవ చేయువలసిన పరిస్థితులుగలవాడు, సోదరాదివర్గముతో మైత్రిలేనివాడు అగును. రూపము లెక్కువగలవాడు, పుష్టిలేని శరీరముగలవాడు అగును. విశాలమైన భావములు లేక స్వార్థబుద్ధిగలవాడును అగును. మిథునమునకు బుధుడు శుభుడై ఉచ్చలోనుండగ శుభము, లగ్నాధిపతి పాపుడై నీచలోనుండగ దోష ఫలమును చెప్పవలయును.

శ్లో॥ లగ్నేశే సుకగే జింకోః సుకసౌఖ్యం చ మధ్యమమ్॥
 ప్రథమావత్యనాక స్పృశ్య న్మానీ క్రోధీ నృవప్రియః॥

తా॥ పంచమభావమందు లగ్నాధిపతియుండగ బుట్టినవాడు మధ్యమమైన సంతాన సుఖముగలవాడు, ప్రథమసంతానము నష్టపోవు

వాడు, అభిమాని, శ్రోధముగలవాడు, రాజులకు (ప్రభువులకు) మిత్రుడు అగును.

వి! వృషభలగ్నమునకు లగ్నాధిపతియగు శుక్రుడు పంచమములో నీచలోనున్నప్పుడు, కర్కటక లగ్నమునకు చంద్రుడు పంచమములో నీచలోనున్నప్పుడు, తక్కువ సంతతిగలవారు, పురుషసంతినష్టమై స్త్రీ సంతతి మిగిలియున్నవారు, గలరు. మిషమునకు గురుడు పంచమమందుచ్చలో నున్నప్పుడు నిస్సంతాన వంతులుగ కొందరు జాతకులు, బహువురువ సంతతిగలవారుగ కొందరు జాతకులు గలరు. పంచమభావ విచారణచేసి దానియందుగల బలతారతమ్యమును బట్టి ఫలసిద్ధియమును చేయవలయును.

శ్లో॥ లగ్నేశే షష్ఠగే జాతో దేహసౌఖ్యవివర్ధితః॥
పాపార్యే శత్రుతః పిద సౌఖ్యదృష్టిస్సవివర్ధితః॥

తా! లగ్నాధిపతి షష్ఠభావమందుండగ పుట్టినవాడు దేహసౌఖ్యము లేనివాడగును. లగ్నాధిపతి షష్ఠమందుండి పాపులతో కూడియుండి శుభగ్రహ వీక్షణములేనివాడైనచో శత్రుపీడగలవాడగును.

వి! లగ్నాధిపతి నై సర్గిక పాపగ్రహమై షష్ఠభావమందున్నప్పుడు కష్టమును లెక్కచేయనివాడు, దేహమును కష్టపెట్టు పనులను చేయువాడు, మోటుపనులు చేయువాడు అగును. నై సర్గిక శుభగ్రహమైనప్పుడు దేహసౌఖ్యము తక్కువగలవాడు, సర్వదాసుఖముగ నుండవలెనను కాంక్షగలవాడు అగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే సప్తమేపాపే తార్యా తస్య వశీవతిః॥
ఉభేఽటవో దరిద్రో వా విరక్తో వా వృషోఽపివా

తా! లగ్నాధిపతి పాపగ్రహమై సప్తమభావమందున్నయెడల ఆ జాతకునకు భార్యనష్టమగును. లగ్నాధిపతి శుభుడై సప్తమభావమందున్నప్పుడు మహారాజుగ పుట్టినను, దేశసంచారము చేయువాడు

గాని, దరిమితుగాని, విరక్తుడుగాని యగును.

వి॥ ఈ శ్లోకముందు లగ్నాధిపతి శుభుడైనను, పాపుడైనను గూడ సప్తమభావమందున్నప్పుడు దోషఫలములనే ఇచ్చును. నైస్సర్గిక పాపుడైనచో కళత్రభావమును చెడగొట్టుచనియు, నైస్సర్గిక శుభుడైనచో జాతకుని యొక్క స్థితిని చెడగొట్టుచనియు చెప్పబడినది.

“వృద్ధయవనో మఠములో”

వ్రతమవతా నవమగే తేజస్వీ కింవాన్ భవేత్పురుషః॥

కర్మాల్కాపి మఠిలా జ్ఞేయా కఠిణా మరూపాః॥

అని గలదు. దీనిభావమేమనగా; లగ్నాధిపతి సప్తమమగుండుడగ బుట్టిన జాతకుడు తేజస్సుగలవాడు. శీలవంతుడు, జాతకుని భార్య గూడ సుశీలయు, రూపవతియు, ప్రవీణుగాలు అగునని భావము. ఈ రెండు అభిప్రాయములు భిన్నములుగానున్నవి. కనుక అనుభవమును బట్టి విచారించగ, లగ్నాధిపతి నైస్సర్గిక శుభుడై సప్తమభావమందున్నప్పుడు వృద్ధయవనులచే చెప్పబడిన ఫలములు సరిపోవుచున్నవి నైస్సర్గిక పాప గ్రహముల లగ్నాధిపతి సప్తమభావమందున్నప్పుడు ద్వి కళత్రయోగాంతరమున్నప్పుడు పరాకర మతాభిప్రాయము సరిపడుచున్నది.

శ్లో॥ అగ్నేతేజస్వమగే జాతః ఏద్య ఏద్యా ఏకారదః॥

రోగీవారో మహాక్రోధీ ద్యూతీవ పరదారగః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి అష్టమమందుండగ బుట్టినవాడు సిద్ధవిద్యా నిపుణుడు, రోగవంతుడు, చోరుడు, గొప్పకోపముగలవాడు, జూద మాడువాడు, పరభార్యలను పొందువాడు అనును.

వి॥ జాతక సంక్రమణమందు దహించిన “వృద్ధయవనో” మఠములో

లగ్నవ తాత్పర్యమగే కృవతో దనవంచయః సుదీర్ఘాయః॥

హ్యారేణ చరేహ్యారః హిమ్యేవస్యచ భవేత్కృపః॥

లని గలడు. లగ్నాధిపతి అష్టమభావమందున్నచో కృష్ణుడు, ధనమును జాగ్రత్త చేయువాడు, దీర్ఘాయువుగలవాడు అగును. శాప గ్రహమైన క్రూరుడును, శుభగ్రహమైనచో సామ్యస్వభావముగల వాడు, అగునని భావము.

ధనుర్లగ్నమునకు గురుడు లగ్నాధిపతియై అష్టమములో నున్న జాతకులు ధనమును అధికముగ నిలువచేయువారు, దీర్ఘస్మృతులు. కృష్ణులు అగుచున్నారు.

శ్లో॥ లగ్నేశే లాగ్యగే జాతే లాగ్యవాన్ జనవర్ణః॥
విష్టుతక్తః పటు ల్యాగ్ని దారపుత్ర రనైద్యుతః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి భాగ్యమందున్నప్పుడు భాగ్యవంతుడు, జనులకిష్టుడు, విష్టుభక్తి గలవాడు, పటుత్వముగలవాడు, మించినూటలు నేర్చినవాడు, దారపుత్ర ధనసుఖములను భవించువాడు అగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే దళమే జాతః పితృపౌత్య నమవ్వితః॥
వృషమాన్యో జనేభ్యతః స్వార్థితస్యో న వంశయః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి దళమమందుండ బుట్టినవాడు, పితృసుఖము గలవాడు, ప్రభువులచే గౌరవింపబడువాడు, జనులందు ఖ్యాతిగలవాడు, స్వార్థితధనముగలవాడు అగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే లాటగే జాతః పదాలాభ నమవ్వితః॥
మకిలః భ్యత కీర్తికృ బహూ దారగుణైర్ద్యుతః॥

తా॥ లగ్నాధిపతి లాభభావమందున్నప్పుడు పుట్టినవాడు ఎల్లప్పుడు లాభముగలవాడు, మంచి శీలముగలవాడు, విశేషమైన కీర్తి గలవాడు, గొప్పవైన ఉదార గుణములుగలవాడు అగును.

శ్లో॥ లగ్నేశే వ్యయతావస్థే దేహపౌత్య వివర్ణితః॥
వ్యర్థవ్యయీ మహాక్రోధీ కుట్రద్యుగోగవర్ణితే॥

తా|| లగ్నాధిపతి వ్యయమాదుండగ బుట్టినవాడు దేశసౌఖ్యము లేనివాడు, అనవసర ధనవ్యయము చేయువాడు, గొప్పకోపము గలవాడు అగును. శుభ గణముల దృశ్యోగములు లేనప్పుడే వైఫల్యములను చెప్పవలయును. శుభక్రమ దృష్టి సంబంధములున్నప్పుడు వైఫల్యములను చెప్పరాదు. శుభఫలములనే చెప్పవలయును.

వి| తులా లగ్నజాతకులకు లగ్నాధిపతి యగు శుక్రకు వ్యయము మందు నీచలోనున్నప్పుడు వైఫల్యములన్నియు గోచరించుచున్నవి. ఈ శుక్రునిపై గురు దృష్టియున్నను, శుక్రుడు గురుని సంబంధము గలిగియున్నను దాన ధర్మములను చేయుట వలన ధనవ్యయమును చేయుట, దేహసుఖమునకెక్కువ ప్రాముఖ్యమునిచ్చుట వంటి ఫలములు గోచరించుచున్నవి.

ధ నే శ ఫ ల ము

శ్లో|| దనేశే లగ్నగే జాశో పుత్రవాన్ ధనవంయుతః||

కుటుంబ కంఠకః కామీ నిఘ్నః పరకార్యకృత్|| ౧౩

తా|| ధనాధిపతి లగ్నమాదుండగ బుట్టినవాడు పుత్రవంశుడు, ధనముగలవాడు, కుటుంబమునకు కష్టమునిచ్చువాడు. కామికుడు నిఘ్నముగ మాట్లాడువాడు, పరకార్యుడు అగును.

శ్లో|| దనేశే దనగే జాశో దనవాన్ గర్వవంయుతః||

ద్విధార్యో బహుధార్యోవా సుకహీనః ప్రజాయతే|| ౧౪

తా|| ధనాధిపతి ధనభావమందుండేనే ధనవంతుడు, గర్వము గలవాడు, ఇద్దరు భార్యలుగా, బహు భార్యలుగా గలవాడు, సంతానహీనుడు అగును.

వి| ద్వికళిత్ర, బహుకళిత్ర యోగములున్నప్పుడే యీ ఫలములను చెప్పవలయును. పంచమభావము బలముగనుండి సంతాన యోగములు, పంచాభివృద్ధి యోగములు పట్టినప్పుడు సంతానముండ

దని చెప్పరాదు పంచమభావమందు బలవల్ల రిమైన్ దోషములు -డగ, ద్విశీయమందు ధనాధిపతి యున్నచో సంతానహీనుడగునని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ దవేశే పహశే జాలో విక్రమీచతిహిన్ గుణి॥

కాపి లోలి కుతార్థేచ పాపార్థే దేవనిందకః॥ ౧౫

తా॥ ధనాధిపతి తల్లీయ భావమందున్న జాతకుడు పరాక్రమవంతుడు, బుద్ధిమంతుడు, గుణవంతుడు, అగును. శుభగ్రహములతో గూడినచో కాముకుడు, లోభి, యగును. పాపులతో గూడినచో దేవనింద చేయువాడగును.

శ్లో॥ దవేశే సుఖావప్తే వర్వసంపత్వ మన్వికః॥

గురుణా వంయతే స్వోచ్చే రాజతుక్యోవరో తవేత్॥ ౧౬

తా॥ ధనాధిపతి సుఖభావమందున్న యెడల సర్వసంపదలుగలవాడగును. ధనాధిపతి గురునితో గూడినను, తిని యొక్క డిచ్చరాశి యందున్నను రాజతుల్యుడగును,

వి॥ మేషాది ద్వారాశే లగ్నములలో తులా లగ్నమునకు ధనభావాధిపతియగు కుజునకు చతుర్థభావమందున్న పట్టులు సంభవించును. ఇతిర లగ్నములందు సంభవముగాజాలదు. దేశభేదముచే కొన్ని ప్రదేశములందు భావములు తక్కువ ప్రమాణముగలవైనను, కొన్ని భావము లధిక ప్రమాణములుగలవైనను గూడ ధనాధిపతికి చతుర్థభావము స్వోచ్చరాశికాజాలదు. కనుక ధనాధిపతి గురునితో చేరి స్వోచ్చరాశియందున్నచో రాజతుల్యుడగునని చెప్పవలయును. మేష లగ్నమునకు వ్యయభావమందు (మీన రాశియందు) గురు శుక్రకులున్నప్పుడు, వృషభలగ్నమునకు పంచమభావమందు (కన్యరాశియందు) గురు బుధులున్నప్పుడు, మిథున లగ్నమునకు వ్యయభావమందు (వృషభ రాశియందు) గురు చంద్రులున్నప్పుడు, కర్కటక లగ్నమునకు

రాజ్యభావమందు (మేషమందు) గురు రవులున్నప్పుడు, సింహాలగ్నము నకు ధనభావమందు (కన్యాయందు) గురు బుధులున్నప్పుడు, కన్యాలగ్నమునకు సప్తమభావమందు (మిషమందు) గురు శుక్రులున్నప్పుడు, తులాలగ్నమునకు చతుర్థభావమందు (మకరమందు) గురు కుజులున్నప్పుడు, వృశ్చిక లగ్నమునకు భాగ్యభావమందు (కర్కటకమందు) గురుడున్నప్పుడు, ధనుర్లగ్నమునకు లాభభావమందు (తులయందు) శని గురువులున్నప్పుడు, మకరలగ్నమునకు రాజ్యభావమందు (తులయందు) శని గురువులున్నప్పుడు, కుంభలగ్నమునకు షష్ఠభావమందు (కర్కటకమందు) గురుడున్నప్పుడు. జన్మించిన జాతకులు ప్రభుశుల్కులగుదురని భావము.

ఇక్కడ ఏ భావమందు ధనాధిపతి యున్నాడని విచారించనవసరములేదు. ధనాధిపతి స్వోచ్చరాశియందు గురునితో కలిసియుండుటయే ముఖ్యము. వృశ్చిక కుంభలగ్నములకు గురుడే ధనాధిపతియగుటచే గురు సంయతి ప్రసక్తియే లేదు.

శ్లో॥ ధనేశే సుతతావస్థే జాతో ధనసమన్వితః॥

ధనోష్ఠానశీలాశ్చ జాయంతే తద్భుతా అపి॥

౧౩

తా॥ ధనాధిపతి పంచమభావమందున్నప్పుడు జన్మించినవాడు ధనముగలవాడగును. ఈతని సంతానము గూడ ధన సాపాదకచేయు స్వభావముగల వారగుదురు.

వి॥ “ధనేనసంచితద్రవ్య” మనువచనముచే ధనభావమునుబట్టి, ధనాధిపతినిబట్టి సంచితద్రవ్యమును విచారించవలయును. ధనాధిపతి పంచమ భావగతుడైనప్పుడు జాతకునకు పితృతాదులచే జాగ్రత్త చేయబడిన ద్రవ్యము సమకూడునని చెప్పవలయును.

శ్లో॥ ధనేశే రిపుతావస్థే సకుభేకత్రుతో ధనమ్॥

సపాపే కత్రుతో హవిర్జంఘా వైకల్యవాన్ రవేత్॥

౧౪

తా॥ ధనాధిపతి షష్ఠభావమందు శుభగ్రహములతో గూడి యుండేనేని శత్రుమూలక ధనలాభముగలుగును. పాపులతో గూడి యుండేనేని శత్రువులవలన హాని. జంఘావై కల్యమును గలుగును.

వి॥ “జాతకతత్త్వ సూత్రము” ధనవివేకము 76వ సూత్రములో షష్ఠైర్థేశే నపాపే నీచగే రాజ కారకయతేవా రాజచంద్రాద్ధనక్షయః॥

అని, ధనాధిపతి పాపులతో గూడి షష్ఠభావమందున్నప్పుడు, నీచయం దుండి రవితో చేరినప్పుడుగాని రాజమూలక ధనక్షయమగునని చెప్పబ డినది. మేషలగ్నజాతకులకు ధనభావాధిపతి శుక్రుడై షష్ఠమందు నీచలో నుండగ రవితో గూడి యున్నప్పుడు,

మిథున లగ్నమునకు ధనభావాధిపతి చంద్రుడై షష్ఠమందు నీచలో నుండగ రవితో గూడినప్పుడు,

ధనుర్లగ్న జాతకులకు మేషము షష్ఠ భావమై అందు ధనాధిపతి యగు శని నీచలో నుండగా రవి సంబంధమున్నప్పుడు,

మీనలగ్నమునకు కర్కటము షష్ఠభావమై అందు ధనాధిపతి యగు కుజుడు నీచలో నుండగ రవి సంబంధమున్నప్పుడు ప్రభుమూలక ధనవ్యయమును చెప్పవలయును. (ఒకే రాశియందు రెండు భావ మధ్యమములు వచ్చినప్పుడీ విషయమును గ్రహించుటకు వీలగును.)

“జాతకతత్త్వ సూత్ర ర్త” ధనాధిపతి షష్ఠభావములో నుండి పాపసంబంధము గలిగినప్పుడు జంఘాక్షతి ఫలమునిచ్చుట చెప్పలేదు.

“జాతకసారదీప” మందు ఫలప్రదీప గ్రంథమునుండి ఉదహరించిన విషయమిట్లున్నది.

- ‘ షష్ఠగకోద్రవిణవత్రితన తత్పరం రిపు త్తుంఛ।
- భూలానిపం చ తివరే పాపే ధనవర్ధికం పురుషమ్॥ అవియున్నది.
- శ్లో॥ ధనేశే నస్తమే జాతః పరదారకోభిషక్।
- పాపేక్షితయతే తవ్యతార్యావవ్యధిదారిణీ।

తా॥ ధనాధిపతి సప్తమమందుండగ బుట్టినవాడు పరదార రక్షుడగును. నైద్యుడగును. ఈ ధనాధిపతికి పాపగ్రహద్యుగ్గోగములున్నప్పుడు జాతకుని భార్యగూడ వ్యభిచారిణి అగును.

వి॥ పై అభిప్రాయ ప్రకారమును భవములో సరిపడుటలేదు. ధనాధిపతి నై సర్దిక పాపుడైనవాశముడు శుక్రలేక శని నవాంశములను పొందినప్పుడు కొన్నిచోట్ల సరిపడుచున్నది.

వి॥ “జాతకసంగ్రహ” మందుగల “వృద్ధయవన” వచనముట్లు గలదు.

ధనపే సప్తమగృహగే శ్రేష్ఠాంగనా విలాసతోగదాగృవతి॥

ధనసంగ్రహణి భావ్యా క్రూరోచరే భవేద్యంద్యా॥

అనగా ధనాధిపతి శుభుడై సప్తమమందున్నచో శ్రేష్ఠమైన భార్యగలవాడు, జాతకుని భార్యధనమును కూడబెట్టవదియు అగును. మరియు ధనాధిపతి పాపుడై సప్తమమందున్నచో నాతని భార్య “వంధ్య” యగును. (అనగా సంతానము కలుగనిదని భావము)

లో॥ ధనేశేషస్థమగే జాకోహారిహమిదనైద్యుతః॥

వత్తిసుఖం భవేత్స్వల్పం జ్యేష్ఠభ్రాతృసుఖం నహి॥

౨౦

తా॥ ధనాధిపతి అష్టమభావమందున్నప్పుడు పుట్టినవాడు విశేషమైన భూములు, ధనముగలవాడగును. భార్యాసుఖము తక్కువగును. జ్యేష్ఠ భ్రాతృసుఖము కొంచెమైననుండ జాలదు.

లో॥ ధనేశే ధర్మదావస్థే ధనవా నుద్యమి పటుః॥

బాల్యే రోగీ సుఖీ పశ్యాత్ తీర్థధర్మవ్రతాదికృత్॥

౨౧

తా॥ ధనాధిపతి భాగ్యభావమందున్నచో ధనవంతుడు, పరిశ్రమ చేయువాడు, సామర్థ్యముగలవాడు, బాల్యమందు రోగవంతుడు, తరువాత మంచి ఆరోగ్యముగలవాడు, తీర్థయాత్రలు, ధర్మములు, వ్రతములు మొదలగు పుణ్యకర్మలను చేయువాడు అగును.

వి॥ వృద్ధయవనాచార్యులు శుభవాషభేదముచే ఫలభేదమును చెప్పియుండెను.

జాతక సంక్రమాదు దహించిన వృద్ధమువన వచనము;
దనపే దర్మగృహగే శామ్యే దానప్రసిద్ధి తాగృవతి॥
క్రూరే దరిద్ర ఓక్షక విదంబప్వత్తి స్తైశామనుజః॥

అనగా ధనాధిపతి శుభక్రమామి భాగ్యభావమందున్నచో దానములను చేయుటవలన ప్రసిద్ధికొనువాడనియు, పాపక్రమామైవచో దరిద్రుడు, భిక్షుటనము చేయువాడు, మోసపువృత్తిగల వాడనియు భావము.

శ్లో॥ దనేశే కర్మగే జాతో కామీమానీచ పండితః॥
బహువార దనైర్మృతః కించ పుత్రసుఖోజ్జితః॥ ౨౨

తా॥ ధనాధిపతి దశమభావమందుండగ బుట్టినవాడు, కాముకుడు, అభిమానవంతుడు, పండితుడు, ఎక్కువ భార్యలుగలవాడు, విశేషధనవంతుడు అగును. కాని సంతాన (పుత్ర) సుఖములేనివాడగును.

శ్లో॥ దనేశే లాభభావస్థే సర్వ లాభసమన్వితః॥
వదోద్యోగ యతో మానీ కీర్తిమాన్ జాయతేసరః॥ ౨౩

తా॥ ధనాధిపతి లాభస్థానమందుండగ బుట్టినవాడు లాభముతో గూడినవాడు, ఎల్లప్పుడు ఉద్యోగవంతుడు, అభిమానము, కీర్తిగలవాడు అగును.

శ్లో॥ దనేశే వ్యయభావస్థే సాహసీదన వర్జితః॥
పరతాగ్యరతస్తవ్య జ్యేష్ఠాపత్యసుఖం నహా॥ ౨౪

తా॥ ధనాధిపతి వ్యయమందుండేనేని సాహసవంతుడు, ధనములేనివాడు, ఇతరుల భాగ్యమందను రక్తిగలవాడు అగును. ఇట్టి జాతకులకు జ్యేష్ఠ సంతానమువలన సుఖముండదు.

అథ తృతీయే శ్లోకః

శ్లో॥ లగ్నగే నహజాదీకే న్యక్షజాతిక విత్తవాన్॥

సేవాజ్ఞః సాహసీకాత్ విద్యాహీనోఽపి బుద్ధిమాన్॥ ౨౩

తా॥ తృతీయాధిపతి లగ్నముందుండగ బుట్టినవాడు స్వశక్తి వలన ధనాగ్రమును చేయువాడు. సేవచేయుట తెలిసినవాడు (కర్తవ్యమును తెలుసుకొనినవాడు) సాహసవంతుడు, విద్యాహీనుడైనను బుద్ధిమంతుడు అగును.

వి॥ తృతీయాధిపతి లగ్నములో నున్న జాతకులకు విద్యారాదను అభిప్రాయము వ్యక్తమగుచున్నది.

శ్లో॥ ద్వితీయే నహజాదీకే స్థూల విక్రమ వర్జితః॥

న్యల్పారంభీ సుఖీ న స్యాత్ పరశ్రీ ధనకాముకః॥ ౨౪

తా॥ తృతీయాధిపతి ధనభావముందుండగ బుట్టినవాడు స్థూలమైన శరీరముగలవాడు, పరాక్రమములేనివాడు, అల్పారంభముగలవాడు, సుఖములేనివాడు, పరశ్రీ ధనమును కోరికలుగలవాడు అగును.

శ్లో॥ నహజే నహజాదీకే నహోదర సుఖాన్వితః॥

ధనశుక్రయుతో హృష్టో భువక్తి సుఖమద్భుతమ్॥ ౨౫

తా॥ తృతీయాధిపతి తృతీయ భావముందుండగ బుట్టినవాడు సోదర సుఖముగలవాడు, ధనము, పుత్రులుగలవాడు, ఎల్లప్పుడు సంతోషముతో నుండువాడు, అధికమైన సుఖమును భవించువాడు అగును.

శ్లో॥ సుఖినే నహజాదీకే సుఖీ ధనసంయుతః॥

మతిమాన్ జాయతే జాలోద్భవ్ద తార్యావతికృతః॥ ౨౬

తా॥ తృతీయాధిపతి సుఖభావముందుండేనేని జాతకుడు సుఖవంతుడు, ధనవంతుడు, బుద్ధిమంతుడు, దుష్టురాలగు లాఠ్యుగలవాడు అగును.

శ్లో॥ సుకష్టే నహజాదీశే పుత్రవాన్ గుణసంయుతః;

భార్యతస్య భవేత్కూరా క్రూరగ్రహయుతేక్షితే॥ ౨౯

తా॥ తృతీయాధిపతి పంచమభావమందుండనేని పుత్రవంతుడు, గుణవంతుడు అగును. పంచమభావగతుడైన తృతీయాధిపతి పాపగ్రహముల సంబంధవీక్షణములుగలవాడైనచో నట్టి వాని భార్యకూరు గాలగును.

వి॥ తృతీయాధిపతి నైసర్గిక పాపగ్రహమై పంచమముగో నొక్కడేయుంపి పాపగ్రహసంబంధ వీక్షణములు లేనివాడైనచో భార్య క్రూరుగాలగునని చెప్పకూడదు.

శ్లో॥ షష్టభావే తృతీయేశే త్రైత్యకక్రూరహాధనీ;

మాతు రైశ్వరమంచైరం మాతులావీప్రిమో వరః॥ ౩౦

తా॥ తృతీయాధిపతి షష్టభావమందుండగ బుట్టినవాడు సోదరులతో శత్రుత్వముగలవాడు, విశేషధనవంతుడు, మేనమామలతో వైరముగలవాడు, మేనమామ భార్యకు ఇష్టుడు అగును.

శ్లో॥ నప్తమే నహజాదీశే రాజసేవా పరోవరః;

భార్యే దుఃఖీ సుఖీ వాంతే జాయతే నాత్రవంశయః॥ ౩౧

తా॥ తృతీయాధిపతి నప్తమభావమందుండగ బుట్టిన జాతుడు రాజకార్యములను (ప్రభుత్వోద్యోగమును) చేయువాడు, బాల్యమును దుఃఖములనుభవించువాడు, అత్యవయస్సువందు సుఖము ననుభవించువాడు అగును. ఇది నిస్సంశయము.

శ్లో॥ అప్తమే నహజాదీశే జాతకౌరో వరోభవేత్.

దాసప్యత్వోపజీవీ చరాజద్వారే మృతిర్వపేత్॥ ౩౨

తా॥ తృతీయాధిపతి అప్తమభావమందుండగ బుట్టిన బాలుడు చోరుడగును. దాస్యవృత్తివలన జీవించును. రాజద్వార సమీపమందు మృతి గలుగును.

శ్లో॥ నవమే సహజావీశే ఏతుః సుఖవివర్జితః॥

త్రీదిగ్బాగ్యోదయస్తవ్య పుత్రాది సుఖసంయుతః॥

౩౩

తా॥ త్పత్రీయాధిపతి నవమ భావమందుం డెనేని పితృసుఖములేని వాడును, స్త్రీలవలన భాగ్యోదయముగలవాడు, పుత్రాదుల సుఖము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ దశమే సహజావీశే జాతః సర్వసుఖావ్హితః॥

స్వభుజాశ్చిత విత్త కృ దుష్టత్రీ తరిణోరతః॥

౩౪

తా॥ త్పత్రీయాధిపతి దశమమందుండగ బుట్టినవాడు సర్వసుఖ ములననుభవించువాడు, స్వశక్తిచే సంపాదించబడిన ధనముగలవాడు, దుష్ట స్త్రీలను గూడువాడు అగును.

జా॥ సం॥ బాదరాయణ వచనము.

దుశ్చిక్యేశే దశమే స్వసహజ్యో మాతృబంధుపరితః॥

ఉత్తమ బంధుర్బంధుషు వివిక్యో జాయతే మనుజః॥

తా॥ తృతీయాధిపతి దశమమందున్నచో జాతమిడు రాజ పూజ్యుడు, తల్లి బంధువులచే గౌరవింపబడువాడు, ఉత్తమ బంధువు లతో గూడినవాడు, సగియైన నిర్ణయములను చేయుగలవాడు అగును.

శ్లో॥ తృతీయేశే తు లాభస్థే స్వభుజాశ్చిత విత్తమాన్॥

మూః కృకో మహారోగీ సాహసీపరసేవకః॥



తా॥ తృతీయాధిపతి లాభభావమందుగల జాతమిడు నిశ్చక్తిచే ధనసంపాదన చేయువాడు, మూఝుడు, కృశించిన శరీరముగలవాడు, రోగపీడితుడు, సాహసవంతుడు, పరులకు సేవచేయువాడు అగును.

పి॥ లాభస్థః సహజేశః సుబంధవం రాజ్యప్రియోనరం కరుతే॥

పురుషం బంధుషు ఘోర్యం సేవారిధాయనం తోగనిరతంఽఽ ద్వి.య.జా

తృతీయాధిపతి లాభమందున్నప్పుడు, మంచి బంధువులుగల వాడు, రాజ్య ప్రియుడు, బంధువులందు గౌరవము గలవాడు, సేవా సక్తి గలవాడు, భోగనిరతుడు అగును.

శ్లో॥ తృతీయేశే వ్యయస్థేకు వ్యయకృత్ దుష్కృతో జనః॥
 తత్పితా క్రూరచేతాః స్యాత్ ప్రతిగ్యోదయో భవేత్॥ ౩౬

తా॥ తృతీయాధిపతి వ్యయమందున్న జాతకుడు దుష్కృత్యములకు ధనవ్యయమును చేయువాడు, క్రూరచిత్తముగల తండ్రిగలవాడు, స్త్రీల మూలమున భాగ్యోదయముగలవాడు అగును.

వి॥ వ్యయగేదుర్భిక్యేశే మిత్రవిరోధీ సుబంధు సంకాపీ॥
 దూరేవాసిత బంధుం విదేశకీలం సరంకుచుతే॥

సౌతీయాధిపతి వ్యయమందున్న జాతకుడు మిత్రులతో విరోధముగలవాడు, బంధువులకు తాపమును కలిగించువాడు, దూరస్థానములందు బంధువులుగలవాడు, విదేశనివాసీలుడు అగును.

అ థ సు ఖే శ ఘ ల మ్॥

శ్లో॥ సుఖేశే లగ్నగేజాతో విద్యాగుణ విహుషితః॥
 భూమివాహన సంయుక్తో మాతుస్సుతి సమన్వితః॥ ౩౭

తా॥ చతుర్థాధిపతి లగ్నమందున్న జాతకుడు విద్య, సర్గుములుగలవాడు, భూమి వాహనములుగలవాడు, మాతృపుత్రముగలవాడునగును.

వి॥ బృహద్యవన జాతకమందు;
 కుర్యవత్సర్గగతః పితృపుత్రౌ స్నేహలో మితః కుచుతే॥
 పితృపక్షవై రికలికం పితృనామ్నాభువి ప్రసద్దంప॥

చతుర్థాధిపతి లగ్నమందున్న జాతకుడు తండ్రితో స్నేహముగలవాడు, పితృపక్షము వారితో వైరముగలవాడు, తండ్రి పెనుతో ఖ్యాతి నార్జించువాడునగును.

శ్లో॥ సుఖేశేదనగేజాతో టోగి సర్వధనాన్వితః॥
 కుటుంబ సహితో మావీ సాహపీ కుహకాన్వితః॥ ౩౮

తా॥ చతుర్థాధిపతి ద్వితీయమందుండెనేని జాతకుడు భోగ

వంతుడు, సమస్తైశ్వర్యములుగలవాడు, మంచి కుటుంబముగలవాడు, అభిమానవంతుడు, నావాసవంతుడు, మోసగాడును అగును.

వి॥ పాతాళవేదస్థే ప్రాంతిగే ఏకృ విరోధకృచ్చకులే।
ఏకృపాంకః ప్రసిద్ధః ఏతాపిభవక్తిచ తల్లక్ష్మీమః॥ బృ. య. జా॥

సాపుడైన చతుర్థాధిపతి ధనస్థానమందున్న జాతకుడు తండ్రితో విరోధముగలవాడగును. శుభుడైన చతుర్థాధిపతి యున్నచో తండ్రిని పోషించువాడగును. తండ్రి జాతకుని ధనము ననుభవించును.

శ్లో॥ సుఖేనే సహజే జాతో ఏక్రమీ భృత్యసంయుతః।
ఉదారోఽరుగ్ గుణీ దాతా స్వభుజాఙ్గిత ఏక్రవాన్॥ 39

తా॥ చతుర్థాధిపతి తృతీయమందున్నచో జాతకుడు పరాక్రమ వంతుడు, సేవకులుగలవాడు, ఉదారుడు, రోగములేనివాడు, గుణి వంతుడు, దాత, స్వశక్తివలన ధనాజ్ఞానమును చేయువాడునగును.

వి॥ కుశ్యేకః సహజస్థః ఏతృమాతృచ్చేదకం ఏదిత ఏకరమ్॥
ఏక్రాసహ కలహపరం ఏతృబాంధవ ఘాతకం పురుషమ్॥ బృ॥ య॥ జా॥

చతుర్థాధిపతి తృతీయ భావమందున్న జాతకుడు మాతాపితరులను మఃఖిపెట్టువాడు, ఖ్యాతిగలతండ్రిగలవాడు, తండ్రితో కలహించువాడు, పితృబుధువులను హింసించువాడునగును.

శ్లో॥ సుఖేనే సుఖిణవస్థే మంత్రి నర్వదనాన్వితః॥
చతురశ్శీలవాన్ మానీ జ్ఞానవాన్ స్త్రీప్రియస్పృశీ॥ 40

తా॥ చతుర్థాధిపతి చతుర్థమందున్న జాతకుడు మంత్రి, బహు విధధనము గలవాడు, చతురుడు, శీలవంతుడు, అభిమాని, జ్ఞానవంతుడు, స్త్రీలొలుడు, సుఖము ననుభవించువాడగును.

వి॥ కుర్యగతే కుర్యవతో ఏతురాజ్ఞా రషికః నదాదృష్టః॥
ఏదితః ఏకృలాభకరో భవతి సుకర్మా సుఖీ విధివః॥ బృ॥ య॥ జా॥

చతుర్థాధిపతి పాపుడై వ్యవమందున్నచో పితృధనమును నశింప చేయువాడు, తండ్రియందు నైరముగలవాడు, తండ్రికి దోషమును చేయువాడు, అగును. శుభుడై వ్యవమందున్నచో ధనమును నిల్వ చేయు కుమారుడు గలవాడగును.

శ్లో॥ ముఖే నప్తమే జాకో బహువిద్యా సమన్వితః॥
 ఏత్రార్థిక రసత్యాగీ నభాయాం మూగవద్యవేత్॥ ౪౩

తా. సుఖాధిపతి సప్తమమందున్న జాతకుడు, విశేష విద్యా వంతుడు, పితృతాత్పితృధనమును విడిచిపెట్టువాడు, సభయందు మాట్లాడ లేనివాడు అగును.

వి॥ అంబుపతౌ నప్తమగేక్రూరే క్షుభరః స్తుషాం నపాలయతి॥
 సౌమ్యేపాలయతిపునః కుంటాం కుజకపి కురుతః॥ బృ.య.జా॥

పాపుడైన చతుర్థాధిపతి సప్తమమందున్నచో జాతకుని భార్యను మారుచ్యవించును. శుభుడైనచో ప్రేమతో చూచును. సప్తమ మందు కుజ శుక్రులున్న యెవల జాతకుని భార్యకులల యగును.

శ్లో॥ ముఖే రంద్ర తావస్తే గృహాది సుఖవర్జితః॥
 ఏత్రోస్తుతం తవేదర్పం జాతః క్షీణసమో భవేత్॥ ౪౪

తా. సుఖాధిపతి అప్తమమందున్న జాతకుడు గృహభూమ్యాది సుఖము లేనివాడు, స్వల్పమైన మాతృ పితృసుఖముగలవాడు, క్షీణస ముడు అగును.

వి॥ “ముఖే వ్యయ రంద్రస్తే” ఆనియో, క్షీణోవాకారణో భవేత్॥ ఆనియో పాతభేదము గలదు.

చిద్రగతస్తుర్యవతిః క్రూరో రోగావ్యికం దరిద్రంప॥
 దుఃకర్మరతం మన్యక్రియ మతవామానవంకురుతే॥ వృ.య.జా

కూర్మడైన చతుర్థాధిపతి యప్తమమందున్న జాతకుడు రోగ ములుగలవాడు, దరిద్రుడు, దుష్టకర్మలాచరించువాడు, కోపముగల వాడు అగును.

శ్లో॥ సుఖే భాగ్యభావస్తే జాతః సర్వజనప్రియః।
దేవభక్తో గుణిమనీ భవేత్ సర్వ సుఖాన్వితః॥

౪౫

తా॥ సుఖాధిపతి భాగ్యమందుగల జాతకుడు సర్వజనప్రియుడు దేవతాభక్తిగలవాడు, గుణవంతుడు, అభిమానముగలవాడు, సర్వ సుఖములనుభవించువాడు అగును.

వి॥ సుకృతగతే తుర్యవతో పితర్య నంగీ సమస్త విద్యావాన్।

పితృర్య నింగ్రహవరః పితృనిరపేక్షో దివేస్యబుజః॥ బృ.య.జా

చతుర్థాధిపతి నవమమందుగల జాతకుడు తండ్రియందభిమానములేనివాడు, సమస్త విద్యలను నేర్చినవాడు పితృధర్మములను గ్రహించువాడు, పితృనిరపేక్షుడు అగును.

శ్లో॥ సుఖే కర్మభావస్తే రాజమాన్యో నరోభవేత్।

రసాయనీ మహావ్యాఘ్రో మఖతోగీ జితేంద్రియః॥

౪౬

తా॥ సుఖాధిపతి దశమమందుగల జాతకుడు రాజమాన్యుడు, రసాయన విద్యనేర్చినవాడు, ఎక్కువ సంతోషముగలవాడు, సుఖముభోగముగలవాడు, జితేంద్రియుడు అగును.

వి॥ పాశాంపేంఽ దరగతే పాపే సుకమాతరం త్యజతి జనకః।

క్రయతే చాన్యందయతాం హిమ్యే పునరన్య సేవాకృత్॥ బృ.య.జా

పాపుడైన చతుర్థాధిపతి దశమమందున్న యెడల జాతకుడు తల్లితో కూడ తండ్రిచే విడువబడును. శుభగ్రహమైవో అన్యస్త్రీలతో తండ్రి సంచరించువాడగును.

శ్లో॥ సుఖే లాభగే జాకో గుప్తరోగ భయాన్వితః॥

ఉదారో గుణివాన్ దాతా వరోపకరణే రతః॥

౪౭

తా. సుఖాధిపతి లాభభావమందుండెనేని గుప్తరోగములతో కూడినవాడు, ఉదారుడు, గుణవంతుడు, ధాత, పరోపకారియు అగును.

వి॥ ఏకాదశగే తుర్యవతో పిత్రోః పీఠకాసుకర్మావః।

పితృభక్తః ప్రదురాయః హిమ్యేపునరీక్యరో భవతి॥ బృ.య.జా

చతుర్థాధిపతి యేకాదశ భావమందుండెనేని తల్లితండ్రులను పోషించువాడు, సత్కర్మలను చేయువాడు, పితృభక్తిగలకు, దీర్ఘాయువుగలవాడగును. శుభుకున్నచో పథువుకూడయును.

శ్లో॥ సుఖేశే వ్యయ భావస్తే గృహాది సుఖవర్జితః॥

జాణో దుర్వ్యసనీ మూఢః సదార్యో నపన్వితః॥

౪౮

తా. వ్యయమందు సుఖాధిపతిగల జాతకుడు గృహభూస్వాది సుఖములేనివాడు దుర్వ్యసనములు గలవాడు, మూఢుడు, ఎల్లప్పుడు ఆలస్యములో కూడినవాడు అగును.

వి॥ ద్వాదశగే కుర్యంతౌ మృతః పితౌవిదేశగోచర్యః॥

పుత్రస్య పాపఖచరే త్వస్య పితృస్య నిర్దేశ్యః॥

ప్ర.య.జా

వ్యయమందు చతుర్థాధిపతి యుండెనేని యాజాతకుని తండ్రి మృతించెడుటగాని, వినేశమునకు పోవువాడుగాని యగును. చాప గమామున్నచో జాతకుడు ఇతరులవలన జన్మించిన వాడనియు చెప్పవలెను.

వృద్ధయనన జాతకములో నీ ఫలములన్నియు పితృవిషయముగో చెప్పబడియున్నవి. పరాశర గ్రంథోక్త ఫలములకు యావరోక్త ఫలములకు సంబంధములేదు.

అ థ పంచమేశఫలమ్

శ్లో॥ సుఖేశే లగ్నగే జాణో విద్వాన్ పుత్రసుఖాన్వితః॥

కదర్యో వక్ర చిత్తశ్చ వరద్రవ్యావహరకః॥

'కృపణః కుటిలశ్చైవ' సాక్షాంతరమా.

౪౯

తా. లగ్నమందుపంచమాధిపతియున్న జాతకుడు విద్వాంసుడు పుత్రసుఖము గలవాడు, లోభి లేక ధనమును కూడజెట్టువాడు, కుటిలుడు, ఇతరుల ద్రవ్యమును హరించువాడు అగును.

వి॥ లగ్నగతః ప్రంచమవః ప్రసిద్ధమస్తోక తవయ పరికలితమ్॥

కాప్ర విదం గీతవిదం సుకర్మ విరతం వరంతురుతే॥

ప్ర.య.జా

పంచమాధిపతి లగ్నగతుస్థిన జాతకుడు ప్రసిద్ధుడు, బహుపుత్ర
వహితుడు, శాస్త్ర విదుడు, సంగీతజ్ఞుడు, సత్కర్మనిరతుడు అగును.

శ్లో॥ సుతేకే ధనగే జాకో బహుపుత్రో ధనాన్వితః॥
కటుంబ పోషణకో మాసీప్రేయః సుయశా భువి॥ ౫౦

తా॥ ధనస్థానమందు పుత్రాధిపతియున్న జాతకుడు బహు
పుత్రులుగలవాడు, ధనముగలవాడు, కటుంబ పోషకుడు, అభిమాన
వంతుడు, స్త్రీ ప్రేయుడు, మంచీకీర్తి గలవాడు అగును.

వి॥ పంచమ పతిర్ధవస్థః క్రూరః ఐచరో ధనోన్వితం కురుతే॥
గీతాది కలాకలితం కష్టభుజం స్థానక ప్రదారమ్॥ బృ.య.జా

పాపీయస పంచమాధిపతి ధనమందున్న జాతకుడు ధనములేని
వాడు, సంగీతాది కలలందు కుశలుడు, శ్రమ జీవనుడు, స్వస్థానమందు
కీర్తి గలవాడు అగును.

శ్లో॥ సుతేకే నహణే తావే జాయతే సోదరప్రియః॥
ఏకవక్త్ర కదర్శకృ స్వకార్య విరతస్సదా॥ ౫౧

తా॥ పంచమాధిపతి తృతీయమందున్న జాతకుడు సోదరుల
యందు ప్రీతిగలవాడు, లోభి, మాయావి, స్వకార్యనిరతుడు అగును.

వి॥ తనయపతిః నహజగతః నమదురవాచం స్వబంధుజన విదికమ్॥
కురుతే స్థానం తదీయతనయాః పరిపాలయంతి బంధుమ్॥ వృ.య.జా

పుత్రాధిపతి తృతీయ మందుండెనేని మంచివాక్కుగలవాడు,
బంధుజనమునకు తెలిసినవాడు, పితృభుక్తమైన స్థానమును పాలించు
వాడు బంధుపోషకుడగును.

శ్లో॥ సుతేకే సుఖతావప్తే సుఖీమాతృసుఖాన్వితః॥
లక్ష్మీయక్తః సుఖింకృ రాజ్ఞోఽమాత్యోఽదవగురుః॥ ౫౨

తా॥ పంచమాధిపతి చతుర్థ గతుడైనచో నట్టి జాతకుడు సుఖ
వంతుడు, మాతృసుఖము గలవాడు. ధనవంతుడు, మంచిబుద్ధిగలవాడు

అమాత్యుడు లేక గురువు అగును.

వి॥ సుతపః సాతల గతః పితృకర్మణాం వసాలికం పిత్రా॥
జననీ భక్తం కుసుతే క్రూరస్తు విరోధకృత్ పిత్రా॥ వృ.య.జా

పుత్రాధిపతి చతుర్థమందుగల జాతకుడు తండ్రిచే చేయబడిన కర్మల నాచరించువాడు. తల్లియందు భక్తి గలవాడగును. పంచమాధిపతి పాపుడైనచో తండ్రితో విరోధము గల వాడగును.

శ్లో॥ సుతేశే సుతరావస్థే కురాద్యే పుత్రవాన్ వరః॥
సాసాద్యే ఒవత్కహిచోఒ సౌగుణవాన్ మిత్రవత్పరాః॥ ౩౨

తా॥ శుభుడైన పంచమాధిపతి పంచమమందున్నచో పుత్రవంతుడు గుణవంతుడు, మిత్రులయందు వాత్సల్యముగల వాడగును. పాపుడైనచో సంతానము లేని వాడగును.

వి॥ కవయగతస్తనయపతిర్మతి మంతం మావినం వచన కుకలమ్॥
సుతయుక్తం వవరజనం ప్రఖ్యాతం మానపం కుసుతే॥ వృ.య.జా

పంచమాధిపతి పంచమమందుండగ బుచ్చినవాడు బుద్ధిమంతుడు, అభిమానవంతుడు, వాక్యాశుర్యముగలవాడు, పుత్రవంతుడు, జనశ్రేష్ఠుడు, ఖ్యాతిగలవాడు అగును.

శ్లో॥ సుతేశే రిపుభావస్థే పుత్రకృత్రునమోఠవేత్॥
మృతావశ్యోఠవా జాతో దత్తక్రీతసురోధవా॥ ౩౩

తా॥ పంచమాధిపతి పృష్ఠభావమందుగల జాతకుడు పుత్రులు క్రతువులుగ గలవాడగును. లేక మృతసంతానవంతుడు, లేక దత్తపుత్రుడు, క్రీతపుత్రుడు గలవాడగును.

వి॥ ఈ యోగమును స్వతంత్రముగ చెప్పబడు అవకాశము లేదు. భావసంబంధమైన ఇతర శుభాశుభములను గూడ విచారించి, భావదోషము ప్రబలముగ నున్నప్పుడీ యోగము సహకరించును. భావమునకు శుభాధిక్యముండి పుత్రాధిపతి పృష్ఠమందుండనేని

సామాన్య దోషమును, స్వల్పపుత్ర నష్టమును చెప్పవలయును.

పంచమపః క్రతుగతః క్రతు ప్రతిమచాత్మ సంభవం హీనమ్ |

రోగయుతం ధనరహితం క్షారఃఖచరః కరోతినరమ్ || పృ.య.జా

పంచమాధిపతి వృషమందున్నప్పుడు శత్రువుగ చూడబడువాడు తనను తక్కువగ చూచుకొనువాడు (లేక జ్ఞానము లేనివాడని కొందఱు) అగును. పాప గ్రహము పంచమాధిపతియై వృషభావమందున్నప్పుడు రోగవంతుడు, ధనహీనుడు అగును.

శ్లో॥ సుకేశే నప్రమే మావీ సర్వధర్మ సమన్వితః |

పుత్రాది సుఖయక్తకృ పరోవకరణే రతః | ౫౫

తా॥ సుత స్థానాధిపతి సప్తమ మందుండెనేని యా జాతకుడు సర్వధర్మములతో గూడినవాడు, పుత్రసుఖాదులు గలవాడు, పరోపకారి యగును.

వి॥ తవయవతా సప్తమగే సుసుతా సుభగా స్వదేవ గురుభక్తా ||

ప్రియవాదినీ సుకీలా నరన్యఖలు జాయతే దయితా || పృ.య.జా

పంచమాధిపతి సప్తమ మందుగల జాతకుని భార్య తల్లిసంతాన వతి, సాభాగ్యవతి, గురుదేవతా భక్తిగలది, ప్రియముగ మాట్లాడునది, శీలవతి, యగును. (ఇక్కడ పంచమాధిపతియగు శని శులాలగ్నమునకు 7వ యింటిలో నీచలో నుండుగ శుభ గ్రహ సంబంధ వీక్షణములు లేనప్పుడు మాత్రము పై ఫలములు సరిపడుటలేదు. ఫలభేదము గనబడుచున్నది. కర్కటకలగ్న జాతకులకు పంచమాధిపతియగు శుక్రము సప్తమమందుచ్చగతుడై ఇతర గ్రహసంబంధ వీక్షణములు లేనప్పుడు ఆ జాతకులభార్య, ధూర్తురాలు, స్వతంత్ర ప్రవర్తన గలిగి పరుషము గమాట్లాడునదియు. సంతాన దోషములు గలది యగుచున్నది. పరాశరుడు చెప్పిన ఫలములు అనుభవమునకు బాగుగనున్నవి.)

శ్లో॥ మకేశే రంద్రదావస్థే స్వల్పపుత్ర సుఖాన్వితః |

కాస్యాసమా యక్తః క్రోధీవ సుఖవర్జితః || ౫౬

తా॥ పంచమాధిపతి అష్టమమందుండెనేని స్వల్పపుత్రసుఖము గలవాడు, కాసశ్వాసవ్యాధిగలవాడు, క్రోధముగలవాడు, సుఖము లేనివాడు అగును.

వి॥ సుకపే నిధవగృహస్థే కుత్పిత వాఙ్మయమప్రియో భండాః॥

నష్టావ్యంగాః సహజాస్తత్పుత్రాః సంభవంతి తథా॥ వృ.య.జా

పంచమాధిపతి అష్టమమందున్న జాతకుడు కుత్పితవాక్కుగలవాడు, స్త్రీలనుగురించి అశ్లీలముగ మాట్లాడువాడు, సోదరులు, పుత్రులు నష్టపోవువాడును అగును.

(అష్టమభావ మధ్యమము రాశి ప్రథమద్రోక్కాణములోనున్న జాతకులకు పై ఫలములు సరిపడుచున్నవి. ద్వితీయ తృతీయ ద్రోక్కాణములలో భావమధ్యమముండి ఆక్కడ పంచమాధిపతి యున్న జాతకులకీ ఫలములు సరిపడుటలేదు.)

శ్లో॥ సుతేశే భాగ్యగే పుత్రో ఛాపోవా తత్సమోభవేత్॥

వ్యయం వా గ్రింభకర్తవ విభాతః కులదీపకః॥ ౫౨

తా॥ పంచమాధిపతి భాగ్యమందుగల జాతకుడు ప్రభువుగాని, ప్రభుసమానుడుగాని యగును. మరయు గ్రంభకర్త, భ్యాతిగలవాడు, వంశమునకు ప్రసిద్ధుడు అగును.

వి॥ సుకృతగత స్తనయవతి స్సభోదవిద్యం కవిం సుగీతజ్ఞమ్॥

వృవపూడితం సుహాసం నాటక రసితం నరం కరుతే॥ వృ.య.జా

భాగ్యమందుగల పంచమాధిపతి వలన జాతకుడు విద్యలను బాగుగ నేర్పినవాడు, కవి, సంగీతజ్ఞుడు, ప్రభుసమ్మానితుడు, మంచి రూపముగలవాడు, నాటక ప్రీతిగలవాడు అగును.

శ్లో॥ సుతేశే రాజ్య భావస్థే రాజయోగోపి జాయతే॥

అనేక సుఖతోగీవ భ్యాతకీర్తిర్మరో భవేత్॥ ౫౩

తా॥ దశమమందు పంచమాధిపతి యుండెనేని యీ జాతకునకు రాజయోగముపట్టును. అనేక సుఖభోగముల ననుభవించును. కీర్తి వంతుడగును.

వి॥ సుతపతిరందిరయాతో వృషకర్మాణం నృపాత్కలిత విభవమ్।
 నత్కర్మరవం ప్రవరం జననీకృత మిళితం కురుతే॥ వృ.య.జా
 దశమగత పుత్రాధిపతివలన జాతకుడు రాజకార్యములను
 చేయువాడు. ప్రభువులవలన సాపదలుగలవాడు, సత్కర్మచరణ
 శీలుడు, శ్రేష్ఠుడు, తల్లివలన అనేక సుఖములను పొందువాడగును.

(దశమమందు పుత్రాధిపతి యుండి చతుర్థమును సంపూర్ణ
 దృష్టితో చూచినప్పుడు తల్లివలన విశేషసుఖముల ననుభవించునని
 భావము. కొన్ని జాతకములందు పాపుడైన పంచమాధిపతి దశమ
 ములోనున్నప్పుడు తల్లితో విరోధము సంభవించుచున్నది.

శ్లో॥ సుతేశే లాభగే జాతో విద్యావాన్ జన వల్లభః।
 గ్రంథకర్తా మహాదక్షో బహు పుత్ర దనాన్వితః॥ ౫౯

తా॥ పంచమాధిపతి లాభస్థానమందుండగ బుట్టినవాడు విద్యా
 వంతుడు, జనవల్లభుడు, గ్రంథకర్త, కార్యదక్షుడు, బహుసంతానము,
 దనముగలవాడగును.

వి॥ సుతనాపే లాభస్థే భూరం సుతవాన్ సుకృత్య కృద్వోగీ।
 గీతాది కలా కలితో నృపలాభీ జాయతే జాతః॥ వృ. య. జా॥

పంచమాధిపతికి లాభస్థితి గలిగినపుడు జాతకుడు
 పుత్రవంతుడు, పుణ్యాకర్మలను (సత్కర్మలను) చేయువాడు, భోగి,
 గీతాదికళలందు నైపుణ్యముగలవాడు, ప్రభువులవలన లాభమును
 పొందువాడు, అగును.

శ్లో॥ సుతేశేవ్యయాభావస్థే జాతఃపుత్రస్సఙ్గోజ్జితః।
 దత్తపుత్రయ్యుతోవాన్సౌక్రీతపుత్రాన్విశోఽథవా॥ ౬౦

తా॥ వ్యయమందు పంచమాధిపతి యున్న జాతకుడు పుత్ర
 సుఖములేనివాడు, దత్తపుత్రుడుగాని, క్రీతపుత్రుడుగానిగలవాడు అగును.

(పంచమాధిపతి షష్ఠభావమందున్నప్పుడు గూడ దత్త, క్రీత
 పుత్రయోగము తెలుపబడినది. 6, 12 భావములు దుష్ఠానములగుట
 చేత పుత్రభావమునకు దోషఫలము చెప్పబడెను. అనుభవములో

పుత్రాధిపతి వ్యయమందున్న జాతకులకు సంతానమధికముగ నుండి వారి వలన ధనవ్యయమధికముగనున్న జాతకులుగలగు. సంతానము వలన సుఖము తక్కువగనుండును. దత్తకీర్తిత పుత్రయోగములున్నప్పుడు యీ స్థితి సహకరించును. గాని పంచమాధిపతి వ్యయమందున్నంత నూత్రముననే యీ ఫలము సిద్ధించుటలేదని తెలియుచున్నది.)

వి॥ పంచమపేద్యదశగే బ్రూరేసుకవిహితః కుభేసుసుతః॥

సుకవంశాపవరః స్వాద్ధిదేశ గమనోద్యో మసుజః॥ వ్య. య. జా॥

పంచమాధిపతి పాపుడై ద్యాదశమందున్నచో జాతకుడు సంతానము లేనివాడు, శుభుగమమైనచో సత్పుత్రులుగలవాడు, పుత్రుల వలన సంతానము గలవాడు, విదేశమునకు వోవువాడు అగును.

యవనాచార్యులు పంచమాధిపతి పాపుడై నప్పుడు సంతానము నకు దోషఫలమును, శుభుడై నప్పుడు శుభఫలమును తెలిపియుండెను. ఇలాలగ్నమునకు, ధనుర్లగ్నమునకు, కర్కటక లగ్నమునకు పంచమాధిపతులగు శని కుజులు వ్యయమందున్న జాతకులకు సంతానమధికముగ గలిగి వారివలన స్త్రీకములుగలుగుట యనుభవములో గోచరించుచున్నది. మేష, కన్యా లగ్నములకు పంచమాధిపతులగు రవి శనిలు వ్యయమందున్నప్పుడు అల్పసంతానముగలుగుట, లేక సంతాననష్టములు గలుగుచున్నవి.

అ థ రో గే శ ఫ ల మ్॥

శ్లో॥ వృషేశే లగ్నగే జాకోరోగవాన్కీర్తివంయుతః॥

అత్యశక్తుర్దనీ మనీసాహనీగుణవాన్వరః॥

18

“జ్ఞాతిశత్రుః” అని మరొక పాఠమందుగలదు.

తా॥ లగ్నమందు షష్ఠాధిపతియున్న జాతకుడు రోగములచే వీడింపబడువాడు, కీర్తివంతుడు, అత్యవగ్ధము శత్రువులుగ గలవాడు (జ్ఞాతులు శత్రువులుగగలవాడని కొందగు) ధనవంతుడు, అభిమానవంతుడు, సాహసముగలవాడు, గుణవంతుడు అగును.

వి॥ షష్ఠీశే లగ్నగతే నీరుకి నదిః కుటుంది కష్టకరః॥
దిహావక్షో రిపుహంతా తవతి నరః కౌచవచన దనః॥ పృ. య. జా॥

షష్ఠాధిపతి లగ్నమందుండెనేని రోగములు లేనివాడు, బలా
ఘ్యుడు, కుటుంబమునకు కష్టమును కలిగించువాడు, గొప్పపరిపారిము
గలవాడు, శత్రువాంతుకుడు, సత్యమును పలుకువాడు అగును.

పరాశరాని యభిప్రాయములో రోగపీడితుడనియు, యవన
మతములో రోగములు లేనివాడనియు చెప్పటచే భిన్నాభిప్రాయము
గనబడుచున్నది. ఈ విషయమైన పరిశీలనలో;

1. వృషభలగ్నమునకు లగ్నమందు శుక్రుడున్నప్పుడు, 2.
కర్కటకమునకు లగ్నమందు గురుడున్నప్పుడు, 3, కన్యాలగ్నమునకు
లగ్నమందు శని యున్నప్పుడు, 4. శులాలగ్నమునకు లగ్నమందు
గురుడున్నప్పుడు, 5. వృశ్చికమునకు లగ్నమందు కుజుడున్నప్పుడు, 6,
ధనుర్లగ్నమునకు లగ్నమందు శుక్రుడున్నప్పుడు, 7, మకరమునకు
బుధుడు లగ్నమందున్నప్పుడు బలాఘ్యులుగను, ఆరోగ్యవంతులుగ
నున్న జాతకులు గలరు. మిగిలిన లగ్నములకు లగ్నమందు షష్ఠాధిపతి
యున్నప్పుడు సాధారణ బలవంతులు, తక్కువ ఆరోగ్యముగలవారును
అగుదురని తెలియుచున్నది.

షష్ఠాధిపతి స్వక్షేత్ర, ఉచ్చ, మిత్రక్షేత్ర, శత్రుక్షేత్రములందు
ఆరోగ్యము నిచ్చుటయు, దేహబలము గలిగియుండుట గోచరించు
చున్నది. సింహాలగ్నమునకు లగ్నగత శని రోగముల నిచ్చుచుండెను.
మీన లగ్నమునకు లగ్నగతరవి మిత్రక్షేత్రమందున్నను రోగవంతుని
చేయుచుండెను. మేషమునకు లగ్నబుధుడు, మిథునమునకు లగ్నకుజుడు
కన్యకు లగ్నశని, అనారోగ్యములను కలిగించుచుండెను. ఇట్టి జాతకులు
దీర్ఘవ్యాధులచేత, తరుచు అనారోగ్యములచేత పీడింపబడుచుండిరి.

శ్లో॥ షష్ఠీశేధవధవస్థే సాహసీకుంవిక్రతుః॥
పరదేశీసుఖీవక్తా స్వకర్మవిరతఃపదా॥

తా॥ షష్ఠాధిపతి ధనభావమందుండగ బుట్టినవాడు సాహస వంతుడు, కులశ్రేష్ఠుడు, పరదేశవాసము చేయువాడు, సుఖవంతుడు. వక్త, స్వకార్యనిరతుడు అగును.

వి॥ శత్రువతో ద్రవిణస్థి దుష్టకృతులో హి సంగ్రహేనిష్ఠః।
స్థానవ్రవలో విదితః క్రూరే సవ్యాధి తసుర్వకచిత్తః। వృ. య. జా॥

శత్రుస్థానాధిపతి ధనస్థానమందున్నచో దుష్టుడు, చతుగుడు, వస్తు సంగ్రహము చేయుటలో నిష్టయులేనివాడు, స్వస్థానమందుశ్రేష్ఠుడు, తెలియబడువాడు అగును. శత్రుస్థానాధిపతి పాపగ్రహమైచచో వ్యాధిపీడిత శరీరముగలవాడు. ధనములేనివాడు అగును.

“సంగ్రారత్న” మందు “సంగ్రహేనిష్ఠః” అనుచో ల “సంగ్రహవరోపదిష్ఠః” యని పాఠభేదముగలదు. దీనికి సంగ్రహపరుడని. ఇతరులకు ఉపదేశమును చేయువాడు యని గ్రహించవలయును. శ్లో॥ షష్ఠేశే సహజే జాతః క్రోధీ వికృమ వర్జితః॥

ధార్తా శత్రుసమస్తస్య ధృత్యశ్చోత్తర దాయకః॥ ౬౩

తా॥ షష్ఠాధిపతి తృతీయములోనున్న జాతకుడు, క్రోధస్వభావముగలవాడు, పరాక్రమము లేనివాడు. సోదరులు శత్రువులుగ గలవాడు, ఎదుగు చెప్పి సేవకులు గలవాడిగును “ధృత్యశ్చోత్తర దాయకః అనుదానికి “వాసస్తస్యోత్తరవ్రవః” అని పాఠాంతరము గలదు.

వి॥ షష్టపతిః సహజస్థః క్రూరః కురుతే సతోక కష్టకరమ్।
జవరస్య తథా కష్టమరణం సంగ్రామతస్తస్య॥ వృ. య. జా॥

తృతీయమందు పాపుడైన షష్ఠాధిపతి యున్నచో ప్రజలకు కష్టములను కలిగించువాడు, జాతకుని తండ్రి యుద్ధాదిహేతువులచే కష్టముగ మరణించువాడు అగును.

పై దానినిబట్టి మిథున లగ్నజలకు కుజుడు (పాపుడైన షష్ఠాధిపతి) తృతీయ భావమందున్నప్పుడు, సింహ లగ్నజాతకులకు శని తృతీయమందున్నప్పుడు, కన్యా లగ్నజలకు తృతీయమందు శనియున్న

ప్పుడు, వృశ్చిక లగ్నములకు కజాడు మకరములో తృతీయ భావమగుదు
 న్నప్పుడు మీన లగ్న జాతకులకు రవి శ్యోతీయమందున్నప్పుడు, పిశ్చి
 స్థానమునకు సప్తమమందు వాపులుండుటచేత తండ్రికి కష్టముతోకూ
 డిన మరణము గలుగునని చెప్పి యుండెను. కుజ శతులు వాపులగుటచే
 యుద్ధాది హేతువులకు వీని కారుకులగుటచేత “సంగ్రామ” శబ్దము
 ప్రయోగింపబడినది.

శ్లో॥ వృషేకే కుర్క భావనే జాత్ హిత్యుసఖోద్దితః॥
 మనస్వీ వికునోద్వేషీ చండ్రోఽతి పిత్రానామ్॥ ౬౦
 “చలచిత్తోఽపి చిత్తవాన్” అని వాతాంతరముగలను.

తా॥ చతుర్థిమందు వృషాధిపతియున్న జాతకుడు మాతృసుఖము
 లేనివాడు, మనస్వి, పిశురుడు, ద్వేషముగలవాడు, చలచిత్తుడు,
 విశేష ధనవంతుడు అగును.

వి॥ వృషాదిపతి స్తర్యే పితృ తనయా వైరిదౌ మితః కుడతే॥
 సకుక్రితా సోఽవ్యసితో లక్ష్మీం లభతే నరః సుచిరమ్॥ వృ. య. జా.
 చతుర్థమందు వృషాధిపతియున్న జాతకుడు, తండ్రితో కల
 హించువాడు, సోగవంతుడైన తండ్రిగలవాడు, సంతతిలేనివాడు,
 చిరకాలము నిలువచేయబడిన ధనముగలవాడగును.

శ్లో॥ వృషేకః సుతిగోయన్య చలం తస్య ధనాదికమ్॥
 కకుక్రితా పుత్రమిత్రైశ్చ సుఖీ స్వార్థీ ధనాన్వితః॥ ౬౧

తా॥ వృషాధిపతి చలమమందున్న జాతకుడు చంచలమైన ధన
 మిత్రాదులుగలవాడు, పుత్రులతోను మిత్రులతోను క్షత్రుత్విముగల
 వాడు, సుఖవంతుడు, స్వార్థముగలవాడు, ధనముగలవాడు అగును.

గ్రంథాంతరమందు “ధనాన్వితః” అనుటకు “దయాళుః” అను
 పదమును చెప్పియుండెను.

వి॥ రిపుభవనేకే సుతిగే పితృ సుతయోర్వైరతా మృతిస్తు తతః॥
 క్రూరే కుభేవ నిర్ణవపదపీ దుష్టశ్చ కణ్ణతః॥ వృ. య. జా॥

క్రూరుడైన షష్ఠాధిపతి పంచమమందున్నప్పుడు తండ్రికి జాతకు నకు శత్రుత్వముగలుగును, కుమారునివలన మృతిచెందువాడు, శుభుడైనచో ధనములేని స్థితియందుండువాడు, దుష్టుడు, అసంతుష్టుడు.

శ్లో॥ షష్ఠీశే రిషణవస్థే వైరం స్వజ్ఞాతి మండలాత్॥
అన్యైస్సు వా తవే నైత్రి సుఖం మద్యం దనాదిజపమ్॥ ౬౬

తా॥ షష్ఠాధిపతి షష్ఠభావమందున్నప్పుడు స్వజ్ఞాతి వైరము గలుగును. ఇతరులతో మిత్రత్వ మేర్పడును. మధ్యమమైన సుఖము, ధనము కలుగును.

పి॥ రిషణవస్థే రిషణగే నీడుగ్వేరీ సుభీ కృపణ రూపాః॥
నహి జన్మతోఽపిసీదతి స్థానక వాసీ తవతి మనుజః॥ వృ. య. జా.

షష్ఠాధిపతి షష్ఠమందుండగ బుట్టినవాడు రోగములులేనివాడు, వైరముగలవాడు, సుఖవంతుడు, లోభి, జన్మాది దుఃఖములెరుగనివాడు, స్వస్థులమందు నివాసముగలవాడు అగును.

శ్లో॥ షష్ఠీశే దాద తావస్థే జాలో దాద సుఖోఽక్షికః॥
కీర్తివాన్ గుణవాన్ మాసీ సాహసీ ధన సంయుతః॥ ౬౭

తా॥ షష్ఠాధిపతి సప్తమమందుండేనేని కళత్రసుఖములేనివాడు, కీర్తి, సన్మణములు, అభిమానము, సాహసము, ధనముగలవాడగును.
పి॥ అహితపరా పప్తమగే చ్చారే తాన్యా విరోధినీ చందః॥
తాపకారీత్వత సౌమ్యే పంచ్యా వాగర్ప గలనపహా॥ వృ. య. జా॥

షష్ఠాధిపతి షష్ఠమమందుండేనేని భౌతికో విరోధము గలుగును. జాతకుడు ఉక్తస్వభావముగలవాడు, సంతాపమును కలిగించువాడు, అగును. శుభుడైన షష్ఠాధిపతి యుండేనేని భార్య గొండ్రాలులేక గర్భస్రావదోషము గలదియగును.

శ్లో॥ షష్ఠీశేష్టమగే జాలో రోగీ కతుర్కృషీషిదాపి॥
పరద్రివ్యాధిలాషీచ పరదారదోఽతుదిః॥ ౬౮

తా॥ షష్ఠాధిపతి అష్టమమందుండేనేని రోగవంతుడు, బుద్ధి మంతులతో శత్రుత్వముగలవాడు, పరస్త్రీ ధనములను అభిలషించు

వాడు, ఆచారహీనుడు అగును.

వి॥ శనేర్షిహణి కారుణో శకరదాద్ధానందనాత్;
 ఐదాచ్య విషదోషత స్పపది మృత్యుభీతోఽఠే;
 రవేర్ష్యగు పతేర్ష్యు పాచ్య భవతి రిషపాదషమాత్;
 గురోర్ష్యుపతిః స్వమాన దనదోషవాన్ కుక్రోతః॥ వృ. య. జా॥

షష్ఠాధిపతి శనియై అష్టమమందున్నచో గ్రహాణి రోగమువలన, చంద్ర, కుజ, బుధులలో నెవరైననున్నచో విషమువలనగాని, యుద్ధమువలనగాని మృత్యుభయముగలవాడు, రవి శుక్రలలో నెవరైన షష్ఠాధిపతియై అష్టమమందుండేనేని రాజులవలన, గురుడైనచో ప్రభువులవలన, శుక్రుడైనచో గౌరవమునకు ధనమునకు, హానినిపొందువాడు అగును.

(రవేర్ష్యుగ పతేర్ష్యయం” అనియు, “నయన దోషవాన్ శుక్రతః” అనియు పాఠ భేదముగలదు. అనగా సూర్యుడైనచో మృగములవలన, శుక్రుడైనచో నేత్ర దోషమువలన దుఃఖమును పొందునని భావము)

శ్లో॥ షష్ఠేశే భార్యగే జాతే కాష్ఠ పాషాణ విక్రయాః;
 వ్యవహారే క్వచిద్దానిః క్వచిద్విృద్ధిశ్చ జాయతే॥ ౬౯

తా॥ షష్ఠాధిపతి భాగ్యమందుండేనేని కాష్ఠములు, పాషాణములు మొదలగు ద్రవ్యములను విక్రయించువాడు, వ్యవహారమందు ఒకప్పుడు లాభముగలవాడు అగును.

వి॥ శక్రపతిర్వదివ పమః హ్రారః బచరస్తదా భవేత్ బంజః॥
 బిందు విరోధీ శాస్త్రం నమన్యతే యాచకః పురుషః॥ వృ. య. జా॥

నవమభావమందు చాపుడైన షష్ఠాధిపతియున్నచో జాతకుడు కుంటివాడగును. బంధు విరోధి, శాస్త్రములను గౌరవించలేనివాడు. యాచకుడు అగును,

శ్లో॥ షష్ఠేశే దశమేణవే మానవః కుం విక్రతః॥
 అభిక్తశ్చ ఏతుర్వక్తా విదేశే చ సుఖీ భవేత్॥ ౭౦

తా॥ షష్ఠాధిపతి దశమమందున్న జాతకుడు కులశ్రేష్ఠుడు,

కిష్కంధ క్షిలేనివాడు, వక్త, విశేషముందు సుఖమును పొందువాడు అగును
వి॥ అరిగ్యహాపే దశమస్థే క్రూరేమాతరి రిపుస్తభాదుష్టః।

ధర్మసుతపాలకమతి రామతుష్టో మైఖవేద్వైశీ॥ వృ. య. జా.

పాపుడైన షష్ఠాధిపతి దశమమందున్న జాతకుడు తల్లియందు
విరోధభావము గలవాడు, దుష్టుడు. ధర్మమాను సంతానమును రక్షించు
కొనువాడు, మాతృదోషముచేత తల్లియందు విరోధము గలవాడగునని
భావము.

పరాకరుని యభిచాయము ప్రకారము పితృభక్తి లేనివాడనియు
యవనమతములో మ్యాద్యేషము గలవాడనియు ఫలభేదము గుర్తించి
చదగినిది.

శ్లో॥ షష్ఠీకేలాఠవనే దనప్తి రిపుకోటవేత్ ।
దనవాన్ గుణవాన్ మాపీపాహాపీసుతవర్జితః ॥ ౩౦
“పుత్రసుఖోజ్జితః పాతాంతరము.

తా॥ షష్ఠాధిపతి లాభమందుండనేని శత్రువులవలన ధనలాభ
మును పొందును. జాతకుడు గుణవంతుడు, ధనవంతుడు, అభిమాన
వంతుడు, సాహసవంతుడు, సంతానములేనివాడు అగును. (సంతాన
సుఖము లేనివాడగునని పాతాంతరము)

వి॥ వైరివైలాభగ శ్రేక్రూరే మరణం విపక్షతోభవతి
తస్మింకృతహానిస్సాన్యుత్ చతుష్పదాల్లాభవాన్ మనఃజః॥
వృ. య. జా.

శత్రుస్థానాధిపతి పాపగ్రాహమై లాభదాశియందుండనేని శత్రు
వులవలన మరణముగలుగును. నొంగలవలన భయము, హానికలుగును.
చతుష్పద ఐతువులవలన లాభముగలుగును.

(పరాకరమతమందు శత్రువులవలన ధనలాభము అనియు,
యవనమతములో శత్రువులవలన మరణముగలుగునని చెప్పబడినది.)

శ్లో॥ షష్ఠీకే వ్యయభావస్థే వ్యవహారాత్కృదా ।
విద్యద్వేషితవేత్తతో దేహాభివృద్ధి కృరః॥ ౩౧

తా|| మృషాధిపతి వ్యయభావగతుడై నచో నా జాతకుడు వ్యసనములవలన ధనవ్యయము చేయువాడు, విద్వాంసులను ద్వేషించువాడు, జీవహింస చేయుటయందు ప్రీతిగలవాడు అగును.

వి|| మృషపతౌద్వాదకశే చతుష్పదద్రవ్యధాన్యనాశకరః॥

గమనాగమనం లక్ష్మ్యోష్లోదపరో వా సరోధవతి॥వృ.య.జా.

ద్వాదశమందు మృషాధిపతియున్న జాతకుడు, చతుష్పద జంతువులను, ధనమును, ధాన్యమును పోగొట్టుకొనును. ధనము చంచలముగ నుండును కాని సంతోషముతో జీవించును. ఈ అధ్యాయమందు పరాశరమతమునకు, వృద్ధయవన మతమునకుగల ఫలభేదము వివరింపబడినది. కొన్ని జాగకములందు పరాశరనిచే చెప్పబడిన ఫలములు అనుభవమునకు సరిపడుచున్నవి. కొన్ని జాతకములందు యవనునిచే చెప్పబడిన ఫలములు అనుభవమునకు సరిపడుచున్నవి.

ఇతి వృషేక పఠమ్॥

జా యే శ ఫ ల ము

శో॥ దారేశేంఘ్నే జాతః పరవారేషుల్పపటః॥
దుష్టివిచక్షణోఽధీరోజనోవాతరుజాన్వితః॥ ౧౧
(దుష్టిధీరోఽతిపతురః అవి పాతాంతరము)

తా|| సప్తమాధిపతి లగ్నమందుండగ పుట్టినవాడు పరభారాత్రీ సక్తిగలవాడు, దుష్టుడు, విచక్షణుడు. అధైర్యముగలవాడు, వాతరోగ పీడితుడు అగును.

(ధైర్యము గలవాడని పాతాంతరము)

వి|| దయితేశోలగ్నగతో శోకం నిషేన్నసామన్యతమభార్యమ్॥

భోగభుజం రూపయతం జనయతిదయితా లలితచిత్తంచ ॥

వృ. య. జా.

సప్తమాధిపతి లగ్నమందుండగ జన్మించినవాడు శోకముకలవాడు, సేహితులు తేనివాడు, ఇతరుల భార్యలతో సంబంధము

గలవాడు, భోగవంతుడు, రూపవంతుడు, స్త్రీలచే హరింపబడిన చిత్తముగలవాడు అగును.

శ్లో॥ దారేశేధనగేజాత్ బహుశ్రీః నమన్వితః॥
దారయోగద్ధనప్రీత్య దీర్ఘసూత్రీచమానవః॥

౧౪

తా. సప్తమాధిపతి ధనభావమందుండగ జన్మించిన జాతకుడు అనేకమంది స్త్రీలను కూడువాడు, భార్యవలన ధనలాభము గలవాడు దీర్ఘసూత్రీయగును.

వి॥ జాయాపతౌధనశ్రేణుష్టాదయితా సుఖోష్ణితాభవతి |
చిత్తించ కళత్రకరం సతతం దయితా వినంగంచో వ్యయంబా.
("చిత్తించకళత్రకరం" అని చాతాంతరము)

సప్తమాధిపతి ధనస్థానగతుడైన జాతకుని భార్య దుష్టురాలు, సంతానము లేనిది (సంతానమును విడిచిపెట్టునది) యగును. జాతకుడు భార్యవలన ధనమును పొందువాడు లేక ఎక్కువ మక్కువగలవాడు భార్యతో సాంగత్యము లేనవాడు అగును.

శ్లో॥ దారేశేనహజేజాత్ మృతావశ్యోహిమానవః ॥
కదావిజ్ఞాయతేపుత్రీ యత్నాత్పుత్రోపితేవతిః

౧౫

తా॥ సప్తమాధిపతి తృతీయభావ మందుండగ పుట్టినవాగు మృతసంతానము గలవాడగును. ఒకప్పుడు ఒక పుత్రికగాని, ఒక పుత్రుడుగావి యత్నము వలన జీవించును.

వి॥ సప్తేశే సహజగతే చాత్మబలో బుధువత్సలోదుఃఖి |
దేవరరతా సురూపాగృహీణీ క్రూరేతుతద్గృహగా |
వృ. య. జా.

సప్తమాధిపతి తృతీయభావమందుగల జాతకుడు ఆత్మబలము గలవాడు, బుధుప్రీతిగలవాడు, దుఃఖతుడు అగును. శాప గ్రహముల సప్తమాధిపతి తృతీయమందుండెనేని మరది గృహముందు నివసించు నదియు రూపవతి, మరదియుం దాసక్తి గలదియు అగును.

శ్లో॥ దారేశులతావస్తే జాయా నాన్యవశే నదా।
 న్వయంనత్యప్రియోదీమాన్ దర్మాత్మాదంతరోగయః॥
 (జాయానై వవతివ్రతా॥) అవి పాలాంతరము.

తా॥ చతుర్థభావమందు సప్తమాధి పతి యున్నచో నట్టిజాతకుని భార్య జాతకునివశములో నుండదు, (భార్యపతివ్రతగాదని కొందరిభిప్రాయము) జాతకుడు సత్యప్రియుడు, ధీమంతుడు ధర్మాత్ముడు, దంతరోగముగలవాడు అగును.

వి॥ జాయేశేతుర్యధేలోలః పితృనై రసాధకఃసేహీ ।
 అస్యపితాదుర్వాక్యస్తద్భార్యౌ పాలయేచ్ఛపితా ।
 వృ. య. జా.

సప్తమాధిపతి చతుర్థభావమందుండగ బుట్టినవాడు, లోలుడు పితృనైరము గలవాడు, సేహాపాత్రుడు అగును. జాతకుని తండ్రి దుర్భాషలాడుతాడు, జాతకుని భార్యను పోషించువాడు అగును,

శ్లో॥ దారేశేపంచమే జాశోమానీ సర్వగుణావ్యుతః॥
 సర్వదాహర్షయ క్షకృఃదా సర్వదనాదివః॥ 22

తా॥ సప్తమాధిపతి పంచమమందుండగ పుట్టినవాడు అభిమానవంతుడు, సర్వసంగుణములు గలవాడు. ఎల్లప్పుడు సంతోషముగలవాడు, సమస్తసంపదలు గలవాడు అగును.

వి॥ సప్తమవతౌసుతిస్థే సౌభాగ్యయుతః సుశాన్వితఃపురుషః
 ప్రీయయాసహదుష్టమతిస్తత్రనయః పాలయేద్దయితామ్ ।
 వృ. య. జా.

పంచమభావమందు సప్తమాధిపతిగల జాతకుడు భాగ్యవంతుడు, పుత్రులుగలవాడు అగును. భార్యయందు అభిమానములేనివాడు, జాతకునిభార్య కుమారులచే పోషింపబడునదియు అగును.

శ్లో॥ దారేశేతిపుతావస్తేదర్మాకస్యరుణావ్యుతా॥
 ప్రీయానహఃకనానైరంన్వయం క్రోధీసుతోక్షితః॥ 23

తా|| సప్తమాధిపతి షష్ఠభావమందుండనేని అతని భార్య రోగముతో కూడినదనను. జాతకుడు భార్యతో విరోధముగలవాడు, క్రోధస్వభావముగలవాడు, సుఖము లేనివాడు అగును.

వి|| రిపుశ్చనాగః కాంతేకః ప్రియయాసమావై రిణంసరుగ్భార్యమ్ |
వనితాసంగక్షయినం క్రూరః క్రియతేచ మృత్యుపదమ్ |

వృ. య. జా.

షష్ఠభావమందు సప్తమాధిపతియున్న జాతకుడు భార్యతో వైరము గలవాడు, భార్య రోగములచే నాధపడునదియు అగును. వాపుకైన సప్తమాధిపతి షష్ఠమందుండనేని స్త్రీ సౌఖ్యము లేనివాడై మృతించెందును.

శ్లో|| దారేశేనప్రపేథావేణాదార మభాన్వితః |

దీరోవిలక్షణో దీనాన్ కేవలం వాకరోగవాన్ ||

౭౯

తా|| సప్తమాధిపతి సప్తమ భావమందుండగ బుట్టినవాడు భార్య సుఖముగలవాడు, ధీమతుడు, విచక్షణుడు, ధీమంతుడు, వారోగము గలవాడు అగును.

వి|| సప్తమగే సప్తమపే పరమాయుః ప్రీతివత్సలః పురుషః |

నిర్మలశీలపమేత సేజస్వీ జాయతే సతతమ్ || వృ. య. జా.

సప్తమమందు సప్తమాధిపతి యుండగ బుట్టిన జాతకుడు దీర్ఘాయుష్ముతుడు, ప్రీతిగలవాడు, పవిత్రమైన శీలము గలవాడు, తేజస్వీయు అగును.

శ్లో|| దారేశేమృత్యుకావస్థేణాదారమతోక్షితః |

భార్యాఽపిరోగయత్రావ్య దుశ్శీలవినదామనా ||

౮౦

తా|| సప్తమాధిపతి అష్టమ భావమందుండగ జన్మించినవాడు భార్య సుఖహీనుడు, అగును. భార్య రోగములు కలది, దుశ్శీలము గలది. భర్తను వ్యతిరేకించునది యగును.

వి|| కాంతేకే నిధనగతే గణికాను రతః కర్త గ్రహణంహితః |

దేవద్విజాతీనస్త్రి సేవాకరః పురుషః |

వృ. య. జా.

అష్టమమందు సప్తమాధిపతి యున్న జాతకుడు వేశ్యాలోలుడు వివాహము లేనివాడు దేవ బ్రాహ్మణాభక్తిగలవాడు స్త్రీనిపోషించనివాడు అగును.

శ్లో॥ దారేశధర్మభావస్థే వాణ్మృతిస్సమాగమః॥
కాయాహృతమనా జాలోఽహ్వరంఠకరో నరః ॥ ౮౧

తా॥ సప్తమాధిపతి నవమమందున్న జాతకుడు బహుస్త్రీ సంగతుడు, భార్యయందు ప్రీతిగలవాడు, ఘనమైన కార్యములను చేయువాడు అగును.

వి॥ సుకృతగతే సప్తమపే తేజోవాన్ శీలవాన్ ప్రియోప్యేవమ్ |
క్రూరేతువండరూపో లగ్నే శనీయీ తేఠః ప్రబలః ॥

వృ. య. జా.

నవమభావమందు సప్తమ భావాధిపతి యున్నచో తేజోవంతుడు, శీలవంతుడు, ప్రీతిగలవాడు అగును. క్రూరగ్రహమైనచో నపుంసకుడు అగును. లగ్నాధిపతిచే చూడబడనేని తపశ్శాలి అగును.

శ్లో॥ దారేశధర్మభావస్థే నన్య భార్యా వశామగా |
న్యయం దర్మరకో జాలో ధనపుత్రాదిసంయుతః ॥ ౮౨

తా॥ సప్తమాధిపతిదశమభావమందుగల జాతకుని భార్య జాతకువకు వశ్యురాలుగ నుండదు. జాతకుడు ధర్మనిరతుడు, ధనపుత్రులు గలవాడు అగును.

వి॥ సప్తమపే దశమస్థే నృపదోష్టిలంఘటఃకువాక్ కూటః |
క్రూరేదుఃఖార్తస్యాత్ శ్వశ్రూవశగోభవేత్పురుషః ।

వృ. య. జా.

సప్తమాధిపతి దశమమందున్న జాతకుడు రాజదోషము చేయువాడు, లంఘుడు, కుత్సిత ఘోషుగలవాడు, అణగదొంగు, చెప్పకవాడు, అగును. క్రూరగ్రహమైయున్నచో దుఃఖార్తుడు, భార్యతల్లికి వశ్యుడుగనుండువాడు అగును.

శ్లో॥ దారేశీలాభభావస్తే దారై రర్థ వమాగమః ।

పుత్రాది సుఖమల్పంచజనః కన్యావ్రజోభవేత్ ॥

౧౩

తా॥ కళత్రాధిపతి లాభభావమందున్నచో భార్యవలన ధనము లభించును. మరియు పుత్రాది సుఖము తక్కువగనుండును. స్త్రీసంతాన మధికముగ నుండును.

వి॥ లాభస్తేజాయే శే భక్తారూపాన్నితా సుశీలాచ ।

దయితా సరిణీతా స్వాన్నియతే నాచప్రపవపమయే ॥

వృ. య. జా.

లాభభావమందు కళత్రాధిపతి యున్నచో నాజాతకుని భార్య ళ్లకు రాలు రూపవతి, శీలవతి, ప్రసవ సమయమందు మరణించునది యగును.

శ్లో॥ దారేశీవ్యయగే జాతోదర్శిద్రః కృపణోఽపివా ।

భార్యాపివ్యయశీలాన్య వస్త్రాజీవీనరోభవేత్ ॥

౧౪

తా॥ వ్యయభావమందు సత్తమాధిపతిగల జాతకుడు దరిదు డుగాని, కృపణుడుగానియగును. జాతకుని భార్య, వ్యయ స్వభావము గలదియు, జాతకుడు వస్త్రములతో జీవించువాడు అగును.

వి॥ సత్తమపే ద్వాదశకే గృహబంధా నాస్తికాథవేద్భార్యా ।

సాలాలాదుష్టగుశారుగ్వలితా తస్యపురుషస్య । వృ. య. జా.

సత్తమాధిపతి వ్యయమందున్న జాతకునిభార్య గృహమంకు ణంధింపబడునది, నాస్తికురాలు, చంచల స్వభావముగలది, దుష్టగు ణములుగలది, రోగవంతురాలు, యగును.

ఇతిజాయేశ ఫలమ్

అష్టమేశ ఫలము

శ్లో॥ అష్టమేశకనా జాత స్తమసౌఖ్య వివర్ధితః ॥

దేవానాం బ్రాహ్మణానాంవ వీందకోవ్రణసంయుతః ॥

౧౫

తా॥ అష్టమం దష్టమాధిపతి యుండగ బుట్టినవాడు దేహసా

ఖ్యము లేనివాడు, దేవ బ్రాహ్మణులను నిందించువాడు, వ్రణములు గలవాడు అగును.

వి॥ అష్టమశేలగ్నగణే బహుఃకర్మో దీర్ఘరోగభ్యోత్ పుగుః ।
నేష్టానువాదనిరతో లక్ష్మీలభ తే సృజితఃచచా ।

వి. య. జా.

అష్టమాధిపతి లగ్నమందుండగ బుట్టిసవాడు అనేక విఘ్నములు గలవాడు, దీర్ఘరోగి, అనిష్టములైన అనువాదములం దాసక్తిగలవాడు ప్రభువాక్యము వలన ధనమును పొందువాడు అగును.

(“ నేష్టానువాద నిరతు”డనగా అల్లీలమైన గ్రంథములం దిష్టముగలవాడని భావము)

శ్లో॥ అష్టమేశదనే బాహుబంహీనః క్షణజాయతే ।

దనంతన్య భవేత్స్వల్పం నష్టచిత్తం సంఖ్యతే॥ ౮౬

తా॥ ధనస్థానమండవ్యమాధిపతి గల జాతకుడు బాహుబలము లేనివాడు, స్వల్పధనము గలవాడు. నష్టమైన ధనముచు తిరిగి సంపాదించలేనివాడు అగును.

వి॥ నిధనఃకౌ ధనలీనేఽల్పజీవితో వైరవాన్నరశ్చౌరః ।
క్రూరేసామ్యేచ శుభం కింతుక్షీతిచాలతో మరణమ్ ।

వి. య. జా.

పాపియైన అష్టమాధిపతి ధనభావ మందున్న జాతకుడు అల్పజీవితముగలవాడు. ఇతరులతో వైరముగలవాడు, చోరుడు అగును. శుభుడన్నచో శుభము గలుగును. కాని ప్రభు దండనమువలన మరణమునొందును.

శ్లో॥ రంధ్రేనే నహజేతానే శ్రాకృత్యపింఠం నజాయతే ।

సాధిష్యోభ్యుత్కహావక్య జాయతే జ్ఞానరితః ॥ ౮౭

తా॥ అష్టమాధిపతి తృతీయధానమందున్న జాతకుడు సోదర శుభము లేనివాడు, అలసుడు, భృత్యహీనుడు, బలము లేనివాడగును.

వి| అష్టమాధికౌ శృతీయే బంధువిరోధీసుహృద్విరోధీచ|
వ్యంగోదుర్వాన్లోలః సోదరరహితో భవేన్ననుజః |

వృ. య. జా.

శృతీయమండవ్యరూధిపతి యుండగ బుట్టినవాడు బంధుమిత్ర విరోధి, అంగవైకల్యము గలవాడు. దుష్టవచనములాడువాడు, లోలుడు. సోదరులు లేనివాడు అగును.

శ్లో|| రంద్రేశే సుతథావస్థే మాతృహీనోభవేద్వికు||

గృహదూమి పితైర్హీనో మిత్రద్రోహీన సంకయః|| ౮౮

తా| అష్టమాధిపతి చతుర్థ భావమందున్న జాతకుడు మాతృ హీనుడు, గృహభూమ్యాది సుఖములేనివాడు, మిత్రద్రోహి యగును.

వి| నిధనేశే శుర్యగతే పితరిపుః రిపుగతాం లభేల్లక్ష్మీమ్|
పిశ్చపుత్రయోశ్చయద్ధం పితాచరోగాన్వితో భవతి|

వృ. య. జా.

చతుర్థ భావమండప్తమాధిపతి నిలచియుండగ బుట్టిన జాతకుడు తండ్రితో వైరముగలవాడు, శత్రువులవలన ధనమును పొందువాడు, తండ్రితో కలహమాడువాడు, తండ్రి రోగాన్వితుడు అగును.

శ్లో|| రంద్రేశే సుతథావస్థే జడబుద్ధిః ప్రణయతే|

స్వల్పప్రజోభవేజ్ఞాతో దీర్ఘాయుశ్చదనన్వితః|| ౮౯

తా. అష్టమాధిపతి పంచమమందున్న జాతకుడు మందబుద్ధి గలవాడు, తక్కువసంతానముగలవాడు, దీర్ఘాయుష్మంతుడు. ధనముతో కూడిన వాడు అగును.

వి| ఛిద్రేతౌ తనయస్తే క్రూరే సుతవిరహితః శుభే సుసుతిః|

జాతోపినై వ జీవతి జీవత్య ధకితవ కర్మరతః|| వృ. య. జా.

చాఛుడైన అష్టమాధిపతి పంచమమందుండగ జన్మించినవాడు సుతిహీనుడు, శుభుడున్నచో యోగ్యులైన సంతానముగలవాడు, అగును. ఒకప్పుడు ఆయుర్దాయము లేనివాడు, బ్రతికి యుండినచో

కేతవకర్మ లాచరించువాడు అగును.

“కేకవ” అనగా జూదరి లేక మోనగాడు అని అర్థము.

శ్లో॥ రంద్రేశే దివ్యభావస్థే శక్రజేతాభవేన్నరః॥

రోగయుక్త శరీశ్చ బాల్యే సర్వజలాద్యయమ్॥ F=

తా॥ శక్రభావమందు అష్టనూధిపతి యున్నవాడు శక్రపులను జయించువాడు, రోగయుక్తుడు, బాల్యమందు సర్వములచే గ నిజము చే గాని ప్రమాదము గలవాడు అగును.

వి॥ ఛిద్రేశేరిపు సంగతే దినకరే భూభృద్విరోధీగుణా॥

తుంకేనీదతి దృష్టిరోగకలితః శుక్రోసహోనో భృశమ్॥

భామేవక్షసి సంహోతోఽహిభయ భృతుం దార్తి భూతశ్చనా॥

సామ్యేవ్యాధి భయం శశోచమరణం సామ్యేక్షీతేనైవకిమ్॥

వృ. య. జా.

సూర్యుడష్టనూధిపతియై వష్టమందున్న సమయమున బుద్ధి నవాడు ప్రభువిరోధి, వష్టమందు గురుడు ఉచ్చలో నుండనేని దుఃఖములను పొందును. శుక్రుడన్నయెడల నేత్రరోగముచే ప్రబల దుఃఖమును పొందువాడు, కుజుడున్నయెడల వక్షోలమందు గాయములు గలుగును. శనియున్నయెడల సర్వభయము, గలవాడు, వెద్దకడుపు గలిగిపీడింప బడువాడు అగును. బుధుడున్నచో వ్యాధిపీడితుడగును. చంద్రుడున్నచో మరణము గలుగును. వీరికి శుభగ్రహ దృష్టి సంబంధము లున్నచో శుభము గలుగును.

“హోరాశాస్త్రమందు” బలభద్రుడుదూరించిన శ్లోకములో పాతాంతరిమిట్లున్నది.

‘భామేర్యాసహితో బుధేఽహిభయకృత్తుందార్తి భూతశ్చనా॥

కష్టంరాహు విదోహి తత్రశశభృత్సామ్యేక్షితే నైవకిమ్॥”

దీనిభావము.

కుజుడు అష్టనూధిపతియై వష్టమందున్నచో ఈర్ష్య గలవాడు బుధుడున్నచో సర్వభయము గలవాడు అగును. చంద్రరహువు

లున్నచో గొప్ప కష్టము గలుగును. చంద్రుడు శుభగ్రహాదృష్టి కల వాడైనచో శుభము కలుగును.

శ్లో॥ రంద్రోశీ దారణావస్థే తస్య తార్కాద్యయం భవేత్ |

వ్యాపారేన తవేద్దానిస్తస్మిన్ పాపయతే ద్రువమ్ ||

౯౧

తా॥ అప్తమాధిపతి సప్తమమందున్న జాతకునకు ఇద్దరు భార్యలుండగును. అప్తమాధిపతి పాపుడైనచో వ్యాపారమందు సప్తము కలుగును. (వ్యాపారశక్తియునకు జీవనోపాయమని గహించుటయు క్తము).

వి॥ మృత్యువతో సప్తమగే గుహ్యారుక్కు-స్త్రీ వల్లభో దుష్టః |

క్రూరే భార్యాద్యేషీ కళత్రదోషాన్మృతిం లభతే ||

వృ. య. జా.

సప్తమమందు అప్తమాధిపతియున్నచో గుహ్యరోగియు, దుష్టస్త్రీ భర్తయు, దుష్టుడు అగును. పాపుడైన అప్తమాధిపతి యున్నచో కళత్రమును ద్వేషించువాడు, కళత్రదోషమువలన మరణించువాడు అగును.

శ్లో॥ రంద్రోశీ మృత్యుతావస్థే జాతాదీర్ఘాయుషాయుతః |

నిర్వలె మద్యమాయుషాస్విచ్ఛాలో నింద్యోఽన్యనిందకః ||

౯౨

“ రుందః ” అని పాఠాంతము గలదు.

తా॥ అప్తమాధిపతి బలవంతుడై అప్తమమందున్నయెడల దీర్ఘాయువుగలవాడగును. అప్తమాధిపతి బలహీనుడైనచో మద్యమాయువు గలవాడు, చోరుడు నిందుడు. ఇతరులను నిందించువాడు అగును.

వి॥ నిధనవతో నిధనగతే వ్యవసాయీ వ్యాధినర్జితో నీగుక్ |

కెతవ కలాకలితవపుః కిలవకులేజాయతే విదితః || వృ. య. జా.

అప్తమాధిపతి అప్తమమందుండగ జన్మించినవాడు కృషిచేయువాడు, వ్యాధులు లేనివాడు, మంచి ఆరోగ్యము కలవాడు. జూద్య, విద్యయందు నేర్పరియు, జూదరుల కుటుంబమందు జన్మించువాడు, ప్రసిద్ధుడు అగును.

శ్లో॥ అష్టమే శవస్థానే దర్శద్రోహీచ నస్తికః॥

ఉష్ణ రత్నాపతిర్నైవ పరద్రవ్యాపహరకః॥ ౯౦

తా॥ అష్టమాధిపతి భాగ్య భావమందున్న జాతకుడు భర్తృమునకు ద్రోహము చేయువాడు. నాస్తికుడు, దుష్టురాలైన భార్యగలవాడు, పరద్రవ్యమును హరించువాడగును.

వి॥ మృతినాథే నవమస్థేవిస్సంగీ జీవఘాతకః పాపీ॥

నిర్భూధుర్నిస్సేషీ పూజావిముఖో ముఖవ్యంగః॥ వృ.య.శా

అష్టమాధిపతి నవమమందున్న జాతకుడు నిస్సంగుడు, జీవఘాతకుడు, పాపి, బంధువులు, స్నేహితులు లేనివాడు, పూజావిముఖుడు, ముఖ వికారము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ రంద్రే శే కర్మభావస్థే పితృపౌత్య వివర్జితః॥

వికుసః కర్మహీవకృయదన్వైవ కుభేషితే॥ ౯౧

తా॥ అష్టమాధిపతి దశమమందున్న జాతకుడు పితృసుఖము లేనివాడు, పిశుముడు, కర్మహీనుడు, యగును. శుభవీక్షితుడైనచో యీ దోషము లుండవు.

వి॥ కర్మగతే నిధనే శే నృపకర్మానీచకర్మనిరతశ్చ॥

అలసః క్రూరేనృభవస్తన యోవా జీవతిన మాతా॥ వృ.య.శా.

అష్టమాధిపతి దశమమందుగల జాతకుడు రాజోచ్ఛ్రోగము చేయువాడు, నీచకర్మలయందు అనురక్తిగలవాడు, అలసుడు అగును. పాపుడైనచో ఇతరులవలన జన్మించినవాడు లేక తల్లి లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ రంద్రే శే లాభభావస్థే పపాపే దనవర్జితః॥

బాల్యేదుఃఖీ సుఖీవకృద్దీర్ఘాయుశ్చ కుడాన్వితే॥ ౯౨

తా॥ అష్టమాధిపతి లాభస్థానమందు పాపులతో కూడియున్నచో జాతకుడు ధనహీనుడు. బాల్యమందు దుఃఖముల ననుభవించువాడు, తరువాత వయస్సులో సుఖమునొందువాడగును. శుభులతో కూడినచో దీర్ఘాయువు గలవాడగును.

వి॥ బృ ప హో. సారాంశమందు; పాశాంతరములో;

అష్టమేశే సుతేలాశే తస్య వృద్ధిరన్నజాయతే।

ద్రవ్యం నస్తీయతే గోపేష్ఠిగబుద్ధిగృవేజ్జనః॥

అష్టమాధిపతి లాభమందున్నప్పుడు జాతకునకు వృద్ధి కలుగ దనియు, గృహమందు ద్రవ్యముకొంచుమైన నుండజాలవనియు, జాతకుడు స్థిరమైన బుద్ధిగలవాడని చెప్పియుండెను.

వృద్ధయవర జాతకములో

లాభస్తే బాష్టమపే లాభ్యే దుఃఖీభవతి వ్యాత్।

దీర్ఘాయుస్సృప్యంతే పాపేల్పాయుర్నరో భవతి॥

అష్టమాధిపతి లాభభావమందున్నచో బాల్యమందు దుఃఖము నొందువాడు, తరువాత సుఖపడువాడగును. శుభుడైన అష్టమాధిపతి యున్నచో దీర్ఘాయువుగలవాడు. పాపుడైన అష్టమాధిపతి యున్నచో అల్పాయు గలవాడగును.

పరాశరుడు అష్టమాధిపతి శుభునిచో కలిసినచో దీర్ఘాయువును పాపునిచో కలిసినచో అల్పాయువని కొంతభేదమును చెప్పియుండెను.

కొ॥ రంప్రేకే వ్యయభావస్తేకుకార్యేవ్యయత్పిల్పా।

అల్పాయుక్వ తిరేజ్ఞాతః నపాపేవ విశేషతి॥

ఈ అష్టమాధిపతి వ్యయమందున్న జాతకుడు కుత్సితకార్యములకు ధనవ్యయమును. చేయుచు పాపులతో కూడినచో అల్పాయువు గలవాడగును.

వి॥ వ్యయసంస్థితే అష్టమేశే క్రూరే వాతస్కరో శతోనికృష్టశ్చ॥

ఆత్మగతిర్వ్యంగ వపుర్మృతిస్తు కాకాదిభిర్భక్ష్యః॥ వృ య జా

పాపుడైన అష్టమాధిపతి వ్యయ మందున్నప్పుడు తస్కరుడు

శకుడు, నికృష్టుడు స్వేచ్ఛాప్రవృత్తిగలవాడు అంగవైకల్యముగలవాడు అగును. మరణించినపిమ్మట యిట్టి జాతకుని శరీరమును కాకులుగ్రద్దలు మొదలగునవి భక్షించును.

భాగ్యే క ఫ ల ము

శ్లో॥ భాగ్యే శే లగ్నగేణాకో భాగ్యవాన్ టావవందితః॥

మకీంశ్యసురుపశ్య విద్యావాన్ జనపూజితః॥ ౯౭

తా॥ భాగ్యధిపతి లగ్నమందుగల జాతకుడు భాగ్యవంతుడు, ప్రభువులచే నమస్కరింపబడువాడు. సుఖీలుడు, మంచిరూపముగలవాడు, విద్యావంతుడు, జనులచే గౌరవింపబడువాడు అగును.

వి॥ లగ్నస్థే నవమేశేదేవాన్ గురూంశ్చ మశ్యతే శూరః॥

కృపణః క్షీణితికర్మా స్వల్పగ్రాసీ భవతిమతిమాన్॥ వృ.య. జా.

తా॥ లగ్నమందు భాగ్యధిపతి యుండగ పుట్టినవాడు దేవతలను గురువులను పూజించువాడు, శూరుడు, కృపణుడు ప్రభుకృత్యములను చేయువాడు, మితముగ భుజించువాడు. బుద్ధిమంతుడు అగును.

శ్లో॥ భాగ్యే శే దనధావస్థే పడితో జనవల్లభః॥

జాయతే దనవాన్ కాపి ప్రీ పుత్రాది సుఖావ్వికః॥ ౯౮

తా॥ భాగ్యధిపతి ధన స్థానమందున్నచో నాజాతకుడు పంపితుడు, జనవల్లభుడు. ధనవంతుడు, కాముకుడు. స్త్రీ, పుత్రాది సుఖము గలవాడగును.

వి॥ నవమాధిపతౌ ధనగేవృషభోవిదితః సుఖీలవాన్ సత్యః॥

సుకృతీవదనవ్యంగః చతుష్పనోత్పన్నపీఠావాన్॥ వృ.య. జా.

ధనస్థానమందునవమాధిపతియున్న జాతకుడు పురుష శ్రేష్ఠుడు, లోక విదితుడు. సుఖీలుడు, సత్యముపలుకుచాడు, పుణ్యాకర్మలు, చేయువాడు ముఖమునందు వికారముగలవాడు చతుష్పాద జంతువులవలన పీడింపబడువాడు అగును.

శ్లో॥ భాగ్యే శే త్రాత్యధావస్థే జాకో త్రాత్యసుఖావ్వికః॥

దనవాన్ గుణవాంశ్చాపి రూపకీలసవన్వికః॥ ౯౯

తా॥ భాగ్యధిపతి తృతీయ మందుండగ బుట్టినవాడు సోదర సుఖము గలవాడు, ధనవంతుడు, గుణవంతుడు, రూపకీల సమనిర్మతుడు అగును.

వి॥ సహజగతే సుకృతవతాయావస్థి బంధువశ్చలఃపురుషః॥

బంధుశ్రీరక్షణాద్యదిజీవతి బంధుభిస్తదాకహితః॥ వృ. య. జా॥
(బంధుస్త్రీ రక్షణాద్యది జీవితం బంధుభిస్సహితం)

సాహారత్నపాఠము.

త్వోయామగదు భాగ్యాధిపతియన్న జాతకుడు రూపవంతుడు, బంధువీతిగలవాడు, బంధువుల స్త్రీలనురక్షించువాడు, జీవితాంతము బంధువులతో కూడినవాడు అగును.

శ్లో॥ తాగ్యేశేషుర్య తావస్థే గృహాయన సుఖాద్వికః॥
సర్వసంపత్తి యుక్తకృ మాతృభక్తౌఠవేన్నరః॥ ౧౦౦॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి చతుర్థమందుండగ పుట్టినవాడు, గృహములు వాహనములుగలవాడు. సమస్త సంపదలుగలవాడు; మాతృభక్తిగలవాడు అగును.

వి॥ సుకృతేశేహిబుకస్థే పితృభక్తః పితృకృతేషు శ్రద్ధావాన్॥

విదితోమర్త్యః సుకృతే మైత్రేకర్మసుతిర్భవతి॥ వృ. య. జా॥

చతుర్థమందు భాగ్యాధిపతి గలజాతకుడు పితృభక్తిగలవాడు; తండ్రిచేయి సంపదలు శ్రద్ధగలవాడు, విడితుడు, పుణ్యశాలి, మిత్రకార్యరతుడు అగును.

(పరాశరుడు మాతృభక్తిగలవాడని చెప్పియుండగ, యవనాచార్యులు పితృభక్తి గలవాడని చెప్పియుండెను.)

శ్లో॥ తాగ్యేశేసుతతావస్థేసుతభాగ్య సమద్వికః॥
గురుభక్తి రతో ధీరో దర్మాత్మా పండితోనరః॥ ౧౦౧॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి పంచమములో నుండగ బుట్టిన మనుజుడు సంతాన మూలక భాగ్యము గలవాడు, గురుభక్తిగలవాడు, ధీమతుడు, ధర్మాత్ముడు, పండితుడు అగును.

వి॥ సుకృతగృహవే సుతస్థేసుకృతీ గురుజీవపూజనే నిరతిః॥

వపుషా సుందరమూర్తిః సుకృతసమేతాభవంతిసుతాః

వృ. య. బా॥

పంచమ మందు భాగ్యాధిపతియున్న జాతకుడు పుణ్యవంతుడు, గుణుడేవ పూజానిరతుడు, అందమైన శరీరముగలవాడు పుణ్యవంతులైన సుతులు గలవాడు అగును.

(పరాశరుడు పుత్రులు భాగ్యవంతులగుదురనియు, యవనుడు పుత్రులు పుణ్యముగలవారని చెప్పియుండెను.)

శ్లో. తాగ్యేశేషు భావనేన్వల్పతాగ్యోబిజేన్నరః॥

మాతులాది సుఖైర్వీనశత్రుతిఃపీడితస్పదా॥

౧౦౦

తా॥ భాగ్యాధిపతి వృష్టమందుండగ జన్మించిన జాతకుడు స్వల్ప భాగ్యముగలవాడు, మాతులాది సుఖము లేనివాడు, శత్రువుల చేపీడింపబడువాడు అగును.

వి॥ శత్రుప్రణతి పరాయణ ధర్మగతి కలితం కలావికలదేహమ్॥

దర్శననిందానిరతం సుకృతపతిః పవ్తగఃకరుణే॥ వృ.య.బా

వృష్టమందు భాగ్యాధిపతి యున్న జాతకుడు శత్రువులకు విధేయుడుగ నుండువాడు, ధర్మచింతగలవాడు, కళావిహీనమైన దేహము గలవాడు, దర్శనమాత్రమున ఇతగులను నిందించువాడు, యగును.

శ్లో. తాగ్యేశేదారభావనే దారణాగాత్సుఖోదయః॥

గుణవాన్ కీర్తిహంకారావతేద్విజనత్రమ్॥

౧౦౧

భాగ్యాధిపతి సప్తమమందున్న జాతకుడు భార్యవలన సుఖము గలవాడు, గుణవంతుడు, కీర్తివంతుడు అగును.

వి॥ వవమఽతౌ సప్తగే సత్యవతీ సువినయాసురూపాచ॥

శీలశ్రీయుతదయితా సుకృతయుతాజాయతేనియతమ్

వృ. య. బా॥

సప్తమమందునవమాధిపతి యున్న జాతకుని భార్య సత్యమును

వ్నూట్లాడునది, వినయముగలది, రూపవతి, కీలము, సంపత్తుగలది, పుణ్య కర్మచేయునది యగును.

1. భాగ్యేశ మృత్యుభావస్థే భాగ్యహీనో షరోభవేత్.

జ్యేష్ఠ బ్రాతృసుఖంనైవ తస్యజాతవ్య జాయతే॥

తా॥ భాగ్యాధిపతి అష్టమభావమందుగల జాతకుడు భాగ్యహీ నుడు, జ్యేష్ఠ సోదర సుఖములేనివాడు అగును.

వి. దుష్టోజాతుః విఘాతీ గృహబంధు వివర్జితః సుకృతరహితః॥

నవమేశమృత్యుగతే క్రూరేషండస్తు విజ్ఞేయః॥ వృ. య. జా.

నవమాధిపతి అష్టమ భావములోనున్నప్పుడు జాతకుడుదుష్టుడు, జంతుహింస చేయువాడు, గృహములు లేనివాడు, బంధువులచే విడువబడినవాడు, పుణ్యహీనుడు అగును. నవమాధిపతి పాపుడై అష్టమమందున్నచో నపుంసకుడగును.

వి. పాపగ్రహమైన నవమాధిపతి అష్టమమందున్నంత మాత్రమున నపుంసకయోగము చెప్పటయు క్తముగ నుండదు. దీనినే ప్రధాన ముగ నీసుకొని చెప్పదలచినయెడల;

1. వృషభలగ్నమునకు ధనస్సులో (అష్టమమందు) శనియున్నప్పుడు, 2. మిథున లగ్నమునకు మకరమందు (అష్టమము) శని యున్నప్పుడు 3. సింహులగ్నమునకు మీనమందు (అష్టమము) కుజుడున్నప్పుడు 4. ధనుర్ల గ్నమునకు కర్కటకమందు రవి యున్నప్పుడు 5. మీనలగ్నమునకు తులయందు కుజుడున్నప్పుడు నపుంసక యోగమును చెప్పవలసి యుండును. నపుంసక యోగమునకు తాత్పర్యమేమనగాఁ సంతానోత్పాదకశక్తి సామర్థ్యములు లేకపోవుటయని గ్రహించవల యును. పై గ్రహస్థితులుగల జాతకులుసంతానవంతులై యున్నారు.

నపుంసకయోగము రెండు విధములుగ గనబడుచున్నది.

- 1. జన్మతః నపుంసకుడుగ నుండువాడు (అనగా అంగహీనుడనిభావము)
- 2. ఇతర కారణములచేత నపుంసకుడైనవాడు. ఈ సందర్భములో ప్రాచీనులచే చెప్పబడిన విషయములు ముందు వినరింపబడుచున్నవి.

వరాహమిహిరుడు మొదలగువారు నపుంసక యోగములను రెండు గ్రహములమొక్క సంబంధముతో చెప్పియున్నారు. యవనాడు ఒక గ్రహసంబంధముతో చెప్పియున్నాడు. క్లీబయోగములను గురించి వరాహమిహిరుడు;

అన్యోన్యం యదివక్యతః శశిరవీ య ద్వార్కి సామ్యాకథా.
వక్రవాసమగం దినేశ మసమే వంద్రోదయా చేత్పితౌ.
యగ్గౌజ్జ్వ గతావపీందుకళితా దూమ్యాత్మజే నేషితౌ.
పుంభాగే పితలగ్నకీతకిరణాః షట్తీబయోగాః స్మృతాః॥

ఈ శ్లోకముందు ఆరు నపుంసక యోగములు చెప్పబడినవి.

1. సమరాశి యందుగల చంద్రుడు, విషమరాశి యందుగల సూర్యుడు ఒకరి నొకరు చూచినప్పుడు,

2. సమరాశియందుగల శని విషమరాశి యందుగల బుధుడు ఒకరి నొకరు చూచి నప్పుడు,

3. విషమరాశియందుగల కుజుడు సమరాశియందుగల సూర్యుని చూచినప్పుడు,

4. విషమరాసులందుగల చంద్రజన్మలగ్నములు, సమరాశి గతుడైన కుజునిచేత చూడబడినప్పుడు,

5. సమరాశి యందుగల చంద్రుడు, విషమరాశియందుగలబుధుడు కుజునిచేత చూడబడినప్పుడు,

6. లగ్న, శుక్ర, చంద్రులు ముగ్గురు ఏరాశియందున్నను పురుష నవాంశములను పొందినప్పుడు నపుంసక యోగములని చెప్పబడినవి.

ఈ ఆరు యోగములలో మొదటి మూడు యోగములు స్త్రీ పురుషాంగ హీనులగు నపుంసకుల జన్మమును, మిగిలిన మూడు యోగములు స్త్రీ పురుష ధర్మహీనయోగములనియు వీరికి మర్మాంగములున్నను సంతానోత్పాదక శక్తిసామర్థ్యము లుండనేరవనియు తెలియ చేయబడినది. గర్భమనగా శుక్లశోణిత సంయోగ సంభవము.

అదు శుక్లాధిక్యమైనపుడు పుగుషుడు, శోణితాధిక్యమందు స్త్రీయని శుక్లశోణితములయొక్క సామ్యమునందు నపుంసకమని గ్రహించ వలయును.

మొదటి మూడు యోగములలో మొదటిదానియందు పురుష రూపుడైన సూర్యుడు ఓజరాశియందుండుటచేత శుక్లాధిక్యము, స్త్రీ రూపుడైన చంద్రుడు సమరాశియందుండుటచేత శోణితాధిక్యము గలుగునని స్పష్టములగుచున్నది. విషప్రతికి నిర్దేశు సమానబలవంతు లగుటచేత శుక్లశోణితములకు సమత్వము చూపబడినది. సూర్య చంద్ర పరిస్పృ వీక్షణముచేత శుక్లశోణిత సంబంధము సమత్వము నొందుటచేత నపుంసకత్వ ప్రసక్తి గలిగినది, విషమసమరాశి గతులగు రవి చంద్రులకు పరస్పరవీక్షణములేనిచో నపుంసకత్వ ప్రసక్తియింకాదు. ఈ యోగమందు విషమరాశి గత రవికి సమరాశి గత చంద్రునకు అన్యోన్య వీక్షణము చతుర్దశమ స్థితియందు ఒకనికి పాదోపదృష్టి, ఒకనికి పాదదృష్టి గలుగును. లేక జాతక పద్ధతిరీతిచే దృష్ట్యానయన ప్రకారము షష్టాష్టమములందున్న రవిచంద్రులకు పూర్ణదృష్టియు సంభవమగును. పాద, పాదోప దృష్టులు శుక్లకృష్ణాష్టములందు సంభ వించును. కనుకనే అష్టమియందు స్త్రీ పురుష సంప్రయోగమునకు నిషేధము చెప్పబడినది. మరియు సప్తమదృష్టి శుక్లచతుర్దశిపూర్ణిమ లందు గలుగుటచేత శుక్లచతుర్దశి పూర్ణిమలందు గూడ గర్భాధా నము నిషేధింపబడినది. కృష్ణచతుర్దశిమావాస్యలందు శీరోదయ గ్రహమగు చంద్రుడు (శ్రీమదృష్టి గలవాడగుటచేత) పృథ్విదయ గ్రహమగు రవియు అన్యోన్య వీక్షణము గలవారగుటచేత యీ రెండు తిథులు గర్భాధానమునకు నిషేధింప బడినవి. (పర్వతిథులు గర్భాధానమునకు నిషేధింపబడినవి)

అష్టమి, చతుర్దశి, ఆమావాస్య, పూర్ణిమలు పర్వదినములుగ

ఋషు వురాణములో;

చతుర్వక్యవ్యమ్నాచై వ అమావాస్యాయా పూర్ణియా।

పర్వాణ్యేతాని రాజేంద రవిసంక్రాంతిరేవచ। అని గలదు.

2,3 యోగములు గూడ శుక్ల శోణిత సామ్యము వలననే నపుం సకత్వమునకు కారణము, ఈ మూడు యోగములందు వ్యంజనహీనులైన నపుంసకులు జన్మించెదరు.

విగిలిన 4,5,6 యోగములందు జన్మించిన స్త్రీ పురుషులు స్త్రీ పురుష ధర్మహీనులనగా సంభోగమందసమర్థులుగా నుండ గలరు. యోగకర్త బలహీనుడైనచో వానిదశయందు మంత్రమే నపుంసకత్వము(సంతానోత్పాదక శక్తి రాహిత్యము) సంభవించును.

2వ యోగమందు రవిచంద్రస్థానములో రవిచంద్ర పురు లగు శనిబుధులు గ్రహింపబడినారు.

3వ యోగమందు రక్తస్థరూపుడగు కుజుడు విషమరాశియం దుండి సమరాశియందుగల పుగుష రూపసూర్యుని చూచుటవలన నపుంసక యోగము.

4. విషమరాశులందుగల లగ్న చంద్రులు కుజునిచే చూడ బడినను నపుంసకయోగము. ఇది పూర్ణనపుంసకయోగము కాదు.

5. యుగ్మరాశియందుగల చంద్రుడు విషమ రాశియందుగల స్త్రీ నపుంసక గ్రహమగు బుధుడు పుగుషస్వరూప కుజునిచే చూడ బడినప్పుడు నపుంసక యోగము. ఇదియు పూర్ణయోగముకాదు.

6. లగ్న శుక్ర చంద్రులలో శుక్రచంద్రులు స్త్రీ గ్రహములు పుగుషాంశములతో కుండుటచేత లగ్నముగూడ పురుషాంశమును పొందుటచేత నపుంసక యోగము. ఇదియు పూర్ణ యోగముగాదు.

(పుంసపుంసకులకు స్తనము లుండుట, స్త్రీయొక్క ముఖము వంటి ముఖముండుటయు) స్త్రీ నపుంసకులకు స్తనములు లేకపోవుట పురుష ముఖమువంటి ముఖముండుటయు యోగ కర్త గ్రహములనుబట్టి నిర్ణయించవలయును.

నపుంసకుల ప్రస్తావనలో. “స్మృతిముక్తాఫలోమందు, నారద
వ్యాఘ్రము;

చతుర్దశవిధశ్శాస్త్రే) మండోద్భ్రష్టోమనీషిభిః।
చికిత్స్యశ్చాచికిత్స్యశ్చశేషాముక్తోవిధిఃకమాత్ ।
నిసర్గమండోఽముష్కశ్చ పశుమండస్తథైవచ।
అభిశాసాదురోరోగా దేషకోధా త్తథైవచ।
ఈర్ష్యా మండశ్చ సేవ్యశ్చ వాతరేతాముఖేభగః।
అక్షిప్తోమోఘబీజశ్చ శాలీనోన్యాపతిస్తథా ।ఇతి॥ అని గలదు.

శాస్త్రకారులు నపుంసకులను గురించి చెప్పఁచు చికిత్సకువీలై న వారు, చికిత్సకు వీలుకానివారు కలిసి మొత్తము 14 మంది నపుంస కులు గలరనిరి. వారిలో 1 నిసర్గమందుడు, (జన్మతఃలింగ వృక్షణ రహితుడు) 2 అముష్కడు (ఛిన్నవృక్షణుడు) 3. పశుమందుడు (18 దిన ములకొకమారు స్త్రీ భోగము గలవాడు) 4 శాపమందుడు (గురుశా పమువలన నపుంసకత్వము నొందినవాడు) 5. రోగ మందుడు (రోగము వలన పుంస్తవము లేనివాడు) 6. దేవకొపమందుడు (అర్జునునివలననేవతా కొపమువలన వీర్యశక్తి నశించినవాడు) 7. ఈర్ష్యమందుడు (ఈర్ష్య వలన వీర్యశక్తిని పోగొట్టుకొనినవాడు) 8. స్త్రీలకుపచారములను చేయుటచేత నపుంసకత్వము గలవాడు) 9. వాతరేతిస్కుడు (వాత దోషముచేత వీర్యశక్తి లేనివాడు) ముఖభాగము (నోటిని భగముగ నుపయోగించువాడు) 10 అక్షిప్తమందుడు (రేతస్సును నిరోధించుట చేత నపుంసకత్వము నొందినవాడు) 11. మోఘబీజుడు (గర్భమును కల్గించు శక్తిలేని రేతస్సుగలవాడు) 12. శాలీనుడు (దుఃఖమువలన పుంస్తవమును పోగొట్టుకొనినవాడు) 14. అన్యాపతి (భార్యకంటె భిన్నమైన యితర స్త్రీలయందు పురుష ధర్మము గలవాడు) అని వివరింపబడెను.

పైన ఉదహరించినవారిలో మొదటి యిద్దరు చికిత్సకు వీలు లేనివారు. మిగిలినవారు చికిత్సకు లగినవారు.

వరాహమిహిరుడు స్త్రీ పురుష గ్రహ సంబంధముతో చెప్పిన మొదటి మూడు యోగములు అచికిత్సులగు నిస్సర్గవండ్, అనుష్క విషయములనియు, మిగిలిన మూడు యోగములు చికిత్సులగు పక్ష మాడారు, విషయమని పమన్వియించవలయును. యవనాచార్యుడు భాగ్యధిపతియొక్క అష్టమస్థితిని బట్టి మాత్రమే నపుంసకత్వయోగ మునుచెప్పటచేత ఈయోగముగూడ చికిత్స్య నపుంసకవిషయమని గ్రహించవలయును చికిత్సనపుంసక యోగములకు కారణభూతులగు గ్రహములు పుత్రకారక గ్రహముగు గురుసంబంధము గలవారై నచో సట్టివారికి శాస్త్రాక్ష చికిత్సలను చేయించినయెడల సంతానముగలుగు ననియు; గురు సంబంధము లేనప్పుడు, ఇతర సంతాన యోగములు బలమైనవి లేనప్పుడు, నపుంసక యోగకారక గ్రహములకు బలము పట్టినప్పుడు, చికిత్సాదులవలన గూడ సంతానము కలుగదనియు చెప్పవలయును. సంతాన ప్రదయోగములు; నపుంసక యోగములు పట్టినప్పుడు బలహీనులైనవారి దశలందు సంతానము కలుగదనియు, బలవంతుని దశయందు సంతానము గలుగుననియు చెప్పవలయును. ఈ విషయమై సారావల్యాది గ్రంథములను గూడపరిశీలించవలయును. గ్రంథ విస్తరమగుటచే నిక్కడ వివరించలేదు.

పైన వ్రాసిన విషయముల నన్నింటిని ఆధానలక్ష్యమందు జాతకమందు సంతానప్రశ్నమందుగూడ విచారించి జాతకునకు పుత్రోత్పాదక శక్తిని నిర్ణయించవలయును.

వధూవర జాతక పరిశీలనలో గూడ స్త్రీ పురుష జాతకము లందుగల గ్రహస్థితినిబట్టి సంతానభావవిచారణ చేయవలయును.

శ్లో॥ తాగ్యేతేభాగ్యతావప్తే దహభాగ్యనమన్వికః॥
గుణసౌందర్య వంపన్నో సహజేభ్యః సుఖంబహుః॥

తా|| భాగ్యధిపతి భాగ్యభావమందున్నచో బహు భాగ్యవంతుడు, గుణసౌందర్యసంపన్నుడు, సోదరాదులసఖము గలవాడు అగును.

వి|| సుకృతపతిః సుకృతస్థః స్వబంధుభిః ప్రీతిమనుచ్చీత సమమ్ |
దాతారం దేవగురుస్వ జనశ్శత్రాదిషుచ భక్తమ్ వృ.య.జా.

భాగ్యధిపతి భాగ్య భావమందుండగ బుట్టినవాడు బంధుప్రీతి గలవాడు, అందరియందు సమభావముగలవాడు, దాత, దేవ, గురు, స్వజన శత్రుత్రాది వర్గమునగ దభిమానము గలవాడు అగును.

శ్లో|| భాగ్యేశ్వర్య రావృష్టే జాతో రాజాఽతతత్పమః ||
మంత్రిపేనాపతిర్వాపి గుణవాన్ జనపూజితః || ౧౦౬

తా|| భాగ్యధిపతి రాజ్యభావమందుగల జాతకుడు ప్రభువు లేక ప్రభువుముడు, మంత్రి, లేక సేనాధిపతి, గుణవంతుడు, జనులచే పూజింపబడువాడు అగును.

వి|| స్పృశకర్మాణం శూరం ఖ్యాతం స్పృశలాభినం స్వకర్మకరతమ్ |
మాతురవిష్ణుం కురుతే సుకృతశిర్షగనగృహాలీనః |
వృ. య. జా.

దశమభావమందు భాగ్యధిపతియున్న జాతకుడు రాజకార్యములు చేయువాడు, ఖూరుడు ఖ్యాతిగలవాడు, రాజువలన లాభము గలవాడు, స్వకర్మ నిరతుడు, తల్లికి ఆనుకూలుడు యగును.

శ్లో|| రాగ్యేశే లాభరావృష్టే దవలాతో దినే దినే |
దక్షోగురు జనానాం చగుణవాన్ పుణ్యవానపి || ౧౦౭

తా|| భాగ్యధిపతి లాభభావమందుండేనేని యాజాతకుడు ప్రతి దినమందు ధనలాభముగలవాడు, గురువులయందు నెద్దలయందు, భక్తిగలవాడు, గుణవంతుడు; పుణ్యవంతుడు అగును.

వి|| దీప్తాయుద్ధర్మపరోధనేశ్వరః సేనాలో నృపతిలాభీ |
సుస్పృతఖ్యాతిః సతతం సుస్మృతవిభౌ లాభభవనస్థే | వృ.య.జా. |
భాగ్యధిపతి లాభమందుండగ పుట్టినవాడు దీప్తాయుష్మంతుడు

ధర్మపరుడు, ధనవంతుడు, స్నేహశీలి. ప్రభుమూలకలాభము గలవాడు, సుకృతము, భ్యాతిగలవాడు అగును.

శ్లో॥ తాగ్యేశే వ్యయధావస్థే తాగ్యహవి కరోన్మతామ్ |

కుజకార్యే వ్యయోనిక్యం నిర్వనోఽతిపి సంగమాత్ ||

౧౦౮

తా. భాగ్యాధిపతి వ్యయమందుగల జాతకుడు భాగ్యము లేనివాడు, శుభకార్యములకు ధనవ్యయమును చేయువాడు, అతిధి సత్కారములను చేయుటవలన నిష్ఠుడు అగును. (భాగ్యాధిపతి పాపగమామై వ్యయమందున్న జాతకులు దుర్మార్గవ్యయమును చేయువారు లోభులు అపవార్గ ధనవ్యయ శీలులుగలరు.) సింహలగ్న జాతకులకు వ్యయమందు భాగ్యాధిపతియగు కుజుడు నీచలోనున్న జాతకులు ధర్మమూలక ధనవ్యయమును చేయుటలేదు. వృషభలగ్న జాతకులు భాగ్యాధిపతియగు శనివ్యయమందు నీచలో నున్నప్పుడు గూడ దుర్మార్గముఁ వలన ధనవ్యయమును చేయుచున్నాడు ఈ కుజ శనులకు గురు శుక్రాది శుభ సంబంధమున్నప్పుడు మిత్రమధనవ్యయము జరుగుచున్నది. మీనలగ్నజాలకు వ్యయమందుకుజుండగ నిశ్చేకువ్యయము జరుగుచున్నది. మిథునలగ్నజాలకు వ్యయమందు శనియున్నప్పుడు మోసగింపబడుటచేత ధననష్టము గలుగుచున్నది.

ఇది తాగ్యేకపంఠము

త ర్మై శ ఫ ల మ్

శ్లో॥ కర్మేశలగ్న గేజాత్ విద్వాన్భ్యాత్ దనీకవిః |

తార్యోగీ మనీపక్వాత్ ధనవృద్ధిర్నివేదినే |

౧౦౯

తా. దశమూధిపతి లగ్నమందుండగ జన్మించినవాడు విద్వాంసుడు, ధనవంతుడు కవి, బాల్యమందు రోగపీడితుడు. తరువాత సుఖవంతుడు, దినదిశము వృద్ధిపొందు ధనము గలవాడు అగును.

వి॥ దశమపాదే లగ్నగతే మార్యవైరీ పితరీధవతిధక్తః॥

దుఃఖీ గతః పితాబాల్యే పరపురుషరతా భవతి మార్యా॥

వృ. య. జా॥

దశమాధిపతి లగ్నమందున్న చాతకుడు మార్యవైరముగల వాడు, పితృధక్తీగలవాడు, దుఃఖమునొందువాడు, బాల్యమందు తండ్రి మరణించువాడు, తల్లి పరపురుష సంబంధముగలసియ్యగును.

పరాశరుడు యీ శ్లోకములో మార్యవిషయమును చెప్పలేదు. యవనాచార్యుడు మార్యవిషయమును చెప్పుచు పరపురుష రతురాలగు నవి చెప్పియుండెను. ఈ ఫలము నింతి మాత్రముచేత చెప్పకూడదు. ఈఫలము భావస్థ గ్రహఫలము మాత్రమే గనుక యోగజమైన ఫలమును గూడ విచారించి చెప్పవలయును.

శ్లో॥ రాజ్యేణి దనరావస్థే దనవాన్ గుణనంయుతః॥

రాజమాన్యో వదాన్యక్ష్మ పిత్రాది సుఖనంయుతః॥ ౧౧౦

తా. రాజ్యాధిపతి ధనభావమందుండగ జన్మించిన పురుషుడు ధనవంతుడు, గుణవంతుడు, రాజమాన్యుడు, వదాన్యుడు, పిత్రాది సుఖముగలవాడు అగును.

వి. విత్తస్థే గగనపతౌ మాత్రాన్యాయా లలితఃసుతోభవతి॥

లోభీమారీ దుష్టః స్వల్పగ్రాసః సుతమకర్మా॥ వృ.య.జా॥

నారా రత్నమందుదహించినవృద్ధ యవనజాతక శ్లోకములో “మాత్రాన్యాయా లలితఃసుత “అనుటకు మారుగ” మాత్రాపాలిత సుతః॥ అని | స్వల్పగ్రాసః” అనుటకు బదులుగ “స్వల్పగ్రామః” అనియు పాఠ భేదముగలదు.)

దశమాధిపతి ధనస్థానమందున్న చాతకుడు సవతితల్లిచే పోషింప బడువాడు, లోభి, తల్లియందు దుష్టముగ ప్రవర్తించువాడు, స్వల్ప గ్రామము గలవాడు. (లేకచిన్న గ్రామమందు నివసించువాడు,) నూక్కుములైన కనులను చేయువాడు అగును.

శ్లో॥ కర్మేకే సహజేజాకో బ్రాత్యుత్పత్క సుఖాన్వితః॥

విక్రమీ గుణనంపన్నః వాగ్మీనత్కరతో నరః॥

॥౧౦౧౧॥

తా॥ దశమాధిపతి తృతీయ మందున్న జాతకుడు సోదర, భృత్య సుఖముగలవాడు, పరాక్రమ వంతుడు, గుణసంపన్నుడు, వక్త, సత్య ప్రేయుడు అగును.

వి॥ మాతృ స్వజనవికోధీ నేవా నిరతో న కర్మణి సమర్థః॥

మాతులకుల పాలితస్యాత్ దశమఃశౌ సహజ భవనగ తే॥

వృ. య. జా॥

తృతీయుఁడు దశమాధిపతియున్న జాతకుడు తల్లిని, స్వజన మును విరోధించువాడు, నేవానిరతుడు, పనిచేయుటయందసమర్థుడు, మేనమామలచే పోషింపబడువాడు, అగును.

శ్లో॥ కర్మేకేమితావస్థే సుఖీమాత్మహితేరతః॥

యాన-తుః-పి-గృహధీకోగుణవాన్ ధనవానపి॥

౧౦౧౨

తా॥ కర్మాధిపతి సుఖభావమందుగల జాతకుడు సుఖవంతుడు, తల్లికి సుఖమును కూర్చువాడు, వాహనములు-భూములు-గృహములు గలవాడు అగును.

వి॥ దశమపేంబుగ తేనిరతఃసుఖేపితరిమాతరిపోషణపూజనే॥

సకలలోకదశా మమృతాయతే నృపతిసంధవలాభ విభూషితః॥

వృ. య. జా॥

దశమాధిపతి చతుర్థమందున్నచో సుఖముగలవాడు, మాతా పితరుల పోషణయందు, పూజించుటయందు ఆసక్తి గలవాడు, సమస్త జనులకు ఆనందము కలిగించువాడు, ప్రభువువలన లాభము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ కర్మేకే మితావస్థే నర్వవిద్యానమన్వితః॥

నర్వలా సాన యుక్తో ధనవాన్ పుక్రవానపి॥

౧౦౧౩

తా॥ దశమాధిపతి పంచమందున్నచో సకలవిద్యాసమన్వితుడు,

ఎల్లప్పుడు సంతోషముగలవాడు, ధనవంతుడు, శుభ్రవంతుడుఅగును

వి॥ శుభకర్మకోఽవిడంబీ నృపలాభీ గీతవాద్యనిరతఃస్యాత్ |

గగనవతో తనయగతే పాలయతి చ తత్సుతంమాతా | వృ.య.జా॥

దశమాధిపతి పంచమమందుండెనేని శుభకర్మలను చేయువాడు, రాజువలన లాభముగలవాడు, గీతవాద్యనిరతుడు, తల్లిచేత పాలింపబడువాడు అగును.

శ్లో॥ కర్మేశే రిషభావస్తే ఏకసౌఖ్య వివర్జితః |

చతురోఽపిదస్త్రీనః క కుఃపరిపీడితః ||

౧౧౪

తా॥ దశమాధిపతి శత్రుభావమందుండగ జన్మించినవాడు పితృసౌఖ్యము లేనివాడు చతురుడైనను ధనములేనివాడు, శత్రుబాధగలవాడు అగును.

వి॥ అంబరపే రిపుసంస్థే క్రూరేబాలోఽతికష్టభాక్ భవతి |

పురుషః పశ్చాదీశఃపరపురుషరతనిరతా తథామాతా | వృ.య. జా॥

దశమాధిపతి శత్రుభావమందుండెనేని జాతకుడు అతికష్టములను పొందువాడు. యౌవనమందు ఆధిపత్యముగలవాడు, అగును. జాతకుని తల్లి పరపురుషాసక్తి గలదగును.

శ్లో॥ రాజ్యేశే దారణావస్తే జాకోదారసుఖాన్వితః |

మనస్విగుణవాన్ వాగ్మీ సత్యధర్మరతః నదా |

౧౧౫

తా॥ రాజ్యాధిపతి సప్తమభావమందుండగ జన్మించినవాడు భార్యాసుఖము గలవాడు. మనస్వి, గుణవంతుడు, వక్త, సత్య ధర్మరతుడు అగును.

వి॥ సుతవతీ శుభరూపసమన్వితా రమణిమాతరి పాలనలాలసా |

భవతి తస్య సరస్య నిరంతరం ప్రీయతమాంబరపేదయతాగతే |

వృ. య. జా.

దశమాధితి సప్తమమందుగల జాతకునిభాంధ్య సంతానవతి, యోగ్యమైన రూపముగలది, ఛర్తయొక్క- తల్లిని ఆదరించునది, ఛర్తకు ఇష్టురాలు అగును.

శ్లో॥ కర్మేకే రంధ్రభావస్తే కర్మహీనో భవేన్నరః
దీర్ఘాయురవ్యసౌ జాతః పరనిందాపరాయణః॥ వృ. య. జా॥

తా॥ దశమాధితి రంధ్రభావమందు గలజాతకుడు కర్మహీనుడు దీర్ఘాయుష్ముతుడు, పరినిందచేయువాడు అగును.

వి. అంబరఃతిరిప్తమగః క్రూరశ్చైరం మృషాన్వితందుష్టమ్।

మాతరిసంతాపకరం జనయతి తనుజీవితం కితవమ్॥ వృ. య. జా॥

పాపియైన దశమాధితి అష్టమములోగల జాతకుడు చోరుడు, అసత్యమాడువాడు, దుష్టుడు తల్లిని దుఃఖపెట్టువాడు, అల్పాయువు గలవాడు, మోసగాడు అగును.

(పరాశరుడు దీర్ఘాయుష్ముతుడని చెప్పగ, యవనుడు అల్పాయువు గలవాడని చెప్పియుండెను.)

శ్లో॥ రాజ్యేకే భాగ్యభే జానో రాజా రాజకులోద్భవః।
తత్పమోన్యకులోత్పన్నో దవపుత్రాదిసంయుతః॥ ౧౧౭॥

తా॥ రాజ్యాధితి భాగ్యభావమందున్న జాతకుడు రాజకుల మందు బన్మించినచో ప్రభువగును. ఆన్యవంశమందు బన్మించిన యెడల ధన పుత్రాదులతో కూడిన వాడై రాజునో సమానుడగును.

వి. శుభశీల స్పద్యుధూ సన్మిత్రో దశమచే నవమలీనే।

తన్మాతాపి సుశీలా సుశ్రవతీ సత్యవచనరతా। వృ. య. జా.

దశమాధితి నవమభావమందుండగ పుట్టినవాడు శుభశీలుడు, యోగ్యులైన బంధువులు, మిత్రులు గలవాడగును. జాతకుని తల్లి సచ్చీలము గలది, పుణ్యవంతురాలు, సత్యవచనప్రీతి గలదియగును.

శ్లో॥ కర్మేకే రాజ్యభావస్తే సర్వకర్మపటాః సుఖీ।
నిక్రమీ నత్యవక్తా చ గురుభక్తిరతో నరః॥ ౧౧౮॥

తా॥ దశమూధిపతి దశమమందుగల జాతకుడు సర్వకర్మల యందు విమర్శకుడు, సుఖముగలవాడు, పరాక్రమవంతుడు. సత్యమును మాట్లాడువాడు. గుగుభక్తిగలవాడు అగును.

వి॥ గగనజతి క్షగనగతో జవయతి జననీ సుఖ పదం పురుషమ్॥

జననీకులవిఫలసుఖం | పకటితఘటనాఽటీయాంసమ్॥ వృ.య.జా.

దశమూధిపతి దశమ భావముందుగల జాతకుడు తెల్లికి సుఖమునుచేకూర్చువాడు, మాతృవంశమువలన విశేషసుఖము గలవాడు, ప్రత్యక్షఘటనయందు సమర్థుడు అగును.

శ్లో॥ రాశ్యేశే లాభభావస్తే తాత్ దనసుతావ్వితః॥

హర్షవాన్ గుణవాంశ్చాపి వత్యవత్తపదాసఖీ॥

౧౧౯

తా॥ రాజ్యాధిపతి లాభస్థానమందున్న యెడల జాతకుడుధనము, పుత్రులు గలవాడు, సంతోషము గలవాడు, గుణవంతుడు, సత్యమును మాట్లాడువాడు, సుఖముగలవాడు అగును.

వి. నూనోజ్ఞతి భ్రాగంతథాచసుతరక్షీణో వేన్నుఖనీ॥

దీర్ఘాయుర్మాతృసుఖః పురుషోలాభాశీ తేంబరకే॥ వృ.య.జా॥

దశమూధిపతి లాభస్థానమందున్న జాతకుని తెల్లి భర్తను విడిచి పెట్టును. జాతకుని రక్షించును. మరియు జాతకుడు దీర్ఘాయుచ్ఛంతుడు. మాతృసుఖము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ రాశ్యేశేవ్యయిభావస్తే వ్యరాజగృహేవ్యయః॥

శక్రతుకోఽపిరయంవిత్వం చతురశ్చాపిచింతితః॥

౧౨౦

తా॥ రాజ్యాధిపతి వ్యయభావమందుగల జాతకునకు రాజమూలక ధనవ్యయము గలుగును. శక్రభయము గలుగును. మరియు చతురుడు, చింతలు గలవాడు అగును.

వి. మాత్రోజ్ఞతో నిజబలః శుభకర్మా వ్యతికర్మరతచేతాః॥

వ్యోమఽత్యోవ్యయసంస్తే దేశాంతరగళ్ళపాపఖగే॥ వృ.య.జా॥

దశమూధిపతి వ్యయభావమందున్న పురుషుడు తెల్లిచేత విడువ

బడువాడు, బలాభ్యుడు, శుభకర్మలను చేయువాడు, రాజకార్యములను చేయువాడు అగును. దశమాధిపతిసాముడై వ్యయమందున్నచో దేశాంతరగతుడగును.

ఇది కర్మేకపలము.

లా భే క ష ల మ్.

శ్లో. లాభేకే లగ్నగేజాతః సాత్త్వి క్ దనవన్సుఖీ॥

నమదృష్టిః కవిర్వాగ్మీ సదా లాభనమన్వితిః॥ ౧౨౦

తా॥ లాభాధిపతి లగ్నమందున్నచో జాతకుడు సాత్త్వికుడు, ధనవంతుడు సుఖముగలవాడు, సమస్తృష్టిగలవాడు, కవి, వక్త, ఎల్లప్పుడు లాభముగలవాడు అగును.

వి॥ స్వల్పాయు ర్బలకలితః శూనోదాతాజనప్రియశ్శుభగః॥

లాభపతేలగ్నగతే తుచ్ఛాద్ధోమాన్మృతిం లభతే॥ వృ. య. జా॥

లాభాధిపతి లగ్నగతుడైనచో నాజాతకుడు అల్పాయువు గలవాడు, బలవంతుడు, శూరుడు, దాత, జనప్రియుడు. యోగ్యుడు అగును. నీచ దోషములవలన మృతించెందును.

శ్లో॥ లాభేకే దనదావస్తే జాతస్సర్వదనాన్వితః॥

సర్వసిద్ధియోకోదాతాద్మికకృసుఖీసదా॥ ౧౨౧

తా॥ లాభాధిపతి ధనభావముందుండగ పుట్టిన జాతకుడు సమస్తైశ్వర్యములుగలవాడు, సమస్త సిద్ధులుగలవాడు, దాత, ధార్మికుడు, సుఖవంతుడు అగును.

వి. విత్తగతేలాభపతావ్రుత్పన్నభుగల్పభోజనోఽల్పాయుః॥

అన్యకపాలీ చారఃకూరేసామ్యేచధనకలితః॥ వృ. య. జా॥

పాపియైన లాభాధిపతి ధనస్థానమందుండగ జాతకుడు ప్రాప్తవస్తువులతో తోగము నమధవించువాడు, అల్పముగ భుజించువాడు, అల్ప

యువు గలవాడు, దర్శినుడు, చోరుడు అగును. శుభుడైన లాభాధిపతి యున్నచో ధనవంతుడగును.

శ్లో॥ లాభేశే సహజే జాతః కులః పరమకర్మిణః॥

దర్శి త్రాత్యసుఖోపేతః కుంఠో గతయం క్యచిత్॥

౧౨౩

తా॥ లాభాధిపతి తృప్తీయమందుండగ బుట్టినవాడు సర్వకార్యక్షణలుడు. ధనవంతుడు, సోదర సుఖము గలవాడు, ఒకప్పుడు కుంఠలో గము గలవాడు అగును.

వి. బంధుస్త్రీపాలనకః సుబాంధవో బంధువత్సలస్తుశుభే॥

లాభేశే సహజగ తే బంధూనామాశ్రయోరిపుచ్చేత్తా॥ వృ. య. జా

శుభుడైన లాభాధిపతి తృప్తీయమందున్న జాతకుడు బంధుస్త్రీపాలకుడు, మంచి బంధువులు గలవాడు, బంధు ప్రీతిగలవాడు, బంధువుల క్షాత్రయమిచ్చువాడు, క్షత్రువులను నశింపజేయువాడు అగును.

శ్లో॥ లాభేశే సుఖభావస్తే లాటో మాతృకులా దృవేత్॥

తీర్థయాత్రాకరో జాతో గృహబామిపవ్యవితః॥

౧౨౪

లాభాధిపతి సుఖభావమందుగల జాతకునకు మాతృవర్గము నుండి ధనలాభముగలుగును. మరియు తీర్థయాత్రలు చేయువాడు, గృహభూసౌఖ్యము గలవాడు అగును.

వి. తుర్యస్థే లాభేశే దీర్ఘాయుఃపితరీ భక్తిభాగ్యవతి॥

సామయికకర్మ నింతః స్వకర్మతో లాభవాన్ పురుషః॥

వృ. య. జా॥

లాభాధిపతి చతుర్థమందున్న జాతకుడు దీర్ఘాయుష్మంతుడు, పితృభక్తిగలవాడు, సమయానుకూల కర్మలను చేయువాడు, స్వీయ వృత్తివలన లాభముగలవాడు అగును.

శ్లో॥ లాభేశే సుఖభావస్తే తవంతి సుఖినః సుతాః॥

వీజ్యవంకోఽపి వచ్చీలాః స్వయంధర్మరతః సుఖీ॥

౧౨౫

తా|| లాభాధిపతి పంచమ భావమందుండగ పుట్టినవాని కుమారులు సుఖవంతులు, విద్యావంతులు, సచ్చీలముగలవారు అగుదురు. జానకుడుగూడ ధర్మనిరతుడు, సుఖవంతుడు అగును.

వి|| తనయుగలో లాభపతిః పితృపుత్రౌ సేనసాలా మిథః కుసుతే, తుల్యగుణౌచ పరస్పరం త్విష్టాజీవీచ భవతి సుతః|| వృ.య.జా
లాభాధిపతి పంచమములోనుండగ జన్మించినవాడు తండ్రి కుమారులు మైత్రితోనుండగలరు. ఇద్దరు సమానగుణములు గలవారగుదురు. కుమారుడు తృప్తితో జీవించును.

శ్లో|| లాభేశే రోగభావస్థే తాకోరోగ నమన్వితః||
క్రూరబుద్ధిః ప్రవాసచ శక్రభిః పఠిపీడితః|| ౧౨౬

తా|| లాభాధిపతి శత్రుభావమందుగల జాతకుడు రోగవమన్వితుడు, క్రూరబుద్ధిగలవాడు, ప్రవాసమందుండువాడు, శత్రువులచే పీడింపబడువాడు అగును.

వి|| లాభాధిపేవష్టగతే సువైరః సుదీర్ఘరోగీ చతురంగసంగ్రహీ||
మృతినసమాహ్నోచి చ చౌరహస్తాత్ ప్రూశేవిదేశాంతర సంగతో
నరః|| వృ. య. జా.

లాభాధిపతి వష్టభావమందుగల జాతకుడు గొప్పవైరిముగలవాడు, దీర్ఘరోగి, చతురంగబలసహితుడు అగును. మరియు దొంగలచే మృతిని పొందువాడగును. పాపియైన లాభాధిపతి వష్టభావమందుండనేని దేశాంతరములో నివసించువాడగును.

శ్లో|| లాభేశే ధారభావస్థే లాభోధారకులాత్సదా|| ౧౨౭
ఉదారకృ గుణీకాపి జనోత్యావళాసుగః||

తా|| లాభాధిపతి సప్తమభావమందుగల జాతకుడు భార్యావర్గమువలన లాభముగలవాడు, ఉదారుడు, గుణవంతుడు, కాముకుడు, భార్యావశుడు అగును.

వి|| సప్తమగే లాభేశే వేదస్వీ కీలసంపదః పదవీ||
దీర్ఘాయుర్భవతి నరస్తథైకదయితా పతిర్నియతమ్|| వృ.య.జా||

లాభాధిపతి సప్తమభావమందుండగ బుట్టినవాడు తేజస్వి, కీలకంపదగలవాడు. దీర్ఘాయుష్మంతుడు, ఏకభార్యగలవాడు అగును.

శ్లో॥ లాభేకే రంద్రధావస్థే హవిఃకార్యేషు జాయతే॥

తన్వాయుక్య భవేద్దీర్ఘం వ్రతమం మరణంప్రియః॥ ౧౨౮

తా॥ లాభాధిపతి అష్టమభావమందుగల జాతకుడు కార్యములందు హానిగలవాడు, దీర్ఘాయుష్మంతుడు, అగును. జాతకునిభార్య తనకంటెముందుగ మరణించును.

వి॥ ఏకాదశశేషేష్టమగే క్రూరే అల్యాయః సుదీర్ఘరోగీచ॥

జీవన్ముతేశ్చ దుఃఖి భవతి నరః సామ్యగగవచరే॥ వృ. య. జా॥

ఏకాదశ భావాధిపతి క్రూరుడై అష్టమములో నుండుటచే

జాతకుడు దీర్ఘవ్యాధి గలవాడై అల్యాయుర్దాయము గలవాడగును. శుభుడైన లాభాధిపతి అష్టమములో నున్నచో జీవన్ముతేశుడు, దుఃఖముతో కూడినవాడు అగును.

శ్లో॥ లాభేకే భాగ్యధావస్థే భాగ్యవాన్ జాయతేపరః॥

చతురః వశ్యవాదీచ రాజపూజ్యో ధనాధిపః॥ ౧౨౯

తా॥ లాభాధిపతి భాగ్యభావములో నున్న జాతకుడు భాగ్యవంతుడు, చతురుడు, నిజమును వెలుకువాడు, రాజపూజ్యుడు, ధనవంతుడు అగును.

వి॥ ఏకాదశేశే సుకృతాలయస్థే బహుశ్రుతః శాస్త్రవిశారదశ్చ॥

ధర్మప్రసిద్ధో గురుదేవభక్తః క్రూరేచబద్ధో వ్రత వర్తితశ్చ॥

వృ. య. జా॥

లాభాధిపతి భాగ్యమందున్నచో నా జాతకుడు గొప్పవిద్వాంసుడు, శాస్త్రవిశారదుడు, ధర్మమందు ప్రసిద్ధుడు, గురుదేవతాభక్తి గలవాడగును. పాపియైన లాభాధిపతి యున్నచో బద్ధుడు, నియమము లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ లాభేకే కర్మధావస్థే భూవపంద్యో గుణాన్వితః॥

విజధర్మ రతోదీమాన్ వశ్యవాదీ జితేంద్రియః॥ ౧౩౦

తా|| లాభాధిపతి దశమభావ మందున్న జాతకుడు ప్రభువుఁ చే నమస్కరింప దగినవాడు, గుణవంతుడు, స్వధర్మ నిరణ్డు, బుద్ధి మంతుడు, సత్యమును మాట్లాడువాడు, ఇంద్రియ నిగ్రహము గల వాడు అగును.

వి|| మాలిభక్తః సుకృతీ పితరీ ద్వేషీ సుదీర్ఘతృజీవి|

ధనవాన్ జననీచాలకనిరతో లాభాధిపే ఘ్రిగతే|| వృ. య. జా|

లాభాధిపతి దశమమందుగల జాతకుడు మాతృభక్తి గలవాడు పుణ్యవంతుడు, పితృవైరము గలవాడు, చిరకాలము జీవించువాడు, ధనవంతుడు. తల్లిని పోషించువాడు అగును.

కో|| లాభేశే లాభతావస్థే లాభస్పర్శేషు కర్మసు|

పాండిత్యం చనువంతన్య వర్తతేచ దినేదినే|| ౧౩౧

తా|| లాభాధిపతి లాభస్థానమందుగల జాతకునకు సర్వకారము లందు జయము లాభము కలుగును. మరియు పాండిత్యము, సుఖము దినదినాభివృద్ధి నొందును.

వి|| లాభాధిపో లాభగతః కరోతి దీర్ఘాయుషంపుష్కల పుత్రపుష్కమ్

సత్కర్మకం రూపయుతం సుశీలం జన్మపమోన ప్రవణాసుగీతమ్

వృ. య. జా||

వి|| లాభాధిపతి లాభస్థానమందు గల జాతకుడు దీర్ఘాయువు, విశేష సంతానము, గలిగి యుండును. మరియు సత్కర్మలు చేయు వాడు, రూపవంతుడు, శీలవంతుడు, జనులకు సంతోషమును కలిగించుటయందాసక్తి గలవాడు, సంగీతజ్ఞానము గలవాడు అగును.

కో|| లాభేశే వ్యయతావస్థే వత్కార్యేషు వ్యయస్పదా|

కామకో విహసత్పీకో మ్లేకృ సంవర్గ కారణః|| ౧౩౨

తా|| లాభాధిపతి వ్యయభావ మందుండగ బుట్టిన జాతకుడు సత్కార్యములకు ధనవ్యయమును చేయువాడు, కాముకుడు, అనేక భార్యలు గలవాడు, మ్లేచ్ఛస్నేహమును చేయువాడు అగును.

వి|| ద్వాదశకే లాభపతా వ్రత్సన్నభుగస్థిరో భవతి రోగీ|

ఉత్పాతరతో మాసీ దాతా ధుఃఖసదా పురుషః|| వృ. య. జా||

(‘భోగీ’ యనుచోట “భోగీ” యని సాతాంతరము గలదు.)

లాభాధిపతి వ్యయభావ మందున్నచో నా జాతకుడు లభ్యమైన దానిననుభవించువాడు, అస్థిర చిత్తముగలవాడు, (భోగీ) భోగి, ఉత్పాతములందాసక్తిగలవాడు, అభిమానవంతుడు, దాత, సర్వదాదుఃఖము నొందువాడు అగును.

ఇది లాభేక పంఠము

అ థ వ్యయే శ ఫ ల మ్ ||

శ్లో॥ వ్యయేశే లగ్నగే జాతవ్యయిలో జనోభవేత్ ||

దుర్బలః కపరోచ దనవిద్యా వివర్జితః || ౧౩౩

తా॥ వ్యయాధిపతి లగ్నమంగుండగ బుట్టినవాడు వ్యయశీలుడు దుర్బలుడు, కఫవ్యాధిగలవాడు, ధనము, విద్యలేనివాడు అగును.

వి॥ వ్యయనాథే లగ్నగతే విదేశగః సువచనః సురూపశ్చ |

ఆపసంగ వాద దోషీ భవతి కుమారోఽభ వామండ || వృ. య. జా.

వ్యయాధిపతి లగ్నగతుడైన జాతకుడు విదేశ నివాసముచేయువాడు, మంచి వాక్కుగలవాడు, రూపవంతుడు, దుష్టులతో వాదము చేయుటవలన దోషియగువాడు, లేక నపుంసకుడు అగును.

శ్లో॥ వ్యయేశే దనలావస్థే కులకార్యే వ్యయస్పదా |

దార్మికః ప్రియవాదీచ గుణసౌఖ్య నమవ్విత్ || ౧౩౪

తా॥ వ్యయాధిపతి ధనభావమందు గల జాతకుడు శుభమూలక వ్యయమును చేయువాడు, ధార్మికుడు, ప్రియముగ మాట్లాడువాడు, సద్గుణములు, సుఖము గలవాడగును.

వి॥ వ్యయనాథే విత్తగతే కృపణః కటువాగ్నీ నష్టలాభభవః ||

భౌమేతు గచ్ఛతి ధనం నృపతస్కరవహ్ని భవభయంచ ||

(భౌమేగచ్ఛతి నిధనం నృపతస్కర వహ్నిభక్త భయతః)

వృ. య. జా॥ లో సాతాంతరమ్.

వ్యయాధిపతి ధనస్థాన మందుగల జాతకుడు కృపణుడు, కటువ్రేగ

మాట్లాడువాడు, నష్టలాభము గలవాడు అగును. వ్యయాధిపతి కుజుడై ధనభావమందున్నయెడల క్రభువువలన, దొంగలవలన లేక అగ్ని భయము వలన ధనము నష్టమగువాడు అగును.

(పాఠాంతర విషయము; రాజువలన, దొంగలవలన లేక అగ్ని భయమువలన మృత్యువు గలవాడనియర్థము. ఈ యర్థముకింపే ధన భావఫలమునకే ప్రాముఖ్యము నిచ్చుట యుక్తమని తోచుచున్నది.)

శ్లో॥ వ్యయేకే సహజేణాత్ బ్రాతృసౌఖ్య వివర్జితః॥

భవేదవ్య జనద్యేషీ న్యకరీరన్యపోషకః॥ ౧౩౫

తా॥ వ్యయాధిపతి తృతీయమందుగల జాతకుడు సోదరసౌఖ్యము లేనివాడు, ఇతరులను ద్వేషించువాడూ, తన శరీరమును పోషించుకొను వాడు అగును.

వి॥ సహజగతే ద్వాదశకపే క్రూరేఽధన బాంధవః శుభేచధనీ॥

తను సోదరశ్చ కృపణో బంధుషుదూరే సదావసతి॥వృ య. జా.

పాపియైన వ్యయాధిపతి తృతీయమందున్నచో ధనములేనివాడు, బంధువులు లేనివాడు, శుభుడైన తృతీయాధిపతి యున్నచో ధన వంతుడు, స్వల్ప సోదరులు గలవాడు, కృపణుడు, బంధువులకు దూరముగ నివసించువాడు అగును.

శ్లో॥ వ్యయేకే సుఖభావస్తే మాకుఃసుఖ వివర్జితః॥

బుమియావ గృహదీనాం వావిస్తస్య దినేదినే॥ ౧౩౬

తా॥ వ్యయాధిపతి సుఖభావమందు గల జాతకుడు మాతృ సౌఖ్యము లేనివాడు, గృహములు, భూములు. వాహనములు క్రమముగ నష్టపోవువాడు అగును.

వి॥ తుర్యగతే వ్యయనాథే కృపణోరోగోజ్జ్వలః సుకర్మాచ॥

మృతిమాప్నోతి హి సుతితః సతతం ముచుజో మహాదుఃఖి॥

వృ. య. జా.

చతుర్థమందు వ్యయాధిపతియున్న జాతకుడు కృపణుడు, రోగము లేనివాడు, మంచిపనులు చేయువాడు అగును. కుమారుని వలన మరణమును పొందువాడు, తిశేషదుఃఖము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ వ్యయే శీ సుతథావస్థే సుతవిద్యా వివర్జితః॥

పుత్రార్థేవవ్యయస్తవ్య తిర్థాటనపరో వరః॥

౧౩౦

తా॥ వ్యయాధిపతి పంచమభావములో నుండగ జన్మించిన మనుజుడు పుత్రులు, విద్యలేనివాడు, సంతానమును గురించి విశేష వ్యయమును చేయువాడు, తీర్థయాత్రలు చేయువాడు అగును.

వి॥ ద్వాదశకపతౌ సుతస్థే క్రూరే సుతవర్జితః శుభే సుసుతః॥

జనక కమలా విలాసీ సమర్థతా విరహితః పురుషః॥ వృ.య. జా॥

ద్వాదశకాధిపతి సాపుడై పంచమములోనుండనేని సంతానము చేత విడవబడిన వాడగును. శుభుడైన ద్వాదశకాధిపతి యున్నచో పితృభాగ్యముననుభవించువాడు, అసమర్థుడు అగును.

శ్లో॥ వ్యయే శీ రిపుతావస్థే జాతస్వ్య జన వైరకృత్॥

క్రోధీసాపీచ దుఃఖీవ వరణాయరకో వరః॥

౧౩౧

తా॥ వ్యయాధిపతి వ్యవమభావ మందున్న జాతికుడు స్వజన విరోధము కలవాడు, క్రోధముగలవాడు, పాపి, దుఃఖము గలవాడు, వరభార్యారతుడు అగును.

వి॥ షష్ఠగతే వ్యయవాధే క్రూరే కృపణోఽక్షీదూషణః పురుషః॥

లభతే మృతిం నితాంతం భృగుతనయేనేత్రంహిత స్సాస్యత్॥

వృ. య. జా॥

వ్యయాధిపతి సావగ్రహమై షష్ఠభావమందుండగ పుట్టినవాడు కృపణుడు, నేత్రదోషము గలవాడు అగును. శుక్రుడు వ్యయాధిపతియై షష్ఠమందున్నచో నేత్రము లేనివాడై మరణము నొందును.

శ్లో॥ వ్యయే శీ దారథావస్థే వ్యయోదార కృతస్సవా॥

తస్యేతార్యానుజంనైవ బలవిద్యా వివర్జితః॥

౧౩౨

తా॥ వ్యయాధిపతి సప్తమ భావమందుగల జాతికునకు భార్య మూలక ధనవ్యయమగును. మిఠియు భార్యసుఖము లేనివాడు, బలము విద్యలేనివాడు అగును.

వి॥ ద్వాదశశపే సప్తమశ్చ దుష్టో దుశ్చరిత భృశో కపటవచనః॥

క్రూరే నస్త్రీ సౌమ్యే స సౌఖ్యలామేతి గణికారః॥ వృ.య.జా॥

వ్యయాధిపతి సప్తమములో నుండగ ఘట్టినవాడు గుఱ్ఱుడు, దుశ్చరితుడు, కపటముగ మాట్లాడువాడు అగును. వ్యయాధిపతి క్రూర గ్రహమైనచో కళత్రనష్టము గూడ యుండును. శుభగ్రహమైన వ్యయాధిపతి యన్నచో వేళ్యవలన సౌఖ్యము నొందును.

(“క్షయమేతి గణికారః” అని జాతక సంగ్రహ పాఠము. ఈ పాఠము నకు వేళ్యవలన క్షీణత్వము నొందువాడని చెప్పవలయును.)

శ్లో॥ వ్యయేకే మృత్యుభావస్తే జాకో లాభాన్వితిస్సపా॥

ప్రియవాద్యర్థమాయుశ్చ సంపూర్ణ గుణసంయుతః॥ ౧౪౦

తా॥ వ్యయాధిపతి అష్టమ భావమందున్నచో జాతకుడులాభము గలవాడు, ప్రియముగ మాట్లాడువాడు, మధ్యమాయువు గలవాడు, విశేష గుణవంతుడు అగును.

వి॥ వ్యయనాథే నిధనగతేఽష్టకపాలీ కార్యసాధన రహితః॥

ద్రోహమతిః సౌమ్యఖగే ధనసంగ్రహాత త్పరోభవతి॥ వృ.య.జా॥

క్రూరుడైన వ్యయాధిపతి అష్టమములో నున్నచో దరిద్రుడు, కార్యసాధన లేనివాడు, ద్రోహబుద్ధి గలవాడగును. శుభుడైనచో ధనమును జాగ్రత్త చేయువాడగును.

శ్లో॥ వ్యయేకే భాగ్యభావస్తే గురుద్వేషీ భవేన్నరః॥

మిత్రైరపి భవేద్వైరం స్వార్థసాధనతిత్పరిః॥ ౧౪౧

తా॥ వ్యయాధిపతి భాగ్యభావమందుండనేని జాతకుడు గురుద్వేషి, మిత్రద్వేషి, స్వార్థప్రయోజనములను సాధించువాడు అగును.

వి॥ వ్యయనాథే సుశృతగతే తీర్థావలోకతో వ్యయే వృత్తిః॥

క్రూరే ఖగేచ పాపీ నిరర్థకం యాతి తద్ద్రవ్యమ్॥ వృ.య.జా॥

వ్యయాధిపతి భాగ్యభావ మందున్నచో పుణ్యక్షేత్రములను సేవించుటకు ధనవ్యయము అగును. పాపుడైన వ్యయాధిపతియున్నచో నా జాతకుని ద్రవ్యము నిరర్థకముగ వ్యయమగును.

శ్లో॥ వ్యయేశే రాజ్యలాభస్తే వ్యయో రాజకులాద్యవేత్.

పితృతోఽపి సుఖంతస్య స్పర్శమేవహి జాయతే॥

౧౪౨

తా॥ వ్యయూధిపతి రాజ్యలాభవమందుగల జాతకునకు రాజమూలకముగ ధనవ్యయమగును. తండ్రి వలన సుఖము తక్కువగ ఉండును.

వి॥ వ్యయనాథే గగనస్తే పరమణీ పరాజ్ఞుభః పవిత్రాంగః॥

సుతభనసంగ్రహనిరతో దుగ్యచనపరా భవతి నూతా॥

వృ. య. జా॥

వ్యయూధిపతి దశమమందున్న జాతకుడు పరస్త్రీ విముఖుడు, పవిత్రుడు, సుతుల నిమిత్తము ధనమును జాగ్రత్త చేయువాడు అగును. జాతకునితల్లి దుర్భాషలాడునది యగును.

శ్లో॥ వ్యయేశే లాభలావస్తే లాభేహినిః ప్రజాయతే॥

పరేణ రక్షితం ద్రవ్యం కదాచిల్ల తేవరః॥

౧౪౩

తా॥ వ్యయూధిపతి లాభలావమందున్న జాతకునకు ధనలాభమందు హాని కలుగును. ఇతరుల చే రక్షింప బడిన ద్రవ్యమును ఒకప్పుడు పొందగలడు.

వి॥ లాభస్తే ద్యావశపే ద్రవ్యపతి ర్భీరజీవినో భవతి॥

స్థానప్రవనో దాతా విఖ్యాతః సత్యవచన పరః॥ వృ. య. జా॥

వ్యయూధిపతి లాభస్థానమందు గల జాతకుడు ధనమాతుడు, దీన్హాయుచ్ఛంఘుడు, స్వస్థానమందు శ్రేష్ఠుడు, దాత, విఖ్యాతుడు, సత్యవచనపరుడు అగును.

(‘ద్రవ్యపతిః’ అనుచోట ‘సుకుమారః’ అని సాత్వాతరము గలరు.)

శ్లో॥ వ్యయేశే వ్యయలావస్తే వ్యయాదిక్యం చజాయతే॥

వ శరీరసుఖం తస్య క్రోధీద్వేషపరో వృణాన్॥

౧౪౪

తా॥ వ్యయూధిపతి వ్యయలావమందున్న జాతకుడు ధనమునభి కముగ వ్యయపరుచును. మరియు శరీరసుఖము లేనివాడు, క్రోధస్వభావము గలవాడు, ద్వేషింపబడువాడు అగును.

వి విభూతిమాన్ గ్రామనివాసచిత్తః కార్పణ్యబుద్ధిపశుపంగ్రహీచ |
చేజ్జీవతి గ్రామయతస్సదా స్యాద్వ్యయాధి నాభేవ్యయాభావలీనః |

వృ. య. ౩॥

వ్యయాధిపతి వ్యయమందున్న జాలకుడు స్వగ్రామమందు నివాసము చేయుబుద్ధిగలవాడు, కార్పణ్యము గలవాడు, పశువులుగలవాడు, జీవితాంతము స్వగ్రామమందు నివసించువాడు అగును.

(‘గ్రామయతః’ అనుచోట ‘గ్రాసయతః’ అను పాఠము గలదు.)

ఉ క్త ఫ ల తా ర త మ్య వి వే త ము

శ్లో॥ ఇతితేకథికం విప్రః తావేకానాం చ యత్పంఠః |

బలాబల వివేకేన నర్వేషాం తత్సమాదికేతః | ౧౪౫

తా॥ ఓ ద్విజశ్రేష్ఠ! పై ప్రకారము తావాధిపతుల ఫలము చెప్పబడినది. గ్రహములయొక్క బలాబలములను బట్టి ఫలమునూ హింది చెప్పవలయును.

శ్లో॥ ద్విరాకేకస్య తేదస్య విదిక్వో తయదా పఠమ్ |

విరోధే తుల్యఫలయో ర్ద్వయోర్నాకః ప్రణయతేః | ౧౪౬

తా॥ రెండు రాశులకథిపతి యొక్క ఫలములను రెండు విధములుగ తెలుసుకొని, వానియందు తుల్యఫల విరోధము గలిగినప్పుడా ఫలము నశించును.

శ్లో॥ విధిన్నయోస్తు ఫలయోర్ద్వయోః ప్రాప్తిర్నవేద్భ్రువమ్ |

గ్రహేషుర్ల బలేషుర్ల మర్దమర్ద బలే ఫఠమ్ || ౧౪౭

పాదంహీనబలే తేనే జ్ఞేయ మిథం ఐదైఠితి |

ఉక్తం తావస్థితానాం తే తావేకానాం ఫలం మయాః | ౧౪౮

తా॥ రెండు తావాధిపత్యముల వలన సంభవించు ఫలము భిన్నముగ నున్నప్పుడు రెండుఫలములను చెప్పవలయును.

గ్రహము సంపూర్ణ బలము గలదైనచో పూర్ణ ఫలమును, అర్ధ బలముగలదై నచో అర్ధఫలమును, పాదబలముగల్గినప్పుడు పాదఫలమును

చెప్పవలయును. ఈ విధముగ భావాధిపతుల స్థితి ఫలమునాచే నీకు చెప్పబడినది.

ఉ! ద్వితీయాశినాధుడు స్థితిభేదముచే ఒకే విధమైన ఫలమును ఇచ్చుటలో విభేదము గలిగినప్పుడు ఆ ఫలము నశించును. మేషలగ్న చాతకునకు లగ్నాధిపతి కుజుడు లగ్నమందున్నప్పుడు 'దేహసుఖభాక్' దేహసుఖము గలవాడనియు, ఈ లగ్నమున కష్టచూఢిపతియైన కుజుడు లగ్నమందున్నప్పుడు, "తనుసౌఖ్య వివర్జితః" శరీరసుఖము లేనివాడు అనియు చెప్పబడినది. ఈ రెండు ఫలములకు భేదము గలిగినందున, ఎక్కువ శరీరసుఖము కలుగుటగాని, శరీరసుఖము లేబోవుటకాని యుండదు. విభిన్నములైన ఫలములను చెప్పవచ్చును. ఆయా భావాధిపతులిచ్చు ఫలములలో విభిన్నములైన ఫలములను నిశ్చయముగ చెప్పవచ్చును. ఒకే విధమైన ఫలము రెండింటివలన రెండు విధములున్నప్పుడా ఫలమును చెప్పనవసరము లేదు. మిగిలిన వానినిగూడ పై విధముగ గ్రహించ వలయును.

జాతకఫల విచారణలో రాశిఫల, గ్రహఫల, రాశిగ్రహఫల, భావఫల, భావగ్రహజఫల, యోగజఫలములని ఆరువిధముల ఫలములు శాస్త్రకారులచే చెప్పబడినవి.

1. రాశులచే స్వతంత్రముగ నీయబడుఫలము రాశిఫలము
2. గ్రహములచే స్వతంత్రముగ నీయబడుఫలము గ్రహఫలము
3. రాశి యందు గ్రహముండుట వలన సంభవించుఫలము
4. భావములచే స్వతంత్రముగ నీయబడు ఫలము.
5. భావములందు గ్రహములుండుట వలన సంభవించుఫలము.
6. రాశిభావ సంబంధముతో గ్రహములచే నీయబడుఫలము యోగజఫలము అని చెప్పియున్నారు.

1. రాశులు తమతమ కారకత్వములకు సంబంధించిన విషయముల నిచ్చుటలో స్వతంత్రములు,
2. భావములుగూడ తమ తమ కారకత్వములకు సంబంధించినవిషయముల నిచ్చుటలో స్వతంత్రములు.

3. గ్రహములు తమ కారకత్య ఫలములనిచ్చుటలో స్వశీలతములు,
 4. రాశులకు గ్రహసంబంధముచేత 5. భావములకు గ్రహసంబంధములచేత, 6. రాశిభావ గ్రహసంబంధములచేత గలుగుఫలములు ఒక దానికంటె నొకటి బ్రీయుములు. ఏవిలో అవాంతరభేదములు గూడ గలవు. రాశ్యారంభములోనున్న గ్రహము పూర్ణఫలమును, మధ్యమమందున్న గ్రహము మధ్యమఫలమును, అంతమందున్న గ్రహము అల్పఫలమును ఇచ్చుననియు, భావమధ్యగతి గ్రహము సంపూర్ణఫలమును, భావారంభమందుగల గ్రహము ఒకవంతు ఫలమును, భావమధ్యమమును దాటిన గ్రహము 2వంతులు ఫలమును ఇచ్చును. రాశి భావసంబంధముగ ఫలవిచారణ చేయుటలో రాశ్యారంభమందు భావాంతమున్నప్పుడు అక్కడున్న గ్రహము ఇచ్చెడి ఫలము రాశి ఫలమును పూర్ణముగను, భావఫలమును 2వంతులను ఇచ్చునని గ్రహించవలయును. రాశిఫలభావఫల సామ్యమున్నప్పుడు విశేషించి చెప్పవలయును. రాశిఫల భావఫల విరోధమున్నప్పుడు భావఫలమునకే ప్రాముఖ్యము నీయవలయును. యోగజమైన ఫలము స్వస్వతంత్రమైనది. యధాతథముగ యోగజఫలమును చెప్పవలయును.

ఇతి శ్రీబృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే భావేపలావ్యాయోనామషడ్వింశోధ్యాయః
 ఇది శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రమందు భావేపలాధ్యాయము ముగిసెను ౨౬

అప్రకాశక గ్రహఫలాధ్యాయము - ౨౭॥

పరాశర ఉవాచః

పరాశర మహర్షి ధూమాద్యప్రకాశ గ్రహములు తన్వ్యాది ద్వాదశ భావములలో నున్నప్పుడు సంభవించుఫలములను చెప్పుచున్నాడు:

(౧) ధూ మ ఫ ల మ్

శ్లో॥ రవ్యాదిపక్ష భేదానాం ప్రోక్తంభావపంపయః
 అప్రకాశ గ్రహానాం పలావి కథయామ్యహమ్

తా॥ వెనుక రవ్యాది సప్త గ్రహములయొక్క భావప్రీతి ననుసరించి ఫలములు చెప్పబడినవి. ఇప్పుడు ధూమాద్యప్రకాశ గ్రహములయొక్క ఫలములను చెప్పచున్నాను.

శ్లో॥ ఊరో విమలనేత్రాంకః సుస్తభో నిర్మూలః॥

మూర్తిస్తే హుషసంక్షేప గూఢరోషోనరః॥

౨

తా॥ ధూమగ్రహము లగ్నవండు (తమభావమండు) ఉన్నచో నా బాతకుడు శూరుడు. స్వచ్ఛమైన నేత్రములు గలవాడు. స్తబ్ధుడు (వినయము లేనివాడు లేక జడుడు) నిర్మూలుడు (దయలేనివాడు) ఖలుడు (నుర్మాస్థుడు) బాచబడిన రొషముగలవాడు (రహస్యముగ్రతికారిము చేయువాడని కొందఱు) అగును.

శ్లో॥ రోగీదవీ తు హీనాంగో రాజ్యాపహృతమానవః॥

హుషే ద్వితీయే సంప్రాప్తే మందిప్రజ్ఞోనపుంసకః॥

౩

తా॥ ద్వితీయమండు ధూమమున్నచో రోగి, ధనవంశి యు, అంగనై కల్యముగలవాడు, అధికారముచే అపహరింపబడిన మనస్సుగలవాడు (గాజ్యకాంక్ష, పదవికాంక్ష గలవాడని భావము) మంద్రక్షణుడు, నపుంసకుడు అగును.

శ్లో॥ మతిమాన్ శౌర్యసంపన్నః ఇష్టదిత్తః ప్రియంవదః॥

హుషే సహజథావస్తే ధనధ్యో ధనవాన్ భవేత్॥

౪

తా॥ తృతీయమండు ధూమమున్నచో మతిమంతుడు, శౌర్యము గలవాడు, అనుసూలమైన చిత్తవృత్తి గలవాడు, ప్రియముగ మాట్లాడు వాడు, ధనము కలవాడు, ధనమును సంపాదించువాడు అగును.

శ్లో॥ కళత్రాంగ పరిత్యక్తో నిత్యం మనసి దుఃఖితః॥

హుషే చతుర్థే సంప్రాప్తే సర్వకాస్త్రార్థ చింతకః॥

౫

తా॥ ధూమగ్రహము చతుర్థ భావమండున్నచో కళత్రసౌఖ్యము లేనివాడు, నిత్యము మనస్సులో దుఃఖపడువాడు, సర్వకాస్త్రములను గురించి తెలుసుకొను ప్రయత్నము చేయువాడు అగును.

శ్లో॥ స్వల్పావశ్యో దన్తైర్హీనో దూషేవంచమ సంపితే *స్వల్పావశ్యో-2*
 గురుకా నర్వతక్షంచ సుహృన్వంత్ర వివర్జితః॥

తా॥ ధూమము పంచమమందున్న జాతకుడు స్వల్పసంతానము గలవాడు, ధనములేనివాడు, గురుత్వము గలవాడు, సమస్తమును భక్షించువాడు, మి తులచేత మంత్రబలముచేత విడువబడినవాడునగును

శ్లో॥ ఒంవాన్కక్రతు వదకో దూషేవ రిపుతావగే॥
 బహుతేజోయతః ఖ్యాతః నదారోగ వివర్జితః॥

తా॥ ధూమము వృషభావములో నున్నప్పుడు బలవంతుడు, శత్రువులను సంహరించువాడు, విశేషమైన తేజస్సుగలవాడు, కీర్తి గలవాడు, రోగములు లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ విద్యవః నతకంకామీ పరదారేషు కోవిదః॥
 దూషేన ప్రమగేజాకో విస్తేజాన్పర్వదాభవేత్॥

తా॥ ధూమము సప్తమభావములో నున్నయెడల నిర్ధనుడు, కాముకుడు, ఇతరుల భార్యను పొందువాడు, తేజోహీనుడు అగును.

శ్లో॥ ఏత్రపేణ వరిత్యక్తః సోత్సాహో సత్యసంగరః॥
 అప్రియో విపురిః స్వాపీ దూషే మృత్యుగతే నతి॥

తా॥ ధూమము ఎనిమిదవభావములోనున్నచో పరాక్రమము లేనివాడు, ఉత్సాహవంతుడు, సత్యమును గురించి వాదించువాడు, అప్రియుడు, కఠినముగ మాట్లాడువాడు, ప్రభువు, అగును.

శ్లో॥ సుకపా లాగ్యవంపన్నో దవీమావీ దయావ్యతః॥
 దర్శస్థానే స్థితే దూషే దనవాన్ బంధవత్పలః॥

తా॥ ధూమము భాగ్యభావమందున్నయెడల సుతులు, సౌభాగ్యముగలవాడు, ధనవంతుడు, అభిమానముగలవాడు, దయాస్వభావముగలవాడు, బంధువులయందు ప్రీతిగలవాడు అగును.

వి॥ (ధర్మిష్ఠో బంధువత్సలః) అని సాశాంతముగలదు. ధర్మ మార్గముననుసరించిన వాడనిభావము. పై శ్లోకమందు ధనీ, ధనవాన్

అను రెండు శబ్దములు ఒకేయర్థమును బోధించుటచేత |ధర్మివ్యః| అను ప్రయోగము సరియైనదిగ తోచును.

శ్లో॥ సుతపాఠాగ్య సంయుక్తః సంకోషీ మతిమాన్ సుఖీ |
కర్మణే మానవోవికర్మం ధూమే సత్యవదస్థితః॥

౧౧

తా॥ ధూమము దశమభావమందున్నప్పుడు సుతులు, సౌభాగ్యముగలవాడు, సంతోషముతో కూడినవాడు, బుద్ధిమంతుడు, సుఖము గలవాడు, సత్యమైనమార్గముననుసరించువాడు అగును.

శ్లో॥ దనరావ్య హిరణ్యాధ్యో రూపవాంశ్చ కలావ్వితః॥
ధూమే లాభగతేచైవ వివీకోగీత కోవిదః॥

౧౨

తా॥ ధూమము ఏకాదశమందున్నచో ధనము, ధాన్యము, బంగారము, గలవాడు, రూపవంతుడు, కళలందునేర్పరి, నీతిమంతుడు, సంగీతమందు వాగ్విత్వముగలవాడు అగును.

శ్లో॥ వతితః పాపకర్మాణ ధూమే ద్వాదశసంగతే |
పరదారేషు సంసక్తో వ్యవనీ ద్విర్బుణః కఠః॥

౧౩

తా॥ ధూమము ద్వాదశభావమందున్నప్పుడు పాపకర్మలు చేయువాడు, ఇతరులభార్యలతో కూడువాడు, వ్యసనపనుడు, దయ లేనివాడు. కఠటముగలవాడు అగును.

ఇది ధూమఫలము.

హి త ఫ ల మ్

శ్లో॥ లగ్నే హితేచనంప్రాప్తే జాతకోదుఃఖపీడితః |
క్రాధో ఘాతకతో మూర్ఖోద్వేషీ బంధుజనవ్యవః॥

౧౪

తా॥ లగ్నమందు హితయును గ్రహమున్నచో జాతకుడు దుఃఖ పీడితుడు, క్రూరుడు, ప్రాణహింస చేయువాడు, మూర్ఖుడు, బంధుజన ద్వేషము గలవాడునగును.

శ్లో॥ తిహ్నోఽతిఃత్తవాన్ తోగీ దనస్థే పాతనంజితే॥

విద్వంజ్యా కృతజ్ఞకృ దుష్టాత్మా పాపకృతతా॥ ౧౫

తా॥ ద్వితీయమందు పాతయున్నచో కుటిలుడు (సౌందర్యవిహీనుడని కొందరు) విశేషమైన వైత్యము గలవాడు, భోగి, దయలేనివాడు కృతజ్ఞతలేనివాడు, దుష్టస్వభావము గలవాడు, పాపకార్యములను చేయువాడునగును.

శ్లో॥ స్థిరప్రజ్ఞో రజీదాతా దనాచ్యో రాజ వల్లభః॥

సంప్రాప్తే నహతే పాతే సేనాచీణో విజేన్నరః॥ ౧౬

తా॥ త్రితీయమందు పాతయున్నచో స్థిరః ప్రజ్ఞగలవాడు, యుద్ధాభిలాషి. దాతృత్వముగలవాడు, ధనామ్యుడు. ప్రభువులకు ఇష్టము సేనాధిపతి యగును.

శ్లో॥ బిండివ్యాధి నమాయుక్తః సుతపాతాగ్య వర్జితః॥

చతుర్థగోయదాపాతిస్త దాస్యాన్యసుజకృపః॥ ౧౭

తా॥ పాత్రగ్రహము చేసి స్థిమందున్నప్పుడు బంధనము, వ్యాధి గలవాడు, సుత, సౌభాగ్యములు లేనివాడు నగును.

శ్లో॥ దరిద్రో రూపసంయుక్తః పాతేపంచమగేసతి॥

కపపితా నిలైర్ద్యక్తో నిఘటో నిపపత్రిపః॥ ౧౮

తా॥ పాత్రగ్రహము పంచమమందున్నప్పుడు దరిదుడు, రూప వంతుడు, త్రిదోషములు గలవాడు కఠినముగ మాట్లాడువాడు, సిగ్గు లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ శత్రుహంతా సుపుష్కకృ సర్వాస్త్రిణాండచాతః॥

కలాసునిపుణ్యాంతః పాతేశత్రు గతేసతి॥ ౧౯

తా॥ పశ్యభావమందు పాత్రగ్రహమున్నచో శత్రుహంతకుడు, పుష్టిగలవాడు, సనస్థమలైన అస్త్రములను ప్రయోగించువాడు, కళావైపుణ్యము గలవాడు, శాంతుడు అగును.

వి॥ (సర్వాస్త్రిణాం ప్రయోగకృత్) ॥ అని పాతాలతరము గలడు సర్వాస్త్రిణాంచ గ్రాహకః॥ అని మరియొక పాతము గలడు.

శ్లో॥ ధనదారసుత్తైస్తక్తః ప్రీతితో దుఃఖనయంతః॥

పాతే కళక్రగే కాటు నిర్లజ్జః పరసాహృదః॥ ౨౦

తా॥ సప్తమభావమందు పాత్రగ్రహమున్నచో ధనపుత్ర కళక్రములచే విగువబడినవాడు, స్త్రీలచే జయింపబడినవాడు, దుఃఖములు గలవాడు, సిగ్గులేనివాడు, పరులయందు సుహృద్భావము గలవాడగును.

శ్లో॥ వికలాక్షో విహపకృ దర్శగో వ్యితిండిందకః॥

మృత్యుస్థానేస్థితే పాతేకప్రీతి పరిచ్ఛతః॥ ౨౧

తా॥ అష్టమమందు పాత్రయున్నచో వికలమూలైన నేత్రములు గలవాడు, రూపహీనుడు, దుర్భగగుడు, బ్రాహ్మణునింద చేయువాడు, రక్తదోషములుగలవాడు అగును.

శ్లో॥ బహువ్యాపారకో నిత్యం బహుమిక్రో బహుశ్రుతః॥

దర్శితే పాతఫేపేషప్రీ ప్రియకృప్రియంపదః॥ ౨౨

తా॥ పాత్రగ్రహము నవమమందున్నయెడల విశేషవ్యాపారమును చేయువాడు, మిత్రజనమెక్కువగలవాడు, విజ్ఞానవంతుడు, స్త్రీకు ఇష్టుడు, ప్రియముగ మాట్లాడువాడు అగును.

వి॥ స్త్రీ ప్రియజ్ఞః అని పాత్రాంతరము. అనగా స్త్రీలకిష్టమైన దానిని తెలిసినవాడని యర్థము.

సక్రీకో ధృక్పృథ్వియాత్ ధర్మకార్యేషు కోవిదః॥

కర్మణే పాతసంజ్ఞేహి మహాప్రాజ్ఞో విచక్షణః॥ ౨౩

తా॥ దశమమందు పాత్రగ్రహమున్నచాలతుడు ధనవంతుడు, శాంతుడు, ధర్మకార్యములను తెలిసినవాడు, ప్రాజ్ఞుడు. విచక్షణజ్ఞానముగలవాడు అగును.

ప్రహతధనవాన్ మహీ సత్యవాచీ దృఢవ్రతః॥

అత్యధ్యో గీతనయంతః పాతేలాభగతేవతి॥ ౨౪

తా॥ పాత్రగ్రహమేకాదశ స్థానమందున్నప్పుడు విశేషధనము గలవాడు, అభిమానముగలవాడు, సత్యమును పలుకువాడు, దృఢమైన

ప్రతము గలవాడు, అశ్వాదివాహనములుగలవాడు, సంగీతాదివిద్యలందు నేర్పరియగును.

శ్లో॥ కోపిత దహ కర్మాధోఽవ్యంగో ధర్మన్యదూషకః॥
వ్యయస్థానే గణేపాపే విద్యేషీ నిజబంధుః॥ ౨౨

తా॥ పాత్రగ్రహము వ్యయస్థానములోనుండగ బట్టినవాడు కోపముగలవాడు, అధిగమైనకర్మలనుచేయువాడు (ఎక్కువ కష్టపడి పనిచేయువాడు) అంగహీనుడు, ధర్మదూషకుడు, బంధుద్వేషము గలవాడు అగును.

ఇది పాత్రఫలము

ప రి ధి ఫ ల ము

శ్లో॥ విద్వాన్ శక్యరతః శాంతో దనవాన్ పుత్రవాన్ఉదిః॥
పరిధాతనుగే దాత జాయతే గురువత్సలః॥ ౨౩

తా॥ పరిధియను ఉపగ్రహము లగ్నమందున్న యెడల విద్వాంసుడు, సత్యమునుమాట్లాడువాడు, శాంతుడు. ధనవంతుడు, పుత్రవంతుడు. పరిశుద్ధుడు. దాతృత్వముగలవాడు, గురు వాత్సల్యమును పొందువాడునగును.

శ్లో॥ ఈశ్వరో రూపవాన్ ఖోగీ సుఖీ ధర్మపరాయణః॥
దనపే పరిధాతాః ప్రభుర్వచతి మానవః॥ ౨౪

తా॥ పరిధి ధనతావమందున్నచో సర్వాధికారి, రూపవంతుడు, భోగము, సుఖముగలవాడు, ధర్మపరాయణుడు, ప్రభువును అగును.

శ్లో॥ ప్రీవల్లతః సురుపాంగో దేవస్వజననంగరః॥
తృతీయేపరిధౌ తృత్యో గురుభక్తి సమన్వితః॥ ౨౫

తా॥ పరిధి తృతీయమందున్న యెడల ప్రీవల్లభుడు, మంచి రూపముగలవాడు, దేవతలందు, స్వజనమునందు ప్రీతి గలవాడు, శృత్యుడు, గురుభక్తి గలవాడు అగును.

శ్లో॥ పరిదౌ మఖతావస్థే విమ్మితం త్వరిమంగళమ్।
 అక్రూరం త్వథంఘర్ణం కురుతే గీతకోవిదమ్॥ ౨౯

తా॥ చతుర్థభావమందు పరిధియున్నచో ఆశ్చర్యపడు స్వభావము గలవాడు, శ్రీ ఘముగ శుభములు చేయువాడు, సామ్యుడు, సంపూర్ణమైన స్వభావశీలాదులుగలవాడు. సంగీతవిద్వాంసుడు అగును.

శ్లో॥ రంజీవాన్ శీలవాన్ కాంతః ప్రియవాన్ ధర్మవక్త్రం॥
 పంచమే పరిదౌ జాతః ప్రీతాం లవతి వల్లభః॥ ౩౦

తా॥ పరిధియును ఉపగ్రహము పంచమభావ మందున్నచో ధనవంతుడు, శీలవంతుడు, మనోహరరూపము గలవాడు, ప్రియమైనవాడు. ధర్మమందు బుద్ధిగలవాడు, స్త్రీలకు ఇష్టుడు అగును.

శ్లో॥ వ్యక్తోఽర్థ పుత్రవాన్ తోగీ వర్వనత్వహితే రతః।
 పరిదౌ లిషతావస్థే శత్రుహ జాయతే రతః॥ ౩౧

తా॥ శత్రుభావమందు పరిధియున్న జాతకుడు పండితుడు, ధనము. పుత్రులు, భోగములు గలవాడు, సమస్త ప్రాణులకు హితమును గోరువాడు, శత్రువులు లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ న్వల్పావత్యః సుతైర్హీ నోమందప్రజః సువిఘ్నరః॥
 పరిదౌ డ్యూనతావస్థే ప్రీతాంవ్యాధిక్య జాయతే॥ ౩౨

తా॥ పరిధి వస్త్రమభావమందుండగ బుట్టినవాడు, స్వల్పసంతానము గలవాడు, సుఖములేనివాడు, మందప్రజుడు, పరుషవాక్కుగలవాడు, అసారోగ్యముగల భార్యగలవాడు అగును.

శ్లో॥ అధ్యాత్మ చింతకః గాంఠో దృఢకాయో దృఢవ్రతః।
 ధర్మవాంఛససత్త కృ పరిదౌ రంధ్ర సంస్థితే॥ ౩౩

తా॥ అష్టమమందు పరిధిగల జాతకుడు ఆధ్యాత్మిక చింతనము గలవాడు, శాంతుడు దృఢమైన శరీరము గలవాడు, దృఢవ్రతుడు, ధర్మబుద్ధిగలవాడు, బలాఘ్నుడు అగును.

శ్లో॥ పుత్రావ్వికః సుఖీకాంతో ధనధ్యో ల్యోవర్షితః॥
 పరిదౌ ధర్మగే మావీ ప్పల్పవంతుష్ట మాపనః॥ ౩౪

తా|| ధర్మభావమందు పరిధియున్న యెడల సంతానముగలవాడు సుఖమును అనుభవించువాడు, రూపవంతుడు, ధనవంతుడు, చలత్వము లేనివాడు, అభిమానవంతుడు, స్వల్పసంతుష్టి గలవాడు అగును.

శ్లో|| కాలాఙ్ఘ్నిస్తథా బోగీ దృఢకాయో హ్యమత్సర్వః||
పరిదోదకమేప్రాప్తే నర్వకాస్త్రార్థ పారంగాః|| ౩౫

తా|| పరిధి దళమభావమునందున్న జాతకుడు కాలమును తిలసినవాడు, భోగి, దృఢశరీరి, మత్సరము లేనివాడు, సమస్త శాస్త్ర రహస్యము నెల్ల తెలుసుకొనినవాడు అగును.

శ్లో|| ప్రితోగీ గుణవాంశ్చైవ మతిమాన్ వ్యజనప్రియః||
లాభగే పరిదౌ జాతోమందాగ్ని దుపపద్యతే|| ౩౬

తా|| ఏకాదశమందు పరిధి యుండగ బుట్టినవాడు స్త్రీసౌఖ్యము గలవాడు, గుణవంతుడు, బుద్ధిమంతుడు, స్వజనప్రియుడు, అజీర్ణము గలవాడునగును.

శ్లో|| వ్యయధేపరిదౌ జాతో వ్యయకృత్ మానపస్పదా||
దుఃఖాత్ దుష్టబుద్ధిక్చ గురునిదా పరాయః|| ౩౭

తా|| వ్యయమగు పరిధియున్న యెడల నా జాతకుడు వ్యయ శీలుడు, దుఃఖముల నొందువాడు, దుష్టబుద్ధిగలవాడు, గురునిదచేయు వాడు అగును.

చా ప ష ల ము

శ్లో|| దనధాన్య హిరణ్యార్యః కృతజ్ఞః సంపతస్సతామ్||
నర్వదోపపరిత్యక్త్యాపే తమగతేనః|| ౩౮

తా|| తనభావమందు చాపమను డిప్పగహమున్న జాతకుడు, ధన, ధాన్య, హిరణ్యములు గలవాడు, కృతజ్ఞుడు (చేసిన మేలు మగు వనివాడు) సత్పుగుఘలచే కొనియాడబడువాడు, దోషములు లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ ప్రయంపదః ప్రగల్భాద్యో వివీతో విద్యయాఽన్వితః॥
దనస్థే చాపశేతు రూపవాన్ దర్శకత్పరః॥

౩౯

తా॥ చాపగ్రహము ధనభావ మందున్నయెడల ప్రియమును
ఁలుకోవారు, ప్రగల్భవచనములు గలవారు, నీతిమూతుడు, విద్యా
వంతుడు, రూపవంతుడు, ధర్మతత్పరుడు అగును.

శ్లో॥ కృపణోఽతికలాదిజ్ఞ కౌర్యకర్మ రతస్పదా॥
వహణే దనుషిప్రాప్తే హీనాంగో గతసౌహృదః॥

౪౦

తా॥ తృశీయమందు చాపగ్రహమున్నయెడల కృపణుడు, అనేక కళ
లందు నేర్పుగలవారు, దొంగతనమును చేయువారు, అంగవైకల్యము
(అంగవిహీనత) గలవారు, మిత్రులు లేనివారు అగును.

శ్లో॥ సుఖీగోదనదాన్యాది రాజవన్యాన హుతితః॥

కాన్యకేసుతి సంస్థేతు నీరోగో వసు జాయతే॥

౪౧

తా॥ చతుర్థభావమందు చాపగ్రహమున్నచో సుఖమునుపొందు
వారు, గోవులు, ధనము, ధాన్యాదులు గలిగి, ప్రభుసన్మాములచే
పూజింపబడువారు, రోగములు లేనివారు అగును.

శ్లో॥ రుచిమాన్ దీర్ఘదర్శీవచేవ క్తః ప్రయంపదః॥

చాపే పంచమగే జాతో వివృద్ధః సర్వకర్మసు॥

౪౨

తా॥ పంచమభావములో కార్ముకగ్రహమున్నచో అనురా
గము గలవారు, దూరముగ ఆలోచన చేయువారు, మనోహరరూపము
గలవారు, దేవతాభక్తుడు, ప్రియముగ మాట్లాడువారు, సర్వకార్యము
లందునున్నది నొందువారు అగును.

శ్లో॥ శత్రుహస్తాఽతిదూర్తకృ సుఖీప్రీతిరుచిఃకుచిః॥

వృష్ణానగతే చాపేస్సకర్మ సమృద్ధితాకే॥

౪౩

తా॥ కార్ముకము (చాపము) శత్రుస్థానమందు (వృష్ణభావ
మందు) ఉన్నచో శత్రువులను బయిగించువారు, అతిధూర్తుడు, సుఖ
వంతుడు, అందమైనవారు, స్వచ్ఛముగనుండువారు, సర్వకర్మలందు
సమృద్ధియుగు ఫలమునొందువారును అగును.

శ్లో॥ ఈశ్వరో గుణరంభుర్ః శాస్త్రవిద్ధార్మికఃప్రియః॥

చాపే నప్తమథావస్థే భవతీతి ననుకయః॥ ౪౪

తా॥ చాపము నప్తమభావమందున్నయెడల సుర్యాధికారి, గుణములతోనిండినవాడు, శాస్త్రజ్ఞుడు, ధార్మికుడు, అందరకు ఇష్టమైనవాడు అగును.

శ్లో॥ పరకర్మరతః క్రూరః పరదార వగాయణః॥

అష్టమస్థానగే చాపే జాయతే వికలాంగకః॥ ౪౫

తా॥ అష్టమమందు చాపమున్నజాతకుడు ఇతరుల ఘనులయందాసక్తి గలవాడు, క్రూరుడు, పరభార్యాసక్తుడు, వికలాంగుడు అగును.

శ్లో॥ తపస్వీ త్రతచర్మాసు నిరతో విద్యయాధికః॥

దర్శస్తే జాయతే చాపే హునవో లోకవిశ్రుతః॥ ౪౬

తా॥ భాగ్యమందుకోదండగ్రహమున్నయెడల తపస్వీ, వ్రతముల నాచరించుటయందు నిరతుడు, విద్యాధికుడు, లోకప్రసిద్ధుడు అగును.

శ్లో॥ బహుపుత్ర దనైశ్వర్యో గోమహి ష్యాదిమాన్ భవేత్॥

కర్మణే చాపనంయుతై జాయతే లోకవిశ్రుతః॥ ౪౭

తా॥ దశమమందు చాపమున్నజాతకుడు పుత్రులు, ధనము, బిశ్వర్యముగలవాడు, గోమహి ష్యాదిపశుసంపద గలవాడు, లోకప్రసిద్ధుడు అగును.

శ్లో॥ లాభగే చాపవేదేవ లాభయుక్తో భవేన్నరః॥

వీరోగో దృఢకోపాగ్ని మంత్రశ్రీ పరమాత్మవిత్॥ ౪౮

తా॥ లాభభావమందు చాపమున్నయెడల లాభముగలవాడు, రోగములులేనివాడు, దృఢమైన కోపముగలవాడు, మంత్రములు, శ్రీలు, అస్త్రములు తెలిసినవాడు అగును.

శ్లో॥ ఒలోఽతిమావీ దుద్యుద్ధి ర్నీర్లజ్ఞో వ్యయసంస్థితే॥

చాపే పరశ్రీనంయుక్తో జాయతే నిర్దనస్పదా॥ ౪౯

తా॥ వ్యయభావమందుచాపమున్న జాతకుడు ఖలుడు. దురభి

మాని, దుర్బుద్ధిగలవాడు, సిగ్గులేనివాడు, పరశ్రీలయందనురక్తిగల
వాడు, ధనశీలుడు అగును.

కే తు ఘ ల ము

శ్లో॥ కుశలః ప్రియతామో నువీవాచ్యుపదః ప్రయః
కనాశివి పంజాతః సర్వకామాన్వితో వివేకః ॥ ౫౦

తా॥ కేతు గ్రహము జన్మలగ్నమందున్న యెడల సమస్త విద్య
లందు కుశలుడు, సుఖవంతుడు, వాక్పాశుర్యము గలవాడు, ఇష్టుడు,
సమస్తమైన కోరికలతో కూడినవాడునగును.

శ్లో॥ పక్షాప్రియంపదః కాంఠో దనస్థానగతేద్యజేః
కావ్యకృత్పండితో మానీ వివేకో వాహనాన్వితః ॥ ౫౧

తా॥ ధనస్థానమందు కేతువున్నయెడల పక్షాత్వముగలవాడు,
జనప్రియముగ మాట్లాడువాడు, మంచికాంతిగల శక్తిరముగలవాడు,
కావ్యములు వ్రాయువాడు, పండితుడు, అభిమానము, నీతి, వాహన
ములు గలవాడు నగును.

శ్లో॥ కదర్యః క్రూరకర్తవ కృశాంగో దనవర్జితః॥
సహజస్థేతుశివి తిప్రవోగీ ప్రజాయతే ॥ ౫౨

తా॥ తృతీయమగు కేతువుగల మనుజుడు లోభి, క్రూరకర్త
ములను చేయువాడు, శుష్కించిన దేహముగలవాడు, ధనశీలుడు
తీవ్రమైన వ్యాధిగలవాడు నగును.

శ్లో॥ రూపవాన్ గుణసంపన్నః సాత్త్వికోఽపి క్రుతిప్రియః॥
సుఖవంఠే తు శివి వచారవతి సౌఖ్యలాభః ॥ ౫౩

తా॥ చతుర్థమందు కేతువున్న యెడల రూపవంతుడు, గుణవంతుడు
సాత్త్వికుడు, వేదములందు ప్రీతిగలవాడు, సుఖమును బొందువాడు
అగును.

శ్లో॥ సువీతోగీ కలావిద్య పంచమస్థానగే ద్యజేః
ఋకిక్షో మతిమాన్ వాగ్మీ గురుభక్తి సమన్వితః ॥ ౫౪

తా|| పంచమమందు కేతువున్నయెడల సుఖవంతుడు, భోగి, కళలందు నేర్పరి, యుక్తి తెలిసినవాడు, మతిమంతుడు, మంచినక్త, గురుభక్తి గలవాడు నగును.

శ్లో|| మాతృపక్షియకరః శత్రుహి బహుదాంఠవః||
విప్లవానే ద్యజేప్రాప్తే శూరఃకాంఠో విభక్షణః|| ౫౫

తా|| శత్రుభావమందు కేతువున్నచో మాతృవర్గము లేనివాడు, శత్రువులు లేనివాడు, ఎక్కువ బంధువులు గలవాడు, శూరుడు, అందమైనవాడు, సూక్ష్మదృష్టి గలవాడు అగును.

శ్లో|| హ్యతిక్రీడా స్వధిరతః కామీ తోగనమన్వితః||
ద్యజేతు సప్తమస్థానే వేశ్యాసుకృత సాహృదః|| ౫౬

తా|| సప్తమభావమందు కేతువున్నచో జూదమందు ప్రీతిగలవాడు, కాముకుడు, భోగములననుభవించువాడు, వేశ్యలోలుడగును.

వి|| రక్తపీడావిచరతః అను పాఠాంతరము గలదు. రక్తదోషముతో బాధపడువాడని యర్థము.

శ్లో|| వీచకర్మరతః పాపో నిర్లజ్జో విందకన్వచః||
మృత్యుస్థానే ద్యజేప్రాప్తే గతత్ర్యపరపక్షకః|| ౫౭

తా|| అష్టమమందు కేతువున్నయెడల నీచకర్మలను చేయువాడు పాపి, సిగ్గులేనివాడు, ఇతరులను నిండుచువాడు. బాధానర్థము లేనివాడు అగును.

శ్లో|| లింగదారీ వ్రసన్నాత్మా వర్వభూతహితేరతః||
ధర్మభే శ్శివిప్రాప్తే ధర్మకార్యేషు కోవిదః|| ౫౮

తా|| నవమమందు కేతువున్నయెడల లింగధారణ చేయువాడు వ్రసన్నమైన హృదయము గలవాడు, సమస్త భూతములకు హితమును కోరువాడు, ధర్మకార్యములను తెలిసినవాడు అగును.

శ్లో|| సుఖసౌఖ్యాగ్యనంపన్నః కామినీనాం చ వల్లభః||
దాతా ద్విజై స్సమాయుక్తః కర్మస్థే శివిర్వజే|| ౫౯

తా|| దశమమందు కేతువున్న యెడల సుఖసాభాగ్యములు గలవాడు, స్త్రీజనవల్లభుడు, దాతృత్వము గలవాడు, శ్రాహ్మణ్యునితో గూడినవాడు అగును.

స్తో|| విర్యలాభః సుకర్మీవ లాభే శివి పుజితః॥

దనాద్యః సుతగః కురః సుయజ్జిక్ష్మాం కోవిదః॥

౬౦

తా|| ఏకాదశ భావమందు కేతువున్న యెడల విశ్వము లాభము గలవాడు, ధర్మసరుడు, పూజితుడు, ధనముగలవాడు, సుందరుడు, శూరుడు, క్రతువులు చేయువాడు, మిక్కిలి విద్వాంసుడు అగును.

స్తో|| పాపకర్మరతఃకురః శ్రాద్ధహీనోఽచ్యుతో నరః॥

పరదారతౌ రోద్రః శివి వ్యయగేనతి॥

౬౧

తా|| వ్యయభావమందు కేతువున్న యెడల పాపకర్మలను చేయువాడు, శూరుడు, పితృదేవతా క్రియలు చేయనివాడు, దయలేనివాడు పరభార్యాపక్తుడు, శ్రాద్ధస్వభావము గలవాడునగును.

గుళితఫలము

స్తో|| రోగార్తః సతతంహమి పాపాత్మాదిగతః శతః॥

తనుస్తే గుళికేజాత్ తలధావోఽతిమిభితః॥

౬౨

తా|| తమ భావమందు గుళికుడున్న యెడల రోగార్తుడు, కామకుడు, పాపబుద్ధిగలవాడు, మూఱుడు, దుష్టవ్యభావము గలవాడు, ఎక్కువ దుఃఖములు గలవాడు అగును.

వి|| జాతక గ్రంథములందు మాందికి గుళికుడని నామాంతముతో వ్యవహరింపబడినది. మాండవ్యముని మతములో మాంది గుళికులు వేరనియు, శని యొక్క పుత్రులనియు విడిగ చెప్పబడినట్లు కాళిదాసు ఉత్తరకాలామృతములో చెప్పెను. గుళికునకు మాందికి ఫలము వేరుగ చెప్పబడలేదు. మాంది ఇచ్చు ఫలితములనే గుళికునకు గూడ చూచుకొన వలయును.

జాతక పారిజాతములో 9వ అధ్యాయమందు ఫలదీపిక 25వ అధ్యాయములోను “మాంది ఫలములు” చెప్పబడినవి.

పారిజాతములో;

మాంద్యద్దాదిపలావి వచ్చిగుళితే లగ్నస్థితే మందహీ,
లోగీ పాపయుతేకు వంచన పరః క్రోధీదురాచారవాన్॥ అవియు

ఫలదీపికలో;

చోరః క్రూరో వినయరహితో వేదశాస్త్రార్థహీనో,
నాతిష్ఠాలో నయనవికృతో నాతిరీర్నాతిపుత్రః॥
నల్పావారీ సుతివిహితో లంపదోనాతివీ,
కూరోనస్యారవి జడమతిః కోపనోమాందిలగ్నే॥

మాంది లేక గుళికుడులగ్నమందున్న జాతకుడు చోరుడు క్రూరుడు వినయము లేనివాడు, వేదశాస్త్రములందు బుద్ధిలేనివాడు, శుష్కదేహముగలవాడు, నేత్రవికారము గలవాడు బుద్ధిలేనివాడు, తక్కువసంతానము గలవాడు, ఎక్కువగ భుజించువాడు, మందబుద్ధి గలవాడు, సుఖములేనివాడు, లంపటుడు, దీర్ఘజీవితము లేనివాడు, శౌచ్యములేనివాడు, కోపస్వభావము గలవాడు నగునని భావము.

లగ్నగతుడగు మాంది పాపగ్రహముతో గూడినచో వంచన చేయువాడని జాతక పారిజాతములో విశేషము చెప్పబడినది.

వికృతో దుఃశీతః క్షీదో వ్యసవీచ గతత్రపః॥
ధనస్థే గుళితేజాతో విప్రోవీతవతి మానవః॥

౬౩

తా! ధనభావమందు గుళికుడున్న యెడల వికృతరూపము గలవాడు, దుఃఖితుడు, దుర్మార్గుడు, వ్యసనపరుడు, సిగ్గులేనివాడు. ధనము లేనివాడు అగును.

బా! పా! లో;

విక్తస్థే విషయాకురోఽటన పరః క్రోధీదురాచారవాన్,
పాపమ్యోమచరాన్వితే గతఽనో విద్యావిహీనోఽథవా

ధనగతమాంది పాపగ్రహములతో కలిసినప్పుడు మాత్రము ధనహీనుడు గాని, విద్యాహీనుడుగాని, యగునని చెప్పెను.

ఫలదీపికలో;

శ్లో॥ న చాటు వాక్యం కలహాయమానో న విత్తరాన్యంపరదేశవాసీ।
న వాఙ్మసూజ్యైర్థవివాదవాక్యో దినేక పాత్రే రవరాశివంశ్చే॥

తా॥ మాంది ద్వితీయమందున్నప్పుడు ప్రియముగ మాట్లాడని వాడు, కలహించువాడు, ధనధాన్యములు లేనివాడు, పరదేశ వాసము చేయువాడు, మాటకు కట్టుబడనివాడు, వాదమందు యుక్తియుక్తముగ వ్యవహరించనివాడు అగునని చెప్పబడినది.

చార్వకగో గ్రామవః పుణ్యసంయుక్తః సజ్జనప్రియః॥
నహతే గుణితే ఽథ మానవో రాజభూజితః॥

౬౪

తా॥ గుణికుడు తృతీయభావమందున్నప్పుడు అందమైన శరీరావ యవములు గలవాడు, గ్రామాధిపతి, పుణ్యముతో గూడినవాడు సజ్జ నులకు ఇష్టుడు, రాజపూజితుడు అగును.

వి॥ దీనికి జాతక పారిజాతములో;

విరహాగర్వమవాదిగుజైయ్యతః ప్రచురకో పదన్వనసం భవః॥
విగతశోక తయశ్చ విసోదరః సహజధామని మందసుతే యదా॥ అని గలదు.

మాంది తృతీయములోనున్న జాతకుడు. విరహము, గర్వము మదము మొదలగు గుణములు గలవాడు, విశేషమైన కోపము గల వాడు, ఎక్కువ ధనమును సంపాదించుటకు తొందరపడువాడు, శోకము, భయము లేనివాడు, సోదరులు లేనివాడు అగునని తాత్ప ర్యము. పరాశరుని అభిప్రాయములో వ్యత్యాసము గనబడుచున్నది. ఫలదీపికలో జాతకపారిజాతములో నున్నట్లు చెప్పబడినది. పారిజాత శ్లోకమే ఫలదీపికలోను గలదు.

శ్లో॥ రోగీసుఖ పరిత్యక్తః నచాభిపతి పావకృత్।
గుణితే సుఖరాజస్థే వాచిపితృదిక్ తవేత్॥

౬౫

తా॥ చతుర్థమందు గుళికుడున్న యెడల రోగవంతుడు, సుఖము లేనివాడు, పాపకృత్యములను చేయువాడు, వాతపిత్తములధికముగ గల శరీర ప్రకృతిగలవాడు అగును.

వి॥ “యమాత్మజే సుఖస్థేతు” అని పాతాంతరము.

జా॥ పా॥ లో;

హిబుక భవన సంస్థే మందజే వీత విద్యా ధనగృహ సుఖబంధు క్షేత్రయానోఽటనః స్యాత్॥

చతుర్థమందు గుళికుడున్న మనుజుడు విద్య, ధనము, గృహము భూమి, సుఖము, బంధువులు, వాహనములు మొదలగునవి లేనివాడు, ఎల్లప్పుడు సంచారము చేయువాడు అగును.

ఫలదీపికలో, “సుహృనిశనిసుతేస్యాద్భంధుయానార్తహీనః” అనిగలను. శ్లో॥ విష్టుత్వికనోల్పాయుర్ద్వేషీ క్షుద్రో వపుంసకః॥

గుళికే సుతఖవస్థే ప్రీతికో నస్తికో భవేత్॥ ౬౬

తా॥ స్తుతియందు విముఖుడు, ధనములేనివాడు, అల్పాయువు, ద్వేషి, నీచుడు, నపుంసకుడు, స్త్రీలచే జయింపబడినవాడు, నాస్తికుడు అగు మనుష్యుడు పంచమములో గుళికుడుండగ పుట్టుచు.

వి॥ జా. పా. లో;

తవయభవనయాతే మందసూనో వికీలః
చలమతి రవబుద్ధిః స్వల్పపుత్రోఽల్పవీచీ॥

ఫలదీపికలో;

“చలమతి రవబుద్ధి స్వల్పవీచీచ పుత్రే”

పంచమమందు గుళికుడున్న యెడల చంచలమైన మనస్స గలవాడు, శీలములేనివాడు, పాపబుద్ధి, అల్పపుత్రులు, అల్పాయువు గలవాడునగును.

పరాశరునిచే చెప్పిన దానికి వీనికి భేదము గమనింపదగినది.

శ్లో॥ వీరకక్షత్రు స్సుప్తస్థాంగో రిపుస్థా కే యమాత్మతే।

మదీపః నమతః ప్రీతాంసోత్సాహః సుద్యదోహితః॥

౬౦

తా॥ కక్షత్రువులు లేనివాడు. పుష్టిగల కశీరము గలవాడు, కాంతితో కూడినవాడు, స్త్రీలకు ప్రీయమైనవాడు, ఉత్సాహవంతుడు దృఢశరీరి, ఇతరులకు హితుడు అగుమనుజుడు వ్యవమందు గుళికుడుండగ పుట్టును.

వి॥ జా. పా. లో;

శ్లో॥ బహుగణ రిపుపాంశా భూతవిద్యావినోదీ।

యది రిపుగృహయాతే మందపుత్రే తు కురః॥ అవియు,

ఫలదీపికలో;

బహురిపుగణపాంశా భూత విద్యావినోదీ

రిపుగణ గుళితే వచ్చేష్ట పుత్రః నకురః॥ అవియుగలదు.

ఫలదీపికలో శ్రేష్ఠమైన పుత్రులు గలవాడని తెలుపబడినది. కొంతమంది యభిప్రాయములో శ్రేష్ఠమైన పుత్రుడు అగునని చెప్పవలెననుచున్నారు. భూతవిద్యలందు వినోదము గలవాడని చెప్పిన విషయమును పరాశరుడు చెప్పలేదు.

శ్లో॥ ప్రీతిః పాపకృణ్ణరః కృశాంగో గతసౌహృదః।

జీవితః ప్రీతవేనైవ గుళితే సప్తమన్తే॥

౬౧

తా॥ గుళికుడు సప్తమమందున్న యెడల స్త్రీలచే జయింపబడినవాడు, పాపకర్మలను చేయువాడు, జారుడు, కృశించిన అంగములు గలవాడు, మిత్రులులేనివాడు, స్త్రీధనము చేతనే జీవించువాడు అగును.

వి॥ జా. పా. లో;

“కలహకృదినప్రీతే కామయాతే తుదారః

నకలహనవిరోధీ మందబుద్ధిః కృతఘ్నః” అవియు,

ఫలదీపికలో;

కళత్రం నంసే గుళికే కలహీ బహుభార్యకః |
లోకద్యేష్టి కృతమ్నకృ న్మల్పజ్ఞ స్వల్పకోపనః ||

పరాశరసిలు శ్రీజితః అని, జాతకపారిజాతములో 'కుదారః' అని, ఫలదీపికలో బహుభార్యకః అనియు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ జీరాకుర్దుఃఖితః క్రూరస్త్రీక్షరోషోఽతినిర్మలః |
రంధ్రగే గుళికే విస్సోఽయతే గుణవర్జితః ||

తా॥ గుళికుడప్తమభావ మందుండగ బుట్టినవాడు, ఆకలిగొన్న వాడు, దుఃఖతుడు, క్రూరుడు, ఎక్కువ రోషముగలవాడు, సిగ్గులేని వాడు, ధనములేనివాడు, గుణహీనుడును అగును.

'రంధ్రే ప్రాణహరః' వాతాంతరము.

వి॥ జా. పా. లో:

'వికలనయనవక్త్రో స్వల్పదేహోఽప్తమస్తే' యని నేత్రవికారము గల ముఖము గలవాడని చెప్పబడినది. ఈ అభిప్రాయమునే ఫలదీపికా కాగుడు చెప్పియుండెను. అప్తమములో నుండెడి గుళికుడు ముఖము, నేత్రములకు ప్రాసమైన ద్విత్వీయమును చూచుటచేత నీ విషయమును చెప్పినట్లు శోచించుచున్నది.

శ్లో॥ బహుకేకః కృతతనుః దుష్టకర్మాతి విర్హణః |
గుళికే ధర్మగే మందః పికునో బహిరాక్యతిః ||

తా॥ గుళికుడు నవమమందున్న యెడల ఎక్కువ క్లేశములు గల వాడు, కృశించిన శరీరము గలవాడు, దుష్టకర్మలు చేయువాడు, లజ్జా హీనుడు. మందబుద్ధి, శోభి, వేషగాంభీర్యము గలవాడు నగును.

వి॥ జా. పా. లో

"గురుజన ఏకృహంతా సీచకృక్కోగురుస్తే"

ఫలదీపికలో:

"గురుసుత వియతోఽ భూద్ధర్మసంస్థేఽర్కశ్చత్రే" అనిచెప్పియుండెను.

గురుజనమును, తిండిని చంపునట్టివాడని జా॥ పా॥ లో చెప్పి

యొందగ, గురువులు, పుత్రులు లేనివాడని ఫలదీపికలో చెప్పబడినది. పరాశరులు యీ విషయమును చెప్పలేదు.

శ్లో॥ జిత్రావ్వికః సువీధోత్త దేవాగ్నోర్వన వత్సరః॥
దశమే గుణితే జాతో యోగధర్మాకః సువీ॥

౭౦

తా॥ దశమమందు గుఱికుడున్న యెడల పుత్రులు గలవాడు, సుఖవంతుడు, మంచి భోజనము చేయువాడు, దేవతలను, అన్నీని పూజించువాడు, యోగధర్మములు తెలిసినవాడు నగును.

వి॥ జా. పా. లో;

“అకుర శతసమేతః కర్మగే మందసూనా
విజకులపితకర్మాచారహీనో విమానః॥”

అనగా అనేక అశుభములతో కూడినవాడు. స్వకలాచార విహితమైన కర్మలనాచరించనివాడు, అభిమానము లేనివాడు అనని చెప్పబడినది.

ఫలదీపికలో: “నశుభఫలదకర్మాకర్మ సంస్థే విదానః” అనిచిమానః, అనడానికి విదానః॥ అని చెప్పబడినది. ‘విదానః’ అనగా దానము చేయుట కిష్టపడనివాడిని భావము. పరాశరుడు చెప్పినదానికి మీ చెప్పిన దానికి ఫలవ్యత్యాసము గలదు.

శ్లో॥ సువీధోగీ ప్రజాధ్యక్షో బంధునాంవహితేరకః॥
లాభశ్రేగుణితే జాతో నీచాంగః సార్వభౌమకః॥

౭౧

తా॥ లాభభావమందు గుఱికుడున్న యెడల సుఖవంతుడు, భోగము గలవాడు, ప్రజాధ్యక్షుడు, బంధువులకుపకారము చేయువాడు, బలహీనమైన అంగములు గలవాడు, సార్వభౌముడు అగును.

వి॥ జా. పా. లో;

“అతిసుఖ దనతేజోహవవాన్ లాభయాతే
దివకరసుతపుత్రే చాగ్రజం హంతికాతః॥”

గుళికుడేశాదశ చుండున్నప్పుడు జ్యేష్ఠసోదరులు నశితురని చెప్పియుండెను. ఫలదీపికలో నీ విషయమై “సుఖసుతమతి తేజః కాంఠి నూంల్లాభ సంస్థే” యని మాత్రము చెప్పబడినది. జ్యేష్ఠసోదర నష్టమును చెప్పలేదు.

శ్లో॥ నీచకర్మాశ్రయః పాపి హీనాంగో దుర్భగోఽపి॥
వ్యయగే గుళికే జాతే నీచేషు కరుతేరతిమ్॥

౭౩

తా॥ వ్యయమందు గుళికుడుండగ బుట్టినవాడు నీచకర్మలను చేయువాడు, పాపి, హీనాంగుడు, దుర్భగుడు, అలసుడు నీచజనులతో తిరుగువాడునగును.

వి॥ జా. పా. లో:

“విషయ రహితవేషో దీనవాక్య ప్రవీణో
వినిందవ హరస్వాత్ మందతే రిఃఫయాతే॥”

అనగా సన్యాసివేషమును ధరించువాడు, దీనముగ మాట్లాడుట యందు శేర్పరి, సర్వవిధ ధనములను హరిగ్రహింపఁబడెనువాడు నగును. ఫలదీపికలో;

“విషయవిరహితో దీనో విహవ్యయస్యాద్వయే గుళికసంస్థే”

అని చెప్పబడినది.

ఇతర గ్రంథములందు అన్యగ్రహ సంబంధముల వలన గలుగు ఫలములు గూడ చెప్పబడినవి,

ప్రాణ ప ద ఫ ల ము

శ్లో॥ లగ్నే ప్రాణపదే క్షిణో రోగీ భవతి మావవః॥ !
మాకోన్యత్ జడాంగస్తు హీనాంగో దుఃఖిరఃకృకః॥

౭౪

తా॥ లగ్నముందు ప్రాణపద గ్రహమున్నచో క్షీణుడు (క్షేణో హీనుడు, రోగి, మూగివాడు, పిచ్చివాడు, శక్తిరక్కువగల అవయవములు, హీనములైన అవయవములు గలవాడు, దుఃఖితుడు, కృశించిన వాడు అగును.

శ్లో॥ బహువాన్యో బహుదవో బహుభ్యుక్యో బహువిజః॥

ధనస్థానస్థితే ప్రాణే మఠగోఽయతే వరః॥

౯౫

తా॥ ధనస్థానమందు ప్రాణపదమున్నచో ధనము, ధాన్యము, భృత్యులు, సంతానము అధికముగ గలవాడు, సుందరమైనవాడు అగును.

శ్లో॥ హింసో గర్వనమాముక్తో విష్టో ౨తిమలిముచః॥

కృతీయగే ప్రాణపదే గురుభక్తివివర్జితః॥

౯౬

తా॥ తృతీయమందు ప్రాణపదమున్నచో హింస చేయువాడు, గర్వము గలవాడు, నిష్ఠురవాక్కు గలవాడు, లేక కఠిన చిత్తుడు, దొంగతనము లధికముగ చేయువాడు, గురుభక్తి లేనివాడు అగును.

శ్లో॥ మఠస్థేతు మఠీకాంతః మహ్నాద్రామామ వల్లభః॥

గురోపదాయః శతః ప్రాణే వై సత్యతత్పరః॥

౯౭

తా॥ ప్రాణపదము చతుర్థ భావమందుండగ బుట్టినవాడు సుఖ వంతుడు, అందమైనవాడు, స్నేహితుల భార్యలందనురక్తి గలవాడు, గురుభక్తి గలవాడు, శాంతుడు, సత్యమును పలుకుటయందు తాత్పర్యము గలవాడు అగును.

శ్లో॥ మఠాక్ మక్రియోపేత స్త్యవచారదయావ్యితః॥

వంచమస్థే ప్రాణపదే సర్వకామ నమవ్యితః॥

౯౮

తా॥ మంచమందు ప్రాణపద మున్నయెడల మంచిననులు చేయువాడు, అచారము చేసినవారిని దయతో చూచువాడు, సర్వ కామములు గలవాడు అగును.

శ్లో॥ బంతుకత్రువక వీక్షో మందాగ్ని ర్నిర్వయః ౧౦॥

వష్టే ప్రాణపదోగీ విత్తపోల్పాయురేవచ॥

౯౯

తా॥ షష్ఠ భావమందు ప్రాణపదమున్నచో బంధువులకు, శత్రువులకువశమగువాడు, జీర్ణశక్తి తక్కువగలవాడు, దయ లేనివాడు, దుర్మార్గుడు, దోసి, ధనవంతుడు, ఆల్పాయువు గలవాడు అగును.

శ్లో॥ ఈర్ష్యాకుః నతతం కామీ తీవ్ర రౌద్రవపుర్వరః ।
సప్తమిష్ఠే ప్రాణపదే దురారాద్యః టిబద్ధిమాన్ ॥

౮౦

తా॥ సప్తమమందు ప్రాణపదమున్న యెడల ఈర్ష్యగలవాడు, ఎక్కువ కామము గలవాడు, భయంకరమైన శరీరము గలవాడు, సేవిం చుటకు సాధ్యము గానివాడు, దుష్టబుద్ధి గలవాడు అగును.

శ్లో॥ రోగసంఘాతాంగకృ ప్రాణపాదే లజ్జాపేసతి ।
వీడితః పార్థివైర్ద్యుః కైర్వృత్త్య బంధుసుకోద్భవైః ॥

౮౧

తా॥ ప్రాణపదము అష్టమ భావములో నున్నప్పుడు రోగము లచే వీడింపబడువాడు, భూ, గృహ, భృత్య, బంధు సుతాదుల వలన దుఃఖపడువాడు అగును.

శ్లో॥ పుత్రవాన్ ధనసంపన్నః సుభగః ప్రియదర్శనః ॥
ప్రాణేదర్శనీతే భృత్యః సదా లక్షణో విచక్షణః ॥

౮౨

తా॥ ప్రాణపదము నవమమందుండగ బుట్టినవాడు పుత్ర వంతుడు, ధనసంపన్నుడు, అందమైనవాడు, చూచుటకు మనోహరముగ నుండువాడు, భృత్యుడు, సత్రవనర్తన గలవాడు, పండితుడు అగును.

శ్లో॥ వీర్యవాన్ మతిమాన్ దక్షో నృపకార్యేషు కోవిదః ।
దశమే వై ప్రాణపదే దేవార్చన పరాయణః ॥

౮౩

తా॥ ప్రాణపదము దశమములో నుండగ బుట్టినవాడు వీర్య వంతుడు, బుద్ధిచుంతుడు, కార్యదక్షుడు, రాజకార్యములను తెలిసిన వాడు, దేవతారాధన చేయువాడు అగును.

శ్లో॥ విఖ్యాతో గుణవాన్ ప్రాజ్ఞో భోగీ ధనసమన్వితః ॥
లాభస్థానస్థితే ప్రాణే గౌరాంగో మానవత్పలః ॥

౮౪

తా॥ లాభస్థానమందు ప్రాణపదమున్న యెడల ఖ్యాతిగలవాడు, గుణవంతుడు, ప్రాజ్ఞుడు, స్వచ్ఛమైన అవయవములు గలవాడు, ధన పంతుడు, భోగి, అభిమాని యగును.

శ్లో॥ క్షుద్రోదుష్టస్తు హీనాంగో విద్యేషీ ద్విజబంధుః |
వ్యయే ప్రాణే నేత్రరొగీ కాజోవాణాయతే సరః॥

౮౫

తా॥ వ్యయభావమందు ప్రాణపదముగల ముఱజుడు నీచుడు, గును. అంగవైకల్యము గలవాడు, బ్రాహ్మణులందు, బంధువులు గలవాడు, నేత్రరోగము గలవాడు గాని క్రుద్ధివాడు

అపకాశక వేదానాం పలామ్యులైవి భూమరః |

తథాయావి ప్రకాశానాం రవ్యానేకం బభావిజామ్॥

౮౬

కానిస్థితివశాత్తేనాం పృష్టదృష్టి వశాత్తథా |

బలాదిం వివేకేన వక్తవ్యాని శరీరిజామ్॥

౮౭

తా॥ ఓ మైత్రేయ! పూర్వముగో ప్రకాశవంతులై (దృష్టోచరములైన) రవ్యాది గ్రహములను బట్టి ఫలములు చెప్పబడినవి. ఇప్పుడు అపకాశములైన (దృష్టోచరములు కాని) గ్రహములయొక్క ఫలములు చెప్పబడినవి. ఈ ఫలములు ఆయా గ్రహములయొక్క స్థితిచేత, స్పష్టదృష్టిచేత, బలాబలములను నిర్ణయించి ఫలములు చెప్పవలయును. అది ప్రకాశక మహర్షి చెప్పెను.

వి॥ రవ్యాది గ్రహములు తన్వ్యాది ద్వాదశ భావములందున్నప్పుడిచ్చు ఫలములను, ద్వాదశ భావాధిపతులాయూ భావములందున్నప్పుడిచ్చు ఫలములను, ధూమాద్యప్రకాశక గ్రహములాయూ భావములందున్నప్పుడిచ్చు ఫలములను, ఆయా గ్రహములయొక్క స్థితిసంబంధ దృష్టి విశేషములచేత, బలాబలములచేత బాగుగ పరిశీలించి బలవద్ర) హముల యొక్క స్థితిసంబంధాదులను బట్టి ఫలమునూహించవలయును. ఒకప్పుడొక గ్రహము వలన శుభఫలము ప్రాప్తించగ, ఆ భావమునకు

మరియొక్క గ్రహము వలన దోషఫలము ప్రాప్తించును. ఇట్టి సందర్భము లందు బలవద్దగ్రహముననుసరించి శుభాశుభ నిర్ణయమును చేసి ఏదిబలమైనదో యాఫలమును చెప్పవలయును. బలములేని గ్రహముయొక్క ఫలమును సూచనప్రాయముగ తెలుపవలయును.

సుఖీతుడైన విద్వాంసుడు తనయొక్క జాతానుభవముచేత జాగ్రత్తగ పరిశీలించి ఫలవలయును.

ఇతి శ్రీ బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్రే ఆప్రకాశకగ్రహవలాధ్యాయో నామ షడ్వింశోధ్యాయః॥ ౨౬॥

ఇది బృహత్పరాశర హోరాశాస్త్ర మందు ఆప్రకాశకగ్రహ వలాధ్యాయము సమాప్తము.

* పృథమభాగము సమాప్తము *

12818

